CENGİZ DAĞCI

BADEM DALINA ASILI BEBEKLER

ÖTÜKEN

CENGİZ DAĞCI

B A D E M D A L İ N A

A S I L I B E B E K L E R

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara Caddesi; İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 192

Varlık Yayınları, sayı : 1582
İstanbul'da Eko Matbaası'nda dizilmiş,
Sebat Basımevi'nde basılmıştır.
Aralık, 1970

BİRİNCİ BÖLÜM

1.

Öğleydi.

Orta yerde bir masa vardı; masada küçük bir vazo, vazoda çiçekler. Çiçekler bahar çiçekleriydi. Çünkü zaman bahar zamanıydı. Ama geceleyin kar yağmıştı. Sabahleyin dinmişti kar. Gün değişiminde gene yağmıştı. Duvarların güneşli diplerinde safranlar açarmış; kar yağsa da. Ve evin hanımı safranı severmiş. Ama evin hanımı salonda yoktu o gün, evin üst katındaki odaların birindeydi. Salonda, elleri arkasında bağlı bir adam duruyordu. Oldukça kısa. boyluydu adam. Sırtında son ingiliz modasına uygun kahverenginde bir elbise vardı. Ortası gür ama uçları incecik ve özenerek burulu bıyıkları adamın yüzündeki tedirginliği yalnız bir dereceye kadar örtebiliyordu.

Evet. Eski fotoğrafta görüyordum bunu. Fotoğrafı çemberli sandığın dibinde bulmuştum. Ama el değdirmemiştim. Yukardan, sihirli bir kuyu dibine bakar gibi bakmıştım fotoğrafa; ve adamla birlikte salonu, masa üstünde safranlı vazoyu hep birden ve bir anda görmüştüm.

Adam, pencere dibinde durmuş; dışarıya bakıyordu. Yukarda oda kapısı gıcırdadı. Adam uzun bir süredir elinde tuttuğu ve terden tortop olmuş mendiliyle alnını sildi. "Henüz erken," diye düşündü,

Dışarda, üzüm bağının budanmış kütükleri arasında geceden kalma kar yamaları yatıyordu daha. Ama güneş gökyüzüne yükseldikçe karlar eriyordu. Yukarda kapı gıcırdadı gene. Adam döndü; dönerken başını kaldırdı. Merdivenin ucunda bir hanım duruyordu. Adam olduğu yerden hanımın yüzünü göre-, miyordu ama, merdivenin ucunda ak renk fildekos çoraplı, koyu kahverenginde iskarpinli iki bacağın kime ait olduğunu pek iyi biliyordu.

Adam, salonun ortalarına doğru yürümüştü ki, merdivenin ucunda duran Dr. Z'yi gördü ve hemen durdu. Dr. Z'nin omuzunda uzun bir havlu vardı. Kolları dirseklerine sıvalıydı. Her zaman özenle taralı saçları bu sefer de özenle taralıydı ama terli şakakları üzerinden geçerek dudakları ucuna düşen birkaç tel saçla bugün onun yüzü, yalnız yüzü değil entarisi içinde saklı bütün vücudu daha bir sağlam görünüyordu.

Dr. Z sıvalı kolunu yüzüne kaldırdı, elinin tersiyle önce sağ sonra sol şakağı üzerine düşen saçları arkaya attı, iki elinin bütün parmaklarını saçları üzerinden geçirip ellerini ensesine götürdü; arkada kalaçlanmış gür saçları arasından bir firkete çıkararak dudakları arasına yerleştirdi. Yüzü ciddiydi Dr, Z'nin. Firketeyi tekrar arkada saçları arasına gömerken bakışlarını adamın yüzüne dikti, ve:

— Oğlan! Gözünüz aydın! dedi.

Adam, az şaşkın, Dr. Z'nin yüzüne bakıyordu. Dr. Z. eski aşinalığı ve temiz sesiyle konuştu.

— Bu akşam görebilirsiniz kendisini!

Babam, Dr. Z ve annemden sonra, beni ilk defa o günün akşamı gördü samrım. Annem beni kolay doğurmuş; bana Halûk adını koydular.

Babam o sıralarda berber dükkânı işletiyordu kasabada. Evimiz büyükçe bir evdi ve eskiydi. Doğduğum yıldan tam iki yıl sonra başka bir eve taşındık. İçerisinde doğduğum bu evi hayal meyal hatırlıyorum şimdi. Bu evden niçin taşındığımızı bilmiyorum. Ancak babamın o sırada bu evin üç kilometre kadar uzağında yeni bir ev yaptırdığını biliyordum. Yeni evin inşasına devam edilirken amcamın evinde oturuyorduk. Amcamın evi de eski bir evdi. Doğuya bakan duvarı yanında kocaman bir ceviz ağacı vardı. Ağacın dibinden küçük ama ilkbaharda gürültülü bir ırmak akardı. Evin önündeki bahçe azıcık alçakta kaldığı için batıya bakan duvarı yanından sokağa taş basamaklardan çıkılırdı. İkinci katında geniş bir veranda vardı. Alt kattan ikinci kattaki verandaya ahşap merdivenden çıkılırdı. Verandaya açılan kapıîların üst kesimleri renkli camlarla süslüydü. Kapılar yarı aralık kaldıkları zaman odalara bakabiliyordum. Odalarda beni ilgilendirecek çok şeyler vardı belki; ama o odalara ben hiç girmedim. Odalar çoğu zaman loştu ve loş sessizliğe gömülü eşyalar donuk, biraz da yabancı geliyorlardı bana. Beni korkutan başka bir şey de bu odalarda ak

saçlı kadınların minderli sedirlerde otururak kur'an okuyuşlarıydı. Annem de evin alt katındaki oturduğumuz odada, tıpkı o kadınlar gibi, omuzlarında tülbent!, Kur'an okurdu. Ama annem başkaydı. Belki yalnız bana başka geliyordu. Kur'an okurken arada bir gözucuyla bana baktığı, benimle ilgilendiği oluyordu üstelik.

Oturma odasına açılan mutfak kapısı her zaman açıktı. Mutfakta, henüz ocağın yanında, geniş bir masa vardı. Masa, uçları kara püsküllü yeşil bir örtüyle örtülüydü. Örtünün kara püskülleri hemen hemen zemin tahtalarına düşüyordu. Kedimiz bu masa altında uyurdu. Ben de bu masa altına girmekten hoşlanırdım. Bir gün, iyi hatırlıyorum, babamın eski fesini kedinin kafasına geçirirken, kedi yüzümü tırmalayıp kaçmıştı. Ama ağlamamıştım. Elimde babamın fesi, gün boyunca kediyi aramıştım. Mutfağa girdiğimde annemin hâlâ Kur'an okuduğunu gördüm. Kedi yoktu görünürde. Annemin benimle ilgilenmeyişi yüzünden olacak; iskemleyi masanın yanma götürüp, masaya tırmandım; bir süre anneme baktım; annem gene benimle ilgilenmeyince ocaktaki yemek tencereleri üzerine işedim.

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum; kediyi aynı yerde, masanın altında buldum. Ben kediye kırgın değildim, o da bana kırgın değildi; kucağıma aldığımda direnmemişti.

Kediyle ahşap merdiveni çıkıp verandanın güneşli bir köşesinde oturdum. Ama çok geçmeden kedi ka;çtı. Mutfağa indiğim zaman kediyi aynı yerde

buldum ve kaldırdım. Şimdi direniyordu kedi. Ama ben güçlüydüm. Hayvanın bacaklarından sımsıkı tutmuş, arkası bayıra bitişik ahıra doğru gidiyordum. Kollarım arasında kedi hâlâ direnip çabalarken ahırın toprak damı üstüne tırmandım. Saçağa yaklaşarak kediyi havaya fırlatmıştım ki, hayvan birdenbire kıvrıldı, kıvrılmasıyle pençelerini göğsüme geçirip beni de kendisiyle birlikte damdan aşağı alması bir oldu.

Yeni maceralar bu olayı tez unutturdular bana. Günün birinde verandada bir âlet peyda oldu. Üç ayak üstündeydi ve hayli yüksekti âlet. Günü bu âletin yanında geçirdim. Ancak akşamın hayli ilerlemiş saatinde, babam işinden dönünce, kaleidoscope'un resimlerine bakabildim. Kaleidoscope'da gördüğüm ilk resim bir çağlayandı sanırım. Sonra " bir ırmağın ışıltılı suları altında yeşil taşlar... Irmağın kıyısında yeşil söğütler. Sonra gökyüzünde kara ve korkunç bulutlar. Kara ve korkunç kuşlar. Sonra deniz kıyısında kocaman bir ka'yaya çarpıp parçalanan dalganın ışıltılı ak köpükleri...

Kaleidoscope'un yanından ayrıldığım zaman evin önündeki bahçe iyice kararmıştı. Karanlık bu akşam başkaydı. Karanlığı ilk defa görüyordum belki. Bahçe duvarı.dibindeki badem ağacı eski yerini değiştirmiş gibiydi. Duvarın ötesindeki evlerde de başka bir

hal vardı. Evlerin damlarında solgun ışıklar yanıyordu galiba. Kediyle birlikte damından düştüğüm ahırın saçağına gümüş tüylü bir horoz tünemişti. Hor,oz altın başını kaldırmış, bana bakıyordu küstah bir bakışla, Ötelerde göğe yükselen caminin minaresi arkasında kan kızılı kocaman bir ay vardı. Babam yanımdaydı. Ama ilgilenmiyordu benimle. Merdiveni inerken durdum; ve dönerek basamaklarda düşe kalka kaleidoseope'a koştum. Âlet eski yerinde duruyordu. Korkuyla elimi âlete değdiriyordum ki, babam beni kucağına aldı; merdiveni indik.

Gece. Yatakta sırtüstü yatıyorum. Başım yastığa gömülü. Yastık sıcak. Saçlarımın teriyle ıslak. Elimi yorgan altından çıkarıp yastığın ucunu tutuyor, yüzümdeki terleri siliyorum. Uyumuyorum. Gözlerim alabildiğine açık. Oda sessiz. Saçaktaki horoz mu bakıyor bana pencere camından? Hayır. Kulaklarımda bir uğultu. Uğultu yukardan, verandadan geliyor galiba. Soluğumu tutmuş, dinliyorum.. Çıt yok. Odayı, verandayı gece doldurmuş. Karanlık. Bilmiyorum kim; ama biri karanlığa iyice bakarsam ırmakları da, kuşları da, billur sular altında yeşil taşları da görebileceğimi; hattâ onları kaldırıp gönlümün dilediği bir yere götürebileceğimi söylüyor bana. Birden yataktan fırlayıp verandaya koşmak istiyorum. Ama dışardan gelen uğultu kulaklarımı ve kalbimi dolduruyor. Uğultu sonsuz. Bütün ev dayanağından kopmuş, denizin muntazam dalgaları üstünde sallanıyor. Hoşuma gidiyor bu sallantı. Rahat,

Bütün vücuduma dağılıyor; bütün benliğimi sarıyor. Yaklaşıp yaklaşıp gene uzaklaşan dalganın üstünde kuş tüyü kadar hafif ve yumuşak bir ses tekrarlanıyor: ay ay, ayya ay... ay ay, ayya ay... Gözlerim kapanıyor. Ay ay, ayya ay... Uğultu uzaklaşıyor. Taşlar batıyorlar. Koyulaşan, koyulaşıp donan suların dibinde kayboluyorlar. Ay ay, ayya ay... Damdaki horoz kanat çırpıyor, ötüyor mu? ötüyor galiba. Ay ayya ay... Ama tıs yok. Uçuyor horoz. Horoz, karşıki caminin minaresi üstünde. Hayretle horoza bakıyorum. Bakarken caminin arka duvarı gerisinden bir cadı çıkıyor. Sırtında, topuklarına düşen kızıl bir entari. O da benimle birlikte minaredeki horoza bakıyor. Sonra bir kahkaha salıveriyor; ve entarisinin eteklerini havalandırarak, yerden kesilmiş ayaklarıyla bizim evin bahçesine koşuyor. Cadıya bakıyorum. Cadı ahır duvarı dibinde. Ellerini ileriye uzatmış, beni çağırıyor. Gitmeliyim. Bilmiyorum niçin, ama gitmeliyim; gitmek zorundayım. Ve gidiyorum, benim de ellerim ileriye uzalı. Ellerimiz kavuştuğu anda cadının sihirli etekleri müthiş çınlıyor; ellerim cadının ellerinde, başım arkaya sarkık, uçuyoruz. Yeryüzü donuk. Biz gökyüzüne uçuyoruz; göğün ışıltılı yıldızlarına; sonsuzluğa. Derken bulutlar parçalanıyorlar ve ben cadının ellerinden kurtulmuş, kendimi gagalarından korkunç sesler çıkarıp uçuşan bir kuş kasırgası içinde buluyorum. Cadı yok. Yeryüzü yok. Yıldızlar yok. Her yanımda kuşlar, kuşlar, kuşlar..

www.cizgiliforum.com
enginel

4.

(> gece annemle aym yatakta uyudum. Sabahlayın uyanır uyanmaz kaleidoscope'a koşmak istedim ama annem bırakmadı. Gün boyunca yatakta kaldım. Ancak akşama yakın bir zamanda kuvvetli ısrarlarım üzerine annem kediyi mutfaktan getirip yatağımın ucuna bıraktı. Benim mi suçum daha büyüktü, kedininki mi? Bilmiyorum. Ama çok geçmeden o benim suçumu bağışladı, ben de onunkini. Kedi kalktı, başucuma geldi, yüzünü alnıma, şakağıma sürtüştürdü, kendi dilinde mırıl mırıl, bir şeyler söyledi, başımın ucuna büzüldü, ve uyudu. Eski dosttan ayrılmak ne zormuş meğer!

Uyandığım zaman odada annem ve babamdan başka bir kişi daha vardı. Adam fesliydi. Fesi üstünde ak bir sarık. Seyrek sakalı göğsüne düşüyordu. Babam, annem ve yabancı adam odada çay içiyorlardı. Annem arada bir adama fışıltılı bir sesle bir şeyler söylüyordu. Adam dikkatle annemi dinlerken göbeği üstünde tuttuğu teşbihini çekiyordu.

Annemle sarıklı adam arasmda konuşma hayli uzun sürdü. Scnra annem ve babam ayağa kalkıp ikinci odaya geçtiler. Odada ben ve yabancı adam kaldık. Adam oturduğu yerden beni soğuk bir bakışla süzdü; sonra ayağa kalkarak geldi, kerevetin kenarına oturdu. Artık onun sarıklı fesi ve sakalından çok göbeği üstünde tuttuğu kahverengi boncuklarla ilgileniyordum. Bu boncukları ak parmakları araşma alıp zaman zaman şaklatışı beni öylesine sar-

mıştı ki, adamın sıcak soluğuyla yüzüme üfleyip burnundan mırıldanışına bile aldırmaz olmuştum. Bu merak, hele boncukların birbirine çarparken çıkardıkları kuru, keskin şıkırtı, beni harekete geçmeye zorluyordu. Bir süre duraksadıktan sonra elimi yorgan altından çıkarıp teşbihe uzattım. Adam yüzüme dik dik baktı. Bu bakışın etkisiyleydî belki, göbeği üstünde tuttuğu teşbihe saldırdım. Adam birden ayağa fırladı ve teşbihi ellerim arasından çekip aldığı gibi arkasına sakladı. Bense yatağın içine oturdum, mutfak kapısına bakarak çığlığı bastım:

— Anneeee!

Annem odaya girerken adam, hayretle açılı gözleri yüzümde, gerisin geri giderek odadan çıktı. Ben, hâlâ yatağım içinde oturmuş, boğula boğula ağlıyordum.

Gerçi annem bana o adamın molla îrecep olduğunu söylemişti. Ama niçin beni odada onunla yalnız başıma bırakmıştı? Niçin molla îrecep yüzüme üflemisti? Niçin fışıltılı sesiyle bana anlamadığım o acayip duaları okumuştu? Bunlar ve bunun gibi birçok şeyler hep karanlıkta kalıyordu benim için. Fakat, pek derinliğine inmeden, hattâ anlamını açıklamağa bir gereksinme duymadan o akşam annem bana sünnet olacağımı söylemişti. Sünnet! Benim i(|ıı esrarlı olan her şeyi niçin ve neden sorularla karşılıyordum. O akşam bu soruları sormadığıma göre, sünnetin ne olduğunu az çok biliyordum herhalde.

Sonraları yakınlarımdan duyduğuma göre, sün-

İli ı ı.iır.ık beg çocuk arasında en küçüğü benmişim. Anm MI .sabahın erken saatlerinde beni yıkatmış - bunu hatırlamıyorum. Evin önündeki küçük bahçede ateşler yamyor, kocaman mısır kazanlarında sular kaynıyor, yemekler pişiriliyordu - bunları hatırlıyorum. Ama şimdi hatırladığım başka şeyler de var:

Bir yaz günüydü o gün; belki sıcak bir bahardı. Sırtlarımızda bol, ipek giysilerimiz vardı. Beş çocuk bahçenin kıyısında birikmiştik. Az uzağımızda küme halinde birkaç adam duruyordu. Babam da onların arasında mıydı, bilmiyorum; merak da etmiyordum sanırım, çünkü kendimden büyük çocuklar arasında bulunuyordum; üstelik o günün benim için önemli bir gün olduğunu küçük kalbimde hissediyordum.

Kocaman ceviz ağacının ötesindeki helanın gerisine götürdüler bizi ve ırmağı "bahçeden ayıran taş duvarın dibine dizüstü çöktürdüler. Çöktük. Bir süre öyle dizüstü durup sessizce önümüzdeki duvar taşlarına baktık. Sonra aramızdan biri işedi. Sonra başka biri işedi. Daha sonra hepimiz işedik.

Bahçe kıyısınca sokağa çıkılan taş basamaklara doğru yürürken bir kadın beni kucakladı; yanaklarımı ve gözlerimi öptü. Yaşlı bir kadındı. Geçmişte onun genç bir kız, daha önce benim gibi küçük bir çöeuk olduğunu düşünemiyordum. Sanki öylece doğmuştu: beli kambur, yüzü buruşuk, saçları ak. Onu, yeni evimize taşınmamızdan sonra bir kez daha görmüştüm. Ama günün birinde annem bana, "Büyükannen öldü," dediği zaman annemin yüzüne hayretle

baktım. Sünnet olacağım gün bahçenin kıyısında beni kucaklayıp gözlerimi öpen kadını hatırlayınca kesin olarak, "Büyükannem ölmez," dedim. İnanarak söylemiştim bunu sanırım. Yeni evimizin az uzağında gömülmüştü. Onun gerçekten ölü olmadığına inanmağa devam ediyordum galiba ki, baharda bahçemizden getirilen kirazlardan avuç dolusu cebime doldurup mezarlığa gidiyor, kirazları büyükannemin mezarı üstüne bırakıyordum.

Beş çocuk,. önümüzde ve arkamızda kalpaklı ve fesli adamlar, camiye yöneldik. " Ama camide neler oldu, bilmiyorum; çünkü dualar okunurken ben uyuyakaladım ve babam beni camiden evimize kucağında taşıdı. Birkaç gün sonra verandada beş çocuk birbirimizin yanında yattığımızı ve bizleri ziyarete gelen akrabalarımızın başlarımızın ucundaki resimlerle süslü kutulara gümüş para bıraktıklarını hayal meyal hatırlıyorum ama, döşeklerimizden kalktıktan sonra kocaman ceviz ağacı dibinde pamuk ve bezlere sarih sünnetli yerlerimizi birbirimize gösterdiğimizi şimdi de hatırlıyorum.

Bir süre sonra çocuklar bu evren kaybolup gitl tiler. Kimdi onlar? Nerde oturuyorlardı? Bilmiyorum. Babamı o sıralarda seyrek görüyordum. Annem benimle az meşgul oluyordu. Fazla meşgul olmasını istemiyordum zaten; çünkü hayalimde annemin Dr. Z gibi olmasını istiyordum. Ama annem' başkaydı. Umutla verandaya çıkıyor, hoşlandığım âleti yokluyordum. Âlet yoktu. Bahçeye iniyordum. Bahçe alçakta kalıyordu. Buradan öteki evleri göremiyordum.

Tuhaf! Şu kaleidoscope'u göremiyecek miyim bu evde bir daha?

Dört yaşındaydım o sıralarda; belki beş. Beni geniş, geniş olduğu kadar da gizli ve tılsımlı bir dünya kuşatıyordu. Beni kuşatan bu dünyaya girmek, onu yakından görüp tanımak... Ama nasıl? Verandada bir hafta kadar birbirimizin yanında yattığımız çocuklar da bu evden gidince beni çeviren dünyaya çıkılan yolun tıkandığını hissediyordum. Kendi küçük dünyamda kalmam gerekiyordu. Kedimiz bile yaklaşmaz olmuştu. Verandaya çıkıp sinek avlıyordum. Tutabildiğim sineğin önce kanatlarım, sonra da ayaklarını tek tek çekip gövdesinden ayırıyordum. Sineğe bu yaptıklarımdan bir zevk duyuyor muydum, duymuyor muydum; bunu şimdi hatırlamıyorum.

6.

Bir gün bu eve teyzem geldi. Teyzemin yanında küçük bir kız vardı. Kızın adı Halide'ymiş. Onları bahçenin yanından geçen yolda karşıladık.. Annemle öpüştüler. Oturduğumuz odaya girince teyzem beni kolları arasına alıp gözlerimden öptü; sonra kızı Halide'ye dönerek, "Gel, kardeşini öp," dedi. ,

Kıvırcık sarı saçlıydı Halide. Lüle lüle omuzları üstüne düşüyordu saçları. Gülen mavi gözleri vardı. İpek entarisinden, saçlarından acayip bir koku geliyordu. Ellerini omuzlarım üzerine yerleştirip du-

daklarıhı yanağıma değdirdiği zaman onun vücudun-, dan gelen sıcaklıkla başım döner olmuştu. Beni öperken ince belini kavrayıp^ onu kendime çektiğimi şimdi de iyi hatırlıyorum. Sonra elim elinde, odadan çıktık. Ve o anda benim varlığıma gizli ve yeni bir şey katıldığını hisseder gibi oldum. Beni kuşatan gizli dünyadan geliyordu bu; ama neydi, bilmiyorum. O yaşımda bilemezdim. Yalnız benim varlığıma giren o şeyin Halide ile geldiğine ama Halide'den daha büyük bir anlam taşıdığına eminim. Annesinin, "Kardeşini öp," deyişi gereksizdi sanırım - öylesine de öpecekti beni; ben de onu; odada, annelerimizin gözleri önünde olmazsa başka bir yerde; ikimizi hiç kimsenin göremiyeceği bir yerde. Hayatımızı yaşamamız için gerekli olan şeyleri kendi ruhlarımız arayıp bulacak, çözümleyecek, gerekirse, teşviksiz ve baskısız kendi varlıklarına kabul edecekti.

Odadan çıktık.

Güneş gökyüzündeydi. Üst kesimleri renkli camlarla süslü kapılar ışıl ısıldı. Halide konuşuyordu. Ama neden bahsettiğini bilmiyordum. Zaten neden bahsettiğinin önemi yoktu. Benim için önemli olan onun sesiydi. Az kaim ama ezgili bir sesti Halide'nin sesi. Hele "r" harfi derinden çıkarken boğazı içinde yuvarlak bir şekil alıyordu ve ağzından öyle yuvarlak yuvarlak dökülüyordu. Sanki ruhu konuşurdu onun. Ruhuna has bir dil, ağzında değil de yüreği içindeydi. Hele dudakları arasından çıkan o kalınca ama hoş "r"leri ellerimi kaldırıp avuçlarımın içine

alasını geliyordu.

Merdiveni çıkıp verandada durduk. Şimdi güneşin ışıklarında Halide'ye daha yakından bakabiliyordum ve baktıkça Halide daha bir acayip görünüyordu. Gözleri mavi ve canlıydı. Güldüğünde gözlerinin rengi bir an ışıltılar içinde kayboluyor, sonra öncesinden daha temiz bir parıltıyla meydana çıkıyordu. İnce yüzünün nazik çizgileri arasında oldukça büyük bir burnu vardı. Burnunun bu büyüklüğü, sonraları genç bir kadın kılığına girdiği sıralarda, daha çok açığa vuruyordu, ama bu çirkinlik tiksindirici değildi; tam tersine, çekiciydi. Hele vücudunun kararlı hareketleriyle, kararlı konuşması ve sesindeki o güvenli ezgiyle yüzü daha bir çekici oluyordu. Gerçi Halide'yi genç bir kadın olarak yalnız kısa bir süre görebildim.

Haüde duvar dibine oturmuş, beştaş oynuyordu. Gülüyordu. Ama daha çok beştaşıyla meşguldü. Etekleri altından çıkan bacaklarının rengi güneş ışığında sıcak ve canlıydı. Yaklaştım. Bakışlarını yüzüme kaldırdığı zaman onun gülen gözleri içinde âdeta hayatımın kaynağını gördüm, ve hemen dizüstü çöktüm. Birdenbire aydınlığa kavuşmuş kör bîr adam gibiydim. Yüzüne bakarken boynu ile omuzbaşı arasında pembe bir ben ilişti gözüme. Bilmiyorum neden ama omuzundaki ben'in de sesi kadar beni Halide'ye bağladığını hissettim ve elimi ben'e uzattım. Elimi bene değdiriyordum ki, Halide başını arkaya attı ve güldü; bense ipek entarisinin yakasını sımsıkı kavramış, onu kendime çekiyordum. Gözleri iri iriy-

di Halide'nin. Yüzü gittikçe kızarıyordu ama gülüyordu ve güldükçe öncesinden daha güçlü bir arzuyla Halide'yi kendime çekiyordum.

Sonra...

Nasıl oldu ve niçin oldu, bilmiyorum; dişlerimi Halide'nin buduna batırdım. Halide müthiş bir çığlık kopardı. Korkuyla dizüstü durduğum zaman bacağında, dişlerimi batırdığım yerde, mosmor bir bere gördüm.

Verandanın bütün kapıları açıldılar. Kapılar arasında başları örtülü kadınlar; hayretle bana bakıyorlardı. Halide'ye karşı bir kötülük mü etmiştim acaba? Kadınlara baktıkça yaptığım, bu kötülüğün daha çok onlara karşı olduğunu anlıyordum. Ama gerçekten suçum neydi?

Merdivende bir gürültü koptu. Teyzemin ve annemin bağrışmaları kulağıma geldiği anda gerçekten bir suç işlediğimin farkına vardım. Halide'nin boğula boğula. ağlayışı beni ve suçumu kadınlara unutturmuş olacaktı ki, herkes Halide'yle meşgul oluyor, kimse bana bakmıyordu.

Merdiveni inip ceviz ağacı dibinde durdum. Verandada hâlâ sesler, bağrışmalar; ama dinlemiyorum. Halide yok'tu benim için. Kaleidoscope yoktu. Kedi yoktu. Bundan, böyle verandada yer de yoktu benim için.

Irmağı bahçeden ayıran alçak taş duvarı tırmanıp ötesine indiğim zaman kendimi güçlü, belki birdenbire büyümüş bir adam olduğumu hissettim. Be-

ni kuşatan o büyük ve tılsımlı dünyaya çıkılan yolun üstündeki ilk engeli aşmış bulunuyordum.

7.

Yeni ev hazırdı.

Günün birinde yolda bir araba durdu. Verandada kapılar açıldılar. Loş odalardan kadınlar çıkmış, evin alt katındaki odalardan arabaya taşman eşyalara bakıyorlardı. Sonra aşağıya inip annemi uğurladılar. Kadınlar ağlıyorlardı.

Eşyayla dolu araba gidince biz, yani ben ve annem, bir talikaya yerleşip yola koyulduk. Hareket etmeden önce bahçe duvarı üstünde, her zamanki gibi ayaklarını altına toplamış, kuşların cıvıltılarını dinleyen kedimizi gördüm. Kedi bakmıyordu bana; bu evden ayrıldığımızı bilmiyordu. Belki bu yüzden gözlerim yaşarmıştı. Şimdi, niçin ağladıklarını bilmediğim halde, annemi uğurlayan kadınların gözyaşları yabancı gelmiyordu bana.

Şosenin güney yamacı üstünde kurulmuştu yeni evimiz. İki katlıydı. İkinci katında dar ve uzun bir koridor evi iki kısma bölüyordu. Koridorun her iki yanında üç odası vardı; koridorun güney ucunda ise ahşap balkon ve balkondan evin alt katma inilen ahşap merdiven. Bir süre bu evde kendimi bir konuk gibi hissettim. Sonra birkaç günümü evi incelemekle geçirdim. Odalar hoşuma gitmiyordu. Duvarlar yüksekti, odalarda az eşya vardı, ve, evvelce oturdu-

www.cizgiliforum.com
enginel

ğumuz evin odalarına kıyasla bu odalar soğuk, biraz da yabancı geliyorlardı bana. Ama evin bir odası beni fazla ilgilendiriyor. Bu odanın badanası henüz tamamlanmamış. Duvarlarda taze alçı, yontulmuş'taşlar, taşların rengi, taşlarda çeşitli çizgiler olağanüstü. Annemin bu odadan çıkıp başka odalarda oynamamı istemesine rağmen, kolay kolay çıkmıyorum bu odadan.

Sonra ahşap balkon. Balkon da hoşuma gitmiyor. Beni ilgilendirecek hiçbir şey yok burada. Ama evin önünde büyümüş meşe ağacı; hele meşe ağacının balkona sarkık dalı, hoşuma gidiyor. Daim az daha sarkıp balkona inmesini, hattâ loş koridora girmesini arzuluyorum.

Çok geçmeden evin önünde bir kulübe peyda oldu. Sonra bir köpek. Uzun tüylü, ak lekeli kara bir köpek. Köpeğin adını hemen öğrendim - adı Çubar'dı. Babam köpeğe yaklaşmamı, hele onu okşamamı kesin olarak yasakladı. Niçin? Köpek çok kötü bir yaratıkmış. Köpeğin az uzağında durup bakıyorum. Köpek de karnı üstüne uzanmış, kafası iki ön ayağı arasına gömülü, bana bakıyor. Öylece uzun bir süre birbirimize baktıktan sonra köpek kulübeye girip uyuyor. Köpeğin kötü bir yaratık olduğuna, ne yazık, inanmıştım. Ne yazık diyorum, çünkü o sıralarda evlerin yanında sık sık gördüğüm öteki yaratıklardan kötü bir yaratık değildi köpek. Ama - belki eti yenmediği içindi - babam için, ve birçokları için, köpek kötü bir yaratık sayılıyordu.

Kulübenin az uzağında çit vardı. Çitin ötesin-

de yabani badem ağacı, badem ağacının çevresinde eğrelti otları; daha ötelerde,birkaç söğüt, söğütlerin de ötesinde duvarları yüksek ve sağlam, Doğuya ve Batıya bakan yanları verandalı, tek katlı ama yüksek kuleli bir ev. Bu eve "Pilibaşı" derlerdi. Bir adla anıldığı için fazla merak ediyordum. Ancak, günler geçtikçe ve ben bu evi yakından görüp tanıdıkça evin özel bir adla bilinmesini tabiî buluyordum. Çünkü güzel bir evdi bu; özenle kurulmuştu; kendinde bir sır saklar gibiydi.

Sağda, bizim evin bir üç yüz adım kadar uzağında, iyi bakılmış bir üzüm bağı ortasında başka bir ev. O ev amcamın eviymiş. Solda, gene bizim evin bir üç yüz adım kadar uzağında, duvarlarında badanası birkaç yerde dökük, pencere camları kırık, kapıları boyasız başka bir ev. Bu ev boş. Boş evin hemen ötesinde mezarlığın alçak taş duvarı. Mezarlıkta kocaman meşeler vardı ve meşelerin gölgesindeki mezarlar sessizlik içinde, etrafı dinliyorlardı sanki. Bazan omuzlar üstünde taşman bir tabutun ardından birkaç adamın mezarlığa yaklaştıklarını görüyordum balkondan. Başları göğüslerine düşük, ağır adımlarla mezarlığa giriyorlardı. Onlar mezarlığa girince yalnız tabutun içindekinin değil, arkadakilerin de ölü olduklarını sanıyordum.

8.

Bir süre sonra eve fazla eşya taşındı. Pencereleri şoseye açılan büyük odaya iskemleler kondu, du-

varlara aynalar asıldı ve eve, kimi köylü, kimi efendi kılığında, çeşitli kişiler uğramağa başladılar. Aynalı odada babam onların saçlarını kesiyor, sakallarını tıraş ediyor. Balkon öncesi kadar yabancı gelmiyor bana. Amcamın verandalı eski evini, kaleidoscope'u, kediyi, ceviz ağacını, kadınları unutuyorum yavaş yavaş, içimde bir yerde yeni evimize yakın bîr bağlılık duymağa başlıyorum. Koridorda babama saç ve sakallarını kestirmek için evimize gelen adamları gözetliyorum. Bu ilgim, ve merakım gitgide artıyor. Koridora girenlerin önce bacaklarını görüyorum. Bacaklarda ütülü pantolonlar, bol şalvarlar; bazıları yeni, bazıları pörsük; biraz tedirgin, ya da sağlam ve güvenli bacaklar. Hele yağmurlu günlerde koridorun ucunda dizili kaloşlar daha bir acayip görünüyorlar. Kaloşlara yaklaşıyorum. Bu kaloşlar insanların ayaklarında uzak bir yerlere basıp yürüdüler; onlar benim görmediğim yerleri gördüler. Eski ve yeni. Yeniler canlı. Eskiler ezik. Adamlar da ayaklarından çıkardıkları kaloşlara benziyorlar; ama aynalı odadan canlı ve kıvançlı bi tavırla çıkıyorlar. Babamın yavaş yavaş önemli bir kişi olduğunu anlamağa başlıyorum.

Uzun bir süre aynalı odaya girmeye cesaret edemedim. Bir gün giriyordum; annemin gözüne iliştim. Annem kolumu tuttu, yüzüme sert sert baktı ve beni başka bir odaya götürdü. Annemin bu hoşgörüsüz davranışından sonra odaya girmek isteğim bir kat daha arttı. Ve günün birinde kendimi bu odada buldum.

Duvardaki aynanın karşısında kocaman bir koltuk. Koltukta bir adam. Adamın çenesi sabun köpüğü içinde. Babam onunla meşgul oluyor. Duvar dibinde iskemlelerde başka birkaç kişi; alçak seslerle konuşuyorlar. Babam, onlara bakmaksızın, bir lâf söylüyor; iskemlelerde oturanlar babamı dinliyorlar. Arada gülüyorlar.

Ben odaya girince konuşma kesildi birden. Herkes bana bakıyor. Babamın bana çıkışacağını sanıyorum. Fakat ilgisi yüzüme bakmaktan öteye geçmiyor. Çenesi sabunlu adamın üstüne oturduğu koltuğa yaklaşıyorum. Babam yüzüme bakıp gülümsüyor; sonra, kolumu tuttuğu gibi, beni odanın köşesine götürerek parmak işareti ile uslu oturmamı emrediyor.

Babamın bu davranışı ve ötekilerin artık bakmayışları bana burada gereksizliğimi gösteriyor. Gereksiz bir kişiyim ben burada. Odadakilerin ilgisizliği içime işliyor. Bütün varlığım tehlikede sanki. Aynanın karşısındaki koltuk boşalır boşalmaz ayağa atılıp koltuğa tırmanıyorum. Babam da, ötekiler de gülüyorlar.,,

Küçük fırçayla yanaklarımı, çenealtımı uzun uzun sabunladı babam. Ötekiler oturdukları yerlerinden kalkmış, çevreme birikmiş, beni ve babamın işini seyrediyorlardı.

Tıraştan fazla bir zevk duyduğumu sanmıyorum. Yalnız usturanın ters yanı sabun köpüğünü sıyırdığı zaman çenealtımm gıdıklanışını iyi hatırlıyorum. Ama beni en çok ilgilendiren şey babamn us-

turayı tutan parmaklarıydı. Yanaklarım üstünden kayıp çeneme indiği zaman onun parmaklarına yakından bakabiliyordum. Ve bakarken her şey değişiyordu gözlerimde: dünya, benim şimdiye değin gördüğüm gibi değildi; ama niceydi?\Bilmiyorum. İnsanlar, benim şimdiye değin gördüğüm gibi değillerdi; ama niceydiler? Bilmiyorum. Babam, mihaniki bir alışkanlıkla usturayı yanaklarım, üstünde oynatırken amcamın eski evi yanında akan ırmağın kıyısındaki söğüt dalları gelip duruyor gözlerim önüne; cenaze töreni esiyor aklıma. Ölümle hayat arasındaki farkı kesin olarak bilmediğim halde, babamın alazh parmakları hayattan çok ölümü hatırlatıyorlar bana.

9.

Yazın sonuydu. Havalar güneşli geçiyordu. Günün çoğu saatlerini dışarıda geçiriyordum. Kulübenin üç beş adım uzağında durup Çubar'a bakıyordum. Fakat köpeğe yakın bir bağlılık duymuyordum içimde. Zincire bağlı olduğu içindi belki. Kulübeye bağlı olduğu için köpekle benim aramda da, köpekle başka insanlar arasında da ruhi bir bağlantı olamazdı. Yalnız, dili dışarıya çıkık, gözleri yüzümde, acıklı ve anlaşılmaz sesler çıkardığı bir anda bir köpek değil de insan oluşumun sevinciyle kulübeden uzaklaşıyordum.

Mezarlık yanındaki eski eve yöneliyorum. Beni ilgilendirecek çok şey var burada: kırık pencere cam-

lan; avluda paslı tekerlek çemberleri; delik deşik kovalar; avlunun kenarında yarım küre şeklinde badanalı fınn. Oraya bakarken içimde garip bir değişiklik hissediyorum. Ben güçlüyüm. Ayağıma çalınan kuru toprak keseğine tekme sallıyorum. Bir dal kırıyorum. Yerden kaldırdığım taşı evden yana fırlatıyorum. Evi çeviren alçak taş duvar dibinde durunca karıncaları seyre dalıyorum. Ev, mezarlık, karınca tümsekleri beni anlaşılmaz bir güçle bağlıyor buraya. Hele karıncalar! Ne çok karınca var burada! Binlerce. Onbinlerce. Yüzbinlerce. Burası karınca yurdu. Sağa, koşuyorlar, sola koşuyorlar, durdukları yerde dönüyorlar; onların canlı ve becerikli hareketleri beni öylesine sarıyor ki!.. Dizüstü çöküyorum. Karıncalar benden habersiz. Ben öylesine büyük... Beni görmüyorlar mı? Ayağımı kaldırıp üstlerine basarsam tümünü ezerim bir anda.

Ama karıncalar benim varlığımdan habersiz. Birkaçı kümeden ayrılıp öbek aşağı iniyor. Elimde tuttuğum söğüt dalının ucuyla onların yolunu kesiyorum. Karıncalar duraklıyorlar. Tümü şaşkın. Biri ikisi sola dönüyor. Ama dahn ucundakiler hep öyle şaşkın, ne yana gideceklerini bilmiyorlar. Derken dala doğru ilerliyorlar. Dalı az daha önlerine sürüyorum. Birden dönüyorlar. Gülüyorum. Karıncaların elimdeki dalın önünde kaçışları hoşuma gidiyor. Dalı kaldırıp öbekteki yuvanın ağzına götürüyorum. Karınca birikintisi içine bir panik düşüyor. Hep birden kaçıyorlar. Ben ise elimde tuttuğum dalın ucuyla dört yana kaçışan karıncaların üzerine gevşek toprak devi-

riyorura. Karıncalar, üzerlerine devrilmiş toprağın içinden çıkmak için olanca güçleriyle çabalıyorlar. Kimi çıkıyor; kimi, yarısına dek toprağa gömülü; kıvrılıyor, buruluyor, incecik ayacıklarıyle toprak taneciklerine tutuna tutuna, yüze çıkmak istiyor. Yuvanın çevresindeki karıncalar hâlâ telâş içinde. Dah üzerlerine kaldırıyorum. Bir!.. Bir daha! Bir daha!.. Toprak öbeği üstünde yüzlerce, binlerce karınca leşi. Yuva bozuk. Çoğu toprağın altına gömülü. Birkaçı kaçıyor. Ama nereye? Ben hâlâ üzerlerinde duruyorum.

10.

Bir akşam üzeri amcamın evi yanında yolda bir otomobil durdu. O sıralarda mezarlık yönündeki eski evin damı onarılıyordu ve ben sık sık şoseye gidip damda çalışan iki adamı seyrediyordum. Otomobili annem de görmüş olacaktı ki, evdeki işini bırakıp, ellerini önlüğüne sile sile şoseye çıkmıştı.

Dr. Z, ve yanında başka bir kişi otomobilden inip amcamın evine girdiler. Annem uzun bir süre onların arkasından baktı; sonra yaşarmış gözlerini ve burnunu önlüğüne silerek eve girdi. Annemin niçin ağladığını bilmiyordum; pek merak da etmiyordum doğrusu, çünkü daha o günün akşamı mezarlık yönündeki eski eve yeni yeni kişiler uğruyor, arabalarda getirdikleri eşyaları boşaltıp evin verandasına yığıyorlardı..

Eski evin yanından geç vakit ayrıldım.. Evimize girerken Dr. Z ile karşılaşacağımı umuyordum. Ama evde kimseler yoktu; yalnız annem. Annem pencere camından üzüm bağı ortasındaki eve bakıyordu. Yüzü kederliydi. Önlüğünün ucuyla yaşarmış gözlerini siliyordu arada. Oda yavaş yavaş karardı. Annem lâmbayı yaktı. Dışarda rüzgâr vardı. • Lâmba ışığıyle aydınlanmış pencere camına iri iri yağmur damlaları düşüyordu.

Derken babam girdi odaya. Annem güvensiz bakışlarıyla babama baktı. Babam sessizce sedire oturdu.

— Tehlike geçti, dedi yavaş bir sesle.

"Tehlike geçti"nin tam anlamım bilmiyordum sanırım. Annem eski haliyle gidip sedirde, babamın yanma otururken içimden babamın "tehlike geçti" sözlerini tekrarladım.

Rüzgâr hızlanmıştı. Ama üzüm bağı ortasındaki evin penceresinde de ışık yanmıştı.

— Geçti mi diyor? diye sordu annem.

— Evet; öyle diyor, Dr. Z. İlâç bıraktı.

— Kendisi kalsaydı.

— Telaşlanmaya sebep yok diyor. Hafta sonu gelecek gene.

— Kalamaz mıydı birkaç gün?

— Hastahaneye dönmesi şart. Kalamaz.

— Gidip bakayım mı acaba?

— Bu akşam olmaz. Yarın uğrarsın.

Yağmur yağıyordu dışarda hâlâ. Annem beni göğsüne bastırmış, başımı okşuyordu. Sonra kalktı,

beni yatak odasına götürüp yatırdı. Annemin hüzünlü yüzü, babamın "tehlike geçti" sözleri, üzüm bağılıdaki evin penceresinde yanan lâmba ışığı ve dışarda uğııldayan rüzgâr başımı karmakarışık etti o akşam. Amcamın evinde birşey dönüyordu.

Ertesi günün sabahı uyandığımda hava bozbulamktı; ama geçen akşamdan çok bir şey hatırlamıyordum. Üstelik mezarlık yönündeki eski evin avlusunda birkaç kişi dolanıyor, sofa basamakları üstünde uzunca boylu bir kız, bizim eve bakıyordu. Kızın dikkatini üzerime çekmek için eve yaklaşıp avlu duvarı üstüne tırmandım, birkaç kez duvardan atladım. Kız beni görüyordu; ama sofadan inmedi. Bir taş attım mezarlık yönüne. Kızın dikkatini bu sefer de çekemedim üzerime. Onun bana bakması, benimle ilgilenmesi için her çeşit çareye başvurduysam da istifini bozmadı. En sonunda duvara işedim.

Derken bir ses geldi kulağıma. Sesi kız da işitmiş olacaktı ki, sofa basamaklarını indi, yarım küre şeklinde badanalı fırının yanında durarak yola baktı. Şoseye koştum.

Sakallı bir ihtiyar mezarlık duvarı dibinde duruyordu; yanında bir çocuk. İhtiyar adam göğsünde bir dolap tutuyordu. Etraf sessiz, sakindi. Yalnız arada bir damda çalışan iki adamın alçak seslerle konuşmaları duyuluyordu. Çocuk adama sokuldu, elini kaldırıp dolabın maden kolunu tuttu; ve çevirmeye başladı. O anda çevremde her yer ve her şey donup kaskatı kesildi. Ama uzun sürmedi bu; dolaptan çıkan ezgiyle donukluk dağılıverdi. Dolaptan sadece bir ezgi de-

www.cizgiliforum.com
enginel

ğil; çocuk maden kolu çevirdikçe ezgiyle birlikte olağanüstü hoş, güzel ve canlı bir şeylerin çıktığım görür gibi oluyordum. Neydi bunlar? Bebeklerdi belki. Urbaları, saçları, küçük ayacıklarında potinleri ışıl ışıl bebekler el ele vermiş, seke seke mezarlığa giriyor, mezarlar üstünde hora tepiyorlardı. Dolap hayli yüksekteydi çocuk için; kolu iyice çevirebilmeği için arada ayak uçlarına basarak yüksehyordu.

Böylece uzun bir süre çevirdi kolu çocuk; sonra yoruldu ve kolu bırakıp adamın yanında durdu. Dolaptan çıkan ezginin kesilmesiyle bebeklerin gözden kaybolmaları bir oldu. Mezarlık gene eski sessizliğine büründü. Çocuk adama bakıyordu, adamsa damda kilere. Ama damdakiler görmüyorlardı adamı. Dolaplı ihtiyar şapkasını eline aldı, damdakileri belli belirsiz selâmlayıp yola koyuldu.

İkisinin arkasından yürüdüm.

Bizim evin yanında tekrar durdular. Çocuk maden kolu çevirdi; ama evden kimse çıkmadı. Yalnız Çubar bir, belki iki kez havladı; sonra sustu ve karnı üstüne uzandı, kafasını iki ön ayağı arasına gömerek dolaptan çıkan ezgiyi dinledi.

Herşeyi unutmuş, onların ardından ilerliyordum. Üzüm bağındaki amcamın evine az kala adam yavaşladı; ama eve bakarken bu evin müziğe ihtiyacı olmadığını sezinlemiş olacaktı ki, yoluna devam etti.

Karşıki dönemeci geçtik. Burada yolun sol kıyısınca dizi selviler uzuyordu; dizi selvilerin bittiği yerde derin bir dere vardı ve derenin üzerinden taş köprü geçiyordu. İkisi köprüyü geçince durdular. İh-

tiyar adam benden yana dönerek elini salladı ve uzaktan:

— Fyu! diye bağırdı.

Durdum. Dolaplı ihtiyar ve çocuk dönemecin ötesinde gözden kayboldular. Çıt çıkmıyordu. Hayli bekledim. Dolaplı ihtiyar ve çocuk görünmediler. Sessizlik daha derin oluyordu. Her yer beni korkutmak için susmuştu sanki. Dönüp evimizin yolunu tuttum. Yağmur çiselemeye başlamıştı. Yüzümü ıslatan yağmur ve sessizlikle beni şimdiye kadar yaşatan bir şeyden koptuğumu hissediyordum. Ama çok' geçmeden bir ışık ilişti gözüme. Bizim evin ışığıydı muhakkak. Korkularım dağılır gibi oldu. Tanrı biliyordu karanlıklar içinde kaldığımı. Tanrı görüyordu beni. Ama Tanrı herkesi görüyordu! Fakat yürüdükçe ışığın benden uzaklaştığının farkına varıyordum. Yolun solunda, yoldan bir üç yüz adım kadar uzaktaydı ışık. Evimiz de orda mı yoksa? Hayır. Ama ışığa yaklaşmak, yakından görmek özlemi uyandı içimde ve bu özlemle kendimi ve korkularımı kontrol edebileceğimi anladım.

Yoldan çıkıp ışığa doğru yürüdüm.

Işığı görmüyordum artık. Yalnız pencere camı silik bir aydınlıkla aydınlanmıştı. Üzüm. bağının sessizliği daha bir esrarlı olmuştu; öyle ki bağın içerisinde - kim ve niçin bilmiyorum -f birinin pusuda yattığını hissediyordum. Ve bu hisle adımlarımı daha bir dikkatle atmağa bakıyordum. Ama pencereye yaklaştıkça bu korkum da dağılıyordu; çünkü zayıf ışıkla aydınlanmış pencerenin gerisinde beni bekleyen

şeyler - ne olduklarını bilmediğim halde - daha büyük bir önem kazanıyorlardı gözlerimde.

Pencere dibinde durdum.

Pencere yerden hayli yüksekti. Silik bir aydınlıkla aydınlanmış camın ötesindekileri iyice görebilmek için ayak uçlarıma basarak yükseldim ve iki elimle pencere desteğini tutarak odaya baktım. Gerçi içerisinde insanların oturduğu bir odaya baktığımın farkında değildim. Önce düz ama az bulanık ve türlü biçimde gölgelerle yüklü bir saha ilişti gözlerime. Vaktin akşam olduğunu, güneşin çoktan dağların gerisine battığını ve yeryüzüne, karanlık çöktüğünü bildiğim halde orası bana bir gökyüzü gibi geldi. Başka bir âlemin gökyüzüydü orası. Ama baktıkça seviniyordum. Çünkü benim âlemimden başka âlemler de olduğunu görüyordum ve ben burada bir gün, belki hemen şimdi ve şurada yok oluverirsem o uzak gökyüzünden sihirli bir elin uzanıp beni alacağına, beni başka bir âleme götüreceğine inanıyordum.

Sonra gözlerimi odada gezdirdim :

Odanın orta yerinde uzun boylu bir adam duruyordu. Yüzü apaktı; ince yüzünde büyük bir burnu vardı ve gözleri alabildiğine açıktı; ama burnu daha ilginçti; çünkü yaşadığı yalnız o büyük burnundan belli oluyordu. Adam bana bakıyordu ama görüyor muydu beni görmüyor muydu, bilmiyordum. Pek merak da etmiyordum doğrusu, çünkü odada başka eşyalar da vardı ve ben gözlerimi adamın yüzünden kaydırıp odada gördüğüm başka eşyalarla ilgileniyordum.

Sonra tekrar adama baktım.

Bu sefer adamın elinde bir keman görünce hayretle gözlerimi açtım. Bakarken adama kurbağaların viyaklaşmalarmı duyar gibi oluyordum. Adam da kurbağaları dinliyordu. Ama onun dinleyişi başkaydı. Dinlerken bir şey bekliyordu; umutsuz bir bekleyişle. Elinde tuttuğu kemanı göğsüne kaldırdığı zaman içimden garip bir ürperti geçti. Dönerek evimize koşmaya başladım.

O akşam annem giysilerimi ütüleyip yatağım ucuna yerleştirdi. Erkenden yattım. Yorganı yanlarıma sıkıştırırken annem bana yarın teyzemi ziyaret etmek için Yalta'ya gideceğimizi söyledi.

* 11.

Talika yolun sağ yamacı üstündeki çamların yola düşen koyu karaltılarını arkada bırakınca sağa döndü, dar bir yola saptı, az bayıra yukarı ilerledi ve evin yeşil boyah avlu kapısı önünde durdu.

Burası teyzemin eviydi.

Akrabalarım üzerinde durmayı, onların hayat serüvenlerini hikâyeme sokmayı yersiz ve gereksiz buluyorum; çünkü onların serüvenlerinde - tıpkı bizim ailenin serüveninde olduğu gibi - önemli denecek ve çapraşık bir şey yoktu. Köy insanlarıydı onlar da. Ata mirası toprakları, üzüm bağları ve tütün tarlalarıyle uğraşıyor; alışılmış bir hayat yaşıyorlardı. An-

cak on dokuzuncu yüzyıkn ikinci yarısında, hele yüzyılın sonlarına doğru memleketin ekonomik gelişmesi ve yanıbaşlarında şehir burjuvazisiyle çatışmalar onları eski kalıplarından çıkmağa, kılıklarını değiştirmeğe ve yeni hayata ayak uydurmağa zorluyordu. Köylerde okullar açılıyordu; varlıklı aileler oğullarını seminerlere gönderiyorlardı; devlet kredileriyle, bizim ev gibi, eski köyün az uzağında yeni evler kuruluyordu; toplu ve alışık hayattan kaçanlar oluyordu; hayata taze güç ve makine giriyordu. Teyzem de, ne zaman ve nasıl bilmiyorum, günün birinde kendisini bu evde bulmuştu.

Taşlığa girdik.

Yerden üç-beş basamak yüksekteki sofada teyzem duruyordu. Bizi görünce avluya indi; gülen gözleri ve havada gerili kollariyle anneme doğru koştu. Öpüştüler. Sonra eve girdik.

İkindi güneşi odayı bir sualtı soğukluğuyla aydınlatmıştı. Bu soğuk aydınlıkta odanın bütün eşyaları gözle görünmeyen ama harikulade bir gücün önünde derin bir ibadete dalmış gibiydiler. Fakat yan odanın kapısı açılınca durgunluk dağıldı. Kapı arasında Halide duruyordu^

Halide'nin boyu az daha uzamış, az daha incelmiş gibiydi. Yüzü, öncesi gibi, ak ve tazeydi ama yüzünün nazik çizgileri arasında o büyük burnu Halide'nin içinde başka bir Halide, belki Halideler gizlendiğini belirtiyordu. Halide'yi nasıl karşılayacağımı bilmiyordum. O da bilmiyordu galiba ki, odadan sessizce ve birbirimizin yüzüne bakmaksızın çıktık.

Ama sofa basamaklarım inince Halide elimi eline aldı, elimi dudaklarına kaldırarak avucumun içini öptü. Sonra benî evin arkasındaki bayıra götürdü.

Bayırda sonbahar otları olağanüstü boy atmışlardı ve ikindi güneşinin ışıklarında daha bir taze görünüyorlardı. Yukarda bir şeftali ağacı vardı ve şeftali ağacının dibinde küçük bir kümes. Tavuk falan yoktu görünürde. Bayır, olağanüstü boy atmış otlarıyle, tavukların barınabileceği bir yere benzemiyordu. Evi çeviren yüksek duvarın ötesindeki oldukça sarp bir bayırda Hristiyan mezarlığı vardı. Mezarlığın batı kıyısınca bayırın tepesinde duran küçük kilisenin eşiğine dek taş basamaklar yükseliyordu.

Derken Halide elimi tuttu, yüzüme baktı; beni duvardaki dar ve ahşap kapıdan yana çekti. Gittik. Kapı kendiliğinden açılmışçasma sessiz, gıcırtısız açıldı ve avlu duvarıyle mezarlık arasından geçerek şehre inen taş döşeli yola çıktık. Halide elimi bırakmıyordu. Yolu geçerek kiliseye yükselen taş basamakların ucunda durduk.

Taş basamakları çıkmaya başladığımız anda zaman önemini yitirmiş gibi geldi bana; öyle ki evimizden ne zaman çıktığımızı, buraya ne zaman geldiğimizi, annemle ne zaman buluşacağımı bilmiyor gibiydim. Halide elini kaldırıp şakağıma değdirdi, yavaş, az tedirgin bir sesle:

— Üşüdün, dedi.

Taş basamakların üst kesimi güneş ışığı içindeydi. Halide güldü. Onun gülüşüyle deminki esrarlı ha-

va dağılır gibi oldu; ve ikimiz basamakları çıkmaya başladık.

Kilisenin çifte kanatlı kapısı ardına kadar açıktı ve içerde küçük mihrabın üstünde çiçekler, haçlar, resimli ikonlar ikindi güneşinin alaca ışıklarında yıkanıyorlardı. Durup uzun bir süre mihraba baktım. Bakışlarımı kilisenin tavanına kaldırdığım zaman gözlerime yeni bir görme yeteneği geldiğini hisseder gibi oldum. Korkuyla Halide'nin elini aradım. Ama Halide'nin yüzü ilgisizdi. Tekrar kiliseye baktım. Cavalière d'Arpino'nun hayali görüşü mü aksetmişti tavana, bilmiyorum; ayaklarında çarık, sırtında topuklarına inen bol bir cübbe, heybetli sakalı göğsünde bir evliya taşa oturmuş; gökyüzünde ağır ve donuk bulutlar üstünde ise bir melek, elinde kemanı, düşünceli evliyaya bakıyordu. Gözlerimi yumdum. Gözlerimi açtığım zaman mihrap, mihrapta çiçekler, haçlar, ikonlar, evliya ve melek yoktular görünürde. Güneş kaim bir bulutun arkasında saklanmıştı. Taş basamaklara derin bir sessizlik çökmüştü. Halide'yi unutmuştum. Tekrar kilisenin derinliğine baktığım zaman elinde kemanı, umutsuz ama kesin bir bekleyişle bir şey beklerken kurbağaların viyaklaşmalarını dinleyen adamı görür gibi oldum. Ve Halide'yi özlemle aradım. Teyzemin evinden yana döndüğüm zaman taş basamakların dibinde Halide'yi gördüm.

Halide'nin yanında bir adam duruyordu, ikisine baka baka taş basamakları indim. Halide, kör bir dilenciyle konuşuyordu. Beni dilenciye tanıttı. Adamın yüzü soğuk ve kaskatıydı. Elini kaldırdı. Eliyle ha-

vada beni arayan bir hareket yaptı. Halide beni adamdan yana çekti ve adamın havada yüzen eli başımı buldu. Kör dilenci başımı okşarken, anlamadığım bir dilde bir şeyler söyledi. Halide içten bir sevgi ve yumuşak bir acımayla kör dilencinin yüzüne bakıyordu. :' *T*

Ama ben başkaydım.

Hiçbir zaman kör insanlara sevgi ve bağlılık duymadım. Kör insana, nedense, bir yılana bakar gibi baktım. Hattâ iğrendim de.

Derken yolun karşı yakasındaki kapı arasında duran teyzem seslendi ve ikimiz kör dilenciyi bırakıp hemen eve doğru koştuk.

Eve girer girmez teyzem Halide'nin sırtını sıvazladı, ellerini koltuk altlarına sokuşturdu; duygulu ama biraz öfkeli bir sesle:

— Ne yaptın, kız? Terlemişsin! dedi.

Ve Halide'nin eteklerini tuttuğu gibi entarisini yukarıya doğru çekti. Entari dardı. Teyzem entariyi çıkarmak için çabalarken Halide kafasız- bir yaratık gibi kıvrılıyordu teyzemin kolları arasında, Halide'yi neye benzeteceğimi onun bana neyi hatırlattığını bilmiyordum; ama çıplak vücuduyla entarisinden kurtulmak için çabalarken içime garip bir korku girdiğini hissediyordum.

Derken Halide acayip bir kıvrılışla entarisinden sıyrıldı, alnına düşen saçlarım arkaya attı, yüzüme baktı ve güldü. Aynı Halide miydi bu? Belki. Ama ikimiz arasına bir yasa girmişti şimdi. Gözle görünmeyen, sözle söylenmeyen yüksek ve kutsal bir gücün

yasası. Çırılçıplak Halide'ye bakarken özgürlüğümün bu yasayla sınırlı olduğunu hissediyordum.

Sonra teyzem Halide'nin sırtına yeni bir entari geçirdi. Entari gül resimleriyle süslüydü. Güller Halide'nin yüzüne akisler yapıyorlardı. Başkaydı Halide. Bumu bile gül resimleri içinde küçülmüş gibiydi.

Evden çıktık.

Kümesin yanında durduğumuz zaman güneş son zayıf ışıklarını mezarlıktan toplayıp kilisenin gerisine batmıştı. Mezarlık derin bir sessizliğe bürünmüştü. Gözlerimi ayıramıyordum mezarlıktan. Ben kendi mezarlığımda, Halide kendi mezarlığında. Ben, omuzları üstünde tabut taşıyan adamlarla birlikte mezarlığa yeni ölüler götürüyorum, Halide ise kendi mezarlarını açıyor; ve ölülerini elleri içine alıp bana doğru uzatıyor; gözleri ışıl ışıl: "Bak," diyor, "bunu dün gömdüm... Bunu iki gün önce... Sofa çiçekleri arasında buldum bunu... Bunu yolda buldum..." diyor. Kibrit kutuları açılıyor - kutularda ölü kelebekler; kefenler açılıyor - kefenlerde ölü arılar, böcekler, serçeler; ve ölüyorduk biz de mutlu ölümlerle.

Teyzemin evinden geç vakit ayrıldık.

Talika ay ışığıyla aydınlanmış yolda ileriye koşuyordu. Kulaklarımda yoldan çıkan atın nal sesleri vardı yalnız. Ama yol uzadıkça bu sesler de benden uzaklaşıyorlardı ve ben, çevremden kopuk, derin bir uçurumun dibine sarktığımı hissediyordum. Korkunç değildi bu uçurum. Uçurumun dibinde, sırtında gül resimleriyle süslü entarisi ışıl ışıl, kocaman bir kutu içinde kocaman bir kelebek gibi, Halide yatıyordu.

www.cizgiliforum.com
enginel

İKİNCİ BÖLÜM

1.

Kızın adı Sevgü'di. Onun adını bilmiyorum ama Kazan şehrinden geldiği için Kazanski derlerdi kendisine. Kendisine demek doğru olmaz belki, çünkü köyün öteki insanlarıyla ilişiği hemen hiç yoktu; yalnız gördüğü iş üzerine konuşurlardı kendisiyle, konuşma da yolda, şöyle ayaküstü geçerdi çoğun.

Kazanski o yılın sonlarına doğru yerleşti mezarlık yanındaki eski eve. Ama, Kazanski yerleştikten sonra da, eski evde önemli denecek bir değişiklik göze çarpmıyordu. Eskisi gibi boş görünüyordu ev. Yalnız arada sırada sofa basamakları üstünde bir kız duruyordu, ve - mezarlıktan kovulmuş da gene mezarlığı özlüyormuş gibi - öylesine sessizce mezarlığa bakıyordu. Kazanski'nin kendisi görünmüyordu ortalıkta. Babama saç ve sakallarını kestirmeye gelen adamlar sık sık ondan bahsediyorlardı:

— Eline para veremeyiz.
— İşi bitirsin önce; sonra alır parasını.
— Eline para geçerse durmaz hiç burada.
— Geçen gün şehirde görmüşler; gene sarhoş...
— Su boruları iki hafta içinde getirilecek...
— Kış bastırmadan kanallar kazılsa bari...

Bizim ev gibi, yeni üç ev kurulmuştu o yıl; başka üç ev ise kurulmak üzereydi. Bu evlerde su yoktu. En yakın çeşme evlerin iki kilometre kadar uzağmdaydı ve evlere su kova ve sakalarla taşınıyordu. Babam öteki ev sahipleriyle başbaşa vermiş, uzun uzun konuşmuşlar, evlerine su boruları getirtmeye karar vermişler. O zamana dek hiç kimsenin tanımadığı Kazanski bu işin ustasıymış. Fakat kendisini şehirde yakından tanıyanlar Kazanski'nin içkici bir kişi olduğunu söylüyorlar ve ev sahiplerine adamın eline parayı ancak işi tamamladıktan sonra vermelerini salık veriyorlardı.

Kanallar o yılın güzü kazılmaya başladı ama daha kış girmeden müthiş bir soğuk bastırdı. Toprak dondu. Paslı demir borular yığıldıkları yerlerde kalakaldılar. Ev sahipleri evlerinden çıkıp yola gidiyor, kanallara bakıp üzgün üzgün başlarını sallıyorlardı. Kazanski yoktu görünürde. Ama soğuklar sürdükçe Kazanski'nin görünmesine bir gereksinme de yoktu.

Bir gün hava karardı, öğle üstü kar yağmağa başladı. Ama uzun sürmedi kar; güneyden hafif bir yel esti, kar yağmura çevirdi; ve "yağdı sicim sicim akşam saatlerine dek. İkinci günün sabahı güneş çıktı. Kazanski de hemen o gün göründü. Boruları birbirine ekliyor, üstü başı çamur içinde kanallarda çalışıyordu. Ertesi gün de kanallardan hiç çıkmadı, hep çalıştı. Babama saçını, sakalını kestirmeğe gelenler Kazanski'nin çalışkan ve usta bir kişi olduğunu söylüyorlardı.

2.

Bir akşam annem peşkire sarılı bir sahan tut-turdu elime ve sahanı mezarlık duvarı yanındaki eve götürmemi emretti.

Gittim.

Kuzey yeli mezarlık meşeleri arasında uğulduyordu; fakat soğuktan hoşlanıyordum. Hele sahanın sıcaklığını karnımın etleri üstünde hissettikçe mezarlık duvarı yanındaki evin az daha ötelerde olmasını ve sahanın sıcaklığını etlerimde duya duya uzaklara gitmeyi arzuluyordum. Ama ev yakındı. Avluda durunca dolaplı ihtiyarın yoldan geçtiği gün sofada gördüğüm kızla karşılaştım. Kız, gene sofa basamakları üstünde duruyordu. Elleri az çıkık karnı üstüne kavuşuktu. İri iriydi elleri. Yalınayaktı. Ayaklarında yer yer mor lekeler beliriyordu. Ayaklarının baş parmakları da olağanüstü büyüktü, ama iğrenç değildi. Az çıkık karnına, ellerine, sırtındaki ince entarisi altından beliren ince bacaklarına - orantılı olmadığı halde - orantılı ve uygun görünüyorlardı. Dar "ahimin hemen yukarı yarımından başlıyordu saçları ve gür ama dağınık dağınık arkasına ve omuzbaşlarına düşüyorlardı.

Bana bakarken güldü birden. Güldüğü anda saçlarında bir ışıltı görür gibi oldum. Daha iyi bakınca saçlarındaki ışıltının ve yüzündeki tebessümün açık dudakları arasındaki az kararmış iki dişine bağh olduğunun farkına vardım. Sonra dudakları kapandı, yüzündeki gülümseme silindi; gene önceki soğuk tav-

rını takındı. Ama uzun sürmedi bu. Tekrar güldü. Ve o anda adının Sevgil olduğunu hatırladım.

Adı Sevgil'di. Başka bir ad yaraşmazdı ona. Sevgil en uygun bir addı onun için; çünkü güldüğünde gerçek ve sevimli bir gülüşle gülüyordu.

O akşamdan sonra Sevgil'i daha yakından tanımaya başladım. Sık sık yemek götürüyordum bu eve ve her gidişimde Sevgil'de daha önce görmediğim bir özellikle karşılaşıyordum. Yüzünün hastamsı beyazlığına rağmen omuzbaşları sağlamdı ve, hele vücudunun aşağı yarısında, olağanüstü bir güç beliriyordu. Her akşam içi yemek dolu sahanı Sevgil'e götürmeyi istiyordum ama, annem her akşam vermiyordu sahanı.

3.

Soğuk bir gündü o gün. Sevgil'le karşılaşırım umuduyla evden çıktım. Balkon merdivenini inerken Pilibaşı verandası yanında bir fayton ilişti gözüme. Fayton, uzun bir süredir orada duruyordu galiba ki, atlar kafalarını yere indirmiş, yem yiyorlardı. Soğuk artmıştı. Havada tek tük kar taneleri uçuyordu. Pilibaşı'ndan faytoncu çıktı, atlara yaklaşarak koşumları gözden geçirdi. Sonra başka bir adam çıktı Pilibaşı'ndan; ve ikisi faytona atladılar.

Fayton Kazanski'nin evi yanından geçerken mezarlık duvarı üstünde duran Sevgil ilişti gözüme. Fayton şoseye çıkıp Yalta yönüne uzaklaşınca Sevgil'e

doğru koştum.

Sevgil'i mezarlıkta buldum. Rüzgârın kırıp yere düşürdüğü kuru dalları topluyordu. Önce benimle ilgilenmedi. Fakat yaklaşıp yanında durunca duvar dibindeki çıralara gözünün ucuyla baktı, gülümsedi. Benimle konuşmak istediği belliydi. Ama konuşmadı. Eğilip dalları kaldırdı. Az uzaklaşınca dönüp baktı; gene gülümsedi. Ben de duvar dibinde kalmış birkaç küm dalı kaldırdığım gibi Sevgil'e koştum.

Sevgil'in sırtında, her günkü gibi, eski bir entari vardı. Entarisi dizlerini ancak örtebiliyordu. Yalnayaktı. Soğukta fazla morarmışlardı.

Mezarlık yokuşunu tırmandık. Eski evin damı görünüyordu. Kuzey yeli bıçak gibi kesiyordu. Sevgil kuru dalları duvar dibine bıraktı, dalların üstüne oturdu, bakışlarını kendi ayak uçlarına dikti. Yok, çirkin değildi Sevgil'in ayakları. Yalnız üşümüşlerdi. Toprağa batırmak istermişçesine basıyordu yere. Gözleri süzülmüştü. Az dalgındı. Ama bu hali uzun sürmedi. İki elini iki bacağı araşma sokuşturdu, bacaklarını ve omuzlarını bir anda sıktı; sonra silkindi. Güldüğü anda yalnız dalgınlığını değil, üstündeki yorgunluğu da silkeleyip attığının farkına vardım.

İkimiz arasında konuşmanın nasıl başladığını şimdi hatırlamıyorum ama Sevgil babasıyla ilgili çok şeyler söyledi bana o gün.

"Içkici Kazanski derler burada babama. Çok yıllar öncesi öldü annem. Babamla ben küçük bir çatıda kalakaldık annem ölünce. Çünkü annem varlıklı bir kişinin yamnda çakşırdı. Annem ölünce varlıklı

bay bizi sokağa attı. İyi bir kişiymiş benim babam, annem ölmeden önce. Ama gene iyi insandır babam..."

Sevgil konuşuyordu:

"Geçen yıl beni şehirde lokantaya götürdü, tatlı yedirdi bana. Ayıkken ağlar. Ben de ağlarım onunla birlikte. Ama babam çok ağlar. Babam evde yokken ben sofada otururum; yoldan geçen adamlara bakarım. Az daha büyüyünce bir koca bulacağım. İsterim kocam güçlü olsun. Ayakkabı alsın bana... Ama kocam da babam gibi fakir olsun isterim. Bundan böyle zengin kişi kalmıyacak dünyada. Öldürecekler işçiler tüm zenginleri... Fakirler kaloş ayakkabı giyecekler."

Bu iyi. İyi şeyler söylüyor Sevgil. Sevgü de kaloş geçirecek ayağına günün birinde. Ama şimdi kuzey yeli bıçak gibi kesiyor. İhtiyar meşeler olanca güçleriyle göğüs geriyorlar yele. Ve Sevgil ayakta; gülüyor. İki eliyle bileklerimi kavrıyor; ellerimi bayrak bayrak havada sallayıp şarkı söylüyor:

Haydin, ileri çalışan halk!
Dikelim al bayrağı barikadlara...

Haydin!

Hava kararıyor. Kazıh tarla toprakları gözden siliniyorlar. Kargalar görünmüyor. Rüzgâr kesiliyor. Meşeler kuruyor. Evler yıkılıyor. İnsanlar ölüyorlar. Mezarlık kalıyor yalnız. Bir de ben ve Sevgil.

Sevgil bana bakıyor. Ayakları mosmor. Üşüyor mu?

— Üşüyor elbet, diyor Sevgil.
— Yok mu kaloşun? diye soruyorum.
— Yok, diyor Sevgil.
— Ne yapacaksın?
— Bilmem.
•— Baban almaz mı kaloş sana?
— Almaz.
— Ama hiç mi almaz?

— Donmaz mı ayakların?
— Donmaz.
— Ya donarsa?
— Donmaz.

Ve gülüyor Sevgil. Yüzündeki gülümseme hafif bir kızartıyla örtülüyor. Sonra entarisinin eteğini böğrüne kaldırdığı gibi yere çömeliyor. işiyor Sevgil. Acayip bir işemesi var. Şırıl şırıl fışkırıyor sidik bacakları arasından. Donuk topraktan ılık bir koku çarpıyor yüzüme. Entarisinin eteği hâlâ böğründe, doğrularak ikimiz arasındaki sidik birikintisi içinde duruyor. , !

Çevremde her şey olağanüstü bir aydınlıkla aydınlanıyor. Sevgil'i daha iyi görebiliyorum şimdi. Oysa lapa lapa kar yağıyor mezarlığa. Birdenbire büyümüş gibiyim. Üstümde olağanüstü bir çeviklik var. Ama bu aydınlık, bu çeviklik Sevgil'e bağh. Sevgilsiz...

Sevgil'e fakir insanlardan biri olduğumu belirtmek istediğim için belki; pantolonumun düğmelerini çözüp onun işediği yere işiyorum ve ayakkabılarımı

ayaklarımdan çıkarıp, tıpkı Sevgil gibi, sidik birikintisi içinde duruyorum. Ayaklarım dibindeki sidik birikintisinden yükselen sıcaklık bütün vücuduma dağılıyor. Ben de gülüyorum. Sevgil az şaşkın ve ürkek, sünnetli yerime bakıyor. Sonra yaklaşıp iki eliyle elimi kavnyor, beni kendine çekiyor. Karnımın üstünde onun az çıkık karnının sıcaklığını hissediyorum, ikimiz yere yıkılıyoruz. Sevgil bana kendisi üzerine yatmamı, kadınla erkeğin böylece seviştiklerini ve dudaklarını öpmemi söylüyor. Öpmek istiyorum. Gövermiş dudakları arasından ekşice, *az* iğrenç bir koku çıkıyor. Yüzü çilli. Alnında, şakakları üstünde sinekler binlerce pislikler bırakmışlar sanki. Öpmüyorum Sevgil'i. Yüzüne bakmayı tercih ediyorum. Çünkü yüzü daha ilginç. Çirkin ama ilginç. Yüzüne baktıkça onun çirkinliği beni daha güçlü ve azimli kılıyor. Sevgil'e her şeyi, ama her şeyi yapabilirim, istersem döverim de. Çünkü Sevgil çirkin. Çünkü Sevgil'in babası içkici; rakı içmediği zamanlarda çamurlu kanallar içinde çalışır. Çünkü Sevgil yalınayak; ayaklarını kendi sidiği içinde ısıtıyor. Çünkü Sevgil'e yemek götürüyorum ben sahan içinde. Çünkü ömrü Boyunca ayaklarına ayakkabı geçirmedi Sevgil.

Sevgil ölü sanki; gözleri alabildiğine açık, sağ elinin parmağı şakağında, iri gözleriyle havada uçuşan karlara bakıyor.

4.

Sevgil'den nasıl ayrıldığımı şimdi hatırlamıyorum. Havayı lapa lapa karlar doldurmuştu. Merdivenin dibinde durdum. Yukarda balkon. Uzak bir yerdi orası. Gök katı altında bir yerdi sanki. Ama çıkmalıydım oraya. Oraya çıkınca alaca bir aydınlıkla aydınlanacaktı dünyam. Çıkmalıydım. Ve çıkıyorum...

Kar yağıyor hâlâ. Saç soba yanıyor. Arada kapı açılıyor. Alnımda soğuk bir el hissediyorum. Sonra oda kararıyor. Üzerimde belli belirsiz bir gökyüzü. Duvarlarda ışıklar beliriyor arada, Işık sütunları keskin çizgilerle tavana yükseliyorlar. Cehennem kazanları kaynıyor sütunlar arasında. Kazanlarda kollar, bacaklar; parça parça gövdeler, kafalar. Sevgil koşuyor ışık sütunları arasından, elinde al bayrak; ve Sevgil'in ardından sıra sıra kaloşlar geçiyor gözlerimin önünden.

İyi hatırlıyorum; bir gün Dr. Z girdi bu odaya. Yüzü küskündü Dr. Z'nin. Kerevetin kenarına oturdu; uzun bir süre yüzüme baktı. Ama konuşmadı. Yüzünün küskünlüğü ve benimle konuşmak istememesine rağmen, Dr. Z'nin bu ziyareti içime rahatlık getirmiş olacaktı ki, yanımda otururken uyuyakaldım.

Uyanınca Dr. Z'yi düşünmeye başladım.

Dr. Z yoktu odada. Akşam olmuştu. Elimi yorgan altından çıkarıp duvarlarda titreşen ışıkları îutasım geliyordu. Derken annem girdi odaya. Sobaya birkaç çıra attı, alnımı okşadı, hemen çıktı. Çok geç-

www.cizgiliforum.com
enginel

meden gene kapı açıldı, odaya annem ve yanında tanımadığım bir kişi girdi. Şişmanca, kızıl' yüzlü bir adamdı bu. Yüzünün kızıllığına rağmen adam soğuk ve sevimsiz göründü bana. Ama tam bu sırada annem adama bir şeyler söyledi; ve adam başım arkaya atarak geniş bir kahkaha salıverdi. Gülerken ağzı içinde altın dişleri göründü; ve altın dişleri adamın yüzündeki soğukluğu siliverdi.

O adam benim amcammış.

Amcam yatağım üstüne bir paket bıraktı; eğilip alnımı öptü. Annem ve amcam odadan çıkınca paketi açtım. Paketin içinden bir çift yeni kaloş ve kıpkırmızı lâstik bir top çıktı. Hediyelerimi yorgan altına ahp göğsüme bastırdım.

Hastalığım iki hafta sürdü. Bu iki hafta içinde bol bol kar yağdı, ama ben günden güne iyileşiyordum. Günün birinde Dr. Z uğradı gene evimize. Beni yeniden muayene etti, yeni ilâçlar bıraktı, anneme artık ijnleştiğimi, bana bol bol iyi gıdalı yemekler yedirmesini söyledi. Dr. Z odadan çıkmadan önce annem Mansur'un halini sordu. (Mansur, o yılın sonbaharında üzüm bağı ortasındaki evin penceresinden gördüğüm genç adamın adıydı). Dr. Z Mansur'un sağlık durumunda önemli bir değişiklik görünmediğini, bahar girince tehlikenin yeniden başgöstermesi muhtemel olduğunu söyledi.

Evet, tehhke dönebilir diyordu Dr. Z. Ve annem birkaç ay öncesi Mansur üzerine konuşulduğu bir sırada mendiliyle gözlerindeki yaşları sildiği gibi, o akşam da yaşarmış gözlerini silmişti.

Dr. Z ve annem beni merak içinde bırakmışlardı. "Tehlike geçti," diyorlardı; "Tehlike dönebilir," diyorlardı. Neydi bu "tehlike"? Bilmiyordum.

Belki biliyordum.

Yatağım içinde doğrularak üzüm bağına bakıyorum. Şimdi orada "tehlike" boylu boyunca sırtüstü yatmış, uyuyordur; Mansur'sa elinde kemanı, gözleri alabildiğine açık, pencere camından "tehlike"ye bakıyordur. Ama dün de, önceki gün de öylece bakmıştır Mansur. Ortalık kararınca pencereyi açmıştır; kemanını koltuğu altına sıkıştırıp pencereden üzüm bağına inmiştir; "tehlike"nin dev göğsü üstüne basa basa gelmiş, içerisinde yattığım bu odanın penceresi dibinden geçerek mezarlığa girmiştir. Her gece,mezarlığa gider Mansur. Ölüler mezarları üstünde bağdaş kurup Mansur'u beklerler. Ölüler apak. Ne Mansur bakar ölülere, ne de ölüler bakarlar Mansur'a. Çünkü Mansur da ölü. Koca burnu, donuk gözleri apak Mansur'un. Ve dudaklarında apak bir gülümseme, ölülere keman çalar Mansur.

Kafamın içinden uzaklaştıramıyorum Mansur'u bir türlü. Bir gün kendimi tutamadım. Anneme:

— Mansur kim? diye sordum.

— Kim olacak? dedi annem, a şaşkın, amcanın oğlu... Ağabeyin!

Pes! Bilmiyordum sanki Mansur'un ağabeyim olduğunu. Başka bir şey soracaktım oysa. Ve sordum:

— Mansur nasıl anne?

Annemin gözleri ışıldayiverdi.

• — İyi, oğlum, iyi!

Ve gözleri hâlâ ışıltılı, kerevete yaklaşarak ekledi:

— Gün geçtikçe daha da iyileşiyor. Dün amcaların, teyzelerin gitti oraya... Ben de uğradım. Mansur ağabeyin konuklara keman çaldı.

Annem odadan çıktı. Uzun bir süre tavana baktım. Kafam bomboştu. Sonra, "Konuklara keman çaldı," dedim içimden kendi kendime. Ve unuttum Mansur'u.

Tamamen iyileşmiştim. Bir sabah annem odaya girip sobayı yaktı, yataktan kalkacaktım o gün. Oda iyice ısınınca annem bakır tekneyi getirip sobanın yanma yerleştirdi. Teknenin içine oturdum. Annem sırtımı, koltukaltlarımı sabunlayıp beni yıkarken artık büyümüş ve yetişmiş bir oğlan olduğumu söyledi.

Annem haklıydı. Boy ve bedence de hayli olgunlaşmıştım galiba ki, annem banyoda ayaküstü durmamı emrettiği zaman sünnetli yerimi ellerim altına saklamıştım. Ama, az sonra, sırtımı kendim kurularken, büyüklüğümü görmek istermişçesine, birkaç kez sünnetli yerimi elime alıp dikkatle baktım.

Ertesi günün sabahı duvarları badanasız odaya girdim.

Burası, öncesi gibi, olağanüstü bir yerdi benim için. Burada her şey beni etkilemesine rağmen, kendimi ancak bu odada hür hissediyor, bütün sıkıntı ve tasalarımdan ancak bu odada sıyrılabiliyordum. Oda hiç badanalanmadı; ama, ayrılık süresince değişmişti. Duvar taşları öncesi kadar göze batmıyordu. Taşlardaki çizgi ve renkler silinmiş, bir dereceye kadar odada bulunan öteki eşyaların rengine girmişlerdi. Mezarlık ve Kazanski'nin evi görünmüyordu. Babam, kışlık yakıt için kestiği ağaç ve çıra parçalarını mezarlık yanındaki duvar dibine istif etmişti. Ağaç istifi hemen hemen tavana dek yükseliyordu. Orta yerde bir masa vardı, masanın çevresinde iskemleler; sağda bir maltız ve maltızın üstünde küçük büyük birçok tencere. Bütün bunlar benim için yeniydi ya, en çok ağaç istifi çekiyordu dikkatimi. Bunca ağacı bu odaya getirip duvar dibine istif etmiş olan babama, daha doğrusu onun gücüne, hayret ediyordum.

Sonra iskemlelerin •. birinde bir gazete buldum. Gazete "Haberler" adım taşıyordu ve iri kara "Haberler" başlığı altında gagası zarfh bir güvercin resmi vardı. Her gün geliyordu "Haberler" eve. Önce babam okuyordu "Haberler'ü, sonra ben. Evet, tıpkı babam gibi, koltuğa kurulup gazeteyi okuyordum. Fakat beni en çok zarflı güvercin ilgilendiriyordu galiba, ki, bir süre sonra güvercinin resmini çizmeye başlamıştım.

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum; koridorun ucundaki askının kaybolduğunun farkına vardım. Duvarları aynalı odaya girdim. Aynanın karşısındaki

kocaman koltuk da yoktu. Yalmz yuvarlak bir masa vardı orta yerde ve masanın çevresinde boş iskemleler.

Evimizde göze çarpan bu değişikliğin, eşyaların yer değiştirmesinden ibaret olmayıp, daha derin bir anlam taşıdığım anlamakta gecikmedim. Günlerce bir tek kişi uğramıyordu evimize. Hele büyük odada sürüp giden sessizlikle evimizin bütün insanlarla bağlantısını kestiğini sanıyordum. Yalnız ikide bir kızıl yüzlü amcam uğruyordu buraya. Çantasından kâğıtlar çıkarıyor, masa üzerine bir gazete açıyor, parmağını yazılar üzerine gezdire gezdire gazeteyi okuyor;' babama bir şeyler anlatıyordu. Bir süre sonra Toplu Kardeşler Şirketi kurulduğunu bildiriyorlardı.

TOPLU KARDEŞLER ŞİRKETİ!

Bunun anlamım o sıralarda bilmiyordum ama kaynaşmalar, akşamları büyük odadaki yuvarlak masa çevresinde sürekli konuşma ve tartışmalar beni fazlasıyla ilgilendiriyordu. Evimiz gene önemli bir yer olmuştu. Öncesinden daha önemli belki; çünkü sık sık yabancı kişiler uğruyorlardı buraya ve babam ciddi tavırlar takınıp bu yabancı kişileri büyük odada çay ziyafeti ile ağırlıyordu.

Şirket daha o yılın baharı evimizin az uzağında bir postane kurduruyor; postanenin hemen yanıbaşmda lokantalı ve yataklı bir araba ve otomobil istasyonu için temel atılıyor ve yılın sonlarına doğru şirketin teşebbüsü ve yardımıyla hastane binasının inşasına girişileceği söyleniyordu. Toplu Kardeşler Şir-

keti'nin gelişip yayılmasına rağmen benim ömrüm üzüm bağı ortasındaki ev ile mezarlık duvarı arasında geçiyordu hâlâ.

Bir süre sonra evin önündeki meşe ağacı kesildi, kocaman kütüğü topraktan çıkarıldı. Artık, meşenin olduğu yerde koca bir çukur bulunuyordu. Babam, Kazanski'nin su işlerini kısa bir süre içinde tamamlayacağını ve daha o yılın baharı Çubar'm kulübesinden az uzaktaki küçük bostamn musluk suyu ile sulanacağını, gelecek yıl ise evimizle Kazanski'nin evi arasındaki boş araziden hayli sebze kaldırılacağını söylüyordu. Ama Kazanski yoktu görünürde. Öteki ev sahipleri de arada sırada evimize uğrayıp işin ne zaman başlayacağını soruyorlardı. Babam onlara Kazanski'nin eline henüz para vermediğini, işi tamamlamadan önce onların da kendisine para vermemelerini söylüyordu. Bunu söylerken babamın her zamanki sakin, hattâ güzel yüzü çirkin ve kırık çizgiler içine gömülüyordu. Kazanski yoktu görünürde. Ev sahipleri, ama en çok babam, günden güne daha sabırsız oluyorlardı.

Bir gün gene evimizde toplanmışlardı. Babam sert bir sesle mezarlık yanındaki eve gidip SevgiF-den babasının nerde bulunduğunu sorup öğrenmemi emretti. Hemen gittim. Göğsümü kabartıyor, adımlarımı uzun uzun atıyor, yumruklarımı sıkıyor, babam gibi pozlar takınıyor ve Kazanski'nin evine girer girmez - ama Kazanski'ye değil de Sevgil'e - çıkışacağımı düşünüyordum. Fakat avluya girip de sofa, basamakları üstünde oturan Sevgil ile karşılaşınca

ona neler dediğimi, nasıl konuştuğumu hatırlamıyorum.

Herkes Kazanski ortalıktan kayboldu diye telâşlanıp dururken günün birinde çıkageldi.

Öğle vaktiydi. Balkonda oynuyordum. Konuşma ve gürültü geldi kulağıma. Şoseye koştum. Arabada Kazanski; paslı boruları yolun kıyısına atıyordu. Çok geçmeden Sevgi 1 geldi, önce bana baktı; ince dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, boruları taşımaya koyuldu. Akşamın geç saatlerine dek eski meşenin kütüğü çıkarıldığı çukurun dibinde çalıştı Kazanski.

Duvarları badanasız odadan gelen kavurma kokusuyla uyandım. Hava sıcaktı. Dışarıdan sesler geliyordu. Odaya annem girdi.

— Kalk, oğlum, kalk! Sana bir şey göstereceğim, dedi.

Konuşurken soluğu tutuluyordu. Çabucak gömleğimi sırtıma geçirdim; annem elimi tutup beni koridora çekti. Koridorda balkon kapısı ardına kadar açıktı ve öğle güneşinin sıcağıyla ısınmış zemin tahtalarından kuru bir koku yükseliyordu. Annemin heyecanlı görünüşü, aşağıdan gelen sürekli sesler başımı karmakarışık ediyordu. Evimizde bir şeyler olduğunu anlıyordum; ama ne?

Balkonda durduk. Aşağıya bakınca eski meşe kütüğünün çıkarıldığı yerde bir musluk gördüm. Musluktan şırıl şırıl su akıyordu yalağa. Babamla birkaç başka adam musluğa bakıyorlardı. Yüzleri gülüyordu. Başka kişiler geliyordu avluya. Her gelen gidip

babamın elini sıkıyordu. Sonra merdiveni çıkıp büyük odaya girdiler. Annem hâlâ heyecan içinde, mutfak-.tan büyük odaya tabak ve kaşıkları taşıyordu. Aşağıda yalnız Kazanski kalmıştı. Ben balkonda durup, Kazanski'ye bakıyor, baktıkça onun önemini içimde hisseder gibi oluyordum. Her şey Kazanski'ye bağlıydı: musluktan akan su, büyük odadaki konuklar, annemin yüzündeki gülümseme; hattâ Pilibaşı ve müzik dolabından dökülüp mezarlık duvarı üstünde hoplayan bebekler Kazanski'yle kesin bir anlam taşıyorlardı. Kazanski'siz yok oluverirdi her şey!

6.

Günün birinde, "Mansur öldü," dediler.

Bu iki kelime çapraşık ama birçok anlamlarla yüklüydü. Mansur öldü... Yaşıyor muydu Mansur?

Annemle evden çıktık. Güneşli bir gündü o gün. Yel esmiyordu. Yapraklar az pörsümüştü. Yalnız iki kelebek uçuyordu altlı üstlü üzüm bağında. Yüzü esmer, kara ve gür .-saçlı, güzel ve genç bir hanım karşıladı bizi kapıda. Koridora girince elimi tuttu. Annem, kapısı koridora açık bir odaya girdi; beni ise genç hanım içerisinde Mansur'un cesedi yatan odaya götürdü. Odanın orta yerinde, ak bir çarşafın altında yatıyordu ölü Mansur. Genç hanım yüzüme baktı, başımı okşadı, gözleri içinde itaatli bir gülümseyişle odadan çıktı. Pencere açıktı odada ve mezarlık yönünden esen hafif doğu. yeli örtüleri kıpırdatıyor; ör-

tüler arasından sızan güneş ışığı Mansur'un cesedini örten ak çarşafın üstünde hoş bir tarzda oynuyordu. Sağda küçük bir masa vardı, masada cam karpuzu mavi gaz lâmbası; lâmbanın yanında birbiri üstünde birkaç kitap ve keman.

Ölümü en çok masa üstünde duran keman hatırlatıyordu bana. Mansur ve keman ortak bir anlam taşıyorlardı. Keman ölüydü. Ya Mansur? Ak çarşafın altında Mansur'un ayak parmaklan ve burnu beliriyordu yalnız. Bakışlarımı kemandan Mansur'un cesedine götürüyorum. Çarşaf altına saklı burnu üstündeki sineği görünce kemanı unutuyorum. Dakikalar geçiyor; sinek uçmuyordu. Sineğin öyle hareketsiz duruşu canımı sıkıyor. Mansur'u da rahatsız ediyordur sinek. Mansur'un ölü olduğunu unutuyorum. Elini çarşaf altından çıkarıp sineği kovacağını sanıyorum. Ama kımıldamıyor. Sinek de. Amcamın eski evinin verandasmdaki sinekler geliyor aklıma. Ne çok sinek vardı orada! Elimi açıp zemin tahtaları üstündeki sineklere her vuruşumda üç-beş sinek leşi kalıyordu avucumun altında. Şimdi de vursam...

Usulla elimi kaldınyorum. Elimi sineğe doğru uzatmıştım ki, sinek uçtu birden. Sineğin uçuşuyla odanın sıkıntılı havası dağıldı. Genç hanımı hatırladım. İçimde onu görmek özlemi uyandı. Odadan çıkıyordum ki, masa üstünde duran keman ilişti gene gözüme ve dönerek Mansur'un cesedi yanında dizüstü çöktüm, çarşafın ucunu kaldırdım, cansız yüzüne baktım.

Mansur'un yüzü değildi bu yüz. Bir maskeydi.

www.cizgiliforum.com
enginel

Gerçek Mansur başka bir yerdeydi. Merak uyandıracak hiçbir şey yoktu bu odada. Az sonra kaldırılacaktı Mansur'un cesedi; bir tabut üstüne yatırılıp mezarlığa götürülecekti; toprağa gömülecekti. Yarın odanın eşyaları ve zemin tahtaları silinip süpürülecekti ve örtüler arasından sızan güneş ışığı başka ömürleri örten ak çarşafın üstünde gene tatlı tatlı oynayacaktı.

Odadan çıktım.

7.

O, İskoç isimli - Müsö Pierre MacMorton - bir fransızdı.

Pilibaşı'mn yüzyılın başlarında inşa edildiğini, on yıldan beri Müsö MacMorton'un yaz ayları için ikamet yeri olduğunu sonradan öğrendim. Fakat Müsö MacMorton'la kimse ilgilenmiyordu. Yalnız arada bir damını ve saçak oluklarını gözden geçirmek, gerekirse tamir etmek için Kazanski uğruyordu Pilibaşı'na. Bir gün Sevgil, "Biliyor musun, Müsö MacMorton kurbağa yer," demişti bana.. Sonra yukarı mahallede oturan bir köylünün kurbağa tutup Müsö MacMorton'a sattığını anlatınca hem iğrenmiş, hem de Müsö MacMorton'un dünyada benzeri bulunmayan bir insan olduğunu düşünmüştüm. Şimdi de Sevgil'in sözlerini hatırlayınca dosdoğru eski kuyunun çevresindeki sazlıklara yürüdüm.

Eski kuyunun az uzağında durarak kurbağalan

seyre daldım. Güzel bir görümüydü bu. Kurbağalar ustaca suyun altından geçiyor, kıyıdaki kütüklere şapşal kasırlara, demir çemberlere çıkıyor, tekrar suya atlıyorlardı. Tamamen kuyuya yaklaşıp kurbağaları yakından seyretmeyi arzuluyordum ama sahanın öteleri gevşekti, otlar sırılsıklamdı, ayaklarımdaki yeni ayakkabılarım iyice ıslanmışlardı ve evimize döndüğümde annemden bir yığın lâf duyacağımı düşünerek kurbağalara yaklaşmağa cesaret edemiyordum. Döndüm; üzüm bağına giriyordum ki, sağ yanımda oldukça dar ve sığ bir kanal gördüm. Dibi rutubetli, bazı yerlerinde yosun tutmuş dallar ve kırık şişeler yatıyordu. Az yürüyerek kanalın üzüm bağı altından çıkan ağzı yanında durdum. Kanalda bir şey kımıldar gibi oldu. Dizüstü çöktüm. Bir yılan görünce hayretle gözlerimi açtım. Hayli uzundu yılan; ama, hastaydı galiba, kanaldan çıkmak için çabalıyor, çıkamıyordu bir türlü. Ortalarında yumruğum büyüklüğünde bir kabartı vardı. Kabartı kımıldanır gibiydi. Eğildim; yılanı kaldırıp üzüm bağının kıyısına attım, "yaklaşarak üstüne bastım. Ayağım altında çabalıyordu şimdi yılan. Öteki ayağımı da üstüne koydum ve yavaş yavaş, bir somun anahtarıyla çıkarır gibi yumruyu ite ite ağzına doğru sıkıştırmaya başladım. Derken yılanın ağzı açıldı açıldı; ve ağzı içinden kocaman bir kurbağa çıktı. Kurbağa da yılan gibi canlı cansız; yılanın ağzı dibinde yatıyordu. Kaldırdım. Bağırmak, herkesi çevreme toplayıp, elimde tuttuğum kurbağayı göstermek istiyordum, ama görünürde kimseler yoktu. Birden Müsö MacMorton gel-

di aklıma; elimde kurbağa, Pilibagı'na doğru koştum.

8.

îlk defa görüyordum Müsö MacMorton'u. Boyu ince ve uzundu. Kestane renginde seyrek saçları özenle arkaya taranmıştı. Sırtında, pantolonundan çıkık ak bir gömlek, ayaklarında terlikler; giyim kuşamında bir çeşit düzensizlik göze çarpıyordu. Vücudu da orantım değildi. Gömleğinin açık yakası içinden çıkan boynu olağanüstü uzundu. Dar yüzünde sivri bir burnu vardı. Alnı da dardı ve diş fırçası gibi ekin sarısı sık kirpikleri çukura kaçık küçük gözlerini örtüyordu. Ama en çok dikkatimi çeken yüzündeki, yalnız yüzündeki değil; alnında, boynunda, hattâ kulaklarıyla uçuk renkli dudaklarını örten'Çillerdi. . • ! • • ' ı' ! ; !

Müsö MacMorton, elleri verandanın korkuluğunda, gövdesi az öne eğik, yüzü hemen hemen ifadesiz, bacağmdan sımsıkı tuttuğum kurbağaya bakıyordu. İkimiz arasında sessizlik uzadıkça tedirgin oluyordum. Bakışlarımı onun yüzünden korkuluktaki ellerine indirdiğim zaman içimden çılgınca bir heyecan dalgası geçti. Müsö MacMorton'un çilli elleri bacağından tuttuğum kurbağaya, yüzü ise yılana benziyordu. Bir an kurbağa, yılan ve Müsö MacMorton birbirlerine karışıp bir bütün oldular ve ben kurbağayı verandaya fırlatıp kaçmak istedim. Fakat Müsö MacMorton şimdi gülüyordu. Yatıştım. Kaçmak istemiyor-

dum artık. Tam tersine; az daha verandaya yaklaşıp elimde tuttuğum kurbağayı Müsö MacMorton'a doğru kaldırdım.

Müsö MacMorton verandadan inip. yanıma geldi. Gülmüyordu artık. Ciddi bir tavırla bacağından sımsıkı tuttuğum kurbağaya bakıyordu. Sonra dizüstü çöktü, uzanarak kurbağayı aldı, üzüm kütüğünden bir yaprak kopardı, kurbağayı yaprak üstüne yatırdı. Bütün dikkati kurbağadaydı şimdi. Kurbağa hareketsizdi. Sırtüstü çevirdi, ak karnına uzun bir süre baktı; kurbağa kımıldamayınca gözlerini yüzüme kaldırdı, yavaş bir sesle:

— Kurbağa öldü, dedi.

Ayağa kalkarak Pilibaşı'na girdi Müsö MacMorton ; ama çok geçmeden geri döndü. Elinde küçük bir kutu tutuyordu. Kutuyu açtı, ölü kurbağayı kutunun içine yatırdı; çakısıyla üzüm 'kütüğü dibinde bir çukur açtı.

Kurbağayı çukura gömerken Halide'yi hatırladım.

Birbirimizden ayrılmadan önce Müsö MacMorton elimi sıktı; bugün şehre gideceğini, ama birkaç gün sonra şehirden dönünce kendisini Pilibaşı'nda ziyaret etmemi istedi.

9-

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum; bir akşam balkonda duruyordum. Ortalık kararmak üzereydi,

Müsö MacMorton'un davetini hatırladım ve merdiveni inerek Pilibaşı'na yollandım. Binanın bütün pencereleri ışıklarla aydınlanmıştı. Olduğundan çok daha uzak görünüyordu Pilibaşı. Ay ışığı, gökyüzünde kara ve kahn bulutlar, Pilibaşı'nm ışıkları ve çevresine çökmüş sessizlik içime işliyordu. Yürürken arada bir başımı çevirip evimize bakıyordum. Evimizin yalnız ak duvarları görünüyordu belli belirsiz karanlıklar içinden. Gittikçe zayıflıyordum. Verandaya nasıl çıktığımı iyi hatırlamıyorum. Salonun kapısı ardına kadar açıktı. Yaklaşıp eşikte durdum. Başım göğsüme düşük, parke zemine bakıyordum. Başım dönüyordu. İki adım atıyor, ellerimi ileriye uzatarak tutunmak için bir yer arıyordum. Ayaklarım titriyordu. Cilâlı parkeye düşersem... Uğraşır uğraşır da kalkamazdım. Dizlerim yara bere olurdu, kalkamazdım gene. Ama Pilibaşı değil miydi burası ? Müsö MacMorton nerde? Ötede kuyruklu piyano. Kuyruklu piyanonun gerisinde Müsö MacMorton. Ama yalnız başı - kaynar suda haşlanıp kırmızılaşmış gibi. Kuyruklu piyano öylesine uzak ki! Ama gitmeliyim oraya. Gitmeye yükümlüyüm. Düşe kalka, öleceğimi bile bile gitmeliyim oraya. Aydınlıktı salon. Endişeyle başımı yüksek ama örtüsüz pencereye çeviriyorum. Salon' sessiz. Pencereye bakarken duvarda bir kadın ilişiyor gözüme. Hayretle gözlerimi açıyorum. Ben küçücük bir adamım. Duvardaki kadına bakarken daha da küçülüyorum; küçülüp minnacık oluyorum. Ama gözlerim büyüyor. Kadın da büyüyor gözlerimde. Ve büyüyen gözlerimle kadının ba-

cakları arasına giresim, onun ayakları dibinde yetişmiş şeffaf lâlelerden birisi olasım geliyor. Kadın çıplak. Donuk bir havuzun kıyısında lâleler üzerine eğilmiş; öylece duruyor. Bir kadın mı o? Kadın el-,bet. Ama şüphe edişim neden? Hakkım yok şüphelenmeye! Kadın ve lâleler öylesine yakın, öylesine yüce ki! Lâlelerin mor akisleri titriyor yer yer çıplak bacakları üstünde. Başını lâlelerden kaldırıp yüzüme bakacağını sanıyorum. Salonda sessizlik. Yalnız kendi kalbimin çarpışını duyuyorum kulaklarımda. Derken bir hışırtı. Başımı pencereye kaldırıyorum. Yatışmış gibiyim. Yağmur yağıyor dışarda. Bir gökyüzü denizi Pilibaşı penceresini yıkıyor. Ötede kuyruklu piyano ve Müsö MacMorton. Yağmur güçleniyor. Her an pencere açılacak; salona yağmur suları dolacak; yağmur suları beni, kuyruklu piyanoyu, Müsö MacMorton'u ve duvardaki buzlu havuzun kıyısında şeffaf lâlelere bakan çıplak kadını denizlere götürecek. Soluğumu tutmuş, pencereye bakarken iki şahsiyet ilişti gözüme; biri kız, öteki oğlan. İkisi de çıplak. Sırtları pencereye dönük; kolları birbirinin omzuna atılı. Bakışlarımı salonda gezdiriyorum. Sıra sıra raflar, raflarda kitaplar. Tavanda avize ışığıyla aydınlanmış bir gökyüzü. Gökyüzünde pembe melekler, eli değnekli yorgun evliyalar; endam aynaları; mavi buzlar üstünde kalakalmış şeffaf lâleler; soluk palmiyelerin gölgesinde enekli oğlanlar ve enfes kızlar; ve ben; ben karanlıklar içinde eski çağların körpe kölesi, bin yıl süren bir rüyadan uyanıyorum.

... kocaman bir koltukta oturuyorum. Gözlerim alabildiğine açık; üzerime eğilmiş bir halde Müsö MacMorton; elinde tuttuğu bardağı dudaklarıma uzatıyor:

— İç, diyor Müsö MacMorton.

— İlâç mı? diye soruyorum.

— İlâç, diyor Müsö FlacMorton.

— Hasta mıyım ben?

—- Yok, diyor Müsö MacMorton.

— Hasta değilim de neden ilâç veriyorsun bana?

— Bu ilâç sağlam kişiler için.

İçiyorum. Koyu ve keskin kokulu bir içki bu. Bakışlarımı salonda gezdiriyorum. Müsö MacMorton elimi tutuyor.

Soruyorum:

— Gidecek miyiz?

—> Evet, diyor Müsö MacMorton.

Koltuktan iniyorum. İkimiz eşikte duruyoruz. Yağmur dinmiş. Üzüm bağı ortasındaki evin üzerinde koyu-mavi bir gözyüzü parçası. Yorgunum. Dönüp salonun duvarlarındaki resimlere, heykelciklere bakmaya gücüm yetmiyor. Üzüm bağı içerisindeki evin penceresinde lâmba yanıyor/ Işığa bakarken içimde kendi evimizin hasretini duyuyorum.

10.

Bütün bir yaz geçti; teyzem ve kızı Halide uğra-

madılar evimize. Bir akşam Halide'den söz açtım; niçin evimize gelmediğini sordum.

Babam:

— Halide Moskova'da, dedi.

— Moskova nerde?

— Uzak bir yerde.

— Geri dönecek mi?

— Evet, dedi babam.

— Ne zaman?

— Okullar tatil olduğu zaman.

Evden çıkıp mezarlık yönüne gidiyorum. Eski evin sofa basamakları üstünde Sevgil oturuyor. Ama Sevgil bakmıyor bana. Uzun bir süredir Kazanski görünmüyor ortalıkta; lâfı da edilmiyor. "Ölmüştür" diyorlar arada. Öldü, demiyorlar; "ölmüştür", diyorlar. Mezarlık duvarı dibinde otlar kuru. Yağmurlu günlerden sonra mezarlığın yosun tutmuş taşlarından sıcak ve ağır bir koku yükseliyor. Müsö Mac-Morton'un salonunu süpürüp temizledikten sonra Sevgil eski eve dönüyor, sofa basamakları üstüne oturarak saatlerce mezarhğa bakıyor.

Daha yazın başlarında eski ev ile mezarlık arasında yola birçok kalas taşınıp yığılmıştı - demirhane inşa edilecekti yolun üstünde. Ama yaz boyunca kimse uğramadı oraya. Kalaslar arasından eğrelti otları fışkırdı. Yaz geçti, eğreltiler kurudu, kalas yığını mezarlığın ölümsü sessizliğine büründü.

Bir akşam üzeri annem boynuma eşarpımı bağladı; paltomu giydim ve beraberce balkona çıktık. Av-

luda, sırtında kalın bir kürk, basında Kırım kalpağı, Müsö MacMorton duruyordu. Giyimi kuşamından Müsö MacMorton'un uzak bir yolculuğa çıktığı anlaşılıyordu. Gözlerimi annemin yüzüne çevirdim. Annemin yüzü Müsö MacMorton'un yola çıkmadan önce benimle vedalaşmak istediğini ima ediyordu. Annem balkonda kaldı; ben merdiveni inip Müsö MacMorton'un karşısında durdum. Kalpağı ve kürkü içinde öncesinden çok daha boylu boslu görünüyordu Müsö MacMorton, ama üzüm bağında ölü kurbağayı gömdüğümüz günkü esrarlı halinden eser kalmamıştı. Yüzü tıraşh ve pudralıydı. Yüzünün sayısız çilleri de pek göze batmıyordu. Yüzüme bakışından eğilip alnımı öpeceğini sandım; öpmedi, sadece elimi sıktı. Sonra elini balkonda duran anneme kaldırdı, vedalaştı ve dönerek Pilibaşı'na yöneldi.

Müsö MacMorton Pilibaşı'ndan ayrıldığı günden bir hafta sonra Sevgil de eski evden kayboldu. * Baca tütmüyordu Kazanski'nin evinde; sofa basamakları karla yüklüydü. Sevgil'e raslarım umuduyla birkaç kez kalas yığınına gittim. Yoktu. Sonra annemden anladım: yukarı mahallede oturan demirci Karanfil Nuri Sevgil'i kendi evine götürmüş. Sevgil kış boyunca Karanfil'in evinde kalacakmış; karısına ev işlerinde yardım edecekmiş; Müsö MacMorton Pilibaşı'na dönünceye dek.

www.cizgiliforum.com
enginel

11.

Kışın ilk ayı içinde annem ansızın hastalandı; iki hafta kadar Yalta hastanesinde yattı. İyileşmesi uzun sürdü. Bu yüzden babam vaktini evde geçiriyordu o sıralarda. Akşamları büyük odada şirketin üyeleri toplanıyor; yeni problemler üzerine konuşuyorlardı. Konuşmalar bazan kızgın tartışmalara, hattâ dargınlıklara yol açıyor. Kızıl yüzlü amcam, (gerçek adı Said-Ömer idi ama daha fazla Tomak Said denilirdi kendisine) hemen her toplantıda hastanenin inşası üzerinde duruyor ve kış çıkar çıkmaz Pilibaşı ile eski kuyunun arasındaki boş arazide temel kazma işlerinin başlaması için ısrar ediyordu. Babamla ötekiler Tomak amcamın işi aceleye getirmek isteğine karşıydılar; yeni teklifler öne sürüyor, sebatla Tomak amcama karşı duruyorlardı. Şirketin oturaklı ve sağlam bir teşebbüs olması için üç yıl kadar bir sürece sermayeye dokunulmaması ve üç yılın getireceği kazançtan bir miktarının, küçük de olsa, bir pekmez fabrikasının kurulması için ayrılması hastane inşasından çok daha isabetli ve önemli olacağını ileri sürüyorlardı. Çünkü mahsulün ancak bir kısmı şehirde satılıyordu ve aile ihtiyaçları için damlarda ve sofalarda kurutulan birkaç sepet elma ve armuttan geride kalan büyük bir kısmı ağaç diplerinde çürüyüp toprağa karışıyordu. Sosyal kalkınma, eğitim önemliydi tabiî; ama sosyal kalkınma ve ilerleme ekonomik gelişmeye bağlıydı ve ancak ekonomik gelişmeyle olurdu. Nitekim devletin N.E.P.

politikası ve yerli organların özel teşebbüsleri teşviki kalkınma konusunda Tomak Said amcamın haksız olduğunu iyice gösteriyordu ötekilere. Gene bu oturumlarda Toplu Kardeşler Şirketinin yeni imkânlara yol açması ve ilerde yeni başarılar sağlaması için şirkete yeni bir ad verilerek aile ve akraba dışında sermayeli kişilere kapılarını açması da görüşülüyordu- j'!:'! ' i

Şirkete YENİ TOPKAYA ŞİRKETİ adını veriyorlardı.

Ve o akşam Tomak amcam babamın ve öteki kardeşlerin tumturaklı sözlerine karşı "N.E.P.'iniz uzun sürmez; şimdilik sermayenizin üstüne oturup keyfinizi sürünüz; günün birinde N.E.P.'çiler gelip topunuzu atarlar!" diyerek evimizden çıkıp gitti ve kış boyunca ortalıkta görünmedi. Fakat kaynaşmalar, büyük odada ziyafet çekmeler devam ediyordu. Gene o günlerde Pilibaşı'nm Müsö MacMorton tarafından satılığa çıkarılacağı, böyle bir muamele gerçekten başgöstereeek olursa Topkaya şirketinin hemen bu işle ilgileneceği söyleniyordu.

Bir gün kulağıma Kazanski'nin adı geldi büyük odada, Kazanski'yi Yalta'da görenler olmuş - gene sarhoş; ama karnı tokmuş, üstü başı öncesinden daha temizmiş, limanda vapur işlerinde çalışıyormuş; az daha çahşacakmış ve biriktirdiği para ile kızı Sevgil'in yanma dönecekmiş. Daha o gün kalas yığınına gittim: Kazanski'yle karşılaşırım umuduyla. Ev karlara gömülmüştü; görünürde kimseler yoktu.

Annemin sağlık durumu biraz iyileşmiş gibiydi; babamsa kılığına kıyafetine çok önem vermeye başlamıştı, evden çıkmadığı günler bile şık elbiseler giyiyor, ak gömleği yakasına kızıl benekli papiyon kıravat bağlıyordu. Günün birinde babamı pipo ile gördüm. Büyük odada aynanın karşısında durmuş, bir elinde pipo, öbür eli yamna sarkmış aynaya bakıyordu. Beni görünce döndü, piposunu arkasına sakladı. Fakat çabucak yatıştı; piposunu tekrar dişleri arasına yerleştirdi, ve eli omuzumda, beraberce duvarları badanasız odaya girdik.

Annem dikiş dikiyordu. İkimiz odaya girince annem başım dikişinden kaldırdı:

— Aman, efendim, başka bir yerde içiniz şu pipoyu, dedi. (Annem babama "siz" derdi hep).)

— Büyük odada mı? diye sordu babam.

— Olmaz büyük odada; üyeler gelecek bu akşam.

— Peki öyleyse.

— Çıkıyor musunuz?

— Aşağıya iniyorum, dedi babam.

— Üşümeyin ama.

Ve gözleri babamın piposunda, gizli ve biraz da alaycı, ama tatlı bir gülümsemeyle güldü annem. Babam duvar dibinde yaylı kapıyı kaldırdı ve asık merdivenden indi. Aşağıdan, soğuktan kaçarak ahıra sığınmış olan serçelerin cıvıltıları geliyordu. Babamın ardından iniyordum ki, annem kolumu tuttu.

— Sen burada kal, Halûk; baban şimdi döner.

Babam, dişleri arasında sönük bir pipoyla döndü.

Hoş ve huzurlu günler uzun sürmedi. Bir gece korkunç bir gürültüyle uyandım. Acı bir çığlık havaya yükseldi yükseldi; gücünü yitirip boşlukta eridi. Sonra kulağıma zincir gıcırtısı, sesler geldi. Karanlıkta başka sesler duyarım diye kulak kabartıp dinledim; duyulmadı. Uyudum gene.

Sabahleyin badanasız odaya girdiğimde babam koltukta gazete okuyordu. Odaya girişimi duymadı; belki duymazlıktan geldi. Derken annem girdi odaya. Yüzü apaktı. Koltuğa otururken alt dudağını ısırdı, hemen kalktı, sendeleyerek odadan çıktı. Babamın yüzü ödlek; gerisinde annemin kaybolduğu kapıya bakıyordu. Çok geçmeden annemin endişeli sesi geldi koridordan; babam ayağa kalktığı gibi koridora çıktı. Neden sonra babam döndü, cebinden sigara kutusunu çıkardı, başı göğsüne düşük, bir sigara yaktı. Ama sigara, annemin sesiyle evin odalarına çökmüş huzursuzluğun babamın içine sokulmasını önleyemedi. Elleri arkasında bağlı, odanın bir ucundan öbür ucuna gidip geliyor, arada pencere dibinde duruyor, çitin ötesindeki badem ağacına bakıyordu. Annem yatak odasındaydı. Babam usulca kapıyı aralayıp bir süre içeriye baktıktan sonra ayak uçlarına basa basa tekrar badanasız odaya dönüyordu.

Babamın sinirli haliyle geceki acı çığlığı hatırladım; Çubar'ın hazin iniltisini duyar gibi oldum ve

odadan çıkıp balkonda durdum.

Merdivenin karları erimişti ve kararmış basamaklardan ıslak ve serin bir koku yükseliyordu. Merdiveni indim. Avluda kar vardı daha; rutubetli ve yapışkan. Çubar'm kulübesi önünde çiğnenmiş karlar içinde zincir yatıyordu. Çubar yoktu görünürde. Zincirin ucundaki meşin halka çözüktü ve meşin halkanın yanında bir kemik yatıyordu. Bakışlarımı çevreme gezdirdim. Rutubetli karlarda izler görülüyordu; ama Çubar yoktu. Kemik, zincir, boyunluk ve kulübenin tahtaları arasında kara tüyler kalmıştı yalnız Çubar'dan. Kulübeye doğru yürüdüm. Zincirin yanında durunca yüreğim çarparak dizüstü çöküp zinciri kaldırdım. Zincirden gelen soğuklukla yatışıyordum. Güldüm bile. Çubar yoktu. Ama istediğim anda ben de bir Çubar olabilirdim! Kimse önleyemezdi bunu!

Zincirin ucundaki bogunsalığı boynuma geçirdim; ellerim ve ayaklarım üstünde sürüklenerek kulübeye giriyordum ki, babamın sesi geldi kulağıma. Başımı sesin çıktığı yere çevirdim. Balkonda babam; gene bağırdı. Bu sefer sesi daha korkunçtu. Kendisini birinin görmesinden korkuyormuşçasına, çevresine göz gezdirdi, dönüp koridor kapısını kolladı ve merdiveni paldır küldür inerek yanıma koştu. Yanımda durunca zorlu bir tekme salladı böğrüme; çiğnenmiş karlar üstüne yüzüstü düştüm. Güç belâ ayağa kalkıyordum ki, bir tekme daha salladı babam kaburgalarıma. Afallamıştım. Babamın benden ne istediğini, niçin beni dövdüğünü bilmiyordum. Suçum

neydi? Boynuma Çubar'ın bogunsalığını geçirdim diye mi? Çubar gibi karmm üstüne yatıp ötedeki badem ağacında cıvıldaşan serçeleri dinlemek istedim diye mi?

Saçlarımdan tuttuğu gibi beni ayağa kaldırdı. Sonra Çubar'ın bogunsalığını hınçla çekip boynumdan çıkardı, kolumu tuttu, beni balkon merdivenine doğru çekti. Ama kulübeden üç-beş adım uzaklaşmadan durdu, eliyle çenemi tutup yüzümü yukarıya kaldırdı. Babamın yüzü şimdi her zamankinden değişikti. Konuşacağını sandım. Konuşmadı. Gene yürümüştük ki, badem ağacı yanından geçen yoldan biri seslendi. Yolda bir adam duruyordu; köylü kılığında başka bir adam ise badem ağacı dibinde. Gün güneşliydi ama öğleden sonra yağmur yağacaktı galiba ki, kuzeydeki dağlar üzerine saçak-bulutlar birikiyorlardı. Yolda duran adam bir kez daha seslendi. Babam bana baktı, baş işaretiyle balkon merdivenini gösterdi. Ben merdivene giderken babamsa badem ağacı dibinde duran adama doğru yürüdü.

Merdiveni çıkıp balkonda durduğum zaman babam yoldaki adamla konuşuyordu. Bir süre sonra badem ağacı dibinde duran adamdan yana iki adım attı; elini kaldırdı. Babamın eli uzak bir yeri işaret ediyordu. Köylü kıhğmdaki adam elinde uzunca bir ip tutuyordu; ayağı dibindeyse, bacakları havada dikili, Çubar yatıyordu.

Adam, ipin ucunu geceleyin badem ağacı dibinde nalları diken Çubar'ın bacağına bağladı; Çubar'ı çeke çeke yola çıktı ve demincek babamın eliyle işa-

ret ettiği yere yöneldi.

Artık bakmıyordum babama. Ötekilere de bakmıyordum; baksam bile göremiyordum onları. Çünkü badem ağacının yaprakları ışıl ısıldı şimdi güneşin altında. Ama bir badem ağacı değildi orda; üç. Belki daha fazla badem ağacı vardı. Karpuz fenerler yanıyordu badem ağaçlarının dallarında. Ve bir yol uzuyordu ağaçlar arasından, dar ve uzun. Dar ve uzun yolun sırtı apaktı. Yolun ucunda bir yerde gümüş çitler; gümüş çitler üstünde ise cennet kuşları ötüyordu.

12.

Dönüp duvarları badanasız odaya girdim. Çubar'm ölümüyle, ölümünün verdiği azapla kıvramp dururken evimizin başka bir odasında kaderimi değiştirecek, yaşamıma bambaşka bir yön verecek yeni bir trajedinin hazırlandığım sonradan anladım.

ikindiyin gerçekten yağmur yağmağa başladı ve Çubar, Çubar'la ilgili her şey pencerelerin ıslak camları arkasında kayboldu; ben yağmurun monoton şırıltısıyla derin bir uykuya daldım. Uyurken dışarda yağan sürekli yağmur nasıl kışın son karlarını eritip tüketirse, Çubar'm ölümüyle içime girip yerleşmiş olan acı ve korkularımı da dağıtıyordu. Koltukta ne zamana dek uyuduğumu, bilmiyorum; korkunç gök gümbürtüleriyle uyandım. Odada zifiri bir karanlık vardı. Rüzgâr uluyordu dışarda. Yağmur sicim-

leri çılgınca sesler çıkararak pencere camlarını kırbaçlıyordu. Oda arada aydınlanıp kararıyor; sonra boğuk bir gümbürtüyle bütün ev temelinden sarsılıyordu.

Koridordan sesler gelir gibi oldu; fışıltılı. Kapı arasından kör bir ışık sızıyordu odaya. Arada kayboluyordu ışık; bir süre sonra tekrar beliriyordu ve ürkek bir hırsız gibi sızarak masadaki bisküileri aydınlatıyordu. Dinmek bilmiyordu dışardaki rüzgâr; vahşi vahşi uluyor, bir rampacı gibi, feryat ve çığlıklarla evin saçak ve pencerelerine saldırıyordu. Fakat rüzgârdan çok kapı arasından sızan ışık ve fışıltılı seslerden rahatsız olmağa başlamıştım.

Kapı az daha açıldı ve duvarları badanasız odaya fazla ışık girdi. Koridordan şimdi gürültü ve ağlaşmalar geliyordu. Kalktım. Koridora çıkıyordum ki, kapı arasında elinde bir fener, başı ve omuzları kara bir şalla örtülü genç bir kadın durdu.

Geçen yaz üzüm bağı ortasındaki amcamın evinde ağıt duaları okunurken elimden tutarak beni Mansur'un cesedi yanma götürmüş olan Mansur'un ablası Zöhre hanımdı bu kadın. Gözlerinde korkuyla gölgeli bir merhamet, bakıyordu. Odaya girdi, kederli bir içtenlikle elimi tuttu ve ikimiz kapı arasında durduk. Koridorda üç kişi vardı; ikisi kadın. Yüzleri sarı ve korkuluydu. Babam, içerisinde annemin yattığı odanın kapısında duruyordu. Duruşunda olağanüstü bir huzursuzluk göze çarpıyordu. Çenesi titriyor, canının bedeninden ayrılacağını duyuyormuş gibi, buruk yüzünü duvara dayıyordu. Babamı bu

halde ilktir görüyordum. Onun halinden evimizde önemli bir şeyler olduğunu anlıyordum ama yaklaşıp ne olduğunu sormayı göze alamıyordum bir türlü.

Derken sessizliği yoldan geçen bir arabanın tekerlek gürültüsü bozdu. Dışardan koridor kapısı yumruklanıyordu. îki kadın hızla yatak odasına girdiler. Koridorun sürgülü kapısı gıcırtıyla açıldı, koridora taze hava ve yağmur serpintisi doldu; sonra da Dr. Z ile Tomak amcam girdiler. Dr. Z'nin sırtında kaim bir kürk vardı, amcammsa hemen hemen topuklarına inen meşin bir manto; ve başındaki meşin şapkası üstünde alnına kalkıp lâstik bantla bağlı şoför gözlükleri. Gözler Dr. Z'ye dönüktü şimdi. Babamın, kimbilir ne zamandan beri acı bir ağrıyla maskeleşmiş yüzünde kırışıklar belirdi. Dr. Z'ye bir şeyler söylemek istiyordu galiba, önceleri de kalınca olmakla beraber şimdi âdeta şişmiş, hastamsı bir renk almış dudaklarını kıpırdattı, ama konuşamadı; iki eliyle Dr. Z'nin omuzlarını dolayarak boğula boğula ağlamaya başladı. Tomak amcamın yüzü sert ve küskündü; her zamanki aksi haliyle babamın kolunu tuttu; Dr. Z'den ayırdı ve ikisi önde, arkada babam, içersinde annemin yattığı odaya girdiler.

Zöhre hanım, elimi güçle sıkmasına rağmen, benim varlığımdan habersizdi. Ancak Dr. Z odaya girdiği anda benimle ilgilenir oldu; başımı avuçlayarak karnı üstüne çekti. Zöhre hanım ve ben yan karanlık koridorda sessizce kapıya bakıyor, orada evin ve gecenin acısını sona erdirecek olağanüstü bir şeyin be-

www.cizgiliforum.com
enginel

lirmesini bekliyorduk.

Neden sonra yatak odasının kapısı açıldı. Babamla Tomak amcamın kolları arasında, kocaman bir tomar şeklinde, kara battaniyelere sarılı annemi çıkardılar. Kadınlar sarsıla sarsıla ağlıyor; erkeklerse, başları göğüslerine düşük, babamın ve amcamın kolları arasında otomobile götürülen annemi takip ediyorlardı.

Yavaş yavaş boşaldı koridor. Rüzgâr tamamen dinmiş, yağmur kesilmişti. Zöhre hanım hâlâ şaşkındı ve kendine gelip benimle ilgilenemiyordu bir türlü. Ayakkabılardan dökülmüş çamur ve sularla koridor az önce terkedilmiş bir savaş yerini andırıyordu.

13.

Bahar birdenbire geldi o yıl. Sabahtan akşam saatlerine dek sıcak ışmlariyle toprağı ısıtıyordu güneş. Ağaçlar erkenden tomurcuklanmıştı. Martın sonlarına doğru tomurcuklar çatlıyor ve bodur ağaçlarla yüklü yamaç ve kırlar al sarı ve ak nakışlarla süsleniyorlardı. Bağların üzüm kütükleri de hayli semirmişlerdi ve daha Nisan'ın başlarında asmaların yavru eli büyüklüğünde yaprakları güneş altında ısınıyorlardı. Saçak oluklarında serçe cıvıltıları, kazılı topraklar üzerinden uçan turna sürüleri, sabahleyin horoz ötüşleri uzun ve güzel bir yaz muştuluyorlardı. Yalnız evimiz annemin hastalanıp şehir has-

otomobilin ne zaman Pilibaşı'ndan ayrıldığını, yabancıların ne yöne gittiklerini bilememiştim.

14.

Kahvaltımı yapıp evden çıktığım zaman güneş hayli yükselmişti gökyüzüne. Uzakta deniz, güneşin ışıkları altında titrek bir pırıltıyla akımsı bir renge girmişti. Evimize ve Pilibaşı'na sağır bir sessizlik çökmüştü. Güneş görmeyen asma yaprakları üstünde kırağılar henüz kuramamışlardı; elimi yapraklara götürüp ıslatıyor, sonra yüzüme doğru kaldırarak avucumun içini yalıyordum. Şoseye çıktım. Kimse yoktu görünürde. Ötedeki kalaslar arasında uçuşan yabani anların uğuitulan evimize kadar ulaşıyordu. Eve az daha yaklaşınca şoseye açılan koridor kapısının yan açık olduğunu gördüm. Soluğumu tutmuş, kapıya bakarken evin güney-batı duvarı dibinde duran bir adam ilişti gözüme. Adamın duruşu ve bakışı evimizde kötü bir şey olacağını veya olup bittiğini ima ediyordu. Avluya indim. Balkonda Tomak amcam duruyordu. Kendine benzemiyordu Tomak amcam. Yukarda yolda birkaç kişi daha belirdi. Ne zaman ve nerden gelip Çubar'ın kulübesi yanında durduklannı bilmediğim başka iki köylü. Bir yerlerde bir ineğin hazin böğürmesi duyuluyordu. Ama sesler ve insanlar donuk bir dünya üstünde kalakalmış silik izleri andırıyorlardı. Farkında olmadan evden uzaklaşmaya başladım.

Badem ağacı yanında durduğum zaman Pilibaşı verandasından çıkan seslerle kendime geldim.

Verandada birçok insan vardı; birkaçı üniformalı. Salon kapısı açıktı ve salona, gömleklerinin kolları dirseklerine sıvalı, adamlar girip çıkıyorlardı. Merakla, biraz da korkarak, verandanın az uzağında duran kamyona yaklaştım. Yerde yığılı eşyaların yanında uzun boylu, kalın kemikli, hantal bir adam durmuş, verandadakilere bakıyordu. Başka iki kişi kocaman bir tabloyu getirmiş, homurdanarak tabloyu kamyonun bordasına dayamışlardı. Etrafa ekşimsi, keskin bir koku dağılıyordu. Güneş ışıkları yığındaki çini vazoların üstünde titreşiyordu. Pilibaşı'nda olup biteni öğrenmek için verandaya doğru yürümüştüm ki, gözlerim kamyonun bordasına dayalı tabloya takıldı; birden durdum. İçimden garip bir ürperti geçti. Hava ansızın kararmış gibiydi. Ellerim titriyordu. Üşüyordum. Sarp bir dağ yamacı üstünde duruyordum sanki; her an ayaklarım dibindeki gevşek toprağın kayacağını, uçan toprak ve taşlara karışıp bir uçurumun dibine yuvarlanacağımı sanıyordum. Hava daha da kararadı. Kar yağıyordu lapa lapa. Bir barikat yükseliyordu gözlerim önünde - çini vazolarla, kadifeli koltuklarla, yaldızlı haçlarla, ışıltılı şamdanlar ve yaprakları varaklanmış badem ağaciyle bezeli. Bir melek kanat çarpıyordu karlar içinde. Şamdanların yarıgölgesinde Sevgil koşuyordu, elinde al bayrak; ve barikadm dibinde çam yarması bir adam, erkeklik âleti eünde, çıplak bir kadının ayakları dibinde yetişmiş zarif ve şeffaf lâ-

lelerin üstüne işiyordu.

15.

Kendimi badem ağacı dibinde buldum. Otlar üstüne oturmuş, boş bakışlarla Püibaşı'na bakarken kara potinü bir çift ayak ilişti gözüme. Başımı kaldırdım. Tomak amcam duruyordu yanımda. Başı göğsüne düşük; yüzü apak; ama kararlı, hattâ emredici bir bakışla bakıyordu bana, Birden ağlamağa başladım. Ama neden? Ağlamam için bir neden mi gerekti? Ağlıyordum işte. Ben ağlarken amcamın yüzü ve bakışları değişiyordu.

Amcam yere oturdu; sırtını badem ağacının gövdesine dayadı. Küçük mavi gözleri vardı amcamın. Dolgun yüzünde olduğundan çok daha küçük görünüyordu gözleri. Göz kapakları şiş ve kırmızıydı; ağlamıştı belki. Ama neden? Ağlaması için bir neden mi gerekiyordu?

Ne o konuşuyor, ne ben. Neden badem ağacına gelip yanımda oturduğunu bilmiyorum. Kalkıp gitse. Ayağımın ucundaki boz kayanın üstüne kertenkele çıkıyor; badem ağacına serçeler konuyordu. Ama amcam kalkıp gitmiyor; kederli gözleriyle yüzüme bakıyor hep.

Derken eğreltilerin ötesinden geçen toprak yolda bir adam göründü. Yanımızdan tıpış tıpış geçti - bu toprağın insanı değilmiş gibi. Hayli uzaklaşınca bakışlarımı amcamın yüzüne çevirdim.

— Dönecek mi? diye sordum.

— Kim? dedi amcam.
— Şu adam.
— Hangi adam?
— Yolda... Yanımızdan geçti ya.
Amcam az şaşkın, bakışlarını yola çevirdi.
— Yolda adam falan yok.
— Var. Bak hele...
— Yok.
— Yolda işte.
— Ben görmedim.
— Ben gördüm. Elinde Çubar'm ipini tutuyordu.
— Çubar kim?
— Köpek.
— Çubar nerde?
Ses etmedim.
Amcam dosdoğru yüzüme bakıyordu şimdi.
— Öldü mü Çubar?
— Yok.
— Sağ mı
— Babam vurdu, tüfekle. Burada; bu ağacın dibinde yattı bütün bir gece. Sabahleyin iki köylü Çubar'm bacağına ip bağlayıp götürdüler.
— Nereye?
— Uzağa.
— öldü demek.
— Öldü.
Sustu amcam. Benim konuşmamı bekliyordu.
— öldüyse dönmez mi? dedim.
— Dönmez, dedi amcam.

— Neden?

— Ölmüşse nasıl döner?

— Tann isteyince döner.

Amcam ses çıkarmadı. Bakışları yüzümde donmuştu. Başımı çevirip yola baktım. Yol boştu.

— Döner mi? diye sordu amcam.

•— Döner, dedim.

— Ama nasıl? Nasıl döner, ölmüşse?

—- Tanrı isteyince, döner.

—— Tann isteyince mi?

— Evet.

Tanrı isteyince her şey olur, derdi annem. Toprak yeşerir, ağaçlar çiçek açar, Tanrı isteyince. Kırlarda kuzular meler, inekler buzağılar. Yeryüzüne yağmur yağar, Tanrı isteyince derdi annem. Kar, tipi, fırtına dünyamızı allak-bullak eder; ıssız soğuk gecelerin sonunda güneş doğar; allı pullu îşıklariyle masum insanların gönüllerine göre bir dünya dokur, korkulu gecelerimizi unutturmak için; derdi annem.

Döner Çubar, Tanrı isteyince!

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1.

Evin kadını ölünce ev de ölüyordu.

Annemin cenazesini çıkardıkları odanın orta yerine serili döşeğin üstünde yatıyordu. Döşekte yattığını ölü bedeninin zemin tahtalarından on, belki onbeş santim yüksekte oluşundan anlıyordum; yoksa döşek görünmüyordu, çünkü annemin cesedi bütün döşekle birlikte ak bir çarşafla örtülüydü. Odanın duvarları tamtakırdı. Zemin tahtalarından rutubetli bir koku yükseliyordu. Ben onun ayak uçlarına çömelmiş, ölümle yaşam arasındaki farkı tastamam ayırdedebilen bir âletin maddî kesinliğiyle cesede ba^ kıyordum. Arada Şöhre hanım giriyordu odaya; kapıyı usulca kapayarak yanıma geliyordu, hüznünü madeni bir tavır altına saklıyarak o da anneme bakıyordu. Nefes almıyordu annem. Hiç, ama hiç almıyordu. Kaç kez başımı okşamış, ekmek dilimine yağ sürüp bana uzatmış, üstünde incecik mavi damarcıklar beliren bal mumu rengindeki elini ak örtünün altından çıkarmayacaktı artık. Ya çıkarırsa? Ya çıkarıverirse? Gözlerimi kırpmadan anneme bakıyordum. Şöhre hanım yanıma oturuyordu. Ve ikimiz, ikiz ruhlarımızın olağanüstü sakin ve vakarlı .".('Ksizliğiyle annemin henüz odadan çıkmamış, oda-

mn loş bir köşesinde saklı ruhunu arayıp kendi yüreklerimizin içine gömüyorduk. Sonra Zöhre hanım elini yüzüme uzatıyordu, annemin ruhunu ürkütmekten korkarmışçasma şakaklarımı ve saçlarımı okşuyordu; başımı avuçlarına alarak kendine , çekiyor, dar etekliğinden çıkan kaim dizleri üstüne yerleştiriyordu. O zaman annemi unutuyordum. Belki sadece ölümü gözleimden uzaklaştırıyordum. Ve başım Zöhre hanımın dizlerinde, onun, ölümü ömürden sağlam çizgilerle ayıran vakarh yüzüne bakarken, annemin yerini tutacakmış gibi geliyordu bana.

Gerçekten de annemin yerini Zöhre hamm almıştı o günden sonra. Başım Zöhre hanımın dizinde, uyuyakaldım. Odadan ne zaman ve nasıl çıkarıldığımı hatırlamıyorum. Sabahleyin uyandığımda pencereleri güneye açılan odada kerevet üstünde buldum kendimi. Ölü annemden önce Zöhre hanımı hatırladım uyanınca. Öyle ki üzüm bağı ortasındaki evde bulunduğumu sandım. Sonra yavaş yavaş annemi, odaların birinde ak çarşafın altında yatan cenazeyi hatırladım; yataktan kalktım. Çabucak giyinip içerisinde cenazenin yattığı odaya girdim. Oda boştu. Dün akşam annemin ölüsünün yattığı yerde bir çift takunya kalmıştı sade. Balkona çıktım. Güneş gökyüzündeydi, ama ışıklar mezarlığa çökmüş renksiz sislerin içinde eriyordu. Hava sıcaktı. Bazı yerlerde sisleri delen güneş ışığı yas kandilleri gibi yanıyordu. Deniz görünmüyordu. Piübaşı gerilere çekilmiş, çekiüp küçülmüştü âdeta. Badem ağacı olağanüstü beyaz, belki sathi, bir renge girmişti. Tomak amcam du-

ruyordu ağacın dibinde; Çubar'ın kulübesi üzerinden mezarlığa bakıyordu. Amcamın baktığı yere baktım. Cenaze alayı mezarlığa girmek üzereydi.

2.

Annemin ölümüne dek mutlu bir hayat yaşadığımı sanmıyorum. Ama mutsuz da değildim. Zaten mutsuzluğumu mutluluğumdan ayırdedebilecek şartlardan yoksundum. Mutluluğumu kendi irademe göre bazan Pilibaşı'nda, bazan badem ağacının gölgesinde ; bazan da Sevgil'in çilli yüzü ve gövermiş bacaklarında bulup, esasta monoton ömrümün bazı günlerine çeşitlilik ve coşkunluk verebiliyordum. Bu, belki bundan daha önemli olan Zöhre hanımın bana gösterdiği yakın ilgi, annemin ölüm acısının içime çöküp yerleşmesini önlüyordu. Gerçekten de evimizde üç dört gün kadar devam eden genel bir sıkıntıdan sonra yavaş yavaş kendime geliyor, annemi unutuyordum.

Annemin ölümünden iki hafta sonra babamın bir talikaya binip Yalta'ya gidişi evimizdeki, pek hoş olmayan, sessizliğin dağılmasını daha tezleştirmişti. Babam, kendine özgü bir usûlle, annemin ölüm acısını karşımda gizleyebiliyordu. Belki annemin yakın zamanda aramızdan ayrılacağım önceden biliyordu ve buna hazırdı. Konuşması, bakışları öncesinden çok daha vakarlı ve ciddiydi; eskisi gibi çaresiz Ûeğildi; annemin hastalığı zamanındaki tavrından

www.cizgiliforum.com
enginel

eser kalmamıştı. Sık sık Yalta'ya gidip geliyordu, Topkaya şirketinin günlük işleriyle uğraşıyordu, boş vakitlerindeyse gazete okuyor; ya da defter ve hesapları gözden geçiriyordu. Benimle ilgilendiği de oluyordu; zaman geçtikçe babamın düzenli ve güven dolu bir hayat yaşamaya başladığını fark ediyordum. Zöhre hanım da çabucak kendini toparlamıştı. Köy halkından olduğu halde zamanın sorunlarına bakışı ve konuşmasiyle yerli halktan başkalığı her adımda göze çarpıyordu. Oysa köyün çözülmesi güç sorunları, hattâ günlük işlerinden başka hiçbir şey düşünmeyen küçük ailelerin ilk bakışta önemsiz ve alışılmış görünen çileleri onu içten üzüyordu. Fakat bu üzüntüsünü hem mütevazi hem de vakarlı tavrı altında saklamasını pek iyi biliyordu. Orta öğrenimi Moskova'da, Mansur'un ölümünden bir yıl önce, tamamlamıştı. O yaz ailesini ziyaret etmiş ve Kırım havasında kısa bir dinlenmeden sonra tekrar Moskova'ya dönerek üniversite öğrenimi hazırlıklarına başlamıştı. Fakat çok geçmeden kardeşinin ölümü yüzünden tekrar Kırım'a dönmüştü. Ailesine ve yakınlarına bağlılığı, kardeşi Mansur'a, gizli bir zaaf gibi, içinde taşıdığı sevgisi, Moskova'da geçirdiği yıllar içinde Kırım'da yer alan sosyal ve ekonomik değişiklikler onu iyice sarsmıştı. Ve bu düşüncesiyle değişikliğin etkisiyle orta öğrenimin yeterli olduğu düşüncesiyle ailesi ve sevdikleri yanında kaldı. Mansur'un cenazesi kaldırıldıktan sonra Moskova'ya dönerek üniversite öğrenimine başlaması için Tomak amcamın ısrarlarına karşı, "Burada yüksek öğrenim görmeden

de yapılacak bir sürü iş olduğunu siz belki bilmiyorsunuz," demekle yetindi. Gerçekten de evlenme çağında bir kızın evlenmesi konusunda çıkan aile anlaşmazlıklarında çok çocuklu bir evde lohusa bir kadının işlerinde veya karı-koca dâvalarında Zöhre hanımdan yardım umuluyordu. Sevimli ve vakarlı kişiliğiyle köy halkının günlük hayatında gerçekten önemli bir yeri vardı Zöhre hanımın.

Annemin ölümünden sonra bana karşı gösterdiği sevgi ve bağlılığı günden güne artıp kuvvetleniyordu. Fakat aynı zamanda duyduğu bu sevgisinin gücüyle beni büsbütün babamdan ayırmamağa dikkat ediyordu. Bu yüzden amcamın evinde değil de kendi evimizde geçiriyordum çoğu günlerimi. Ama Zöhre hanım sık sık uğruyordu evimize. Yeni Topkaya Şirketimin üyeleri toplandıkları sıralarda - bu toplantılar bazan birkaç gün devam ederdi - evin idaresine ait işleri kendi üzerine ahyordu ve ben, onun bir de konuklara yemek pişiren, odaları silip süpüren öbür kadınlar arasında en mutlu günlerimi yaşıyordum.

Annemin ölümüyle en büyük acıyı duyan Tomak amcam olmuştur diyebilirim. Son olarak onu badem ağacı dibinde görmüştüm. Bilmem neden onu gene orda bulacağımı sanıyordum. Badem ağacına bakarken kâh budanmış, kâh çiçekli; bazan da dalları biribirine geçmiş haünde onun çıplak ruhunu görür gibi oluyordum. Cenaze günü kaybolup gitmişti. O *gün)* ben rahmetli Mansur'un odasında geçirmiştim. İkindiyin Zöhre hanım girdi odaya; beni çağırdı. O-

dadan çıkıyorduk, dönüp pencereye baktığım zaman camın gerisinde annemin hayalini görür gibi oldum ve dönerek pencereye koştum. Zöhre hamm geldi yanıma. Üzüm bağı kararmak üzereydi. Karşıda evimizin bir tek penceresi lâmba ışığıyla aydınlanmıştı. Lâmba, içerisinde annemin cenazesinin yattığı odada yanıyordu. Zöhre hanım elimi tuttu, lâmba ışığıyla aydınlanmış pencereye, sonra yüzüme baktı. Bakışından beni evimize götürmek istediğini anladım.

— Evimize mi gideceğiz? diye sordum.

— Evet, dedi Zöhre hanım.

— Annem mi döndü evimize?

— Yok, dedi Zöhre hanım.

— Dönmeyecek mi?

— Dönmeyecek, dedi Zöhre hanım.

— Neden?

Annemin öldüğünü, mezarlıkta toprağa gömülü olduğunu, evimize dönmeyeceğini biliyordum; ama kasten, ben bile bile, âdeta tath bir haz duyarak bu saçma sorulan Zöhre hanıma soruyordum.

Zöhre hanım yüzüme bakmaksızın konuştu:

— Annen öldü. Anneni mezarlığa gömdüler.

Sesi katıydı.

— Hiç mi görmeyeceğim annemi?

' Zöhre hanım irkildi birden. Şimdi gözlerine korku toplanıyordu. - ,

— Göreceksin, diye kekeledi.

Sonra yavaş yavaş yatıştı.

— Göreceksin tabii. Görmeyecek olur musun? Göreceksin. Her zaman göreceksin anneni.

Zöhre hanımı anlamıyor; belki anlamazlıktan geliyordum.

— Ama annem öldü... Annemi mezarlığa gömdüler.

— Evet. Ama...

Gözleri dumanlandı bir an. Çabucak sirkindi ve yüzüme gülen gözleriyle baktı.

— Mansur ağabeyin de öldü.

— Evet, dedim.

— Ben Mansur ağabeyini istediğim anda görüyorum.

Odaya derin ama hiç de sıkıcı olmayan bir sessizlik çöktü. Sessizlik içinde, "Görüyorum.." diye fısıldadı Zöhre hanım. Gözleri yumuluydu. Gördüklerini daha iyi görebilmek için elinin bütün beş parmağını göğsüne bastırmıştı. "Ben görüyorum., ben görüyorum" diyordu; ve bir yerlerde çalınan keman seslerini içinde taşıdığı sevgi ve özlemlerine katarak dudakları ucundaki tatlı gülümsemeyle bana sunuyordu.

Sonra gözlerini açtı, temiz ve rahat bir.sesle:

— Göreceksin tabii; her zaman göreceksin, dedi.

Ayağa kalkarak elimi tuttu; odadan çıktık.

3.

Merdiveni çıkıp sigara dumanıyla örülü koridora girdiğimiz zaman kalabalık sesler doldu kulakla-

nma, Büyük odanın kapısı ardına kadar açıktı; sesler büyük odadan çıkıyordu. Derken kapı arasında uzunca boylu bir kız belirdi. Göğsünde, kolları arasında kızıl ve ak laleler tutuyordu. Kolları arasında çok lale vardı; laleler uzun uzundu ve yanaklarına dek yükselen çiçekler arasında kızın yüzü de bir laleyi andırıyordu.

Halide'ydi.

Halide, kolunu göğsüne bastırdığı lâlelerden ayırmadan elini açtı; elini tutmamı istiyordu. Yaklaşarak elimi avucuma yerleştirdim ve ikimiz Zöhre hanıma bakmaksızın koridordan çıktık.

Merdiveni çabucak indik. Güneş batmıştı. Kazanski'nin evinin saçağında bir tek karatavuk ötüyordu. Mezarlık her zamanki sessizliğine bürünmüştü. Halide ile ben mezarlığa doğru koşuyorduk. Arada bir lale düşüyordu Halide'nin kolu arasından yola. Halide duraklayıp yolda yatan laleye bakıyordu; sonra yüzüme; ve laleyi kaldırmadan tekrar koşmaya başlıyorduk.

Mezarlığa girince yavaşladı Halide. Annemin mezarını daha önce ziyaret etmiş olacaktı ki, elini kaldırdı, uzaktaki taze mezarlardan birini işaret etti.

— Orda, dedi, soluyarak.

İşaret ettiği yere baktım. Çok mezar vardı orada. Mezarını değil de annemin kendisini görmek istiyordum belki; bakışlarımı mezardan mezara götürdüm. - .

Mezarlar arasından yürüdük. Arada sürçüyor; elim veya dizim bir mezar taşma değdiği anda bir

ölüyü rahatsız etmiş gibi bir his uyanıyordu içimde. Nihayet Halide durdu. Ama benimle ilgilenmedi. Mezarlıktan çıkan bir sesi can kulağiyle dinler gibiydi. Sonra gene yürüdü. Bir on adım kadar uzağımdaki mezarın yanında durdu. Yaklaştım. Mezar tazeydi. Halide'nin: "Bu mezar senin annenin mezarı. Bu mezarda senin annen yatıyor", demesini bekliyordum. Konuşmadı. Başı göğsüne düşük, mezara bakıyordu. Neden sonra başını kaldırdı, yüzüme baktı; ve gülümsedi. Birden ağlayasım geldi. Ama Halide hâlâ gülümsüyordu ve Halide'ye benzemek özlemiyle, önce dişlerimi sıktım; sonra güldüm.

Halide kolu arasından bîr tek lale çıkarıp annemin mezarı üstüne bıraktı. Bir süre, ama uzun bir süre, laleye baktı. Baktıkça yüzünden deminki gülümseme siliniyordu. Bakışlarını laleden ayırmadan bir lale daha bıraktı mezara. Gene baktı baktı. Halide ölüyordu sanki. Halide ölülerin dünyasına gidiyordu. Artık mihaniki bir hareketle kolları arasından birer lale ahp mezar toprağı üstüne bırakıyordu.

Neden sona elinde bir tek lale kaldı. Mezar toprağı üstündeki lalelere bakarken elinde tuttuğu laleyi mıncıklamağa başladı. Mezarlık kararmıştı. . Mezarlığın kuzey kıyısmca geçen yoldan sesler gelir gibi oldu. Mıncıkladığı lale elinden düştü. Ve o anda gözleri küçüldü, başı yavaş yavaş göğsüne sarktı.

Şimdi Hahde mezarın başı ucunda taştan bir heykel gibi duruyordu. Gene sesler duyuldu. Halide kımıldanmadı. Kulağıma bir fısıltı girdi. Fısıltı Halide'nin dudakları arasından çıkar gibiydi. Az daha

Halide'ye yaklaşarak yüzüne baktığım zaman dudaklarının belli belirsiz kıpırdadığım gördüm. Bana, anneme, kendi kendine ve Tanrı'ya birşeyler söylüyordu. Ama ne? Pek farkında değüdim. Bir dua galiba. Tanrım, Tanrım, Tanrım, diyordu. Sağlam yavrular, güzel kızlar, diyordu. Sevgi ve müsamaha, güven ve iman, gayret ve umut, diyordu Halide. Gümüş halkalar şeklinde keümeler Halide'nin dudakları arasından çıkıyor, toprağı taze mezar üstünde yatan laleler arasına dökülüp laleleri biribirlerine bağlıyorlardı. Karanlıkta daha bir canlı görünüyordu laleler. Öyle ki, Halide'nin duasiyle ayağa kalkacaklarını, ihtiyar adamın göğsü üstünde taşıdığı dolaptan dökülen bebekler gibi mezarlar üstünde hoplayıp şarkı söyleyeceklerini samyordum. Ama Halide görmüyordu laleleri; duasına devam ediyordu. Sonra sustu. Az sustuktan sonra içini çekti. Mezarlar uyuyorlardı. Annemin mezarı üstünde Halide'nin dualı laleleri de uyuyorlardı. Halide bana baktı. Bakışı güçlü, sağlam bir bakıştı. Gözleri içinden Tanrı bakıyordu sanki. Ellerini kaldırdı. Başımı avuçlayıp kendi göğsü üstüne bastırdığı zaman yalmz beni değil, ölümü de fethettiğini hissettim.

Mezarlıktan çıktık.

Evimize ulaştığımız zaman ortalık tamamen kararmıştı. Ay çıkıp balkonu aydınlatmıştı. Merdivende Halide bir kez daha durup dudaklarımdan öptü. Büyük odada kimseler yoktu. Yola gittik. Evin az uzağında çift at koşulu bir fayton duruyordu. Teyzemin sesi geldi kulağıma:

— Halide! Nerde kaldın, kız? Yarım saatten beri bir seni bekliyoruz burada. Çabuk ol! Geç oldu!..

Halide faytona doğru koştu.

4.

Atların nal sesleri evimizden uzaklaşarak işitilmez olunca içimden bir ürperti geçti. Ama korkum uzun sürmedi; Halide'nin duasını hatırladım. Ayaklarım dibinden yükselen bir kıvanç bütün benliğimi sardı. Ben yalnız değildim. Üzüm bağı ortasındaki amcamın evine yöneldim.

Fakat amcamın evinde de kimseyi bulamadım. Eski kuyunun çevresinde viyaklaşan kurbağalar bana ölümü hatırlattılar. Şimdi korkuyordum. Karanlıkta oda kapılarını açıyor, Zöhre hanımı arıyordum. Yoktu kimse. Ağlamak istiyor, ağlayamıyordum. Bağırmak istiyor, bağıramıyordum. Yola atıldım. Bulutların arasından kayan ay daha da büyültüyordu korkumu. Zöhre hanımı bulamayacak olursam annemin yanma sığınabileceğimi düşündüm; mezarlık, hele annemin mezarı beni bir kurtuluş işareti gibi çekiyordu. Kazanski'nin evine az kala durup arkama baktım, Zöhre hanımı görürüm umuduyla. Yoktu. Mezarlıkta annemin yanına sığmamayacağımı anlıyordum yavaş yavaş. Yürüyemiyordum artık. Mezarhğa bakarak ağlamağa başladım.

Neden sonra az ötemdeki kalaslar üstünden biri seslendi:

— Halûk oğlan! Nereye gidiyorsun?

Kalaslara yaklaştım. Kalas yığını üstünde Sevgü'i gördüm. Kısa entarisi altından çıkan çıplak bacakları ayın ışığında olağanüstü ak ve canlıydı. Bizim eve bakıyordu.

— Zöhre ablanı mı arıyorsun? diye sordu.

•— Evet, dedim.

— Zöhre ablan dönmez artık bu gece; sen evine git.

Korktuğumu yüzümden anlamış olacaktı ki:

— Biliyor musun Zöhre ablan nerde? diye sordu.

Düşündüm. Bilmiyordum.

— Zöhre ablan Gülsen Kadın'ın evine gitti.

—- Gülsen Kadın kim? diye sordum.

— Sarı Çömez'in gebe Gülşen'i. Bilmez misin?

— Bilmem.

— Gülsen Kadın çocuk doğuracak da... Köyün uzak mahallesinde oturur. Ama uzak. Köprü ötesindeki yol üstünde.

Sustu. Hayli sustuktan sonra hırsla burnu altından homurdandı.

— Gel, götüreyim seni...

Kalaslardan atladı. Az uzaklaşınca dönüp Kuzey Tatarcasiyle bağırdı:

— Nicen şol yirde otırıp kalgasm? Yürüsene!

Sevgil'in ardından yürüdüm.

Köprüyü nasıl geçtiğimizi hatırlamıyorum. Sevgil ve ben yüksek bir duvarın dibinde duruyorduk. Bayırda cırcır böceklerinin sesleri, duvardaki cırnık-

www.cizgiliforum.com
enginel

lardan akan suların gönlüme rahathk getiren şırıltısı duyuluyordu yalnız. Duvar dibinde bayır yukarı yürüdük. Sevgil arada durup bana bakıyordu. Bayırın tepesine az kala kolunu uzattı; elimi tutup beni yukarıya çekti; düzlüğe çıktık. Yorgundum. Sevgil belimi doladı; az daha yürüdük. Bir ağacın dibindeydik. Yere oturdum. Nerde bulunduğumuzu bilmiyordum. Başım gittikçe ağırlaşıyordu. Letarjik bir uykuya gömülüyordum.

Sevgil başımı avuçları arasına aldı, yukarıya kaldırdı. Gözlerimi güçlükle açabildim. Az tedirgin, ama sevimli bir sesle;

•— Geldik, dedi Sevgil.

— Geldik mi?

— Evet. Bak, Gülsen Kadın'm evi. Görüyor musun?

Bir çağrım ötede tekgöz bir ev, gördüm. İçerisinde lâmba - belki saç soba - yanıyor olmalıydı: Küçük ve dar penceresinde silik bir ışık titriyordu. Sevgil heyecanlıydı. Sevgilin heyecanıyla yorgunluğumu unutuyor, eklemlerimde bir gevşeme ve hafiflik duyuyordum. Neden sonra ben de dizüstü durdum, SevgiPin baktığı yere baktım. Penceredeki ışık şimdi daha berraktı. Işık bütün odayı kapsadı; açık kapıdan sızarak eşik dibindeki paspası aydınlattı. Evden sesler geliyordu. Sevgil elini kaldırdı, elini terli yüzü üzerinden geçirdi, eve doğru yürüdü. Az uzaklaşınca durdu, parmağını dudağına kaldırdı:

— Ses etme e mi? dedi, yavaşça Sevgil,

Başımı salladım.

•

Sevgil kapı dibindeki paspasın üstünde durduğu zaman içimden garip bir ürperti geçti. Biz buraya Zöhre hanımı görmek için gelmemişmiydik?

Açık kapıdan paspasa dökülen ışık Sevgil'in bacaklarını aydınlatmıştı. İçerden hâlâ sesler, arada kısık kısık hıçkırıklar geliyordu. Sevgil paspasın üstüne çöktü, başım benden yana çevirdi, el işaretiyle beni çağırdı. Yavaş yavaş Sevgil'e yaklaştım. Yanında durunca pantalonumun paçasını tutup çekti:

— Otur, otur! dedi, hâlâ paçamı çekerek.

Oturdum. Sevgil heyecanlı:

— Bak... Gülsen Kadm'a bak. Doğuracak., dedi.

Odanın yarı aydınlığında bir şey görüyordu Sevgil. Ve gördüğü bu "şey" bütün benliğini sarmıştı; kendisi de o "şey" in bir parçası olmuştu belki. Az daha Sevgil'e sokuldum. Sevgil elimi tuttu; elimi ince entarisi altında saklı az çıkık karnı üstüne bastırdı:

— Bak, dedi gene, bak...

Baktım.

Sevgil şimdi elimi güçle, hattâ ihtirasla karnı üstüne bastırırken.

— Bak bak... Gülsen Kadm'a bak... Doğuracak Gülsen Kadın, diyordu boyuna.

Aydınlıktı oda. İki gaz lâmbası yanıyordu. Birisi duvar dibindeki masa üstünde, öteki karşı duvarda çiviye asılı. Lâmbaların silik ışıkları odanın duvar ve tavanına yapışmışlardı. Zeminde su dolu bakır bir leğen, orta yerde ise kocaman bir döşek. Leğenlerden renksiz buğular yükseliyordu. Buğular arasın-

da kimi dizüstü, kimi döşeğin kenarına ilişmiş bir halde, oturan kadınları görüyordum.

Bakışlarımı odada gezdiriyor, kadınlar arasında Zöhre hanımın yüzünü arıyordum. Döşeğin içinde yatan kadın gözüme ilişince yüreğimin ağzıma geldiğini hissettim. Birden fırlayıp bu evden kaçasım geldi. Ama Sevgi! elimi kendi karnı üstüne demirden çivilerle çakmıştı sanki; ve ağzı açık, esrik bir bakışla döşekteki kadına bakıyordu. Kadının yastığa gömülü başını göremiyordum ama, çıplak bacakları iki yana ayrılmıştı ve tok kedileri andıran başka iki kadın, elleriyle kadının bacaklarım yukarıya yukarıya iterek arada garip seslerle kadına bir şeyler söylüyorlardı. Onlara bakarken, nedense, amcamın eski evinin verandasmdaki sinekler geldi aklıma, loş odalarda Kur'an okuyan kadınlar verandaya fırlamış, yakaladıkları kocaman bir sineği zemin tahtaları üstüne yatırmış, sineğin kanat ve bacaklarını gövdesinden çekip ayırıyorlardı sanki. Başım dönüyordu. Midem boğazıma geliyor, kusmuk kusmuk ağzımdan dökülecğini hissediyordum.

Işıklar arasından Zöhre hanımın yüzünü gördüğüm anda Sevgil'in elimi karnına bastırdığı eli gevşer gibi oldu. Bakışlarını yüzüme çevirerek:

, -— Bak; Zöhre ablan, dedi.

Lâmbanın ışığı Zöhre hanımın ak alnını aydınlatmıştı. Ak alnında boncuk boncuk terler vardı. Kadına bir şeyler söylüyor; kadınsa ağzından garip sesler çıkararak döşekte kıvranıyordu.

1

Neden sonra elini kaldırdı Zöhre hanım; bir kadın masa üstünde duran lâmbayı, öteki ise çivideki lâmbayı elleri arasına alarak Zöhre hamma yaklaştılar. Lâmbaların ışığında döşekte yatan kadının bacakları daha da büyümüş; büyüyüp büyüyüp bütün odayı doldurmuş gibiydi. Odaya ezici bir sessizlik çökmüştü. Yanıbaşımda paspas üstüne oturan Sevgil bile benim varlığımdan habersizdi.

Derken bir ses yırttı sessizliği:

— Aferin Gülşeniiim!

Zöhre hanım ayağa kalktığı zaman odada gürültü ve hummalı bir hareket başladı. Sese başka sesler, bağrışmalar katıldı:

— Aferin, Gülsen Kadın! Aferiiin!

— Baksana Sarı Çömez'e nasıl bir mükâfat verecen!

— Aman da ne güzel şey bu, Gülsen!

Zöhre hanımın elleri arasında, geçen yıl karnı içinden ayağımla sıkıştırıp sıkıştırıp yılanın ağzından çıkardığım kurbağayı andıran bir şey vardı. Fakat odadaki kadınların gürültülü ses ve bağrışmaları arasında birdenbire incecik ve keskin bir yavru çığlığı çalındı kulağıma ve her şey değişiverdi gözlerimde. Birden ayağa fırladım. İçeriden bir kadının bangır bangır bağırması geüyordu:

— Gülsen Kadın! Oğlan doğurdun! Sarı Çömez'e bir oğlan doğurdun!

— Bir Kırım balası daa doğdu! Gene toy-düğün olacak!.. Gene kemane dâre çalınacak!.. Gene çiğ börekler kokacak!

Ötekiler kahkahalarla gülüyorlardı.

Artık dinlemiyordum onları. Birden koşmağa başladım. Bayırı nasıl indiğimi hatırlamıyorum. Korkuluksuz ahşap köprüyü bir solukta geçtim. Aşağıda dere uluyordu. Ama salkım söğütler uyuyordu; eğreltiler uyuyordu; mezarhk uyuyordu. Bense koşuyordum.. Ötelerde evimiz, karanlık gecenin içinde kapıları ardına kadar açık, beni bekliyordu.

Penceresi güneye açılan yatak odasına girdim. Ay, Ayı Dağı üzerindeydi. İnce örtülerden sızan ay ışığı odanın badanalı duvarlarını olağanüstü ıhk bir aydınlıkla aydınlatmıştı. Yatağa yaklaştım. Usulca yorganın ucunu tuttum ve kaldırıp yorgamn altma sokuldum. Bir süre ay ışığıyla aydınlanmış duvara baktım. Sonra gözlerimi yumdum. Annemin kokusuyla sıcaklığının bütün bedenimi kapladığını hissediyordum.

Bir gün babam evimize Tomak amcamın geleceğini söyledi. Bu haberi duyunca evden çıkıp badem ağacına yöneldim.

Benimle Tomak amcam için özel bir yerdi orası. Annem öldükten sonra badem ağacı bu yeri yadırgadığımızı duyuyormuş gibi, her zaman hüzünlü bir hava içinde duruyordu. Nedense ağaca yaklaşmadım; yalnız bir on adım kadar uzağında durup hayli baktım; sonra döndüm evimize.

Tomak amcam gelmedi o akşam evimize. Günler geçiyor, geçip giden günlerle nekahat halindeki ruhumda Tomak amcamdan başka özlemler yetişip çiçekleniyorlardı. Sık sık Sevgil'le buluşuyorduk. Babanım, vaktimi nerde ve kiminle geçirdiğimden haberi yoktu; Zöhre hammsa bu buluşmalarımıza karşı Çıkmıyordu. Gülsen Kadının çocuk doğuruşunu seyrettiğimiz akşamdan sonra Sevgü'in de tavrında olumlu bir değişiklik göze çarpıyordu. Öncesi gibi sola basamakları üstüne oturup, dilsiz ve sakat bir insan gibi, mezarlık meşelerine bakmıyordu saatlerce. Beni avlu duvarı gerisinde gördüğü zaman sofadan inip yanıma geliyor, elimi tutarak beni sofaya götürüyordu, Gülüyordu, konuşuyordu; arada Kazan şarkısı söylüyordu. Konuşulacak hiçbir konu bulamazsa, sofada elleri ve başı üzerine dikilerek kirlice donundan çıkan ak bacaklarım gösteriyordu bana; ya da yüzüne karşı tuttuğum eski ve kırık bir aynaya bakarak saçlarım tarayıp süsleniyordu. Ve babasını beküyordu Sevgil. Yazın ortalarına doğruydu; bir hayli yiyecek, bitpazarmda bulup satın aldığı eski çamaşır ve giysiler, biraz da para göndermişti Kazanşki ve yazın sonlarına doğru köye döneceğini, Sevgil'inse evde oturup kendisini beklemesini sıkı sıkı tembih etmişti. Ve Sevgil beküyordu. İkindiyin yola gidiyor, kalaslar üstüne oturup Yalta yönünden gelip geçen arabalardaki köylüler arasında babasını arıyordu. Gelmiyordu Kazanski. Ama Sevgil umutsuzluğa kapılmıyordu. Ben de, en az Sevgil kadar, Kazanski'yi bekliyordum. Yanma yaklaşıp:

— Gelmedi mi? diye sorduğumda, acayip bir tatlılıkla gülüyordu Sevgil.

— Döner, o, döner, diyordu Sevgil, döneceğim dediyse, bil ki döner!

Öylece geçip gidiyordu günler; ve ilerde beni bekleyen yeni günlerimi Sevgil'siz tasavvur edemiyordum. Öğle yemeğimi bile yarıda bırakıp Kazanski'nin evine koşuyor, acıktığım zamanlarda Sevgil'îe beraberce sofada kuru ekmek yiyordum. Zamanla Sevgil ruhumun ve bedenimin ayrılmaz bir parçası oluyordu. Bedenim ve ruhum Sevgü'in bedeniyle besleniyor, onun bedeninden aldığı gıdayla güçlenen ruhumun çevremde görebildiğim her şeye ve her yere: mezarlığa, tütün tarlalarına, PiHbaşı'na, badem ağacına, üzüm bağına hâkim olabileceğini hissediyordum. Bazan sofada yüzyüze gelip durduğumuz bir anda ayaklarımız dibinden Gülsen Kadın'm yiğitçe dayanışı yükseliyor; ve ikimizi güçlü ve koruyucu kanatları altına alarak sofanın loş bir köşesine götürüyordu ve orda Sevgil eski bir hasır üstüne yatarak, başı altında saman yastık, bacakları dikili, tıpkı yavru doğuran Gülsen Kadın gibi inleyip kıvrılırken iki eliyle başımı ince entarisi altında saklı az çıkık kanuna bastınyordu. İnlerken kulağıma bir şeyler kekeliyordu Sevgil. Kiminle konuştuğunu ve ne dediğini bilmiyordum. Düşünmüyordum da. Yalnız başım onun karnında, onun karnı içinde dünyamızı dünya, hayatımızı hayat yapan binlerce, yüzbinlerce, milyonlarca, henüz doğmamış ama günün birinde mutlaka doğacak yavrulann tiz seslerini duyar gi-

bi oluyordum.

Ama günün birinde *hu* buluşmalarımız sona erecekti. Ve erdi.

Etrafa karanlık çökmek üzereydi. Sofada, başım Sevgil'in dizlerinde, eski hasır üstünde yatıyordum; gözlerime iki bacak ilişti. Doğrularak başımı kaldırdığım zaman karşımda dikiü duran babamı gördüm. Babam soğuk bir bakışla beni süzüyordu. Baktıkça tavrı değişiyordu. Bir suç mu işlemiştim? Şimdi yüzü öfkeliydi babamın. Az daha yanıma yaklaştı ve eğilerek yakamdan tuttuğu gibi beni ayağa kaldırdı; sonra eh hâlâ yakamda, beni olanca gücüyle sofa merdivenine doğru fırlattı. Dört basamak ahşap merdiven üstünden paldır küldür avluya düştüm; ayağa kalkıyordum ki, kaburgalarıma inen güçlü bir tekmeyle yere yıkıldım.

O akşam babam beni yaka paça evimize götürdü; yatak odasının kapışım açıp beni içeriye fırlattı ve kapıyı yüzüme çarparak evden çıkıp gitti.

Karanhk çökmüştü yeryüzüne. Odalar mezarlıkların sessizliğine büründü. Uyumuyordum. Babamın bana karşı gösterdiği anlayışsızlık yüzünden ağlayamıyordum da. Sebepsiz yere dövülmüş bir it gibi titreyip sendeleyerek odanın köşesine çekildim. Sonra annemi hatırladım, ve yere büzüldüm. SevgiPi düşünüyordum. Gülsen kadın gelip duruyordu gözlerim önüne. Fakat kaburgalarimdaki sızılarla düşüncelerim, ister istemez insanların kötülüklerine yöneliyordu. Sonra dünyada en güzel yerin mezarlık olduğu inancına kaptırıyordum kendimi.. . . . . .

Sonra olduğum yerde uyuyakaldım.

Geceleyin biri ılık eliyle alnımı okşarken uyandım. Gözlerimi açtığım zaman dizleri üstünde duran Zöhre hanımı gördüm. Masada ışığı kısık lâmba yanıyordu. Yüzü üzgündü Zöhre hanımın; ama yüzüme bakan gözleri gülüyordu. Konuşmuyordu. Fakat ben uyurken, bütün olup bitenlerin, sofada başıma gelenlerin sanki bir gerçek değil de korkunç bir masal olduğunu bana uzun uzun anlattıktan sonra sustuğunu gözlerinden anlıyordum.

Uzun bir süre yanımda oturdu. Sonra kalktı, yatağımı hazırlayıp odadan çıktı. Yattım. Kerevete sırtüstü uzanmış, lâmbanın tavana yapışık çerçeveli ışığına bakarken Zöhre hanım tekrar odaya girdi. Lâmbayı söndürmek için masaya yöneldi; ama gözlerimin açık olduğunu ve tavana baktığımı farkederek kerevete yaklaştı; kerevetin kenarına oturarak, eğilip alnımdan öptü.

Uzun bir süre ne Zöhre hanım konuştu, ne ben. Gözlerime yaşlar toplanıyordu. Sonra, bilmem neden, iki elimi Zöhre hanımın heline dolayıp hüngür hüngür ağlamaya başladım.

6.

Hayli ilerlemişti yaz. Duvar diplerinde, yamaçlarda otlar kurumuş, badem ağaçlarında bademler çatlayıp yere dökülmüşlerdi; ama sıcak ve kurakhk devam ediyordu; eski kuyunun, daha yazın ortala-

www.cizgiliforum.com
enginel

rında, billur suları çekilmiş, çevresindeki bataklıklar kuruyup çatlamış, yalnız şurada burada avuç içi büyüklüğünde ve üzerleri yosunla örtülü çirkef sular kalmıştı. Evimizden çok uzaklaşmıyordum. Musluğun yanında duruyor, Pilibaşı'na ya da mezarlığın artık sararmaya başlamış meşelerine bakıyor, kış uykusuna dalmadan önce yorgun ve bezgin bir hayvan gibi, evimize giriyordum. Sessizlik günden güne derinleşiyordu. Haftada, bazan iki haftada bir evimizin az uzağında durup bağıran bir seyyar satıcının cırlak sesi bile bu sessizliği bozmuyordu.

Okul binasının inşası daha o yazın başlarında tamamlanmış, çevresi yüksek bir duvarla çevrilmişti; ama eşya ve ders kitapları yetersizliği, hele öğretmen kıtlığı yüzünden açılışı gelecek yıla bırakılmıştı. Bu hususta, işi tezleştirmek amacıyla, annemin ölümünden birkaç hafta önce, yol ve şahsi masrafları Yeni Topkaya Şirketi tarafından karşılanan Zöhre Hanım Akmescit'e giderek Maarif Komiserliğine köy halkının ricalarını bildirmiş, köyün okula acele ihtiyacı olduğunda ısrar etmiş ama maarif komiserliğinden bizim köy gibi onlarca köyün öğretmen beklediğini, bu işin ancak zamanla hallolunacağını öğrenip geri dönmüştü. Bazı şahısların - Tomak amcam da bu şahıslar arasında mıydı, bilmiyorum - Yeni Topkaya Şirketi'nin malî imkânlarından faydalanarak merkezden iki veya üç özel öğretmen getirilip okulun hemen açılması öne sürüldüyse de, şirketin olağanüstü toplantısında bu teklif hemen reddedilmiş, teklifi öne sürenler ise bazı üyelerin keskin taarru-

zuna uğramış, hattâ "Para ve malımız yağma edilmek isteniyor; çocuğunu okutmak isteyen kendi gücü ve kendi parası ile okutsun," diyenler bile olmuştu. Fakat şirketin toplantılarında konuşanlara, hattâ daha geçen yılın başlarında şirketin güçlenip yayıldığı sıralarda olduğu gibi, her üyenin ağzından çıkan her söze kulak kabartıp dinleyen ve üzerinde duranlara pek Taslanmıyordu artık. Gerçi Yeni Topkaya Şirketi gelişip yayılmasına yayılıyordu; yeni yeni bağ ve bahçe sahipleri katılıyordu şirkete ama öte yandan, "Toplarının atılacağı" zamanın yaklaştığını gaipten haber verenler de olmuyor değildi. Tomak amcamın her şeyin üstünde ve her şeyden önce ruhi kalkınma "doktrini" Zöhre hanım ve Zöhre hanım karakterinde başka birkaç kişi tarafından iyice benimsenmişse de eldeki imkânlarla sağlam ve dürüst bir sosyal düzen kurmak şöyle dursun, köy halkını derebeylik çağının yıpratıp çökertici kalıntılarından kurtarmaya dahi yetmiyordu. Ama gene de, Tomak amcamın bir hamlede yaratmak istediği "yeni insan" doğmuyor değildi ve halkın yaşadığı bu çapraşık zamanlarda - iyi saatte olsunların hışmına uğramazsa - ergeç kendi yaratıcı gücünü ve şeklini bulup çıkacak, hayata ve kendi kaderine hâkim olacaktı.

Tam bu sıralarda gene Pilibaşı'mn sözü edilmeğe başlamıştı. Hattâ Dr. Z'nin verdiği bir habere göre, Müsö MacMorton'un Pilibaşı'nda beklendiği, taşınmadan önce binanın tamir edileceği, hattâ geçen yılın sonbaharında içerisinden taşınmış eşyaların Müsö MacMorton'a geri verileceği söyleniyordu. Piliba-

§ı ve Müsö MacMorton beni okuldan çok ilgilendiriyor olmakydı ki, bu haber kulağıma geldiğinden beri rahatsız olmaya bağlamıştım.

Günü, Çubar'm kulübesi yanında durarak Pilibaşı'na bakmakla geçirdim. Ama o gün Pilibaşı'na girip çıkan olmadı. Geceleyin yatakta kıvrılıyor, türlü şekil ve kıyafetlerde Müsö MacMorton gelip duruyordu gözlerimin önüne.

Geceleyin yağmur yağdı. Uzun bir süre yağmamıştı yağmur köye. Dere oluklarından akan yağmur sularının rahat şırıltısıyla yarın ömrümün öteki günlerine benzemeyen yeni bir gün doğacağını düşündüm. Yağmur sulariyle kuru ve tozlu yollarda bütün eski izler silinecek, silinmiş eski izler üstünde yepyeni izler belirecekti.

Ertesi günün sabahı yataktan kalkar kalkmaz Pilibaşı'na yöneldim. Fakat o gün de Pilibaşı'na girip çıkan olmadı. Döndüm dolaştım, evimize girdim.

Öğle vakti yaklaşmıştı. Mezarlığın kıyısındaki ihtiyar meşelerin koyu karaltıları kısılmış, duvarın ötesine çekilmişti. Mezarlığa cenaze alayı girmek üzereydi. Babam ve Zöhre hanım birbirinin yanında durmuş, mezarlığa bakıyorlardı. İkisine yaklaştım. Zöhre hanım gözünün ucuyla baktı bana; belli belirsiz gülümsedi, ama ses etmedi. Babam, bakışlarını baktığı yerden ayırmadan sordu:

— Kimi gömüyorlar?

— İbram efendiyi, dedi Zöhre hanım, yavaş bir sesle.

— Muhterislerin Hacı İbram efendi mi yoksa?

— Evet, o.

— Allah Allah! Kaç yaşındaydı zavallı?

— Kimse bilmiyor yaşım. Ama yaşlıydı. Yüzün üstündeydi diyenler de var.

— Yaşlıydı yaşlı. Benim çocukluğumda hacca gitmişti.

— Taşçılardan hususi taş ısmarlamış ailesi.

— Yaa! Gurzuf'ta mı yontulacak?

— Hayır. Akmeşçitte.

— Allah rahmet eyleye...

Cenaze alayı gözden kaybolunca babam ve Zöhre hanım merdiveni çıkıp eve girdiler. Büyük odada Yeni Topkaya Şirketinin üyeleri çay içiyorlardı.

7.

Yazın sonuydu. Üzümler toplanıp şehre taşınmıştı, tütünler kırılmıştı; bağ ve bahçeleri budama zamanı yaklaşıyordu. Ama güneş, yaz ortasıymış gibi; taşı toprağı kasıp kavuruyordu. Günler geçtikçe, yeryüzünü tehdit edercesine, sıcağı daha da artıyordu güneşin. Çeşmeler kurumuş, sular çekilmiş, bazı badanalı evlerin duvarlarında çatlaklar belirmişti; köylüler, yangın korkusu içinde yaşarlarken, kuru otlar arasında göze ilişen canı ve şişe kırıklarım kaldırıp güneş ışığının uzanamayacağı yerlerde saklıyorlardı.

. Bütün bu uzun yaz ayları boyunca Tomak am-

cam hiç uğramadı evimize. Badem ağacı yapraklarını dökmüştü; yalnız, badem ağacı olduğunu benden başkalarına da belirtmek istermişçesine, dallarında üç beş tane kabuğu kuru ve çatlak bademi kalmıştı. Amcamı ben de unutuyordum. Evde de çok bahsedilmiyordu ondan. Adı anıldığı anlarda ise babam ve şirketin öbür üyeleri başbaşa verip, fısıltıh seslerle konuşuyorlardı. Ne konuştuklarım bilmiyordum ama onunla ilgili konuşmayı fazla uzatmayıp hemen başka konu ve meselelere yöneltiyorlardı lâfı.

Bir gün babam duvarları badanasız odada gazete okurken evimize bir adam geldi. Zöhre hanım da evdeydi. Adamda endişeli bir tavır vardı; babamı sordu. Zöhre hanım adamı içeriye davet etti. Üç beş dakika sonra babam ve yabancı adam odadan çıkıp balkonda durdular. İkisi Pilibaşı'na bakıyorlardı. Sıcak havada, sanki, buzlu bir yel esmişti. Zöhre hanımın arkaya taralı kara saçları altından şakakları üstüne düşen hafif tüyleri diken dikendi. Babamın yüzü de sapsarı kesilmişti. Ama ne babam, ne de yabancı adam ses çıkarmıyor, sadece Pîlibaşı verandasına bakıyorlardı. Sonra babam ve yabancı adam avluya indiler. Babam başını Zöhre hanıma kaldırdı:

— Az sonra dönerim! Evde kal, lütfen! dedi.

— Pilibaşı'na mı gidiyorsunuz? diye sordu Zöhre hanım. /

— Hayır. O heriflerle konuşamayız. MacMorton'un mektubunu Yalta'da Merkez Komitesine göndermemiz gerekecek sanırım.

Babam ve yabancı adam avludan çıkıp Pilibaşı'-

nın hayli uzağında durdular; sonra mezarlık yönüne yürüyüp şoseye çıkarak dönemecin ötesinde gözden kayboldular. Zöhre hamm da Pilibaşı'nda olup bitenleri bana anlatmanın yersiz, belki lüzumsuz olduğunu düşünmüş olacaktı ki, sessizce eve girdi.

Çabucak merdiveni inip Pilibaşı'na yöneldim.

Pilibaşı'mn verandası salonlardan çıkarılıp birbiri üstüne ve rasgele yığılmış eşya ve mobilyalarla ioluydu. Açık mavi renkte damasko kumaşıyla örtülü koltuk ve şezlonglar, oyma çerçeveli ayna ve tablolar, şamdanlar ve fildişi heykelcikler; pencere desteği üstünde ise birçok renkli vazolar, hattâ şömine maşaları göze çarpıyordu. Birkaç kişi verandadaki eşyaları kamyonlara taşıyorlardı.

Kamyonlar gidince Pilibaşı eski sessizliğine büründü. Mezarlık üzerine kapkara bir bulut asılı duruyordu. Güneşin kara bulutu delen göz kamaştırıcı ışınları Kazanski'nin yolun dibinde küçük bacasıyle batık bir dubayı andıran evinin teneke damını aydınlatmıştı. Hava sıcak ve sıkıntılıydı. Yukarı yolda bir ath atını doludizgin mezarlık yönüne koşturuyordu. Balkonda babamla Zöhre hanım da mezarlık yönüne bakıyorlardı.

Pilibaşı duvarı gerisinden yelekli bir köylü çıktı, kızıl mendiliyle alnındaki terleri sile sile yanımdan geçti. Mezarhk tarafından sesler, bağrışmalar geliyordu. Köylü adam yanımdan az uzaklaşınca duraksayıp :

— Kazanski!.. diye bağırdı.

Şimdi babam ve Zöhre hamm da merdiveni în-

miş, koşar adımla Kazanski'nin evine doğru gidiyorlardı.

Avluya girdim. Biri doldurmak için çapçağı yalağa bırakmış olacaktı ki, musluktan şırıl şırıl su akıyordu. Çapçak dolmuştu ve kıyılarından taşan sular rahat bir şırıltıyla yalağa akıyordu. Yalağın kıyısına tünemiş bir karatavuk başçağızmı eğe kaldıra su içiyordu. Musluğa doğru yürümüştüm ki, karatavuk uçtu, -mezarlıkla evimiz arasında havada geniş bir kavis çizerek şose kıyısmca uzayan taş duvara kondu, sinirli sinirli öttü ve tekrar havalanıp mezarlığa uçarak meşelerin arasında gözden kayboldu.

8.

Kazanski'nin evi yanından geçen şosede köylüler birikiyorlardı. Onlara baka baka yola çıktım. Duvarda karamsı bir gölge ilişti gözlerime. Az daha yürüdüm. Şimdi duvar üstüne yatan gölgenin bir insan vücudu olduğunu iyice ayırdedebiliyordum. Bir kadın, dizleri üstüne çökmüş, elleri duvar taşlarında, duvarda yatan adama bakıyordu. Kalabalık artıyordu.. Yeni gelenler de ses çıkarmadan, şaşkın şaşkın duvarda yatan adama bakıyorlardı. Sonra yavaş-yavaş ilgilerini keserek yol ortasında duran arabacının kendilerine anlattıklarını dinliyorlardı. Arabacı heyecanlıydı.

— Ne yapacaktık ya! diye bağırıyordu. Gördük, yatıyor adam sokakta!.. Kaldırıp getirdik işte!..

Duvar dibinde dizüstü duran kadının Sevgil olduğunu anladığım anda içimden müthiş bir titreme geçti. Sevgil ağlıyordu. Zöhre hanım Sevgü'e yaklaştı, ellerini Sevğil'in omuzları üstüne yerleştirdi; sonra eğilip Sevğil'in kulağına bir şeyler söyledi. Sevgil kalktı; başı Zöhre hanımın omzuna düşük, ikisi yavaş yavaş yürüyerek aşağıdaki evin avlusuna girdiler. !

Kalabalıktan ayrılmış bir köylü elini hınçla sallayıp bana doğru yürüdü. Onun ardından başka bir genç adam köylüye yetişti, üç adım kadar uzağımda durdular. Genç adam başım arkaya attı:

— Molla İrecep de geldi. Artık tatlı diliyle her şeyi halleder bir çırpıda, dedi.

Yaşlıca köylü öfkeliydi:

— Ama arabacıya çatmaları neden? Fazla rakıdan ölmüş; ne farkeder! Ölmüş bir kere. Görmüş adam, kaldırımda yatıyor... bırakamazdı ya! Evinin yanından geçeceğini de biliyor. Eh... kaldırıp atmış arabasına, sürmüş atı. Kabahat mi yani? Ben de olsam öyle yapardım, sen de. Kabahat mi?..

— Değil. Ama içkiden öldü diye mezarlığa gömülürse...

-— Haydi canım! Bize bu dünyada şefaat edecek kimse çıktı mı ki öbür dünyada çıksın? Herkes gibi o da mezarlığa gömülmeli. Ama benim en çok zıddıma giden arabacıya cesedi getirdin diye çatmaları! Aklım ermiyor doğrusu. Hem Kazanski'nin içkici olduğunu bilmiyorlardı sanki! Geçen yıl evlerine su getirmek için kanallarda çalıştığı zaman içkiciliğine

kimsenin aldırdığı yoktu. Musluklardan sular akınca hoşlanan ev sahipleri avucuna üç beş kuruş tutuşturup "eline sağhk usta" dememişler miydi? Şimdiyse... Haydi, canım! Adamın cibilliyeti böyle anlarda belli olur işte!..

Durduğum yerde buz kesümiştim. Köylü hâlâ konuşuyor, ama anlamıyordum dediklerini. Dinlemiyordum da. Etrafımı buzdan bir çember çevirmişti sanki. Ve bu çember darala darala bütün vücudumu sarıyordu; bütün vücudum buz kesiliyordu.

Yanımda konuşan iki adamın ne zaman çekip gittiklerini hatırlamıyorum. Yol ortasında durup arabacıyı dinleyen köylüler az uzaklaşmış, mezarlık duvarı dibinde her biri taştan yontulmuş heykeller gibi duruyorlardı. Sevgil de Zöhre hanım da yoktular görünürde. Etrafa bir ölü sessizliği çökmüştü. Bakışlarım duvar üstünde yatan Kazanski'nin cesedine iliştiği zaman kendime gelir gibi oldum. Kazanski'nin duvarlan sarkan eli beni kendine çağırıyordu sanki. Ayaklarım kendiliğinden Kazanski'ye doğru yürüdüler. Durmak istiyor, duramıyordum bir türlü. Kazanski'ye yaklaşıp üç adım kadar uzağında durdum. Yalnız duvardan sarkan eli Kazanski'ye aitti. Avucunun içi ve parmakları çatlak çatlaktı ve çatlaklar arasında teneke ve demir pası beliriyordu. Eskiden zayıf olan vücudu şimdi şiş ve kabarıktı; kafası da olağanüstü büyüktü; mor ve kara lekelerle örtülü yüzü, üstünde yattığı taşların rengini almıştı; yarı açık dudaklarını iri iri ve yeşil sinekler kemiriyordu. Bütün vücudundan ekşimsi ve iğrenç bir

www.cizgiliforum.com
enginel

koku yayılıyordu etrafa. Kazanski ölüydü. Gerçekten ölüydü Kazanski. Ama Kazanski hiçbir zaman yaşamamıştı. Toprağa basıp yürürken de, kanallar içinde çalışırken de öyleydi Kazanski. Şimdi yalnız vücudu biçimsizleşmişti ve duvardan kalkıp kanallar içinde çalışamayacaktı.

Mezarhk duvarı açığında Molla Irecep duruyordu. Başında horasan kalpağı, sırtında topuklarına inen bol cübbe; elinde tuttuğu Kur'anı göğsüne bastırmış, uzun ve kısa aralıklarla konuşuyordu:

— Azrail gelip almadı* onun canını! diyordu Molla İrecep.

Yoldakiler onu dinliyorlardı.

— Hayattayken işlediği melanet ve uğursuzlukları sayısızdır. Sizin yediğiniz tath yemekleri yemedi o; sizin içtiğiniz helâl içkileri içmedi o! diyordu Molla İrecep.

Sonra kendisini dinleyenleri kaşları altından sûrdu.

— Yediği yemekler, içtiği içkiler mekruh değil, haramdı! Tanrı kullarının yattıkları kabristanı hak ettiğini kim söyleyebilir gönül rızasıyla? Kimse söyleyemez! Gömerseniz eğer, bilesiniz ki, burada yatanların ruhlarına ihanet etmiş olacaksınız! Uzak bir yere götürünüz onu! Buraya gömerseniz biliniz ki, cinler değil ifritler doluşacak mezarlığa! Allahın başımıza gönderdiği cezalardan hiçbirimiz kurtulamayacak!..

Halk dağılıyordu. Yamaçtakiler, bağ ve bahçe-

ler içinden, başları göğüslerine düşük, ağır ve yorgun adımlarla evlerine dönüyorlardı. Yolda yalmz iki kişi kalmıştı; bir de molla İreceb. Sonra o da mezarlığa girip alçaklarda gözden kayboldu.

O günden sonra mezarlığın her ölen insanın yatacağı yer olmadığını düşündüm. Hattâ günün birinde ölürsem mezarlığa gömüleceğimden şüphe etmeye başlamıştım.

9.

Kazanski'nin cenazesi belirsiz bir yere gömüldüğü günden sonra evimize pek az kimse uğruyordu. Babam günün çoğu saatlerini duvarları badanasız odada geçiriyordu. Zöhre hanım Kazanski'nin ölümünden de, Sevgil'den de söz etmiyordu ama Kazanski'nin ölümüyle, kendisini ayakta tutan bir şeyin yıkıldığı yüzünden anlaşılıyordu. Az konuşuyordu. Yüzünde önceleri sık sık gördüğüm tatlı gülümsemeler silinmişti. Yalnız benimle ilgisini kesmiyordu. Tam tersine; günler geçtikçe bana bir'ana sevgisiyle bağlanıyor, giyim kuşamıma öncesinden daha fazla dikkat ediyordu.

Bir gün Zöhre hanımla birlikte Yalta'ya gittik. Önce Halide'yle buluşacağımı sandım. Ama yaklaşırken Zöhre hanım Halide'nin okulda bulunduğunu, Önümüzdeki yılın yaz aylarında Kırım'a döneceğini, dolayısiyle teyzemin evine uğramayacağımızı, sadece Dr. Z ile görüşmek için Yalta'ya gittiğimizi açıkladı.

Dr. Z ile görüşmeleri gerçekten kısa olmuştu.

Şehire bir kilometre kala fayton sola dönerek demir parmaklıklı yüksek bir kapıdan asfalt döşeli bir avluya girip avlunun kenarındaki çam ağaçları gölgesinde durdu. Fayton'un yanından ayrılırken yüzüme baktı, belli belirsiz gülümsedi ve yürüyerek ötede dört yanı seyrek ama kocaman çamlarla çevrili, duvarları beyaz boya ile boyalı hastane binasına girdi. Aradan on dakika geçmedi, hastaneden lanetlenmiş, hattâ dövülmüş bir kadın tavriyle çıktı. Yüzü süzülüp incelmiş; ağlamış olduğu nemli gözlerinden ve göz kapaklarının kırmızılığından belü oluyordu. Faytona çıkıp oturur oturmaz başım faytonun meşin arkalığına dayadı, sessizce ve kımıldanmaksızm yüksek çamların arasından görünen gökyüzüne baktı. Faytoncuya geri dönmek istediğini açıklarken de gözlerini baktığı yerden ayırmadı.

Yol boyunca otomobil ve>'ath arabalar hızla yanımızdan geçip şehre iniyor, aşağıda limandaki vapurların boğuk düdükleri bize refakat ediyordu. Ama Zöhre hanımın tavrı değişmiyordu; yüce bir bilinmeze giden yoldaymışız gibi, başı hâlâ arkaya sarkık, kızıl ve şiş gözleriyle gökyüzüne bakıyordu.

Birkaç gün süren güneşli havadan sonra ansızın soğuk bastırdı. Daha kasımın başlarında yaylaya yağan karlar dağların yamaçlarına inip köyün kuzeyindeki çayır ve otlakları örtmüştü. Soğuklar başladığı günlerdeydi; babam Zöhre hanımı evimize çağırıp büyük odada kendisiyle uzun bir süre konuştu. Frtesi günün sabahı Zöhre hanım bana yarı bir gü-

lümsemeyle babamın yeniden evleneceğini ve bundan böyle kendi evimizde oturacağımı, ama gene de beni sık sık evimizde ziyaret edeceğini açıkladı.

Zöhre hanımın bu açıklaması kargısında şaşmak şöyle dursun, duyduğum sevinç ve heyecanımı gizliyememiştim. Fakat günler geçiyor, evimizde yeni anne görünmediği gibi Topkaya şirketi üyeleri de uğra iniyorlardı. Evimizin bu boşluğuna ve sessizliğine rağmen şosede canlı bir hareket göze çarpıyordu. Yeni insanlar, çoğu şehirli kılığında kişiler geliyorlardı köye; şosede Yalta yönüne birçok özel otomobil geçiyordu; hattâ Veli îbrahimov'un Yalta köylerini ziyarete çıkacağını söylüyorlardı. Köyün yakın bir gelecekte önemli değişikliklere şahit olacağını haber vez'enler de oluyordu. Bağ ve bahçelerini ucuz fiyatla satıp gidenler de eksik değildi. Akşamları komşu komşunun evine gidip yavaş, fısıltıh seslerle konuşuyor, cuma günleri dualar okunuyor, aralarında toplanan, para ile gene o yılın kışı mezarlık duvarının açığında demir parmaklıklı bir kapı yaktırılıyordu ama, bütün bunlara rağmen kendilerini güçsüz duyan insanların yüzlerinde çaresizlikleri belli oluyordu. Zöhre hanımın bana bildirdiği evlenme haberi birkaç gün içinde unutulmuştu. Geceleri kendi evimizde uyuyordum. Zöhre hanımı hemen hemen her gün evimizde görüyordum. Babamın yemeklerini hazırlıyor, çamaşırlarını yıkıyor, peşpeşe üzüm bağı içindeki eve gidip geliyor, yeni işler buluyor, insan dramının hayatımızın ayrılmaz bir parçası olduğuna inanmaya haşlıyordu galiba ki, yüzünde gene o eski canlılığı

belirmeye başlıyordu. Ama uzun sürmedi bu. Bir gün, kendisini beklemediğimiz bir anda Dr. Z geldi evimize. Babamla büyük odada kapanıp yarım saat kadar konuştular. Zöhre hanım da evdeydi o sırada. Koridorda kulak kabartıp odadakileri dinledim. Dr. Z birkaç kez Kazanski'nin ismini tekrarladı; yüksek bir sesle sorduğu sorulara babamın cevap vermesini ısrarla istedi; babamsa ses çıkarmıyor, yalnız arada sırada birbirini tutmayan kelimelerle mırıldanıp susuyordu.

Beklemediğimiz bir zamanda çıkageldiği gibi, beklemediğimiz bir anda evden çıkıp gitti. Dr. Z. Zöhre hanım büyük odadan çıktığında yüzünü benden sakladığının farkına vardım. Dr. Z'nin neden ve niçin, artık çoktan unutulmuş Kazanski'nin lâfını ettiğini bilmiyordum. Daha ikindiyin yatağımı hazırlayıp gitmişti Zöhre hanım. Zöhre hanım gidince ev daha derin bir sessizliğe gömülmüştü.

10.

Erkenden yattım. Gece yarısı keskin bir sesle uyandım. Oda ay ışığiyle aydınlanmıştı. Kulak kabarttım. Sfes yeniden geldi. Kalktım. Kapıyı aralayıp dışarıyı dinledim. Duvarları badanasız odadan babamın yalvarış şeklinde fısıldayışı geliyordu.

— Ne yapabilirdim? diyordu babam - ne yapabilirdim? Kendine gel... Anla... Allahm emrine karşı.

Sesi kesiliyordu. Kısa ama tedirgin bir sessizlik

çöküyordu gene odalara. Sonra başka bir ses haykırma şeklinde odanın duvarlarına çarpıyordu:

— Allahm emri ha!... Allahına senin!...

Birden Tomak amcamın yüzü canlandı gözlerim önünde.

— Gereğinden fazla hükmetti Allahm bu topraklar üstünde!...

•— Suss' diye bağırıyordu babam - Suuuss! Ağzını topla!.. Ya ağzını topla, ya da defol evimden!

— Hayvanlar sizi! Sizi din ve ahlâk postuna bürünmüş canavarlar! Defol ha!... Ama Kazanski'nin cesedini bulup mezarhğa gömmeden önce değil! Gömeceksiniz! Hem Hacı îbram'm mezarı yanına gömeceksiniz!..

— Mezarhk ne Kazanski, ne de senin içindir!... Dini bütün müslümanlar içindir mezarlık! Sapıklara yer yok orada!..

Sonra yeniden öylesine derin bir sessizlik çöküyordu ki, badanasız odada ikisinin soluduklarını duvabiüyordum. Ama çok geçmeden birinin müthiş haykırışiyle sessizlik gene parçalanıyor, bütün evin dayanağından kopup korkunç bir uçurumun dibine yuvarlanacağım sanıyordum.

Kapıyı usulca kapatıp çarpan kalbimle kerevete çıktım. Yorganın kenarını iki elimle sımsıkı kavramış, elektrikleşmiş havada badanasız odadan çıkan sesleri dinlerken havayı korkunç bir çığlık yırttı:

— Aaaaaa-a-a-a!

Yataktan fırlayıp koridora atıldım. Bütün kapılar açıktı ve koridora buzlu bir hava dolmuştu.

Ama deminki feryat kesilmişti. Yalnız duvarları badanasız odadan garip ve açıklı bir inilti çıkıyor, odanın açık kapısı dibindeki yarı aydınlıkta eriyordu.

Kapı arasında durdum.

Odanın orta yerindeki masa dibinde, iki eliyle masa ayağım kavramış bir halde, babam yatıyordu. Sırtındaki ak gömleği ve yüzü kan içindeydi; alnındaki kanlara yapışık kara saçları lâmbanın zayıf ışığında daha bir kara görünüyordu. Babam, kapı arasında durduğumu görmüş olacaktı ki, masayı kavramış elleri üzerine sarkık başını güçlükle kaldırarak boğazı içinden çıkan boğuk ve kuru bir sesle:

—I Çağır., dedi, git... Zöhre ablanı çağır. Ama çabuk...

Merdiveni nasıl indiğimi hatırlamıyorum. Mehtap vardı. Hafif ama soğuk bir yel esiyordu. Tek tük kar taneleri uçuşuyordu havada. Farkında olmadan yaşlar sızıyordu gözlerimden. Üzüm bağmdaydım galiba. Kütüklere çarpıyordum. Tutsak etmek istermişçesine asmalar sarılıyordu ellerime.

Derken kulağıma sesler çalındı. Durup başımı kaldırdım. Karşıki evin bütün pencereleri ışıklarla aydınlanmıştı. Yukarda yoldan araba ve atların gürültüsü geliyordu. Pilibaşı da uzun süren bir uykudan uyanmış gibiydi.

Üzüm bağında ne zamana dek durduğumu hatırlamıyorum; birden babamın kanlı yüzünü ve kuru bir sesle, "Git, Zöhre ablanı çağır" deyişini hatırladım. Fakat, neden bilmem, amcamın evine gidecekken, sola dönerek Pilibaşı'na yöneldim. Yürürken sis-

ler arasından. Müso MaeMorton'un çilli yüzünü görür gibi oluyordum. Evimizden hâlâ sesler geliyordu. Pilibaşı'na az kala kar yağmaya başladı. Ellerimi yüzüme kaldırdım. Avuçlarım içine iri iri, yumuşak ve hafif kar lapaları düşüyor, hemen eriyordu. Birden kendimi bulmuş gibiydim. İçimde hoş bir hafiflik duydum. Karlar da hafifti. Yürürken başımı arkaya eğiyor, ay ışığında yüzüme, alnıma, saçlarıma, kirpiklerime düşen karları seyrediyordum. Farkında olmadan verandaya çıkıp Pilibaşı salonuna girdim. -

11.

Sabahleyin gün ışırken uyandım. Ellerim kaskatı kesilmişti. Kımıldanamıyordum. Boş salonu dolduran buzlu havayı kırık pencere camlarından sızan incecik ışık çizgileri deliyordu. Tutulmuş ayaklarımı ve kollarımı güçlükle harekete getirerek dizüstü durdum. Burası*Pilibaşı salonuydu - bunu biliyordum. Ama ne zaman ve nasıl gelmiştim buraya? Kim getirmişti beni buraya? Bir rüya değil miydi geceleyin gördüklerim? Babamın kanlı yüzü... Haykıran amcam. Bir rüya değil miydi bütün bunlar?

Ayaklarımı zar zor sürüyerek salondan çıktım.

Kar örtmüştü ortalığı. Apak. Öylesine ak, Tanrı eliyle döşenmişti sanki. Zihnimi gene geceleyin gördüğüm yüzler, karanlıklar içinde işittiğim sesler kaplamağa başladı. Şimdi bütün bu sesler, babamın kanlı yüzü, alnında kanlara yapışık kara saçlan ve

Tomak amcamın haykırış halinde bağrışı karlar altına gizlenmişlerdi; basamakları inip yürümeye başlasaydım gizlendikleri yerlerden çıkarlardı ve geceleyin iyice görmediğim bu yüzleri şimdi karların temiz aklığında daha iyi görür, sesleri daha iyi işitebilirdim.

Verandadan indim; evimize doğru* gidiyordum. Sessizdi heryer. Ayaklarım altında taze karlar gıcırdıyordu yalmz. Hoşuma gidiyordu bu gıcırtı. Araca duraklayıp çevremi dinliyordum. Tıs yoktu. Gene yürüyordum. Gene ayaklarım dibinden çıkan gıcırtıyı dinliyordum. Ama Pilibaşı'ndan. uzaklaştıkça içime işliyordu gıcırtılar. Başka bir ses duymak özlemiyle kulak kabartıyor, eski kuyunun çevresini dinliyordum. Kurbağalar yanlış bir zaman içinde uyumuşlardı. Şimdi viyaklaşmalıydı kurbağalar. Çıt çıkmıyordu oradan. Bir ses.. Nasıl bir ses olursa olsun! Amcamın haykırışlarına bile razıydım.

Kar!...

Başımı kaldırıp bir çağrım ötemdeki badem ağacına baktım. Gözlerim ağacın tepesine tünemiş kargaya iliştiği anda sessizliğin tutkusundan kurtulduğumu hissettim ve adımlarımı açarak badem ağacına doğru yürüdüm. Artık gıcırtılara aldırmıyordum. Pilibaşı da sessizliğinden silkinmiş gibiydi. Karga tekrar gakladı ve kanatlarını çarparak mezarlık yönüne uçtu. Badem ağacı bir süre dallarından saçılan kar serpintileri içinde gözden kayboldu. Pilibaşına, jizüm bağına ve evimize olağanüstü bir sessizlik çöktü. Fakat serpinti yatışıp ta badem ağacı meydana

www.cizgiliforum.com
enginel

çıkınca hayretle gözlerimi açtım.

Bambaşka bir görünüşü vardı ağacın. Önceki şeklini kaybetmişti. Kaim ve kara gövdesiyle yüzyıllık tıknaz bir meşeyi andırıyordu. Durdum. Gözlerimi yumdum ve zihnimde badem ağacım eski şekliyle hatırlamaya çalıştım. Hatırlıyordum. Gözlerimi açıp gene badem ağacına baktım. Yoktu. Benim bildiğim eski badem ağacı yoktu; yerinde kaim ve kara gövdeli bir ağaç duruyordu gözlerim önünde.

içimdeki şaşkınlık yatışmamıştı henüz; gözlerim hâlâ badem ağacında, beceriksiz adımlarla sendeleyerek ağaca doğru yürüdüm. Yaklaştıkça ağacın görünüşü daha da değişiyordu. Gene durdum. Hayır; badem ağacı aynı badem ağacıydı, ama dalından gövdesine dikine inen başka bir kara ve tıknaz gövde asılıydı. Yaklaştıkça bir insan gövdesini andırıyordu. Havada sallanan iki bacak gözlerime iliştiği zaman soğuk bir ürperti geçti içimden.

Gördüklerim gerçek ve korkunçtu; gerçek ve korkunç olduğu içindi ki, içim, geciktirici bir güçle yatışmak, çevreme soğuk bir gözle bakmak gerektiğini hatırlatıyordu bana.

Bir köpek havlıyordu uzak bir yerde, Başımı kaldırıp evimizin balkonuna baktım. Yanımda kendimden başka bir kimseyle ağaca yaklaşıp dala asılı adamı yakından görmek istiyordum. Ama görünürde kimseler yoktu. Köpeğin sesi zayıflıyor, yavaş yavaş kesiliyordu. Farkında olmadan yürümeye başladım; badem ağacının dört adım uzağında durdum.

Tomak amcamın havada asılı ayaklarında kara

renkli yeni ayakkabıları vardı. Sol ayağındaki ayakkabısının bağı çözüktü ve ucu hafifçe havada sallanıyordu. Kızıl çoraplarım henüz örtmeyen yeni ama buruşuk pantalonunun kıvrımları arasına ufak ufak buz parçalan yapışmıştı; caketi tek düğmeyle ve yanlış ilmikte düğmeliydi. Göz çukurlanndan fırlamış iri gözleriyle badem ağacı dibindeki karlara bakıyordu. İri kulaklan ve yüzü mosmordu. Yalnız alnına düşen kara saçları ve kirpikleri üstünde baharda badem çiçeklerini andıran kar lapaları vardı. Gövermiş yüzüne ve yan açık dudakları arasından görünen dişlerine baktıkça yatışır gibi oluyordum.

, Doğudan hafif bir yel esmeye başlamıştı. Dallardan dökülen kar lapaları, önceleri büyüklüğünün hiç farkında olmadığım burnu ve kulakları üstüne düşüyordu. Dikkatle, âdeta çocuksu bir merakla yüzüne baktığımı biliyordu sanki. "Çok baktın yüzüme arkama da bak hele," demek istermişçesine ipin ucuna asılı bedeni rüzgârda döndü. İpin ucunda bile geniş ve sağlam, âdeta güçlü sırtı gözlerim önünde belirdi. Ama soyut bir görünüydü bu. Birşey ifade etmiyordu bana. Bunu amcamın kendisi de anlamışçasına, rüzgârda yavaş yavaş dönerek önceki durumunda belirdi karşımda. Ama yüzü de bir şey ifade etmiyordu. Bir bilmeceden başka bir şey değildi yüzü.

Gövermiş kulakları, iri burnu, kaim ve renksiz dudakları, dudakları arasında sıkılı ak dişleri testereyle biçilmiş parçaların bir araya getirilip yerli yerine konmuş oyma bilmecesine benziyordu. Ama bütünüyle de bir anlam taşımıyorlardı. Kazanski'nin

ölümü daha bir gerçekti; daha kesin bir anlam taşıyordu benim için; amcammsa asla!

Cesedi evin altındaki ahırda yattı bütün gün. Ertesi günün sabahı musluktan kovalara su doldurup taşıdılar ve ahırda cesedi yıkatıldıktan sonra cenazesi kaldırıldı. Onu da Kazanski'nin cesedini gömdükleri gibi, uzak ve belirsiz bir yere gömeceklerini sandım. Mezarlığa gömdüler.

Cenaze kaldırıldığı günden üç gün sonra badem ağacı kesildi. Ama kökü toprakta kalmıştı. İlkbaharda topraktan yeni badem filizleri fışkırdı. Yeni Töpkaya Şirketimin üyeleri öncesi gibi sık sık toplanmıyorlardı evimizde. Evimize uğrayanların yüzlerinde bezginlik vardı. Bazılarının yüzleri asık ve somurtkandı hattâ. Ama Gülsen Kadın gene çocuk doğurmuştu o yılın başlarında ve arada sırada sofaya çıkıp basamaklar üstüne oturan Sevgil'in yüzünde hafif bir gülümseme belirmeye başlamıştı.

12.

Zöhre hanımın yaşı ilerlemiş ve hemen hemen bütün ömrü boyunca nevroz'dan şikâyetçi babası, Mansur'ım ölümünden bir yıl önce şeker hastalığından ölen karısını mezarlığın Doğu duvarı dibine gömüp köyün uzak mahallesindeki, eskiden kendilerine ait olup Birinci Dünya Harbinden sonra içerisinde hiç kimsenin oturmadığı, çevresi sarmaşıklar ve her çeşit yabani bitkilerle çevrili eve taşmak beri halkın

arasında hemen hiç görünmüyordu. Bir iki ayda bir kendisini bu evde Dr. Z ziyaret ediyordu yalnız. Bir süre önce Dr. Z ile uzun bir konuşmadan sonra Zöhre hanım için babasının münzevi bir hayata girip ömrünü tamamlamasına katlanmaktan başka çıkar yol kalmamıştı. Tek tesellisi haftanın her pazartesi ve cuma günleri oraya gidip evi silip süpürmek, babasının çamaşırlarını yıkamak ve yemeğini hazırlarken bu evde birkaç saat vaktini babası yanında geçirmekti.

Bol bol kar yağıyordu o kış. Üzüm bağı içerisindeki evde kendimin ıhk ve güvenilir bir yerde bulunduğumu hissediyordum. Tomak amcamın trajik ölümü bile fazla kurcalamıyordu zihnimi. Büyük şehirlerde yaşayan insanların hayatlarından, tarihte ünlü kişilerin hayat maceralarından hikâyeler anlatıyordu Zöhre hanım.

Babamın evimize dönüşünü bir gün öğle vakti öğrendik. Zöhre hanım yemekten sonra evimize gidip babamla görüşeceğimizi açıkladı. Ama pek acele etmiyordu. Ancak yemek sona erdikten ve tabaklar yıkanıp yerli yerine konduktan sonra çıktık evden. Babamı duvarları badanasız odada bulduk. Alçak bir tabureye oturmuş, elinde tuttuğu çanaktan yulaf lapası yiyordu. Odaya girdiğim anda tanımadım birden; tanıyınca da içimden garip bir bulantı geçti. Görünüşü iğrençti. Başı; çenesini, şakak ve kulaklarım içine alan sarımsı renkte ve geniş bir kuşak şeklinde bezlerle sarılıydı. Tıraşı uzamıştı. Sarkık bıyıklarının uçlarına soğuk yulaf lapaları yapışmıştı. Sır-

tındaki beyaz ama kirlice gömleğinin yenleri bileklerine doğru sıvalıydı ve topukları üzerine düşen paça kıvrımları altında rengi uçuk çıplak ayakları görünüyordu.

İkimiz odaya girince eünde tuttuğu yemek çanağını önünde dikili dizi üstüne indirdi, öteki elinde kaşık, ağzı yarı açık, yüzüme uzun bir süre baktıktan sonra sersemce bir gülümsemeyle güldü. Odada hüküm süren gergin hava daha da anormal olmuştu. Fakat tiksintim uzun sürmedi. Babamın bu duruma sürüklenişinin sebebini yakından bilmiyorduysam da, onun bu duruma düşmesinin tabii ve mantıki sebeplere dayandığını hissediyordum; tıpkı Kazanski'nin ya da Tomak amcamın ölümleri gibi. Bu çeşit ölümler ve bü çeşit görünüler arkada bir iz bırakmadan hafızalardan silinecekti.

Nitekim iki gün sonra Zöhre hanımla tekrar evimize geldiğimizde babamı bambaşka buldum. Tavrında kesin bir değişiklik göze çarpıyordu. Koridor ve odalar gene sessizdi, ama iki gün önceki anormal sessizliğe benzemiyordu; gerçek bir sessizlikti - boş, ve rahat.

Babam büyük odada yuvarlak masanın gerisinde oturmuş, Topkaya şirketinin evrakım gözden geçiriyordu. Başı sargısızdı. Kara saçları özenle arkaya taranmıştı. Yüzü tıraşh ve temizdi; az gövermişti. Fakat şakağı üstünden başlayıp dudağı ucundaki bıyık kılları arasına giren ve henüz kapanmamış kızılca bıçak yarası bütün yüzüne acayip bir değişiküik veriyordu.

Beni ilgiyle, hattâ sevimli bir tavırla karşıladı. Odaya girer girmez ayağa kalktı, yanıma geldi, elini omuzuma koydu ve beni kendine çekerek başımı öptü; Hassas duygularının her zaman ölçülü olduğunu ve bu ölçüsünü değiştirmediğini bildiğim için, şaşmamış değildim. Sonra gene işiyle meşgul olmaya başladı. Masa üstündeki kâğıtları bir bir eline ahyor, her birini dikkatle gözden geçiriyor, gereksiz olanları yırtıp masa dibinde duran çöp sepetine atıyor, gerekli olanlarıysa yanındaki meşin çantasına yerleştiriyordu.

Derken evin yanından geçen yolda otomobil gürültüsü duyuldu; hemen kesildi. Kulak kabarttım. Yeniden babamla ilgilenmeme vakit kalmadan koridor kapısı-vuruldu. Sonra açıldı.

Kapıda Zöhre hanım duruyordu:

— Hazır mısınız? diye sordu Zöhre hanım.

Başını masa üstündeki evraktan kaldırmadan cevap verdi babam:

— Bir iki dakikaya kadar... Adamı içeriye çağır, rica ederim. Mutfakta beklesin.

Zöhre hanım sessizce koridora çıktı; ve az sonra koridor kapısı açıldı. Badanasız odaya geçerken adamın meşin ceketli sırtı ilişti gözlerime. Babamın uzun bir yola çıkacağı aşikârdı. Masa üstünde son kâğıdı kaldırmıştı. Gözünün ucuyla baktı kâğıda. Yırtıyordu ki, tekrar baktı. Şimdi bakışları elinde tuttuğu kâğıt üstündeydi. Ama okumuyordu. Düşünüyordu. Kâğıdı yırtıp çöp sepetine atacak mıydı, atmayacak mıydı? Yüzüne kararsız bir ifade yerleş-

misti. Tekrar gözden geçirdi kâğıdı; ve yüzündeki ifadeyi bozmadan kâğıdı özenerek katladı, çantasmdaki öteki evrak arasına yerleştirdi.

Neden sonra Yeni Topkaya Şirketi üyeleriyle Önemli bir mesele üzerine konuşacakmış gibi, ciddî bir tavır takındı, yüzüme baktı:

— Oğlum, dedi.

Bakışlarımı masanın kenarım tutan elinden yüzüne kaldırdım. Yüzündeki kızılca bıçak yarası az gövermişti. Babam devam etti.

— Gitmem gerekiyor. Ne zaman geri döneceğimi bilmiyorum henüz. Şimdilik Zöhre ablanın yanında kalacaksın.. Tanrı'ya şükür, işlerimiz iyi yürüdü bugüne kadar. Fakat zaman değişiyor. Değişen zamanla bizim de değişmemiz, yeni zamana ayak uydurmamız gerek.

Sesi yorgundu. Bakışlarını yüzümden Zöhre hanımın'yüzüne götürdü. Bir şey daha, belki çok şeyler daha, söylemek istiyor ama, güçlükle konuşabiliyordu. Arada susuyor, kendi içini, içinde kendisine hitabeden bir sesi dinliyordu. Koridordan şoför kılığında adamın ayak sesleri geliyordu. Ansızın "Yeni zaman" eve hâkim olmuştu ve yeni zamanın dışında kalmış adamın ayak sesleri içimi tırmalıyordu. Babam da ayakları dibinden kayan eski zamanla birlikte sonsuz bir boşluğun içine yuvarlanacağım hisseder gibi, masanın kenarını sıkıyordu.

Kırık bir sesle devam etti.

— Zöhre ablana mektup yazarım. Bu ev bizim. Ata mirası toprağımız üstüne kuruldu. Bu toprak

bizim., bizim olarak kalması §art...

Koridordan gelen ayak sesleri zayıflamıştı. Babamın sesi şimdi bir fısıltı halinde çıkıyordu dudakları arasından:

— Bu toprağı kimseye veremeyiz. Topraksız biz, biz olmaktan çıkarız. İnsanlığımız beş paralık olur... Bu' toprağın her karış yerinde bizim izlerimiz var. Bizim ellerimiz altında yeşerdi bu toprak.. Bu toprak, topraktan öte bir şey, canımız bizim...

Konuşuyordu. Ama kiminle konuştuğu belli değildi. Farkında olmadan cebinden sigara paketini çıkardı; hemen cebine sokuşturdu.

— Onlar bize kendi insanlarını gördükleri gözlerle bakıyorlar. Tarihin en karanlık köşelerinde buldukları yasalarla bizi idare etmek istiyorlar. Silâh ve güç onlarda,. Tarihin kapkaranlık bataklıklarından kazıp çıkardıkları yasalar altında da yaşarız. Ama kendi topraklarımız üstünde yaşamak şartiyle. Bunu anlamalı ve bilmeliler.. Yoksa...

Babam titriyordu. Elini cebine sokuşturdu; sigara paketini bulup çıkardı ve paketten titreyen parmaklariyle bir sigara alıp dudakları arasına yerleştirdi. Sigarasını yaktı. Sigara içtiğinin farkındaydı şimdi. Sık sık içine çektiği dumanları göğsü üstüne boşaltırken gene konuşmak istiyor, ama düşündüklerini kelimelere bağlayıp dudakları arasından çıkaramıyordu bir türlü..

— Uslu ol, Zöhre hanımın sözünü dinle... Yazın... Teyzen ve Dr. Z. ziyaret edecek seni... Halide de dö-

ner. Yazın bahçemizde topladığınız kirazlardan annenin mezarına götür...

Zöhre hamm ıslak kirpiklerini elinin tersiyle silerek odadan çıktı. Koridordan gene şoför kılığmdaki adamın ayak sesleri geliyordu, ama zamandan kopuk değildi bu sesler şimdi; zamanın içinde, zamanı ayarlayan bir âlet gibi muntazam adımlarla koridorun bir ucundan öbür ucuna gidip geliyordu.

Babam elimi tuttu, duvarları badanasız odaya girdik. Bir süre kapı yanında duran valize baktı, sonra dizüstü çöktü, valizi açtı, valizin içindeki temiz çamaşırları arasından kara çerçeveli büyükçe bir fotoğraf çıkardı. Bir düğün fotoğrafıydı bu. Yukarı mahallede amcamın evinde görüyordum bu fotoğrafı. Fotoğrafta babam koltuğa oturmuştu. Sırtında yeni İngiliz modasına uygun bir elbise vardı. Ayakları birbiri üstüne atılıydı. Ayakkabıları da yeniydi; fotoğrafhanede ilk olarak geçirmişti belki ayaklarına; atılı ayağındaki ayakkabısının tabam pırıl pırıldı. Başında ne fes vardı, ne kalpak... Annemin kıyafeti de çekiciydi. Koltuk yanında duruyordu annem; eli babamın omuzunda. Sırtında topuklarına inen, çenesi altından başlayıp etek ucuna dek küçük küçük düğmelerle ilmikli, yenleri ve yakası ince nakışlarla süslü gelinliği vardı. İkisi de mutluydu. Ama belli olmuyordu fotoğrafta. Annemin yüzündeki gülümseme belli belirsizdi. Gülmekten korkuyordu âdeta. Annem anlatıyordu: Fotoğrafı büyükbabam gördüğü zaman dehşetli kızmış. Büyük babamın gözüne ilişene dek durmuş fotoğraf masada; sonra sandığın di-

www.cizgiliforum.com
enginel

bine saklamışlar. Büyükbabam öldükten sonra da sandığın dibinde kalmış.

Fotoğrafa bakıyorum: Yıllar yılı sandıkta saklı kalan sadece bu fotoğraf değildi; bütün bizim hayatımız saklıydı. Ve ne kadar da vakarlıydı bu hayat! Ama ben ancak yıllar geçtikçe bu fotoğrafa makûl bir bakışla bakabiliyordum. Annem ve babam, iç âlemlerinin yüzlerinde belirmesinden vesveseli, bütün kıvanç ve heyecanlarını kocaman vidalarla kendi içlerine vidalamış, boşluğa bakıyorlardı.

Elinde fotoğraf, babam doğruldu. Annem hayattayken üstünde dikiş makinesi duran masaya yaklaştı, fotoğrafı usulca masa üzerine yerleştirdi. Sırtı dönük olduğu halde babamı görüyordu sanki Zöhre hanım. Pencereden çekildi, babama yaklaştı ve ikisi uzun bir süre düğün fotoğrafına baktılar. Ne babam konuştu, ne de Zöhre hanım. Ama konuşmalarına gereklik de yoktu.

Zöhre hanım bakışlarını fotoğraftan babamın yüzüne götürdü; sonra başım uzatarak babamın üstünde kızılca bıçak yarası beliren şakağını öptü. Babam ses çıkarmadı; Zöhre hanımın öpmesini bekliyordu sanki; sessizce masanın yanından ayrıldı ve kapı yanında duran paltosunu ve valizi kaldırdığı gibi koridora çıktı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1.

Babamın gidişi Zöhre hanımın bütün varlığını değiştirdi; içindeki bütün yaralar melhemle örtülmüştü sanki. Bahamın yakın bir gelecekte geri dönmeyeceğini bildiği halde, hemen her gün evimize uğruyor, evi ve eşyaları gözden geçiriyor, hava güneşliyse pencereleri açıp odaları havalandırıyor, balkon merdivenini, hattâ pencere destekleri üstündeki karları süpürüp üzüm bağı içerisindeki eve dönüyordu. Daha babamın ayrıldığı günün akşamı Yeni Topkaya Şirketi'nin üyelerinden birinin tutuklandığını öğrendik. Adamın neden tutuklandığını kimse bilmiyordu. Oğlu ve karısı daha o gece Yalta'ya gitmişler ama, hapishane kapısı dibinde bütün gece ve bütün ertesi gün beklemelerine rağmen, adam hakkında hiçbir bilgi edinmeden geri dönmüşler.

Bu olaydan sonra Topkaya Şirketinin sözünü eden olmuyordu. Şirketin birkaç üyesi, tıpkı babam gibi, evini barkını bırakıp uzak yerlere taşınmışlardı. Gerçi daha o kışın başlarında eğitim komiserliği tarafından köye bir delege gönderilmiş ve okul binası teftiş edildikten sonra yakın zamanda okulun açılacağı bildirilmişti; fakat okuldan fazla köylünün zihnini toprak meselesi, aydımnsa devletin N.E.P po-

litikasmın ters bir yöne girişi kurcalıyordu. Gene o yılın sonlarına doğru başlayan yeni tevkif ve terör hareketleri başdöndürücü bir tezlikle yayılıyor, memleketin en ücra köşelerine uzanıyordu. Herkes, sanki, birdenbire aynı hastalığa kapılmıştı; insanları aynı dert bağlamıştı; hattâ birbirlerine benzemişlerdi. Ama kimse içini açmıyor, derdinden söz etmiyordu. Söz etmelerine ihtiyaç da yoktu. Dertleri belliydi. Kış uzadıkça insanlar ellerini ayaklarım dünyadan çekiyor, hayattan bıkkın ve karamsar, gece gündüz evlerinde oturuyorlardı. Yalmz Zöhre hanım canlılığından bir şey kaybetmiyordu. Babamın gidişinden bir süre sonraydı; yaklaşan baharla karşılaşacak yeni problemlere kimsenin aldırış etmediği bir sırada Gülsen Kadın'ı yanma alıp Yalta'ya yollanmıştı.

Yalla'da Gülşen'i doktora muayene ettirmiş, küçük yavrusu ve kendisi için gerekli ilâçlarla geri dönmüştü. Ders kitapları, birçok renkli kalemler ve sulu boyalar getirmişti şehirden Zöhre hanım. Gürül gürül yanan sobanın yanında oturuyor, dizleri üstünde tuttuğu defterin ak sayfalarına bakla büyüklüğünde harfler yazıyordu; sonra da saatlerce aynı harflerin suretini çıkarmamı, suretlerini çıkarırken de yüksek sesle harfleri tekrarlamamı istiyordu. Yazmaktan usandığımın farkına vardığı zaman Tökay'dan tatarca şiirler, Çehov'dan piyesler okuyordu. Benim için okuduğu bu eserlerden kendisi de büyük bir zevk duyduğunu yüzünden ve heyecanlı sesinden anlıyordum.

Kışın sonlarına doğru Yalta'dan getirdiği kitap-

lan okuyabiliyor, kurşun kalemle "Haberler"deki, gagasında zarf taşıyan güvercinden başka Pilibaşı'-*m,* kazık topraklar üzerinden uçan turnalan, Kazanski'nin evini ve Ayı Dağı resimlerini çizebiliyordum. Çizdiğim her resmi, sağ yada sol tarafında mutlaka tepesine kara karga tünemiş bir badem ağacı resmiyle tamamhyordum. Zöhre hamm resimlere bakıyor; içinin sevincini yansıtan tatlı bir gülümsemeyle başımı okşuyor; bazı başarılı resimlere uzun bir süre şaşkın şaşkın bakıp durduktan sonra beni bağrına bastırıp gözlerimden öpüyordu.

2.

Ocak ayı içinde bol bol kar yağdı; ama kış hafif geçiyordu o yıl. Daha şubatın ortalarında yumuşamış karlar altından çıkan kara çotuklar, tepelerde ve tarlalar arasındaki patikalarda kara toprak lekeleri görünmeye başlamıştı. Şubatın sonlarına doğru ansızın bir mart havası çıkageldi, birkaç gün devam eden karlı ve rüzgârlı, güneşli ve yağmurlu bir .havadan sonra gökyüzü bulutlardan arındı; ılık ışıklariyle toprağı kurutuyordu güneş.

Öyle güneşli bir gündü; öğle vakti Gülsen Kadın, yanında üç yaşında oğlan çocuğuyla Zöhre hanımı ziyarete geldi.

Gülsen kadın hayü ağırlaşmıştı gene; bal mumu renginde yüzü süzülmüştü, ama göz çukurlarına derince yerleşmiş mavi gözleri ışıl ışıldı ve derisi altında incecik mavi damarları beliren ak ellerini ka-

bank karnı üstünde tutuşunda, arada sırada bu ellerini kabarık karnı üstünden göğüslerine götürüp indirişinde ana, ama doğuran ve yavrularını kendi sütüyle besleyen bir ana oluşunun gururu belli oluyordu. Oğlunun adı Alim'di ama - bu adı taşıyanların çoğu Aydamak'sız (1) olmadıkları gibi - Gülsen Kadın da oğluna Aydamak, ya da Aydamağım diye hitabederdi.

Zöhre hanım çay demledi. İkisi çaylarını içerlerken Aydamak Aydamakhğmı da, annesini de unutmuş, açık ve iri gözleriyle yüzüme bakıyordu. Yüzüme bakışından kendisiyle ilgilenmemi beklediğinin farkına vardım ve Aydamak'a yaklaştım. Aydamak iki eliyle göğsü üstüne bastırdığı çul-bebeği bana doğru uzattı. Aldım. Büyükçe bir gövdeye dikişle ekli iki gevşek bacak iki gevşek kol ve bir kafadan ibaret bir bebekti bu. Zöhre hanımla Gülsen Kadın arasında geçen konuşma fısıltı derecesine indiği sırada Zöhre hanım ayağa kalktı, Aydamak'm elinden tuttu, başıyla bana kapıyı işaret etti. Çıktık. Mansur'un odasında uslu oturmamızı, Aydamak'a çizdiğim resimleri göstermemi söyleyip hemen Gülsen Kadm'm yanma döndü. Güneşli bir hava vardı dışarda. Pencere örtüleri arasından sızarak kerevetin altın sarısı yuvarlakları üstünde titreşen güneş ışıklan Aydamak'm ince ve olağanüstü zarif yüzünde akisler ya-

(1) Alim Aydamak - XIX. Yüzyılın ikinci yansında halkın sosyal haklan uğranda sa,vaşmış, halk arasında destanlaşmış bir kahraman.

pıyordu. Bacağından sımsıkı tuttuğu bebeğin öbür bacağı havada sallanıyordu. Gövdesine orantısız iki kol ve iki kol arasında uzunca oval kafası hemen hemen zemin tahtalarına düşüyordu. Aydamak'a bakarken köyün uzak mahallesindeki evde Gülşen'in bacakları arasına bakan kadınların terli yüzlerini, biçimsiz çıplak kollarını, etli kalçalarım görür gibi oluyordum. Fakat Aydamak'a baktıkça kadınların bu biçimsiz vücutları sisler içinde gözlerimden kayboluyor, onların kayboldukları yerde gene Aydamak beliriyordu. Aydamak, zarif yüzü ve tabiat düzenine uygun vücuduyla Gülsen Kadın'ın karnından çıkmış bir çocuk değildi sadece; onun yüce, değer biçilmez ve mükemmel bir yaratık olduğunu iliklerimde hissediyordum.

Bakışlarım gene de bacağından tuttuğu bebeğe takıldı. Aydamak da şimdi bebekle ilgilendiğimin farkındaydı galiba ki, bebeğin bacağını kendi camm acıtmak istermişçesine sıkıyordu. Bebeği elinden almak istedim; bırakmadı. Gidip pencerenin dibinde durmuştum ki, Aydamak bebeği bana doğru uzattı. Aldım. Aydamak'm gözleri tatlı bir gülümseme içindeydi şimdi. Bebeği masa üzerine yatırdım, kurşun kalemle Aydamak'm yüzündeki tatlı gülümsemeyi çul bebeğin yüzüne aksettirmek özlemiyle iki göz, bir burun, iki kulak çiziktirdim. Elimin altında bir insan kılığına giriverdi bebek. Ve gülüyordu. Aydamak'ı unutmuştum; bebeğe bakıyor, baktıkça şuursuz gülümseyişiyle bebeği kendime yakın, benim ruhumun - belki Aydamak'm da - bir parçası olduğunu hisse-

diyordum. Sonra bebeği unutuyordum. Halide canlanıyordu hayalimde. Her an kapının açılacağını ve odaya Halide'nin girip yanımda duracağım sanıyordum. Ve gelecekti Halide! İkimiz saatlerce bebeğin cansız ama gülen yüzüne bakacaktık; sonra bebeği usulca kaldıracak, ağır adımlarla odadan çıkacak, bebeği bayıra götürecek ve akşamın alaca karanlığında vakarh bir törenle bebeği toprağa gömecektik.

Farkında olmadan elimle bebeğin yüzünü okşadım.

.Aydamak'ın ne zamandan beri beni gözetlediğini bilmiyordum, bebeği elimin altından çekip aldığı gibi göğsüne bastırdı. Şaşırmıştım. Elimin altından alman sadece bir bebek değildi; hayattan beklediğim bir şeydi. Kendimi bir boşluğun içinde buldum. Odaya olağanüstü bir sessizlik çöktü. Karyolanın altın sarısı çubuk yuvarlakları donmuştu. Bütün ev dış dünyayla ilişkisini kesmiş, sonsuz bir boşluğun içinde yüzüyordu. Ama korkmuyordum. Tam tersine; hafif bir ferahlık duyuyordum içimde; evin dış dünyayla, ilişkisi kesilişinden memnundum. Fakat uzun sürmedi bu. Bakışlarım Aydamak'ın yüzüne takıldığı zaman kendimi yeniden gerçek dünyamda buldum. Aydamak iki eliyle bebeğin iki bacağını öylesine bir güçle sıkıyordu ki!.. Gerih ve az açık dudakları arasından görünen hınçla kenetli dişleri, ışıltılar içinde kaybolmuş gözleri ve kızarmış yüzü korkunçtu. Ben şaşkın, gözlerim hâlâ bebeğe takılı, masanın yanında dururken, Aydamak bacaklarından tuttuğu bebeği başı üzerine kaldırdı; meramım anlamama vakit

kalmadan bebeği olanca gücüyle masanın kenarına çaldı.

— Aydamak!

Fakat Aydamak çılgına dönmüştü.

— Aydamak!.. Aydamak!.. Dur!..

İşitmiyordu. Görmüyordu beni. Göz çukurlarından fırlamış gözleri ışıl ısıldı; dudakları hınçla kısıL'ydı; önceki ince ve zarif yüzü şimdi hırslı ve korkunçtu ve bacaklarından sımsıkı tuttuğu bebeğin kafasını durmadan masamn kenarına vuruyordu. Bebeğin kulak dibindeki dikişler sökülmüş; saman çöpleri dökülüyordu zemin tahtalarına. Gövdesinden kopan kol havada uçarak kerevetin üstüne düştü. Ama Aydamak bebeği hâlâ masaya çalıyor, vururken de köşelerinde ak köpükler beliren ıslak dudakları arasından harıltıh ve benim için anlamsız kelimelerle bir şeyler söylüyordu.

Olduğum yerden Aydamak'ın üzerine atılıyordum ki, iki adım geri çekildi. Şimdi bebeği tutan eli başı üzerindeydi ve çılgın bir bakışla yüzüme bakıyordu. Sonra, eli hâlâ havada, gözleri hâlâ korkunç, gerisin geri giderek karyolanın yanında durdu. Pencere örtüleri arasından sızarak karyolanın demir çubukları ucundaki yuvarlaklarda titreşen güneş ışıkları Aydamak'ın yüzünde akisler yapıyordu gene. Aydamak yavaş yavaş yatışıyordu. Gözleri içindeki keskin ışıltılar kısılıyor, gergin yüzü küçülüp önceki rengine giriyordu; yalmz göğsü, yaralı bir kuşun göğsü gibi, kalkıp kalkıp iniyordu.

Eli yavaş yavaş yanma sarktı. Daha rahat sö-

İtiyordu şimdi. Yüzünün öfkesi de dağılmıştı. EHnde tuttuğu bebek yere düştü. Kaldırmak istedim. Ama Aydamak'ın gene bebeğe saldıracağım sandım ve durdum.

Sessizce ne zamana kadar biribirimize baktık, bilmiyorum; Aydamak eğildi, bebeği kaldırıp bana doğru uzattı. Ama ben olduğum yerde duruyor, bebeği Aydamak'ın eünden almağa cesaret edemiyordum. Odaya gene soğuk bir sessizlik çökmüştü. Bakışlarım Aydamak'ın bakışlarıyla buluştuğu anda içimden garip bir titreme geçti. Aydamak bebeği elinden almamı bekliyordu. İki adım geri çekildim. Alsa mıydım.. Ya öfkeyle üstüme atılırsa? Bebeği masaya çaldığı gibi bana da saldırırsa?..

Aydamak yüzünü buruşturdu. Gözlerimi yumdum. Açtığım zaman Aydamak yoktu odada. Bebek masanın üstünde yatıyordu. Çirkindi. Gözleri yırtılmıştı. Kolsuzdu. Kulak diplerindeki dikişler sökülmüştü. Kulaklarından saman çöpleri çıkıyordu. Dudakları yırtılmıştı. Yüzüne Aydamak'ın gülümseyişini taktığım bebek değildi bu. Biçimsizleşmişti. Ezikti. Aydamak ezmişti onu. Hayat nasıl Kazanski'yi ezmişse Aydamak da kendi suretini kendi eliyle ezmişti bebeğin yüzünde. Şu anda kapı açılır da odaya Halide girerse tanımazdı bebeği. E>ebeğin bir bebek olduğunu dahi bilemezdi. Odada kimse yoktu; yalnız ben. Ve biçimi bozuk bebek. Molla İrecebin: "Uzak bir yere götürün onu! Cinlerin bulamayacakları bir yere götürün.!.." diyen sesinin yankısına karışan bir takım fışıltılı konuşmalar, ağlamaklı sesler geliyor-!

www.cizgiliforum.com
enginel

du kulaklarıma. Ama koridordan çıt çıkmıyordu. Gülsen Kadın gitmiş olmakydı. Ya Aydamak? Aydamak da gitmiş miydi? Hayır. Aydamak evdeydi. Kulaklarıma gelen konuşmalar başka bir yerden değil, koridordan geliyordu. Kapıyı açtım. Koridorda Gülsen Kadın ve Zöhre hanım; Aydamak, annesinin eteğini tutmuş, iri ve güzel gözleriyle Zöhre hanımın yüzüne bakıyordu. Beni görünce annesinin eteğini bırakıp Mansur'un odasına girdi. Gülsen Kadın koridor kapısına doğru yürüdü. Kapıya varmadan durdu ve dönerek oğluna seslendi:

— Aydamak!

Aydamak çıkmıyordu odadan.

— Aydamak! diye bağırdı kadın gene.

Kapı arasında Aydamak belirdi.

— Haydi, gel! Eve gidiyoruz! Kardeşinin yemek vakti geldi!..

Aydamak koridora çıktı. Odadayken ipin ucuna bağladığı bebeği çeke çeke Gülsen'e doğru yürüdü.

3.

O gün Mansur'un odasından hiç çıkmadım. Zöhre hanım kitaplarımı, defterlerimi bu odaya taşıdı. Ama umurumda değildi kitaplar. Yatakta yatıyor, demir çubukların uçlarında ışıldayan yuvarlaklara bakıyordum. Sonra akşam oldu. Oda kararardı. Odaya ayak uçlarına basarak Zöhre hanım girdi. Gözlerimi yumdum - uyuyor görünmek için. Zöhre hanım oda-

dan çıkınca gözlerimi açıp yuvarlaklara baktım. Ama göremedim. Yuvarlakların olduğu yerde ince ve zarif bir yüz belirip hemen kayboluyordu gözlerimden.

Sabahleyin uyandığımda yağmur yağıyordu. Ama odanın geceki havası değişmemişti. Varlığımla yokluğum arasındaki farkı kesin olarak hissedemiyordum. Karyolanın çubuk yuvarlakları donuk ve soğuktular. Yataktan kalkmamıştım henüz, odaya Zölıre hanım girdi - cumaydı o gün. Sırtında manto vardı. Elinde tuttuğu şah başına bağlarken' köyün uzak mahallesinde oturan babasına gideceğini, ama öğleden önce geri döneceğini ve evde oturmamı tembih etti.

Kalktım. Yağmur dinmişti. Üzüm bağı gecenin yorgunluğundan silkiniyordu. Ayı Dağı üzerindeki bulutlar arasından masmavi bir gök parçası görünüyordu. Doğudan esen hafif yel pencere camını kurutuyordu. Bakışlarımı eski badem ağacının olduğu yere yönelttim. Yoktu badem ağacı. Badem ağacının kışın başlarında kesilmiş olduğunu bildiğim halde, yanıbaşımda derin bir boşluk hissettim. Masaya yaklaşarak bir süre resim defterime baktım. Sonra yavaş yavaş sayfaları çevirmeye başladım: Kazanski'-nın evi, ve badem ağacı. Musluk ve badem ağacı. Pilibaşı ve badem ağacı. Turnalar, ve badem ağacı. Üzüm bağı ve badem.. Sayfaları hızla çekip defterden ayırdım ve yüzüme Aydamak'ın kızgın tavrını takınarak sayfalan masaya çaldım. Bir daha bir daha! Resimler yırtılıp yırtılıp yer tahtalanna dökül-

düler. Elimde kalmış parçaları da zemine çaldım ve karyolaya yüzüstü yatarak boğula boğula ağlamaya başladım.

Uzun bir süre ağladıktan sonra yatıştım. Fakat düşüncelerim hâlâ anarşi içindeydi; zihnimi hâlâ Aydamak ve ölüm işgal etmekteydi. Hele Kazanski'nin ve Tomak amcamın esrarlı ölümleri hayatınım düzerini altüst eden birer heykel gibi gözlerimin önünde duruyordu.

Evden çıkıp eski badem ağacının olduğu yere gitmek esti aklıma. Ama çıkmadım. Zöhre hanımın dönmesi ihtimali vardı. Bir şey yapmamı, bir şeyle uğraşmamı zorluyordu içimde belirsiz bir güç. Neydi bu bilmiyorum. Pencere yüksekte, ama öylesine yükseklerde, gök katı altında bir yerde olmuş olsaydı, açardım, açar da pencere desteği üstüne durur, Pilibaşı'na, mezarlık meşelerine, evimize son kez bakar da bırakıverirdim kendimi üzüm bağına ve üzüm bağında üzüm kütükleri arasından yuvarlana yuvarlana, üzüm kütüklerinin ışıltılarına bürüne bürüne gider, eskiden badem ağacının bulunduğu yerdeki göz kamaştırıcı pırıltıya katılır, canımı sonsuz ve sönmek bilmez bir ateşle tutuşturup yanardım yanardım yanardım, bir aydınlık alâmeti olarak yanardım, Gülşen'in ve ilerde Gülşenlerin doğuracakları yavrular için..

Zöhre hanımın bir süre önce Yalta'dan getirdiği sulu boyaları hatırlayıp odadan çıktım. Boyalarla geri döndüğüm zaman içimde bir zayıfhk hissettim. Ellerim titriyordu. Oda güneş ışığıyla doluydu. Bo-

yaları masa üzerine bıraktım, sendeleyerek karyolanın kenarına iliştim. İçim bomboştu. Düşünmeden ne zamana dek yatakta oturdum, bilmiyorum; gözüme zemin tahtaları üstünde yatan yırtık resimler ilişti. Ama ayağa kalkıp yırtık resimleri yerden kaldırmaya gücüm yetmiyordu. Zöhre hanım dönerdi şimdi. Neden yırttın bunları? diye sorarsa ne diyecektim. Nasıl bakacaktım Zöhre hanımın yüzüne. Tasalı mı görünmeliydim? Kişioğlu nasıl görünebilirdi tasalı? Yüzümü buruşturtursam? Yada ellerim ye dizlerim üstünde durup dilimi çıkarıp Çubar gibi kopuk kopuk solusam?... Acır mıydı bana Zöhre hanım? Acımazdı. Sen it oldun diye eline kayış alıp bir güzel döverdi beni. Kulaklarıma saman çöpleri takıp da gözlerimi de yumarak karşısında sessizce dursam?.. Sen deh mi oldun, Halûk? diye basardı kahkahayı. Eh! Tasalı görünmek için iki gözümü oyup gözlerimi göz çukurlarımdan çıkararak masa üstüne bırakır: "Al; benim gördüklerimi sen de gör!" diye çeker giderdim kendi karanlık dünyama.

Ama o gün umut ve özlemlerimden kopuk değildim. Zöhre hanımı düşündükçe içimin güçlendiğini hissediyordum.

Bulutlar dağılmışlardı. Yalnız birkaç parça bulut Ayı Dağı doruğuna inmişti ve bu bulutların eteklerinden kopan başka küçük parçalar incele incele dağın yamacına çöküp yerleşiyorlardı. Güldüm. Odada başka bir kimse olsaydı farkında olmazdı güldüğümün - içim gülmüştü. Masaya yaklaşarak defterden bir sayfa aldım. Sulu boyalar masa üstündeydi.

Gözlerim gökyüzüne bakıyordu. Ve önemli olan gökyüzüydü. Mavi mi mavi; açık ve beürli; ama gene de dünyamdan ayrı ve tecrid edilmişliğine ömürlerin bir akıbet yeri olduğuna beni ikna edemeyen gökyüzüydü önemli olan. Bu gökyüzü masa üstündeki kâğıda konduktan sonra fırçalar - müzik dolabından dökülüp mezarlık duvarı üstünde hoplayan bebekler gibi - seke hoplaya yerleştiriverirlerdi göğün altında her şeyi, her şeyi yerli yerine.

Elim titriyor. Islak fırça ve boya. Gökyüzü yüce mi yüce. Alabildiğine görkemli. Ve dantelah bulutlar.. Zöhre hanım yoktu görünürde. Ama gelecekti. Çabucak bitirmeliydim. Yerli yerine konmalıydı her yer, her şey.. Elim titremiyordu artık.

Eskiden badem ağacının olduğu yere bakıyorum. Badem ağacı yok. Ama badem ağacı orada olmak. Ve olacak. Kimse gelip kesmeyecek badem ağacını. Duracak orada - yaz, kış, bahar, güz. Yeşerip çiçek açacak baharda. Yaz aylarında güneş ışığında ısınacak ; ölümü ve yaşamı temsil eden bir heykel gibi duracak orada.

Ve duruyor orada, yeşil mi yeşil; gölgesinde bozkaya; bozkaya üstünde kertenkele; ve badem, ağacının dalında bir ip; ipin ucunda bir bebek...

— Halûk!

Döndüm. Kapı arasında Zöhre hanım duruyordu. Kıvançla kâğıdı kaldırıp Zöhre hanımın gözleri önünde tutuyorum. Zöhre hanım omuzlarımı dolayıp beni göğsüne bastıracağım sanıyorum. Ama Zöhre hanımın bakışları soğuk. Bakmıyor resime. Bana da

bakmıyor. Niçin böyle ilgisiz?.. Başım göğsüme düşüyor. Zemin tahtaları üstünde yırtık resimlere bakıyor Zöhre hanım. Sonra yavaş ama emredici bir sesle resimleri kaldırmamı istiyor. Sonra odadan çıkıyor. Ben olduğum yerde duruyorum; elimde gökyüzü - badem ağacı - bebek - kertenkele; bütün gerçeklerden kopuk; zemin tahtalarına bakıyorum.

Geri döndüğünde sırtında kara saten bir entari vardı. Entarisi belden sıkıh ama sadeydi ve göğsünde açık dekoltesi dibinde ışıltılı yakut taşlariyle süslü büyükçe bir broş vardı ve broş Zöhre hanımın yüzüne belli belirsiz bir değişikük veriyordu. Ama bakışları hâlâ soğuk ve ilgisizdi. Gene yırtık resimlere, Eonra yüzüme baktı ve hemen çıktı. Az sonra koridordan ayak sesleri geldi kulağıma, Yaklaşarak kapıyı araladım. Koridorun ucunda Zöhre hanım ve genç bir adam duruyordu. Elinde bahar çiçeklerinden küçük bir demet tutuyordu adam. Gözleri Zöhre hanımın yüzündeydi. Kara saçları, ince ve uzun boyu, hastamsı beyaz yüzü ve sinmiş tavrıyla Mansur'u andırıyordu. Küçük çiçek demetini Zöhre hanıma uzattı, Zöhre hanımın elini iki eli arasına alarak öptü. Sonra yürüdüler, içimden bir heyecan dalgası geçti. Hemen kapıyı kapatıp geri dönerek pencere dibinde durdum. Odaya gireceklerini sanıyordum. Az sonra kapı açıldı; ama odaya giren olmadı. Odaların birinde duvar saati çalıyor, havada saatin çınlaması titreşiyordu. Soluğumu tutmuş, koridoru dinliyordum. Çıt çıkmıyordui Kaygılı adımlarla yürüyerek kapı arasında

m

durdum. Mansur'u andıran genç adam sırtını duvara dayamış, elleri Zöhre hanımın omuzlarında; az üzgün bir gülümseyişle Zöhre hanımın yüzüne bakıyor; Zöhre hanımsa iki eliyle genç adamın boynundaki açık mavi kıravatını düzeltiyordu.

Geri çekildim. Saatin vuruşları kesilmişti; ama yankıları hâlâ kulaklarım içinde çınlıyordu.

Derken kapı açıldı, odaya Zöhre hanım girdi, bana bakmadan gidip pencereyi açtı ve hemen kapının yanma döndü. Çıkacağını sandım, çıkmadı. Dönüp soğuk bakışlarını masa üstündeki resimden yüzüme kaldırdı.

-— Topla onları! dedi, kendinin olmayan kuru bir sesle.

Eli yırtık resimleri işaret ediyordu.

— Topla, götür!... Gözüm görmesin! dedi gene Sustu. Sonra yüzüme bakmadan konuştu:

— Huzursuzdur, derdi baban senin için. Haklıydı. Hem huzursuz, hem de huysuz bir çocuksun sen! Gül gibi resimlerini yırtıp atıyor, çirkin ve sapık şeylerle uğraşıyorsun. Amcan gibisin... Huyunu değiştirmez de doğru yolda yürümezsen, bil ki sen de günün birinde güme gidersin. Topla onları!.. Topla, götür; gözlerimden uzak olsun...

Başımı kaldırdığım zaman Zöhre hanım yoktu odada. Sessizlik içinde aynı kelimeler tekrarlanıp duruyordu kulaklarımda:

Uzak bir yere!

Uzak bir yere!

Ve dört yanımda cinler. Ardına kadar açık ka-

pmın çerçevesi arasında sivri boynuzlu, belde sıkı kara saten elbisesi ışü ışıl, koca bir ifrit duruyor, ateş saçan gözleriyle yüzüme bakarak kahkahalar atıyor. , >. ', \

Uzak bir yere!

Resimleri kaldırdığım gibi pencere pervazına tırmanıp üzüm bağına iniyorum. Koşuyorum. Arkamda koca ifrit ve cinler. Kaçıyorum kaçıyorum kaçıyorum.

Uzak bir yere!

4.

Bir düzlükte durdum. Duraksayıp ayaklarım dibine baktım. Üzüm bağı değildi burası. Etraf sessiz, sakindi. Başımı kaldırdım, gözlerimi çevreme gezdirdim. Pilibaşı'nı, kendi evimizi, Çubar'm kulübesini, mezarlıktaki meşelerin tepelerini iyce görebiliyordum. Tamamen yatışmıştım. Yürüyerek dar toprak yolda durdum. Yolun alçak yamacı tazecik otlarla döşeliydi. Ötede topraktan fışkırmış incecik ve taptaze eğreltiler; eğreltilerin gerisinde sarı papatyalar, bozkaya, bozkaya dibinde menekşeler - cennet çiçeklerinin keskin kokuları soluğumu kesiyordu. Burası eski badem ağacının olduğu yerdi!

Yürüdüm. Gözlerimden yaşlar sızıyordu. Ama kıvanç yaşlarıydı bunlar. Badem ağacı yoktu, ama l'.praktan yeşil mi yeşil badem filizleri fışkırmıştı. Kilizlerin yanında dizüstü durmuş, gevşek toprağı

eşeliyordum ki, kulağıma bir ses geldi. Resimleri yere bırakıp ayağa fırladım. Görünürde kimseler yoktu. Ses, Pilibaşı'nm arkasındaki tarladan çıkıyordu.

— İmdaat!

Birden koşmaya başladım.

Tarlayı iki kısma ayıran patikanın öbür ucunda bir adam belirdi, hemen kayboldu. Ses kesildi, ileri-deki patika az yükselip yokuşun ötesinde kayboluyordu. Yokuşu çıkınca aşağıda, patikanın tam ortasında oturan adamı gördüm. Bir köylüydü bu. Adam da beni görüyordu; ama kalkmadı. Adamın az uzağmdaki hendeğe devrilmiş bir araba gözüme ilişince bayırı indim. Yamaçta bir at otluyordu. Adam, pantalonundan çıkan gömleğinin eteğiyle yüzündeki terleri siliyordu. Sarı yanakları alev alevdi akşam güneşinin ışıklarında. Yanında durunca başını az uzakta otlayan hayvandan yana attı:

— Ödüm koptu, dedi.

Sora gözlerini'yüzüme kaldırdı.

— Belânın ne zaman gelip çatacağı belli olur mu hiç? Arabada gidiyordum rahat rahat. Nasıl oldu bilmem.. Cuuup! kaldım kobreler altında. Bir de baksam ne göreyim: Bizim at uzanmış, yatıyır yerde Bacağı da titreyir. Ah, hırıldı dedim... Ne yapacağına bilemedim, başladım bağırmaya deliler gibik. Ama ahılımı çap-çapik başıma topladım da gittim atın yanma, kayışları kestim, başını ohşadım. Bir de baksam ne göreyim: Kırığı mırığı yok; ayvan ayağa kalkmak isteyir. Adi adi, deye yalvardım. Baksam ne göreyim: Kalktı da kişneyir bile! Kuvancımdan

www.cizgiliforum.com
enginel

ağlayırım. Allah Allah.. Gördün mü Allah nasıl korur insanı ..

Ayağa kalktı adam; iki eliyle paçalarından tozları, gübreleri silkti.

— Allah Allah, ,dedi gene.

Sonra başını ata, arabaya çevirdi; tekrar yüzüme baktı ve yere oturdu. Artık temiz ve güçlü bir sesle konuştu:

— İnsanoğlu Allahı terkederse, Allahı unutursa insanoğlu, dünyamızın başına böyük, ama öyle höyük bir felâket gelecek ki... İnsanoğlu insan olduğunu unutacak; kardeş kardeşi dişleyecek; ökmeği ît kibik aşayacak, suyu it kibik içecek... Topkayacılardan Tomağı tanır mısın bilmem; iyi adamdı. Fakir fıkarayı severdi. Doğrusu severdi sevmezdi bilmem ama, fakirin malı olsun, ökmeğe muhtaç olmasın isterdi. Fukara balası da mektebe gitsin, doktor, muendis olsun isterdi; temiz giysin, sofrası temiz, töşeği yorganı temiz olsun isterdi. Ama son sonu, akılını mı oynattı ne, bilmem, dinsizliğe dem vurup Allahsızlara katıldı. Eh, öyle olunca kendini badem ağacına astı. İşte, insanoğlunun yüreği Allah sevgisinden boşalınca içine hemen cinler girer. Ya Kazanski? O da Öyle...

At kişnedi. Adam sustu ve ayağa kalktı. At, kafasını çevirmiş, adama bakıyordu. Güneş dağların gerisine batmıştı. Kan kızılı bir gökyüzü parçası kalmıştı dağların doruğu üzerinde. Doğudan ılıkça bir yel esiyordu. Adam susuyordu. Bildiklerini söylemişti. Hendeğe gidip arabayı omuzladı. Araba doğ-

ruldu. Sonra yolun kıyısında dört tekerlek üstünde durdu. Adam güldü. Çatalını eline alıp hendeğe dökülmüş gübreleri arabaya atmaya başladı. Arabaya çatal çatal gübre atarken arada doğruluyor, yüzüme bakıyordu.

Derken konuşmaya başladı:

— Kaç yaşındasın?

— Dokuz.

— Aferin. Sünnetli misin?

— Sünnetli.

— Aferin. Ne zaman evleneceksin?

Güldüm.

Hendekten birkaç çatal gübre daha attı arabaya; doğrularak gene yüzüme baktı.

— Ben akıllıca soru sordum, dedi adam.

Az sustu. Sonra yüzüme bakarak konuştu:

— Adamın ömrü sünnetle başlar, evlenmeden geçer.. Bunlar uğurlu geçince geride kalan her şey yolu yolağına girer kolay kolay. Sen çok bekleme; madem sünneti atlattın...

Gene sustu. Elinde tuttuğu çatalı kaldırıp gübreye sapladı. Şimdi dosdoğru yüzüme bakıyordu ve sesi ciddiydi:

— Benim abuk sabuk lâf ettiğimi sanma ha! Bu toprak insan ister. Bizim en büyük kabaatimiz bu toprağa insan vermeyişimizdir. Bu toprağa insanı biz vermesek, başkası gelip..

Lâfının sonunu bitirmeden döndü, elini kaldırdı, akşamın alaca karanhkta gözden silinmekte olan uzak tütün tarlalarını, üzüm bağlarını işaret etti:

— Manguş'larm bağları orda... Daha ötelerde Urgun beylerin.. Sonra kıyıya kadar inen tarlalar var; boş. Sarı İsmail, Sepetçi'lerin tarlalarıydı o tarlalar. Ayrık otlar bastırdı her yerini. Tarlalara girilmez oldu. Neden mi? Bu toprakları bırakıp gittiler de ondan. Bu topraklar üstünde yaşatmadılar demesinler bana! Kırıp kestiler, öldürdüler derseler, âlâ, derim. Kırıp kestiler elbet. Ama kırıp kesilenler bu topraklarda kaldılar. Biz bu topraklar üstünde yaşadıkça insanız, oğlum. Sağdan soldan haber geliyor gene; toprağı elimizden alacaklarmış. Alacaklarsa canlarımızı alacaklar, toprağı değil. Sen az daha büyü hele; bu toprağın sırtını eşele, tarlaya gübre taşı, verimli yıllarda yüreğin sevinsin, verimsiz yıllarda yüreğin yansın; toprağa alın terini dök; sonra biri .gelip sen bu topraklar üstünde yaşamayacaksın; seni, eline ayağına kelepçeler takıp uzak ve belirsiz yerlere süreceğiz desin, bakayım o zaman nasıl lâf edersin. Kendini nobranlığa kaptırmadan önce Topkayacıların Tomak efendi işte böyle lâflar ederdi. Günü gelecek tarlasına tütün eken köylü de evinde kitap okuyacak; şurada ne soy tütün ekti, şu bağın şurasında hangi soy üzümden nice üzüm devşirdi, şuradan meyvenin daha âlâsını elde etmenin yolunu yolağını nasıl bilecek; cetvel defter tutacak, tarlasına hastaya bakan bir doktor gibi bakmasını bilecek, derdi. Bakınız, kimsemiz bilmedi, kimsemiz görmedi, kimsemiz düşünmedi; arabamız gide gide vardı bir batağa saplandı. Arabamızı serahete çıkarmazsak dünyada yaşamağa hakkımız bile yok, der-

di Tomak efendi. Hem Tanrı sevgisinden de yoksun değildi o günlerde. Sonradan nasıl oldu, ne oldu bilmem, sapık yola girdi dediler. Tutargası vardı diyenler de var ama. Pes perdeden lâf etmediği için sevilmezdi çok. Sonunda güme gitti.

Sustu adam. Hendekten çıktı; gelip karşımda durdu, gözlerini kıstı, yüzüme baktı:

•— Sen... Sen Topkayacılardan değil misin? diye sordu.

— Evet, dedim.

— Kimin oğlusun?

— Berberin.

— Sen Halûk musun?

— Evet.

Tavrından bir şeyler daha soracağı, ya da söyleyeceği anlaşılıyordu; ama konuşmadı. Güldü yalnız.

—- Sen eve koş, Halûk! Zöhre hanım arıyordur şimdi seni. Sarı Çömez'e rasladım de. Arabası hendeğe düştü de, e mi? Ama merak etmesin. Atma da kendisine de bir şey olmadı, de.

Hayli uzaklaşınca dönüp Sarı Çömez'e baktım. Ortalık kararmıştı. Çömez işini tamamlayıp atını dehledi. Bir çağrım ötede Pilibaşı'nm ak duvarları görünüyordu karanlıklar içinden. Müsö MacMorton geldi aklıma. Fakat Müsö MacMorton gerçek bir insan değildi. Tomak amcam da, Zöhre hanım da, Halide de gerçek değillerdi. Yalnız Sarı Çömez tam ve gerçekti,

5.

O yılın başlarında kaybolup gitmişti Sevgil eski evden. Nerde bulunduğunu kimse bilmiyordu. Kış geçti, Sevgil'den ses soluk çıkmadı. Ev, rüzgârın sofa ve pencere diplerine yığıştırdığı kar yığmlariyle henüz ölmemiş ama hiçbir zaman sıhhatine kavuşamayacak bir hastayı andırıyordu. Sonra karlar eridi, evin avlusunda topraktan taze otlar fışkırdı, mezarlık meşeleri tomurcuklanıp yeşerdiler, kalaslar arasından eğreltiler boy attılar gene, ama ev, içerisinden lokmalar yenip yolun kıyısına bırakılmış boş bir kutu gibi, melânkolik bir sessizliğe gömülmüştü. Martın ilk haftasıydı; kesin bir kararla bu eve yöneldim: Sevgü'i görür görmez mezarlık duvarına tırmanacak, Sevgil'i mezarlığa çağıracaktım. Sevgil yoktu. Kar yığınları evi sıkı sıkı bayıra bağlamışlardı; âdeta küçülmüştü ev. Ama gene de mezarhk duvarına tırmanıp evden yana seslendim.

Sofada uzun boylu bir adam belirdi. Adam beni uzaktan bir süre süzdü; sonra sofadan indi, duvara yaklaştı. Adamın sırtında kalın bir kürk, başında kalpak vardı. Sigara ateşiyle yalazlanmış bıyığını yumruğunun tersiyle sıvazladı:

— Sen Sevgil'i mi arıyorsun? diye sordu adam.

— Evet, dedim.

— Niye?

Omuz silktim.

Adam ses etmedi. Sorusunun saçma bir soru olduğunu anlamıştı belki; belli belirsiz gülümsedi.

— Ben de Sevgil'i arıyorum, dedi adam. Sonra ilâve etti - İki hafta evvelsi Yalta'da görenler olmuş... Arayıp bulacağım.. Sevgil'i buraya getireceğim.

Bunları bana söyleyen demirci Karanfil Nuri'ydi. Ama Sevgil'i o gün buraya getirmedi. Sevgil hakkında acayip söylentiler günden güne çoğalıyordu. Hattâ Yalta'mn kalabahk dükkânlarında hırsızlık yaptığı, limanda vapur yolcularının ceplerinden para çaldığı ve bu yüzden birkaç kez kodeste yattığı da söyleniyordu. Ama Karanfil Nuri'ye rasladığım günden sonra bu söylentilerin ardı çabucak kesilmişti.

Uzun bir süre sonra gene Kazanski'nin evine yöneldim. Yeryüzüne çöküp yerleşmiş baharla birlikte ev de uzun yılların ezici ıstırabından kurtulmuş gibiydi. Gerçi evde ne Sevgil'i, ne de Karanfil Nuri'yi buldum. Fakat bütün ev serçeler tarafından zaptedilmişti. Serçeler evden mezarlığa, mezarlıktan eve uçuyor, güzel baharın keyfini sürüyorlardı. Karışık duygularla üzüm bağmdaki eve döndüm.

6.

O yılın yazı Zöhre hanımın evimizle ilgisinin azaldığının farkına vardım. Önceleri sık sık evimize uğrayıp eşyaları gözden geçirdiği, pencere örtülerini değiştirdiği zamanlardaki iyi niyetli bakışlarından eser kalmamıştı. Pencere örtüleri kirlenip ağırlaşı-

yor, ahşap balkonu ve merdiveni yavaş yavaş karayosunlar örtüyordu. Babamın kaderi üzerine de kesin bir haber sızmadı o yaz. Kimi Rusya'nın içerlerinde yerleştiğini, kimi ise uzak bir yere kaçtığını söylüyorlardı. Yalnız Zöhre hanım bu konuda ağzını sık- tutuyordu. Mayıs'ın başlarındaydı sanırım; teyzemin kısa süren ziyaretinden sonra, eve gidip bütün pencere örtülerini ve ufak tefek eşyaları üzüm bağı içerisindeki eve taşımıştı. Ertesi gün Sarı Çömez ve başka iki kişi odalardaki öteki ağır eşyaları da bu eve taşıyıp evin kapılarım tahtalarla mıhlamışlardı. Zöhre hanımın yüzü asık ve somurtkandı o gün; kendisine babam hakkında sorular soracağımdan korkuyordu galiba ki, gözüme görünmemeye çalışıyordu.

Sevgil'in sözü edilmez olmuştu. Ama ben öncesi gibi sık sık mezarlık yönüne gidiyor, mezarhk duvarına tırmanıp baştaşları bir yana sarkık eski mezarları seyrediyordum. Yazın son haftaları gerçekten sıcak ve sıkıntılı geçiyordu. Serçeler Kazanski'nin evini terketmişlerdi. Yalnız orak böcekleri ötüyordu otlar arasında ve ötelerde kızgın duvar taşlarından yükselen ısı titriyordu havada, buzlar üstünde titreşen güneş ışıkları gibi.

Bir gün mezarlıkta iki kişi gördüm. Önce mezar kazacaklarını sandım; kazmadılar. Akşam üzeri Zöhre hanıma adamlardan bahsettiğim zaman:

— Bunda şaşılacak ne var. dedi. Zöhre hanım. Sonra güldü ve ilâve etti - mezarlık insanlar için; bir işleri vardır elbet, mezarlığa girdiklerine göre.

— Cenaze falan yoktu bugün, dedim.

Zöhre hanımın gülen gözleri yüzümdeydi şimdi:

— Mezarhğa yalnız cenaze için mi girilir sandın? Başka bir sebeple de girilir mezarlığa.

Ertesi gün Zöhre hanım evde görünmedi. Ancak ikindiyin kucak dolusu yıldız çiçekleriyle döndü eve. Mansur'un odasında bakkal kâğıtlarından hayvan şekilleri kesip oyalanıyordum. (Aramızda badem ağacı resmi yüzünden yer almış anlaşmazlıktan sonra resimden vazgeçmiştim). Odaya girer girmez yıldız çiçeklerini masa üstüne bırakıp ellerini göğüslerine kaldırdı ve soluyarak:

— Uf! Aman, soluğum tıkandı, dedi - ve gülen gözleri masadaki çiçeklerde, ekledi - demirci Karanfil'in bahçesinden kopardık bunları. Güzel değil mi? diye sordu.

Her biri tabak büyüklüğünde, hıdırellez'in ilk akşamında komşu evlerde birikip sedirler üstünde tatlı seslerle mâni söyleyen allı tüllü güzelim Tatar kızları kadar rengârenk ve canlıydı yıldız çiçekleri.

Bakışlarım çiçeklerden ayırmadan iki eliyle şakaklarına düşen saçlarını düzeltti Zöhre hanım, açık pencereden dışarıya bir göz attı; oda iyice loşlaşmıştı. Ve bakışları gene çiçeklerde, acıkmış bir adamın lop lop yemek yutan aceleliğiyle çiçekleri tek tek masadan kaldırıp göğsü üstünde koltuğu altına tıkıştırmaya koyuldu. Çiçekleri masadan kaldırırken gözlerini yüzüme dikti:

— Gelecek misin? diye sordu.

— Nereye?

— Mezarkğa.-

Ne işimiz vardı mezarlıkta günün bu saatinde?

Zöhre hanım akhmdan geçenleri yüzümde okumuştu sanki.

— Dün Karanfil Nuri Mansur'un mezarını demir parmaklıkla çevirdi. Gidip görelim. Benimle gelmek istiyorsan biraz çiçek al. Benim için bu kadarı fazla.

Mezarlıktan çıktığımızda ortahk iyice kararmıştı. Evimiz yanından geçerken koridor kapısına gözümün ucuyla baktım. Evimiz içerisinde yeni bir trajedi gizleniyordu sanki.

Üzüm bağına giriyorduk; Zöhre hanım durakla yıp bakışlarını bağın bir ucundan öbür ucuna götürdü; uzunca bir süre düşünceli bir tavırla baktı, sonra âdeta fısıltıh bir sesle, ama benimle değil de, üçüncü bir kişiyle konuşuyormuş gibi:

—. Bu bağı birine vermeliyiz artık bu yıl... Babamla konuşayım, dedi.

Söylediklerinden bir şey anlamadım. Neden bağın sözünü ettiğini, bağı kime ve niçin vermek istediğini bilmiyordum. Fakat o akşam Mansur'un odasında çaylarımızı içerken Zöhre hanımın yüzünde, yüreğinin en derin köşelerinde gizlenen hislerini gördüm. Bir zamanlar mutluydu Zöhre hanım; sonra kimbilir neden ve nasıl, mutlu olmayı unutmuştu. Ama o akşam ansızın mutlu olmanın sırrını yeniden bulup eski mutluluğunun dakikalarını yaşadı.

Çaylarımızı içtik. Zöhre hanım oturduğu yerden, yüzünde işkilli bir anlam, üzüm bağına bakıyordu. Uzun bir süre baktı, mendiüyle nemli kirpik-

www.cizgiliforum.com
enginel

lerini sildi, gülümsedi ve ayağa kalkarak oturma odasına geçti. Oda kararmıştı. Zöhre hanım yeşil örtülü masa üstünde duran karpuz camlı lâmbayı yaktı. Sürahide lâmba ışığının akisleri titredi ve dondu. Masa üstündeki eski dergileri eline alıp sedire oturdu. Dergi sayfalarını çevirirken bakışları dergi sayfasına takıldı; dondu.

Neden sonra yavaş, yumuşak, âdeta duah bii sesle konuştu:

i I

Ver dişinden tırnağından artırıp
Aç ölümge kurban olgan halkına.
Altın inci gümüşünü sattırıp
Ver olmasın ahi sebep halkına... (1)

9

iki gün sonra evi çeviren üzüm bağında tanımadığım iki adamın bağı budadıklarını gördüm.

7.

Ekimin sonu yaklaştığı halde kuraklık devam ediyordu. Mezarlık meşeleri yapraklarından soyunmuşlardı ve yoldan Mansur'un demir parmaklıkla çevrik mezarı görünüyordu. Mansur'un mezarını her görüşümde, ne şekilde belirdiğini bilmiyorum ama, hafızamda Çubar'm kulübesi canlanıyordu.

Bir gün mezarlık duvarına tebeşirle bebek şe-

(1) Kırımlı şair A. Lâtifzade'nin şiirinden.

killeri çizip oyalanırken gene Mansur'un mezarı ilişti gözüme, farkında olmadan hemen Çubar'ın kulübesine yöneldim.

Kulübe kuru otlarla çevrilmişti. İçerisi nem, küf kokuyordu. Çübar'm, eskiden içinden yemek yediği tenekeyi pas tutmuştu. Yel esmiyordu. Kapalı gökyüzü altında ne bir serçe uçuyor, ne de bir alakarga yazın bittiğini haber veriyordu. Ve ötede musluk. Ve musluğun dibinde yosun tutmuş yalak. Yaz boyunca musluğa baka baka sararıp solmuş da başı ucundaki musluğa: "Ah seni duygusuz musluk! Duruyorsun öyle dikilmiş başımın ucunda, gölgen üstüme uzalı, bir damla suyunu esirgiyorsun benden. Açılıp aksana üstüme!" demişti. Musluk da bütün yaz boyunca birinin gelip kendisini açmasını beklemişti. Kimse gelmeyince kesmişti umudu. Şimdi musluk ve yalak tüm umutlardan soyunuk; yalak musluğa, musluk yalağa: "Taştanım demirdenim, sittinsene sular akmasa umrumda değil", diye bırakıvermişlerdi kendilerini ölü zamana.

Başımı balkona kaldırdığım zaman içim burkuldu. Ayaklarım dibinde kendi ayak izlerimi; Kazanski'nin, Çubar'm, annemin ayak izlerini görmek özlemiyle baktım. İz yoktu. Yanaklarımdan yaşlar sızdı. Ama erkek adamın göz yaşlarıydı bunlar. İsteyen gelsin görsündü utanmazdım. Ağladıkça içimin güçlendiğini, içimde bir Sarı Çömez başkaldırıp güçlü elleriyle çatalın sapını kavradığını hissediyordum. Oh, varsın molla îrecebin kehanette bulunduğu tüm cinler, başlarında en büyük ifritle gelip bu toprağı

çevirsin, bu toprağın altını üstüne getirsindi! San Çömez'in eliyle gübrelenip ekilmiş canlarımız gene kökler salardı bu toprağa, filizlenip yetişirdi gene.

Dönüp güçlü adımlarla yürüdüm, musluğu açtım. Kuru bir hınltı çıktı musluktan. Sonra duru ve donuk zamanın pasını yırtarcasma sular fışkırdı yalağa gürültüyle. Musluğu kısıp Çubar'm kulübesine koştum. Ellerim güçlü. Otlara uzanıyor ellerim. Otları kavrayıp çekiyorum, iki elimle topraktan çıkardığım iki tutam ot, cansız iki bebek gibi. Ben de bir Aydamak'ım! Otları başım üzerine kaldırıp kulübenin damına çalıyorum. Köklerinden toprak kınntılan uçuyor dört yana. Otları öteye fırlatıp yeni otlar çekip çıkarıyorum topraktan. Ne çok ot varmış Çubar'm kulübesi çevresinde.

Otlar içinde Çubar'm ucuna boyun salığı ilişik zincirini buldum. Zinciri kulübeye astım. Kulübenin içini temizledim. Tenekesini musluk suyunda yıkadım. Çevresindeki otlardan temizleyip düzleyince musluğun yanma gidip kulübeye baktım. Uzaktan daha bir kara görünüyordu kulübe. Eski bir mezar taşını andırıyordu. Yaklaşarak kulübeye iri ve ak harflerle sabık sahibinin adını yazdım: ÇUBAR.

öğle vakti Sarı Çömez geldi avluya, karşımda dikilip sarkık bıyığını burdu, sonra elini uzattı, "Merhaba sünnetli!" dedi. Ben az şaşkın, onun güçlü göksüne, kalın boynuna bakarken: "Yardıma geldim, ulan! Bakma öyle dik dik yüzüme. Kalıbımın adamı değil miyim yoksa?" diye bağırdı, ve avluda rasgele yatan fasulya çubuklannı, balkon merdiveni altında

delik deşik kovalan, paslı çemberleri, lüzumlu lüzumsuz bir takım eşyaları bir süre gözden geçirdikten sonra işe başladı. Çok geçmeden Zöhre hanım da avludaydı. Sarı Çömez evin kapılarını açtı ve Zöhre hanımla ben merdiveni çıkıp eve girdik.

Odalar boş ve sağırdı. Duvarları badanasız odaya girince ağlamaklı oldum. Köşedeki masa üstünde annemin gelinlik fotoğrafı duruyordu. Örtüsüz pencere camlarından çocukluğumun hüznü bakıyordu bana. Duvarda taşlar şekilsiz. Biri uzun, öteki kısa. Uzun taşla kısa taş arasında yuvarlak taş ve alçı. Sonra yalpık taş, kabarık taş ve alçı. İki taş arasında bir delik; delikte kibrit çöpü. Ve ben. Ben taşlardan farksız, taşlar benden. Oda soğuk. Ben soğuk. Taş dizesinde ben de bir taş. Elimi kibrite uzatıyorum. Yok, taş değilim ben. Yanaklarım ıslanıyor. Ağlıyorum. Neden? "Çocuk olma" derler bana, ağladığımda. Âlâ âlâ. Bekliyeyim. Anam ölsün, babam ölsün; beşiğim çürüyüp toz olsun. Doksan beşimde de olsam, "Çocuk olma" diyecekler bana ağladığımda. Ağlamak için mutlaka çocuk mu olmam lâzım?

Kibrite uzandım. Ama çekip çıkarmadım. Gerisin geri çekildim. Maltızın yanında durduğum zaman Zöhre hanımın sesi geldi kulağıma; koridora çıktım. Zöhre hanım bir şarkı söylüyordu. Şarkısını söylerken büyük odada pencerelerin tozunu siliyordu.

8.

Kış geç geldi o yıl. Bunalımlı geçiyordu günler. Mansur'un odasından çıkmıyordum. Dışarda yağmur ve rüzgâr ne denli uluyup üzüm bağına saldırıyorsa, ben de kendimin o denü mutlu olduğumu sanıyordum Mansur'un odasında. Ve mutluydum.

Demirci Karanfil Nuri güzün ilk haftasında bir saç soba getirdi. Sobayı pencereyle masa arasına yerleştirdi. Pencere camının üst kesiminde camcı elmasiyle bir delik açtı; sonra boruları biribirine ekledi ve dirsekli borunun bir ucunu sobanın ardına, öteki dirsekli ucunuysa camda açtığı yuvarlak deliğe tıktı; sonra ellerini uğuşturup: "Hazır", dedi. Ve hazırdı soba. Dört ayak. Bir gövde. Yükselip yükselip pencerenin üst kesimindeki delikten dışarıya çıkan yüce bir kuyruk.

— Nasıl? İyi, ha? dedi, Karanfil Nuri.

Ben:

— İyi, ha! dedim.

"İyi"den son "ha" deyişimin lüzumsuz olduğunun hemen farkına vardım ve utandım.

Zöhre hanım girdi odaya. Karanfil Nuri, Zöhre hanımın önce göğüslerine, sonra yüzüne baktı ve:

—- Nasıl? İyi, ha? dedi.

Zöhre hanım güldü:

— Eline sağlık Nuri Bey; çok güzel olmuş, dedi.

Ve Nuri bey sigara ateşiyle yalazlanmış bıyığının ucunu tuttu iki parmağiyle. Sonra ikisi koridora

çıktılar. Sobaya baktım:

Dört demir ayak. Dört demir ayak üstünde kaim bir gövde.

Dört tüylü ayak. Dört tüylü ayak üstünde tombalak bir gövde.

Ve diklemesine bir kuyruk.

Acayip bir yerdi Mansur'un odası. Rüzgâr uğulc?ardı üzüm bağında. Yağmurlu rüzgâr kırbaçlardı pencere camlarını. Aydamak çul bebeği masaya çalardı. Zöhre hanım pencere dibinde durup alabildiğine açık gözleriyle üzüm bağına bakardı. Ama bu oda Mansur'un odasıydı. Şimdi odaya Çubar girse, diklemesine kuyruğunu sallaya sallaya havlasa bile, oda gene Mansur'un odası olarak kalacaktı. Annesi Mansur'u doğurduğunda iki dan vermişti Tanrı Mansur'a; öldüğünde iki canın birisini kendine almış, ötekini ise bu odada bırakmıştı. Günler geçtikçe Mansur'un odasına daha da ısınıp alışıyorum.

Soğuk hava aralık ayının ilk haftasında başladı.

Bir gün Dr. Z, uğradı eve. Sırtından paltosunu oı karmadan koridorda kısa bir süre konuştu Zöhre lıanımla. Ve Zöhre hanım askıdan paltosunu alıp sırtına atar atmaz birlikte evden çıktılar.

O gün eve dönmedi Zöhre hanım, ikindiyin Gülrçen Kadın peşkire sarılı bir sahan içerisinde börek tetirdi benim için; sobayı yaktı. Ertesi gün de eve lii'mmedi Zöhre hanım. Ama Gülsen sık sık uğruyordu.

Zöhre hanımın Dr. Z. ile birlikte evden çıkıp gitl ı^i günden tam üç gün sonra köyün uzak mahalle-

sinde oturan babasının ölüm haberi geldi kulağıma. "Yatsıda teslim etti canını Allah'a", dediler. Ve kışın ilk karı o gün yağdı. Bir ben biliyordum karın Zöhre hanımın babasının ölümünü beklediğini. Kar da ölüm gibiydi. Ak ve sessiz.

9. ,

Babasının ölümü Zöhre hanım üzerine önemli denecek bir etki bırakmadı. Eve kadınlar gelip gidiyor, oturma odasında kahve içip dşrtleşiyor; fakat bu konuşmalarda şahsi mesele ve işlerine daha fazla önem veriyorlardı. Oturma odasına girmiyordum ama, kapı gerisinde durup kulak kabartıyor, kadınların konuşmalarını dinliyordum. Gülsen de kadınların arasında bulunduğu zaman lâf çoğu kez dönüp dolaşıp doğum üzerine geliyordu: "Aydamak'ı güç doğurdum", diyordu Gülsen. "Huysuzluğu karnımın içindeyken başladı ve güç belâ geldi dünyaya. Ama ikincisi erik gibi şıp diye çıkıverdi. Karanfil Nuri'nin Saniyesi de zor doğurmuştu Velâdiye'sini. Aydamak'm sakat kalacağını düşünüyor, ödüm kopuyordu. İlkinde çelimsiz göründü. Ama şimdi, Allaha şükür, topaç gibi..."

Ve Velâdiye'den bahsediyorlardı:

— Hah! Ben doğurmuş olsaydım aklımdan olurdum.

— Ama Saniye yürekli kadın. Bakar kıza. Sever. Gözünde inci gibi. Üstü başı tertemiz.

— Ya kız?

— Kız aynı. Gözleri alabildiğine açık. Yüzü sarı. İnce elcikleri karnı üstüne kavuşuk; oturup damda bakar yol boyunca gelip geçene.

— Kimin aklına gelirdi Saniye dilsiz ve sağır kız doğurur diye?

— Karanfil Nuri çam yarması gibi...

— Yalnız şimdi mi? Evlendiğinde de çalımından geçilmezdi.

— Kazanski'nin cesedi getirildiği gün Sevgil'i kendi yanma almıştı. Ama Sevgil...

Kapıdan çekiliyorum. Parmak uçlarıma basarak Mansur'un odasına giriyor, kapıyı usulca kapatıp kerevete uzanıyorum. Oturma odasında kadınlar konuşuyorlar hâlâ. Ama Mansur'un odası sessiz ve sağır. Velâdiye gibi. Dışarda üzüm bağına aralıksız kar yağıyor. Pilibaşı sessiz ve sağır. Velâdiye gibi. Müsö MacMorton'u şehirde görenler olmuş; ama lâfı edilmiyor.

Sessizlik ve ilgisizlik kışın ortalarına kadar devam etti. Zöhre hanım yeni bir sinir nöbetine kapılmış gibiydi. Oturma odasına kapanıp günlerce oturuyor; Mansur'un odasına girdiği sıralarda ağzını açıp iki lâf söylemiyordu. Ama benimle ilgilenmesine büyük bir ihtiyaç hissetmiyordum. Mansur'un ruhuyla sakinleşmiş odada, sanki sessiz dua ve ibadetler içinde geçiyordu günlerim. Geceleri sık sık uyanıp terler içinde kalıyordum. Uzun bir süre budanmış bir badem ağacı şeklinde Tomak amcamın hayaletini görüyordum. Fakat günler geçtikçe yanhzlığıma

alışıyordum. Sabahleyin gökyüzü bulutlanıyor, öğle vakti hava kararıyor; ikindiyin kar yağıyordu. Paltomu sırtıma geçirip odadan çıkıyordum. Zöhre hanım arkamdan sesleniyor:

•— Nereye?

— Helaya!

Lapa lapa kar yağıyor üzüm bağına. Helâ yolu karla örtülü; yumuşak ve ak. Ayaklarımı sürüye sürüye, karları yara yara helaya doğru ilerliyorum. Ayağımdaki bol kaloşlar içine kar doluyor. İki elimle paçalarımı yukarıya çekiyorum. Ayaklarım soğuk mu soğuk. SevgiFin ayakları gibi. Ah, Sevgil! Gelse de soğukta benim ayaklarımı görse! Benim ayaklarım yıllar önceki ayaklar değil ki! Sağlam. Güçlü.

Karlı yola daha bir güçle basarak helaya gidiyorum. Sonra, helaya gireceğim yerde, helanın gerisine geçip ak karlar üstüne işiyor ve uzun bir süre sünnetli yerime bakıyorum.

Koridor kapısında Zöhre hanım:

— Halûk! Çabuk, ol!.. Üşüyeceksin!

Garip bir sıkıntı içindeyim. Ahşap helanın gerisinden başımı uzatıp koridor kapısına bakıyorum. Zöhre hanım yok görünürde. Soğuk havada gövermiş sünnetli yerimi çabucak pantalonuma saklıyorum ve kafamın içinde Sevgil, helanın gerisinden çıkıp eve giriyorum.

10.

Ama yalnız karh ve soğuk günlerle uzun gece-

www.cizgiliforum.com
enginel

lerin ortasında sayıklamalar ve korkunç rüyalarla geçmiyordu kış. Kar, tipi halinde yağıp yolları tıkamış olmasına rağmen, kışın ortalarına doğru eve önceleri hiç raslamadığım kişiler uğramaya başlamışlardı.

Günün birinde Yalta Şehir Sovyet'i Komitesinin bir üyesi geldi eve. Uzun boylu, esmer, yakışıklı bir adamdı. Tanıdığı bir kişi olmalıydı ki Zöhre hanımın kendisini güler yüzle karşıladı. Adam koridorda Zöhre hanımın elini öptü. Fakat adamın bu ziyareti Zöhre hanım için beklenmedik bir ziyaretti, hoşnut görünmeye çalışmasına rağmen, tavrında beliren şaşkınlığını gizleyemiyordü bir türlü.

Oturma odasına kapandılar. Adam ancak yatsıya doğru evden çıktı. O akşam Zöhre hanım Mansur'un odasına hiç girmedi. Adamın evden çıkıp gittiği andan sonra bütün eve şüphe uyandıran, hattâ tedirgin bir sessizlik çöküp yerleşmişti. Ama uzun sürmedi bu sessizlik. Tam iki gün sonra aynı adam, yanında başka iki kişiyle çıkageldi. Bu ikinci gelişinden sonra ev canlanıverdi. Yeni yeni kişiler, hattâ şehir kılıklı kadınlar toplanıyorlardı evde ve oturma odasında sedirlerde, iskemlelerde oturmak için yer bulamayanlarsa yerlerde otururak, saatlerce münakaşa ediyorlardı. Eskiden Töpkaya Şirketinin evimizdeki büyük odada geçen hummalı günlerini andırıyordu ev. Günün birinde yeni gelenler arasında babamı bile görebileceğimi düşünüyordum. Önceleri kendi evimizde olduğu gibi, koridorun ucunda sıra kaloşlar, alabildiğine yüklü askılarda deri yaka-

lı paltolar, kürkler, şemsiyeler.. Bazı günler yukardan geçen yolda atlı arabalı köylüler, hattâ başları yün şallarla bağlı kadınlar durarak saatlerce eve bakıyor ve bu evde kaderlerini değiştirecek, hayatlarına yeni yön verecek bir kararın alınıp bildirilmesini bekliyorlar.

Evde Gülsen Kadın ve başka kadınlar. Saç soba yanıyor Mansur'un odasında. Soba üstünde semaver. Masa üstünde çay bardakları. Kadınlar kolları sıvalı, şakakları terli; tezlikle bir odadan öteki odaya geçiyorlar:

— Çay hazır mı, çay?

— İki bardak çay! Üç kahve, biri şekersiz...

— Gülsen! Nerdesin? Bekliyorlar!

— Hazır! Hazır! diyor Gülsen.

Mansur'un ruhu yok artık bu odada. Ses ve gürültü. Dönecek mi Mansur'un ruhu bu odaya? Döner belki. Ya dönmezse? Dönmezse tüm badem ağaçları kurur. Badem ağacına ne bir karga konar, ne bir bebek asılır.

Bir atlı daha geliyor dolu dizgin karlar içinden. Eğerden atladığı gibi atını çiviye bağlayıp eve giriyor. Odada bağrışmalar.

— Yeni bir karar mı çıktı gene?

— Evet.

— Ne haber?

— Haber değil, kararname!

— Konuş konuş!

— Her ailenin eşya müfredatım istiyorlar!

— N e demek? _

— Demek şu: evinde maşasından üstüne yattığı döşeğine dek, varı yoğu yazılıp liste halinde Sovyet'e teslim edilecek!

— Başka?

— Başka ne kaldı ki...

— Canlarımız!

Sessizlik çöküyor odalara. Bir dakika. İki dakika. Beş dakika. Hiçbir umut yok bu sessizlikte. Bir fısıltı geçiyor oturma odasından. Sonra diş gıcırtısı.

— Ne yaptık? Suçumuz ne?

Cevap yok.

— Ne istiyor bunlar bizden?

— Topraklarımızı alıyorlar, evlerimizi alıyorlar. Başka ne istiyor bunlar bizden?

— Kızıl olalım, fazıl!

— Olalım! Ama Lenin barikadlarında savaşanlarımızı da sürüyorlar!

— Başka ne istiyorlar?

— Canlarımızı istiyorlar, kardeş; canlarımızı!

— Başımızdan tırnağımıza kadar kızıl olsak bi-,k yaşatmayacaklar bizi bu topraklar üstünde. Onlar bizim canlarımızı istiyorlar! Git de anlatın dost, akraba, komşularınıza!

Sessizlik çöküyor gene. Yalnız saç soba yanıyor Mansur'un odasında. Ve buğulu semaverin hafif fıkırtısı kafamın içine bir delik delerek beni sessizliğin ötesinde çırpman Halide'ye, SevgiPe, Müsö MacMorton'a bağlıyor.

Koridora çıkıyorum. Oturma odasında konuşanların sesleri bir araya dökülerek uğultu halinde çıkı-

yor açık kapıdan. Kimin ne dediğini ayırdedemiyorum ama, kulaklarımda hep aynı kelimeler tekrarlanıp duruyor:

"Onlar bizim canlarımızı istiyorlar!"

Zöhre hanım aniden oturma odasından çıkar da elimden tutarak beni bir kenara çekip bütün bu gördüklerimin, sadece bir masal olduğunu açıklarsa, koridordan atıhr, karlar içinde koşarak ben de; onlar bizim canlarımızı istiyorlar! diye bağırırdım kıvançla.

Sırtımı duvara dayıyorum. Kulaklarımda uğultu halinde aynı kelimeler tekrarlanıyor: Onlar bizim canlarımızı istiyorlar! Ellerimi kulaklarıma bastırıyorum. Yüreğim yırtılırcasına çarpıyor göğsümün içinde. Zöhre hanım nerde? Oturma odasında mı? Neden koridora çıkıp bu gördüklerimin bir masal olduğunu açıklamıyor bana?

Oturma odasından çıkan uğultu zayıflar gibi oldu. Askılara asılı kürk ve paltolara sımsıkı yapışıp yürüyerek kapı yanında durdum. Başımı çevirip Gülşen'e bakacaktım; oturma odasından çıkan korkunç bir ses koridor duvarlarına çarpıp bütün evi yerinden oynattı:

— Yoooooo! Ver-mi-ye-ce-ğiiiz!

Az ötemde duran Gülsen Kadın küçülmüş, küçülüp büzülmüş, başı elleri arasında, bütün vücuduyla sarsıla sarsıla ağlıyordu.

Yavaşça koridor kapısını itip açtım.

Eşikte karlar erimişti. Saçaktan damlayan su damlaları duvar dibindeki karları deşiyordu. Başımı

kaldırıp az yukardan geçen şoseye baktım. Şosede kimseler yoktu; ama eşikten başlayıp şoseye yükselen yolda birçok izler beliriyordu. Eşikten yola atladım. Yoldaki izler üstüne basa basa yürürken içimden gene garip bir titreme geçti. Nereye gidiyordum? Bu izler beni nereye götüreceklerdi?

Bir yere tutunmak özlemiyle ellerimi ileriye uzattığım zaman avuçlarım içinde ölümlerin en soğuğunu hissettim. Şimdi kulaklarımda değil, yüreğimin en derin bir yerinde duyuyordum acı, sesi:

"Onlar bizim canlarımızı istiyorlar!"

Sendeleyerek üç-beş adım daha yürümüştüm ki, yukarda gözlerime ilk köylü ilişince kendimi yolun solundaki üzüm bağına attım.

11.

Çubar'm kulübesi yanında durduğum zaman karga gakladı. Başımı kaldırdım, ürkek bakışlarımı eskiden badem ağacının olduğu yere yönelttim. Karga yoktu görünürde. Mezarlığa baktım. Kazanski'nin evinde bacanın tüttüğünü görünce hayretle gözlerimi açtım. Ama neden? Bilmiyorum. Ama tütüyordu. Karga yoktu görünürde, tavuk izleri yoktu avluda, her yer sessiz, sakindi; ama soba yanıyordu Kazanski'nin evinde. Halûk! Gözlerini uğuşturup Kazanski'nin evine bak! Baca tütüyor Kazanski'niri evinde!

Ben mucizelere inanıyorum.

Ayaklarım kendiliğinden Kazanski'nin evine doğru yürüdüler. Eve yaklaştıkça sessizlik daha bir garip oluyordu. Sanki tüm ölüler mezarlarından kalkmış, tıpış tıpış yürüyerek gizlice Kazanski'nin evine doluşmuş, yanan sobanın çevresine bağdaş kurup Kazanski'nin cam için dua okuyorlardı.

Avluya giriyorum. Tıs yok. Avlunun kıyısında yarım küre şeklinde badanalı fırının tepesindeki kar takkesi eriyip küçülmüş. Sofaya açılan kapılara bakıyorum. Üç kapı. Hangi odada yanıyor soba? Sofaya çıkıp hangi odanın kapısını çalmalıyım? En iyisi ortancası, derdi Gülsen Kadın. Orta odada pekmez yenir. Orta odada soba yanar. Orta odada kadınlar yavru doğurur. Ve ben sofada durmuş, orta odanın kapısına bakıyorum.

Ne zamana dek baktığımı hatırlamıyorum; sofada Sevgü'i gördüğüm anda içimi titreten bir korkuyla dönerek avluya atladım. Az uzaklaşınca duraklayıp sofaya baktım.

Sevgildi. Sırtında ince, etekleri püsküllü kara bir entari. Kumral saçları omuzlarına ve açık dekoltesi arasında kaz akı göğsüne dökülüyor. Ve gülüyor Sevgil.

"Tanımadın mı beni? Nerde kaldın? Niçin gelip aramadın beni?" diyor sanki.

Sevgil'e doğru iki adım atıyorum.

"Ben Sevgil'im"

"Sevgil mi?"

"Sevgil değil de kimim? Sevgil'im tabiî."

Az daha sofaya yaklaşıyorum.

"Hatırladın mı şimdi? Aradan uzun zaman geçti..."

Hava kararmıştı. Gene kar yağacaktı. Sevgil hâlâ sofa basamakları üstünde duruyordu.

"Ben Sevgil'im," diyordu bakışlarıyla.

"Ama Sevgil..."

"Ayakkabılarım mı?"

"Ya bu elbise... Yanaklarının ah..."

"Peki, değilim..."

"Kimsin?"

"Kucağında müzik dolabı taşıyan adamı unuttun mu?"

"Unutmadım."

"Müzik dolabından çıkıp mezarlık duvarı üstünde hoplayan bebeklerden biriyim."

"Bebek mi?"

"Evet. Hoplarken duvardan düştüm. Öteki bebekleri ihtiyar adam dolabına alıp götürdü; bense duvar dibinde kaldım."

"Çok yıllar önceydi..."

"Kış geldi, üstüme kar yağdı. Barlar geldi, yeşerdim. Yaz geldi, eğreltilerle birlikte yattım meşelerin gölgesinde. Ama ölmüşlerin dünyasında gölgeler gölge değil, ışıklar ışık değil, karlar kar değil,! bebekler bebek değil. Ben canlıyım. Yaklaş az daha; tanıyacaksın beni."

Yeni Sevgil'di bu. Gözçukurlarma derince yerleşmiş gözleri öncesi gibi maviydi. Yanaklarının kızılı üstünde eğreltilerin yeşil aksi donmuştu. İnce ve ıslak dudakları, yağmurdan sonra güneş ışığıyla ışıl-

tılı toprağın yüzüne çıkmış solucanlar gibi, büzülüp geriliyorlardı.

Hava iyice kararmıştı artık. Üşüyordum. Üşüdüğümü Sevgil de görüyordu. Gözlerinin sıcaklığıyla içime girmek istermişçesine bakıyordu yüzüme. Derken basamakları indi, yanlarıma sarkık ellerimi tuttu, iki elimi kaldırıp ince entarisi altında saklı az çıkık karnı üstüne bastırdı.

— Üşüdün, dedi yavaş bir sesle.

Sonra ellerimi bıraktı, ama gözleri hâlâ yüzümde, başını sofadan yana attı:

, ... Sobayı yaktım. îki yıldır soba yanmadı bizim evde...

ikimizin arasına Kazanski'nin ruhu girdi sanki. "Kazanski döndü mü?" diye soracaktım. Sormadım. İçerisinde soba yanan evlerde Kazanski değil, mutlaka bir Gülsen Kadın bulunması gerektiğini düşündüm, ve farkında olmadan:

— Gülsen Kadın içerde mi? diye sordum.

Sevgil'in yüzü, bakışları değişti birden.

— Yok, dedi Sevgil.

— Yok mu?

Sevgil omuz silkti; az şaşkın bir sesle sordu:

— Sen Gülsen Kadın'ı mı arıyorsun?

— Yok.

— Yaa?

— Gülsen Kadın bizim evde.

— Sizin evde de neden sordun?

Sorusu kesin bir anlam taşıyordu. Öyle ya; neden soruyordum? Düşündüm. Ne demem gerektiği-

ni bilemiyor, başım öne düşük, Sevgil'in ayağındaki yeni ayakkabılarına bakıyordum. Ama fazla ısrar etmedi Sevgil. Ayaklarına bakarken elimi tuttu.

— Üşümüşsün... Gel, eve girelim. Bakakm soba yanıyor mu hâlâ?

Elimi bırakıp hafif bir atlayışla basamağa, basamaktan sofaya atladı.

— Gelecek misin? diye sordu Sevgil, dönerek.

Sorusu bir emir gibi geldi bana. Tedirgin ama kararlı adımlarla yürüdüm, sofaya çıktım ve beraberce orta odaya girdik.

12.

Kar dinmişti. Oda daha da karardı. Odanın sessizliği dışardaki sessizlikle birleşip beni ve Sevgil'i donuk ve ıssız bir yere attı. Sevgil pencere dibinde duruyordu. Önceleri de gözçukurlarma derin yerleşmiş kirpiksiz gözleri dışarıya fırlamıştı. Şimdi olağanüstü iri ve gergin burun delikleri soluk yüzünün sayısız çillerini silip süpürmüş. Sevgil'i yeni bir kılığa sokmuştu. Yüzü, başkaları için korkunç görünebilirdi. Ama ben korkmuyordum. Onun yüzüne bakıyor, baktıkça da Sevgil'in yüzü; Halide'nin, Gülsen Kadm'm, annemin yüzünden pek farklı olmadığının farkına varıyordum. İkimizi ayıran ara kısahyordu. Sevgil'in elleri yanlarına sarkıktı. Her iki elinin baş ve işaret parmağıyla entarisinin püsküllerini ,tutuyordu. Soğumuştu oda. Ayaklarımız dibinde

www.cizgiliforum.com
enginel

kuru ve sert zemin tahtaları. Eteklerini kaldırıp işemiyecekti Sevgil karlar üstüne. Odalara yağmazdı kar. Ama ben titriyordum. Ve Sevgil yüzüme baktıkça - elleriyle entarisinin eteğini tuttuğu için belki - ayaklarımız dibindeki zemin tahtaları apak oluyordu gözlerimde. İkimizi ayıran ara daha da kısalıyor; ikimizi ayıran ara kısaldıkça Sevgil bir anda Sevgil, başka bir anda Gülsen Kadın oluyordu. Sonra Halide oluyordu, annem oluyordu, Pilibaşı salonunda buzlu havuzun kıyısındaki şeffaf laleler üzerine eğili kadın oluyordu. "Yok yok, sen titremiyeceksin," diyordu Sevgil; "Yok yok, sen üşümiyeceksin," diyordu Sevgil. Ve ellerimi elleri içine alıp kendi koltuk altlarına sokuşturduğu zaman Sevgil, Sevgil değil, benimle birlikte mezarlıkta yatan tüm ölüleri, üzüm bağı ortasındaki evde, "onlar bizim canlarımızı istiyorlar!" diye bağrışan tüm insanları kendine bağlayan bir orta endam oluyordu. Sevgil! Sakın sen ölme, Sevgil! Mansur'lar ölsün; Çubar'lar, Kazanski'ler, kurbağalar gebersinler; canlarımızı isteyenler göğüslerimizi yarsın, kızıl elleriyle canlarımızı alıp götürsünler; ama sakın seri ölme, Sevgil. Sen ölürsen ben üşüyeceğim, Sevgil. Sen ölürsen ellerim ayaklarım donup taş kesilecek, Sevgil. Yeşil yosunlar örtecek üstümü, Sevgil. Alnımda kurbağalar viyaklaşacak, Sevgil. Ve kurbağayı yutan soğuk bir yılan koltuğumun altına sokulup uyuyacak, Sevgil. Sakın sen ölme, Sevgil. Üşümiyeceğim. Sokul bana. Ah, ne kadar mutluyum ben...

Kucak kucağa uzanıyoruz yumuşak, ak, ılık ze-

min tahtaları üstüne. Dudaklariyle dudaklarımı öpüyor Sevgil. Elimi kalçasına atıyorum. Öylece yatıyoruz uzun bir süre. Sevgil'in başı yerde; bense başımı kaldırıp Sevgil'in püsküllü eteğine bakıyorum. Ses çıkarmıyor Sevgil. Kımıldamıyor. Ölü sanki. Ama ölü değil. Eteğini kaldırıp çıplak yerini göresim geliyor. Ve hemen Halide geliyor aklıma: sofanın güneşli kesiminde "beştaş" oynardık Halide'yle. Beştaş oynarken donunu görürdüm Halide'nin. Bir gün benekli, başka bir gün kareli don giyerdi Halide.

Sonra uyuduk galiba.

Çıngıraklı bir sesle uyandım. Oda iyice kararmıştı. Sevgil yoktu görünürde. Endişeyle kapıyı açtım. Sofada, sırtında tski paltosu, Sevgil duruyordu. Çift at koşulu bir fayton, ak karlar üstüne tekerlek izleri bırakıp Pilibaşı yönüne uzaklaşmıştı. Sevgil, düşünceli bir tavırla, izlere bakıyordu. Ben, hâlâ işkilli, yaklaşarak Sevgil'in yanında durdum. Sevgil ilgilenmedi benimle. Neden sonra dönerek yüzüme baktı, üzgün üzgün güldü, sofa basamaklarını inip avluyu geçti; yolda bir kez daha durup bana baktı ve ağır adımlarla şoseye çıktı, eski evden uzaklaşarak dönemecin berisinde gözden kayboldu.

Dönecek miydi Sevgil?

Çevreme ölümsü bir sessizlik çöktü. Sessizlik, uzadıkça korkunç oluyordu. Yola baktım. Sevgil yoktu. Beni çeviren sessizlik çemberi içinden kurtulmak özlemiyle ileriye atıldım.

Ancak Çubar'm kulübesine az kala yavaşladım.

Üzüm bağına akşam karanlığı çökmüştü. Mansur'un odasında lâmba yamyordu. Bağın ötesinden Zöhre Hanimin sesi geldi kulağıma:

— Halûk!

Üzüm bağına girdim.

— Sen misin Halûk?

— Ben!...

— Çabuk ol! Nerde kaldın?

Koşarak Zöhre Hanımın yanında durdum.'Zöhre Hanım elimi tuttu, beraberce eve girdik.

Zöhre Hanım fazla soru sormadı o akşam:

13.

Geçiyor günler... Pencere dibinde durup, tıpkı Mansur gibi, camdan üzüm bağına bakıyorum. Arada Zöhre Hanım giriyor odaya. Saç sobaya birkaç çıra atıp yanımda duruyor; önce masada karaladığım deftere, sonra, bağışlanmaz bir suç işlemişim gibi, dik, hattâ hınçlı bir bakışla yüzüme bakıyor.

— Olmadı mı? diye soruyorum.

— Yok, olmadı! diyor Zöhre Hanım; ve masaya eğilip silgiyle, içime girip yerleşmiş, ahlâkımı bozan kötü bir şeyi siler gibi, siliyor sayfadaki soru işaretlerini. Sildikçe daha da öfkelensin istiyorum.

— Olmadı ha, Zöhre abla?

— Olmadı elbet. Üç gündür şu yazıyla uğraşıyorsun. Yazdıkların da yazı mı? Ne başı var, ne sonu. Şuna bak:

"Ben ölmeden önce bir mum yakacağım. Mumu

götürüp badem filizleriyle örülü bir çemberin ortasına koyacağım. Mumun ışığı düştüğü yere bir yazı yazacağım - burda yandı orta endam - diye. Orta endam ve ben ordaydık. Pilibaşı salonunda avizeler yandığı gün tekrar geleceğim dedi orta endam. Ne zaman bilmiyorum ama, bir gün oraya gidip orta endamın üstüne yeni bir endam ekeceğim. Ben ölürsem orta endam üstüne yeni endam bitecek. Orta endam ölürse yeni endam üstüne..."

Zöhre hanım bakışlarını yüzüme kaldırıyor:

— Bu ne biçim yazı? Ne başı var, ne sonu. Hem ne demek istiyorsun Orta endam da ne oluyor?... Uzun boy, orta boy, kısa boy olur. Ama orta endam... Hele orta endam üstüne yeni endam ekeceğim demekle neyi kastediyorsun? Endama endam ekilir mi? Toprağa tohum ekilir; endama endam ekilir Endamın sözünü ederken araya bir de badem ağacı ve kertenkele giriveriyor. Ya şu mezarlık?...("Hepimiz ordaydık. Ben, Gülsen, Molla îrecep, Sarı Çömez; ve ölüler. Kazıh toprağa yeni ve taptaze bir ölü gömüyorduk. Herkes ağlıyordu. Yalnız ben ağlamıyordum. Ama ölüyü mezara indirdiklerinde gözlerimi öylesine açmıştım ki, kuzey yeli gözlerimi yaşartmıştı. îstemiyerek ben de ağlamıştım. Gözyaşlarını arasından insanlara bakarken: herkes ölecek, unutulacak her şey; yazık olacak Mansur'un kemamna, diye düşünmüştüm..."

Zöhre Hanım sesini yükselterek konuşuyor:

— Bunlar saçma şeyler doğrusu, Halûk! Hele şu: "...ne zaman, ne, neden, niçin, diye sorarım da,

Halûk! sen dilsiz ve sağır mısın? derler bana," diye yazmışsın. Hiç sağır ve dilsiz adam soru sorar mı?

— Soru işaretli kelimeler yaz demediniz mi?

— Ben, soru işaretlerinde zayıf olduğun için 'ne? neden? ne zaman? niçin?' kelimelerini yazmanı ve her kelimenin sonuna bir soru işareti koymanı istemiştim.

— Koydum.

— Koydun! Koydun ama ne koydun? Pirinç büyüklüğünde her kelimenin sonuna melez bir itin kuyruk resmini çizdin. Öyle mi olur soru işareti?

—- Nasıl olur?

— Soru işareti kelimenin öteki harflerine orantılı olması gerekir. Küçük harflerle yazıyorsan küçük, irice harflerle yazıyorsan irice.

Ve masaya eğilerek üç kelime yazıyor Zöhre Hanım: Ne? Neden? Ne zaman?,

— Anladın mı? diye soruyor.

— Anladım, diyorum.

— Gene yazmaya başla. Ama dikkatli ol. Temizce yaz...

Zöhre Hanım doğrularak kapıya doğru gidiyor. Odadan çıkmasına vakit kalmadan arkasından sesleniyorum:

— Anlamadım!

Duraksayıp benden yana dönüyor. Yüzüme bakarken hoş ve tatlı bir gülümsemeyle aydınlanıyor yüzü. Ben de gülüyorum. Ve Zöhre Hanım ses çıkarmadan, ama yüzü hâlâ gülümsemeler içinde, odadan çıkıyor.

Hava kararmıştı, ama kar yağmıyordu. Eskiden badem ağacının olduğu yerden geçen yolda bir adam duruyordu. Adam bizim eve bakıyordu. Bir süre baktı. Sonra Pilibaşı yönüne döndü. Pilibaşı'na da uzunca bir süre bakıp durduktan sonra ayaklarını sürüye sürüye verandaya yaklaştı. Adam birini bekliyordu. Ama kendisinden başka görünürde kimseler yoktu. Ellerim pencere desteğinde, adama bakıyor ve adama baktığım sürece onun omuzları üzerinden insan saflarının dalga dalga Pilibaşic'na yaklaştıklarını görür gibi oluyordum. Ama uzun sürmedi bu. Adam, Pilibaşı duvarı gerisinde gözden kaybolunca bütün dünyam boşalıverdi. Yüzümü buğulu cama yapıştırıp uzun bir süre üzüm bağına baktım. Ortalık daha da kararmıştı. Adam görünmedi. Masanın gerisine geçip kalemi elime aldım, sayfaya eğildim.

— Anladın mı? diye sordum; kendi kendime.

— Anladım! diye cevap verdim kendi kendime.

Düşündüm. Zöhre Hanımın tavrını takınıp kendi kendime emir verdim.

— Yaz. Ama dikkatli ol. İşaretler kelimenin öteki harflerine orantılı olsun. Yaz şimdi.

Yazdım:

Ne?

Orta endam.

Neden ?

Badem ağacına asılı bebeklerden.

Ne zaman?

İlkbaharda.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1.

Mart ayı soğuk havayla başladı. Ama uzun sürmedi soğuk. Geceleyin toprak dondu. Koridor kapısıyla şose arasındaki yolu buz kapladı. Öğle vakti kar yağdı. Sonra dindi kar ve güneş çıktı. Yola değnek ucuyla koca bir soru işareti çizdim. Ama gün değişiminde güney yeliyle birlikte hafif bir yağmur geldi; ve eridi soru işaretim.

Yeryüzü eski sıhhatine ye güzelliğine kavuşuyordu. Ayın ortalarında ağaçlar tomurcuklanmaya başladı; kayaların güneşli diplerinde taze otlar, otlar arasından kuşbaşı bahar çiçekleri fışkırmıştı. Kış boyunca babamdan haber hiç sızmadı. Köy evlerinde babamın adını eden kimseler sayılıydı; lâfını edenlerin de ancak uzamış sakallarını kaşıyarak: "Bir zamanlar Topkayacılardan bir berber vardı," diye konuştuklarını sanırım.

Sarı Çömez - Gülsen Kadın yeni yavrusunu doğurmadan önce - bizim eve gelip tüm kapı ve pencereleri açtı, odaları havalandırdı, evin damını gözden geçirdi; sonra içeriden ve dışarıdan pencere çerçevelerini bîr güzel boyadı. Sarı Çömez her gün uğruyordu evimize. Badanasız odada soba yanıyordu her gün. Masada düğün fotoğrafı. Çömez avluda bir işle

meşgul olurken masanın üç adım uzağında durup fotoğrafa bakıyordum. Bakarken annem - öbür dünyada; babam kayıp - halen bulundukları yerlerden bana: sakın masaya yaklaşıp bizi kaldırma. Bize el değdireceğin anda her şey değişiverecek. Ömründe huzur' istiyorsan, bize uzaktan bak. Senin ömrün bizimkinden başka olacak; başka olması gerek. Bizim ömrümüz senin yüreğini kurcalamasın. Önemli olan senin ömründür. Dur şöyle masanın az uzağında, fotoğrafa bak; gözlerin ıslandığı anda gülümse de badanasız odadan çık, deyişlerini içimde duyar gibi oluyordum.

Ve çıkıyordum.

O yılın baharı Sarı Çömez evimizle Kazanski'nin evi arasındaki araziyi çitle çevirdi; toprağa gömülü taşları, bodur kütükleri çıkardı; araziyi çalı çırpıdan temizleyip evimize yakın kesimine bir hayli fasulya, domates, hıyar ekti. Sessizce çalışıyordu, ama yüzünde, aldığı kararın kesin ve sert azmi belli oluyordu. Arada Zöhre Hanım uğrayıp Çömez'e çay demliyordu.

Bir gün Çömez'in gebe Gülşen'i de geldi evimize; yanında Aydamak. Mansur'un odasında çul bebeği masaya çalıp parçaladığı günden sonra ilk kez görüyordum Aydamak'ı. Boyu uzamıştı. Yüzü, öncesi gibi, hırçın; saçları sarı, dudakları sıkı. Avluda bana rasladığı anda ellerini arkasına bağlayıp karşıma dikildi, beni merakla, belki saygısız bir bakışla bir süre gözden geçirdi ve arkadaşhk için değeri düşük bir malzeme olduğumu anlamışçasına, dönerek

balkonun merdivenini çıktı, evin içersinde gözden kayboldu. Hava güneşliydi o gün. Musluğun yanında bir keçi derisi atılıydı; derinin üstünde ise yüksekçe bir seki. Gülsen sekinin ucuna iüşmiş, iki bacağı arasında iği, yün eğiriyordu. Hayü kabarıktı karnı Gülşen'in, ve gerili akça entarisinin maden düğmelerinde titreşen güneş İşıklarının akisleri bütün şiş karnım parlatmıştı. Çubar'm kulübesi yanında durmuş, Çubar'm zinciriyle oyalanırken, kaçamak bakışlarla sık sık Gülşen'in acayip karnına bakıyordum. Gülsen kendisini, ama daha çok karnını, gözden geçirdiğimi biliyordu galiba.

— Halûk! Aydamak nerde? diye sordu, Gülsen Kadın.

— Evin içersinde bir yerde, dedim.

— Git; arayıp bul da beraberce oynayın!

Aydamak benim akranım değildi; arkadaşlığını da özlemiyordum doğrusu.

— Aydamak benimle oynamak istemiyor, dedim yavaş bir sesle.

— Aydamak oynamak istemiyorsa başka bir iş bul!

— Nasıl bir iş?

— Çömez'in yanma git! Durma orda öyle kulübeye zincirlenmiş gibi! Kendine bir iş bulamıyorsan koş, taş at, şarkı söyle!..

Kabarık karnına bakışımla Gülşen'i çileden çıkardığımın farkına varınca elimde tuttuğum zinciri kulübenin içerisine fırlattım ve, Gülşen'e şiş kanımın beni ilgilendirmediğini belirtmek için Çubar'm su dolu

tenekesine zorlu bir tekme sallayıp sahte bir sesle şarkı söyledim:

Kalaylı kazan içinde kaz balası
Kızını baştan çıkaran öz anası...

Derken Aydamak boy gösterdi balkonda.

— Anne! Ben bir şey buldum!

Gülsen ses çıkarmadı.

Aydamak merdiveni paldır küldür inip annesinin yanında durdu.

— Anne! Ben bir şey buldum! dedi gene.

Aydamak'a doğru yürüdüm. Az sonra iki eli arasında tuttuğu "şey"in düğün fotoğrafı olduğunu anladığım anda içimden bir" ürperti geçti. Gülsen boyuna yün eğiriyor, Aydamak'la ilgilenmiyordu; Aydamak'sa çerçevedeki fotoğrafı camın altından çıkarmak için uğraşıyordu. Ben, soluğumu tutmuş, Aydamak'a bakıyorum. Başaramıyor Aydamak. Neden sonra sağ bacağını kaldırıp dizini büküyor ve sağ elinde tuttuğu camlı fotoğrafı başı üzerine kaldırıyor. Fakat camı dizine vurup kırmak düşüncesinden hemen vazgeçip iri adımlarla kulübeye doğru gidiyor ve kulübenin yanında durur durmaz çerçeveli fotoğrafı tekrar başı üzerine kaldırıyor.

— Aydamak! •

Sesim öylesine çılgın ki! Aydamak, eli havada, kaskatı kesiliyor.

— Aydamak! Sen mi gene?... Elinde ne?.. Ne tutuyorsun elinde? Getir buraya!..

Gülsen ayağa kalkıyor ve ağır adımlarla, sağlı

sollu yüklü bir katır gibi, salma sakna kulübeye yaklaşıyor.

Şimdi Sarı Çömez de balkonda.

— Ne yar?.. Ne oluyor orda?

Gülsen Kadın kocasına sesleniyor:

— Aydamak... Bir şey bulmuş!..

— Ne?

— Bilir miyim ne? Ama ne olursa olsun, kıracak mutlaka!

Sarı Çömez merdiveni iniyor. Bakışları Aydamak'ın hâlâ başı üzerine kalkık elinde tuttuğu çerçevede, oğluna yaklaşıyor. Aydamak'ın yanında durunca, çerçeveli fotoğrafı Aydamak'ın elinden çekip almasıyla kıçına zorlu bir tekme sallaması bir oldu. Aydamak kulübenin önünde yüzüstü düştü.

— Zıvanasız, seni!.. Hiçbir şeye dokunma demedim mi sana? Defol, gözlerim görmesin!...

Soluyarak Gülşen'e döndü:

— Canı çıkmadan huyu değişmiyecek bu çocuğun!

Ve öfkeyle, merdivene doğru yürüdü.

Aydamak dizüstü durmuş, kulübeden uzaklaşan Çömez'e hain (hâin bakıyordu. Sonra ayağa kalktı, iki eliyle pantolonunun paçalarından tozları silkti; babasından yediği tekmeden değil de bir çukura batıp ayağı sürçmüş bir adam tavrı takınarak doğruldu. Fakat sarıya çalan kısa kirpikleri arasında gözleri mavi, iri, yuvarlak ve öfkeliydi hâlâ. Ve bana bakıyordu. Benim yüzüm apaktı sanırım; kor-

kudan. Korkuyordum. Ama Aydamak'm gözlerinden değil; .San Çömez'den de değil. Aydamak içimden geçenleri görmek istermişçesine bakıyor yüzüme, îçim boş. Tabanları üstünde dönüp avludan çıkıyor; Guísense musluğa gidiyor. Ben olduğum yerde duruyorum. Gözlerimi elimde olmayan bir korkuyla çevremde gezdiriyorum. Çitin ötesindeki yeşil badem filizleri al. Öncesi yeşildi filizler; şimdi âl. Yüreğim çarpıyor. Endişeyle Aydamak'ı arıyorum avluda. Aydamak yok.

— Aydamak!

Gülsen, baş işaretiyle Aydamak'm avludan çıkıp uzaklaştığı yeri gösteriyor. Avludan çıkıp Gülşen'in işaret ettiği yere yöneliyorum.

2.

Şosede durduğum zaman Aydamak Kazanski'nin evinden hayli uzaklaşmış, dönemecin berisine geçmek üzereydi. Arkasından koştum.

— Aydamak!

Duymadı.

— Aydamak! Dur!..

Durmadı.

— Aydamak! Aydamaaaak!

Aydamak bu! Canı isterse durur, istemezse durmaz; isterse görünür, istemezse yokolur!

Mezarlık duvarı dibine oturup Alim Aydamak'ı düşündüm.

Benim bir annem olsaydı, sorardım:
"Anne! Aydamak yok oldu, değil mi anne?"
Annem:
< "Nasıl? Aydamak hiç yok olur mu oğlum?"
Ben;
"Ama yok, anne! Aydamak yok oldu!"
Annem :
"Lâf! Siz, her biriniz bir Aydamaksmız!"
Ben:
"Ben de bir Aydamak mıyım anne?"
Annem: ,
"Sen de bir Aydamaksm elbet."
Ben:
. "Ben de bir Aydamak'rm ha! Ya! Ben de bir Aydamak'rm!"
Annem:
"Aydamak'sm!"
Ben: /
"Söyleyim mi anne Aydamak türküsünü?"
Annem :
"Söyle, oğlum."
Ben:
"Eş'ü İbrani'm köprüsünden
Atımı atlattım.
Oniki dilijans bazirgâmn
Ödünü patlattım...,,
Annem:
"Aferin oğlum."
Ben:
"Bir kere daha anlat anne?"

Annem:

"Neyi anlatayım oğlum?"

Ben:

"Alim Aydamak'ı anlat anne."

Annem:

"Eski zaman içinde, kalbur saman içinde, haritada bir il vardı, adı Kırım. Bu ilde bir yiğit yaşadı, adı Alim sanı Aydamak. Acırdı fakiri, yedirirdi yoksulu, severdi köylüyü; çünkü bilirdi zenginsiz de yeşerirdi toprak, ağaçlar meyve verirdi; ama köylü - süz toprak çöle dönerdi. Bu yüzden köylü de severdi Aydamak'ı, zenginse kendisini gördüğünde kopardı ödü.

Günün birinde fakir bir köylü Akmescit denilen bir şehrin çarşısında satıp kirazını köyüne dönüyordu. Çadır Dağı yanında öküzlerini durdurup çarşıda sattığı kirazların parasını saymıştı. "Karıma kışlık manto alırım", diye kıvançla parasını cebine sokuştururken dağın yamacından dolu dizgin bir atlı gelip dikilmişti önüne. Selâm bilmez, yüzü gülmez bir adamdı. Bağırmıştı:

"Keseni aç!" diye.

Şaşırmıştı adamcağız. Ve sormuştu:

"Oğlum, ne istiyorsun?" diye.

"Ver ver! Zırlama bana! Çarşıda sattığın kirazların parasını çıkar, bakayım!

"Ama oğlum, sen kimsin? Ben bir fakir köylü...

"Adam, parayı ver, diyorum! Zar zur etme, tanımadın mı beni? Alim Aydamak'ım ben! Parayı ver, diyorum sana!

Ve adamcağızın parasını elinden aldığı gibi sürmüştü atını gene dörtnala.

• Eh, ne yapsın? Oturmuş arabasında, ağlıyordu köylü: Ah, kalmadı dünya'da hak, adalet; kalmadı iusanoğlunda sevgi, diye. Arabasında öyle sızlanıp dururken başka bir atlı çıkıp gelmişti belirsiz bir yerden, öncekinden daha çalımlı. Ve sormuştu köylüye:

"Amca, niçin ağlarsın?" diye.

Köylü başını kaldırıp bakmamıştı bile yeni gelenin yüzüne.

"Nasıl ağlamam'? Paramı çaldı hayâsız", demişti sadece.

"Kim bu hayâsız?" diye sormuşt uath yiğit.

Ve köylü başını kaldırıp çalımlı yiğitin yüzüne bakmıştı.

"Kim?" diye sormuştu gene yabancı adam.

"Alim Aydamak", demişti köylü.

"Alim Aydamak mı?" diye sormuştu adam şaşkın şaşkın.

"Evet, o."

"Ne yöne gitti şu Aydamak, amca?"

Köylü amca değneğini kaldırıp dağın yamacındaki çamlığı işaret etmişti. Ve atlı yiğit başka bir lâf etmeden atını sürmüştü dolu dizgin.

Az gitti uz gitti, dere tepe düz gitti; ve bulup hayâsızı önüne dikildi:

"Alim Aydamak sen misin?" diye sordu.

"Ben", dedi, köylünün elinden parayı alan adam.

"Demek sen ha! Alim Aydamak'sm sen, ha!" dedi çalımlı yiğit.

"Yaa. Alim Aydamak derler bana!"

Çalımlı yiğit gülmüş ve atlamıştı top gibi eğerden "ve tutup hayâsızın kulağını, kulağına fısıldamıştı:

"Ben de Alim Aydamak'ım! İki Alim Aydamak olur mu hiç?"

Ve çekip bıçağını belinden, hayâsızın kulağını keserek yüzüne fırlatmıştı:

"Olmaz iki Alim Aydamak! Ben Alim Aydamak olayım, sen ise kulaksız Alim Aydamak ol!" diye sürmüş atını gene dolu dizgin ve bulup köylüyü geri vermişti parasını.

Köylü şaşkına dönmüştü parasını görünce. Ama çalımlı yiğit köylüyü yatıştırmıştı hemen:

"Korkma amca; asıl Alim Aydamak ben'im; senin paranı çalan Kulaksız Alim Aydamak'tı."

O günden sonra Kırım elinde iki Aydamak vardı: Birisi Alim Aydamak, ötekisi ise Kulaksız Alim Aydamak."

3.

Akşam oldu. Evimiz sessizlik içindeydi. Avluya indim. Avlu süprülmüş, musluğun yanındaki keçi derisi, kova mova kaldırılıp merdivenin altına yığılmıştı. Ahır kapısı kilitüydi. Balkona çıkıp koridor kapısını yokladım. Kilitüydi. Düğün fotoğrafı duvarları badanasız odadaydı muhakkak. Odada değilse?.. Aydamak alıp gittiyse...

Aydamak'ı anımsadığım anda içimden garip bir titreme geçti gene. Korkuyla merdivenden indim. Ortalık iyice kararmıştı artık. Üzüm bağı ortasındaki jevin penceresinde lâmba yanıyordu. Işığa doğru yürüdüm. Ama hâlâ işkilli, arada durup çevreme göz gezdiriyor, üzüm kütüklerine bakıyordum. Sanki, asmaların dibinde gizlenen kafası tıraşlı, kaytan bıyıklı bir Aydamak atılıp elinde tuttuğu bıçağın keskin ağzını kulağıma uzatacak; iri, yuvarlak ve mavi gözleriyle yüzüme bakarken ak pak dişleriyle benim halime gülecekti.

Fakat üzüm bağım macerasız geçtim.

Zöhre hanım beni koridor kapısında karşıladı.

— Gitti mi? diye sordu, karanlık içinden ak duvarları görünen evimize bakarak.

— Kim?

— Sarı Çömez.

— Gitti.

— Çok çalıştı bugün. Gülsen de gelmiş eve, öyle mi?

— Evet, dedim.

Aydamak da evdeydi diyecektim ama, nedense, susmayı tercih ettim.

Akşam yemeğini Mansur'un odasında yedik. Yerken düğün fotoğrafından söz açmak esti aklıma; ama, bilmem neden, gene de susmayr tercih ettim. Zöhre hanım sofrayı kaldırdı. Lâmba, yakılmadan önce camı temizlenip parlatılmış olacaktı ki, keskin bir ışıkla odayı aydınlatmıştı. Zöhre hanım masanın gerisine oturmuş, yazılarıma bakıyordu. Arada tatlı

tir gülümsemeyle gülüyor, belki sayfada yarattığım yazılara duyduğu aşkın keyfini sürüyordu. Ben sessizce üzüm bağına bakıyordum. Sessizlik uzadıkça sıkılıyordum. Zöhre hanım yazılarımı gözden geçirirken başını sayfadan kaldırıp yüzüme baktı.

— İyi olmuş bu, dedi.

— Ne? diye sordum.

Okudu:

Yüzü çilli meleğim
Kara ipek eteğin...

Duyduğum utançla gözlerimi Zöhre hanımdan sakladım.

Duvarda asılı küçük bir ayna vardı dün Mansur'un odasında. Şimdi yoktu. Bakışlarımı defterdekileri okuyan Zöhre hanıma yönelttim.

— Duvarda küçük bir ayna vardı dün, dedim.

— Yok mu? diye sordu Zöhre hanım, bakışlarını sayfadan kaldırmaksızm.

— Yok.

— Eee?

— Dün vardı. Duvara asılıydı.

— Ayna mı lâzım sana?

Ses çıkarmadım.

Zöhre hanım başını defterden kaldırdı.

— Büyük odaya girip ara. Oraya götürmüşüm-(iür belki.

Mansur'un odasından iki, belki üç dakika sonra

çıktım. Büyük odada aynayı bulamadım. Zöhre hanımın yatak odasına girdim. Bu odada da yoktu ayna. Odadan çıkıyordum ki, kerevetin ucundaki kürsüde mavi kıravatlı genç adamın fotoğrafı ilişti gözüme, durup odadaki eşyaları gözden geçirdim.

Gardrobun kapısı yarı açıktı. Yaklaşarak sonuna dek açtım.

Gardrobun endam aynası karşısında dururken bu odaya niçin girdiğimi, neyi aradığımı unuttum. Aynaya baktıkça korkum dağılıyordu. Dudaklarımın ucuna soğuk bir gülümseme takıldı; yavaş yavaş ısmdı. Ne kadar büyümüştüm ben. Oysa geçen kış bir küçüktüm. Sevgil bu odaya girip şimdi beni endam aynasında görse tanıyamaz. Kollarım büyük; bacaklarım büyük; gövdem.. Sevgil beni görse.. Sünnetli yerimi göresim geldi. Pantolonumu çözmüş, sünnetli yerime bakıyordum ki, Zöhre hanımın sesi geldi kulağıma:

— Halûk!

Hemen önümü ilikleyip koridora çıktım.

Mansur'un odası kapısında duruyordu Zöhre hanım:

— Nerdesin? Buldun mu?

Bulmuş muydum?

— Söylesene, Halûk! Buldun mu?

— Neyi buldum mu?

•— Küçük aynayı. Buldun mu?

— Yok.

— Ama bir gereği var mı sana şimdi aynanın?

— Yok.

www.cizgiliforum.com
enginel

— Odaya girip dersine çalış öyleyse.

Mansur'un odasına girdim.

Okul o yıl açılmıştı. Okulun iki sınıfı vardı. Bir yıl sonra dört* sınıfı olacaktı. Ama o yıl iki sınıfı, iki hocası - birisi Akmescit Pedagoji Enstitüsü mezunu Bati Apa, ötekiyse Yalta Rusça ilkokul öğretmeni Refik Topal efendi - bir bekçisi ve yedi ilâ dokuz yaş arası altmışa yakın öğrencisi. Yaşım ilkokul çağını aşkın olduğu için köy okuluna gitmiyordum ama, Refik Topal efendinin temin ettiği ders kitaplariyle Zöhre hanımın - arada Refik beyin de gözcülüğü altında Yalta Orta Okul sınavlarına hazırlık görmeğe başlamıştım.

Mansur'un odasında uzun bir süre çarpım cetvelini ezberledim; sonra yorgun, kerevete uzanarak dün duvarda küçük aynanın asılı olduğu yere baka baka uyuyakaldım. Zöhre hanımın ne zaman odaya girdiğini hatırlamıyorum. Uyandırdı.

— Uyudun, ha! dedi Zöhre hanım.

— Saat kaç?

— Geç oldu. Çalıştın mı dersine?

'Masadaki defterleri düzene korken gözünün ucuyla baktı sayfaya.

— Deftere anlamsız ve saçma şeyler yazma demedim mi sana?

— Yazmadım.

•— Ya şu...

Zöhre hanım defteri kaldırıp sayfayı gözlerim önüne tuttu.

1 Aydamak + 1 Aydamak = 2 Aydamak.

2 Aydamak — 1 Aydamak = 1 Aydamak.

Başımı öne indirdim. Ama Zöhre hanım kırgın değildi bana; bunu biliyordum. Yattım. Zöhre hanım alnımdan öptü. Lâmbanın ışığını kısarken:

—. Zöhre abla, dedim yavaş bir sesle.

Duymadı.

— Zöhre abla...

— Bir şey mi istiyorsun?

Ses çıkarmadım.

— Bir şey mi istiyorsun, Halûk?

Kerevete' yaklaştı. Odaya gergin bir sessizlik çökmüştü. Öylesine gergin ki, bu sessizliğe son verilmeyecek olursa boğula boğula ağlamaya başlayacaktım.

Zöhre hanım ifadesiz, âdeta soğuk bir bakışla yüzüme bakarken düşünmeden konuştum:

— Ben kulaksız mıyım, Zöhre abla?

Zöhre hanım kaşlarım çattı. Ama öfkeli değildi. Kaşları arasındaki sert çizgi çabucak silindi; güldü bile.

— Yok, dedi. Yok. Kulaksız değilsin.

Ve lâmbayı söndürmeden odadan çıktı.

Üç beş dakika sonra tekrar odaya döndü. Elinde küçük bir ayna tutuyordu. Kerevete yaklaşarak üstümü örten yorgana bıraktı aynayı; dudakları uçlarında hâlâ tath bir gülümseme, odadan çıktı.

4.

O yılın baharı Sevgil hiç uğramadı eve. "Kış çıkınca Müsö MacMorton Pilibaşı'na dönecek", söylentileri de gerçekleşmedi. Kış çıktı, bahar geldi, mezarlık meşeleri yeşerdi, şosenin kıyısındaki kalas yığınını eğrelti otlan örttü, badem filizleri boy attılar; ama Pilibaşı boş, sessiz ve Müsö MacMorton'suzdu. Unutulmuştu Müsö MacMorton.

Gün boyunca San Çömez görünmüyordu ortalıkta; ancak - anahtar sahibiydi herhalde - hemen her akşam güneş batar batmaz evimize gelip ev ile Kazanski'nin eski evi arasındaki bostanı suluyor, beraberinde getirdiği eşyaları ahıra yığıyor, sonra balkonda durup avluya ve bostana baka baka bir sigara içiyor, karanlık basınca evine yöneliyordu. Sarı Çömez'in evimizle bu ilgisi beni düşündürmüyor değildi ama sebebini - babam hakkında hoşa gitmez bir haber duymak istemediğimden içindi belki - Zöhre, hanıma sorup anlamayı göze alamıyordum bir türlü. Zaten beni bu eve bağlayan duvarları badanasız odaıım taşlan ve dikiş masası üstünde duran düğün fotoğrafıydı sanınm ve Aydamak'la karşılaştığım günflen birkaç gün sonra Zöhre hanımla eve uğradığımızda odanın duvar taşları da fotoğraf da yerli yerindc olduğunu görünce kuşkum dağılmıştı. Babam üzerine bildiğim bir şey varsa, bir kış günü evden çıkip gidişiydi. Babam yoktu benim için ve üzerinde 'l'irmaya, niçin ve nedenlerle Zöhre hanımı da Sarı [1] nınez'i de yormaya değmezdi. San Çömez'in evi-

mizle ilgisi bende kuşku uyandırmak şöyle dursun, kendisini her gün, günün her saatinde evimizde görmeyi arzuluyordum. Canlı bir varlık olmuş olsaydı ev de en az benim kadar Sarı Çömez'i burada görmeyi isterdi muhakkak. Çünkü burası öncesiyle kıyas edilmeyecek kadar güzelleşmişti. Pencere çerçeveleri ve kapılar boyanmış,' odalar silinip süpürülmüştü, avlu temizdi, bostan kıyısında kocaman yıldız çiçekleri boy atmışlardı.

Fakat bir akşam Sarı Çömez evde görünmedi. Ertesi günün akşamı da görünmedi. Zöhre hanıma Sarı Çömez'den söz açtım.

— Gülsen çocuk doğurdu, dedi Zöhre hanım, az boğuk bir sesle.

Gülsen Kadın'ın çocuk doğuruşu Sarı Çömez'in evimizle ilgisini kesmesine bir sebep olabilir miydi, bilmiyorum ama, Sarı Çömez fazla görünmedi evimizde.

Zöhre hanımın yüzü asık ve somurtkandı o akşam. Benimle hiç konuşmadı. Yemeğimizi yer yemez masadan kalktı, dersime çalışmamı emredip odadan çıktı. Derslerime çalışmadım. Zöhre hanım odaya girer diye bekledim; girmedi. İnsanda şüphe uyandıran bir sessizlik sürüp gidiyordu evde. Öyle ki Zöhre hanımın kendi odasında bulunduğundan dahi emin değildim. Kapıyı usulca açıp koridora çıktım. Oturma odasının aralık kalmış kapısından lâmba ışığı sızıyordu koridora. Yatışır gibi oldum. Ama sessizlik değişmemişti; tersine, koridora sızan ışıkla öncesinden daha gizli, daha bir tılsımlı olmuştu. Yaklaşarak ka-

pı arasından odaya baktım. Zöhre hanım içerdeydi; şezlonga oturmuş. Kur'an okuyordu.

Ertesi günün sabahı kahvaltımı yapar yapmaz evimize yöneldim - Çömez'le, belki Aydamak'la da karşılaşırım umuduyla. - Ama henüz üzüm bağı ortasmca geçen toprak yolun ucunda durmuştum ki, Zöhre hanım seslendi pencereden:

— Halûk!

Başımı sesin geldiği yere kaldırdım.

— Nereye? diye sordu Zöhre hanım.

— Eve.

— Geri dön!

Ve pencereden çekilip gözden kayboldu. Tekrar pencerede belirir diye bekledim; belirmedi.

Akşamleyin lâmbayı yakarken yavaş, yorgun, boğuk bir sesle konuştu Zöhre hanım:

— Evinize gitmeyi yasak ettim sana bu sabah, Halûk. Biliyor musun neden?

— Neden? diye sordum.

— Sarı Çömez oraya gelmeyecek de.

— Neden gelmiyecekmiş Sarı Çömez?

— Çünkü ev müsadere edildi, dedi.

"Müsadere edildi"nin anlamını sordum. Açıkladı. Anlamadım. Ama ev müsadere edilmişti ve bundan böyle ben bu eve gitmeyecektim.

Ama hemen ertesi günün sabahı üzüm bağını geçerek ahır kapısı önünde durdum. Mühürlü kocaman bir kilit ve kapıya tutkalla yapıştırılmış bir kâğıt; kömür karası iri harflerle "Müsadere" başlığı ve başlığın altmda gene kara küçük harflerle sayfa-

yı dolduran kelimeler. Evin Güneye ve Kuzeye açılan kapıları da aynı mühürlü kilitlerle kilitlenmişti ve kapılardan başka evin dört duvarına "Müsadere" levhası yapıştırılmıştı.

Dönüp Çubar'm kulübesi yanında durduğum zaman gökyüzü katından - Tanrı değil - Tanrı'nın yanında duran birinin bana baktığını hissettim içimde. Dünyam ansızın küçülüverdi. Ama öylesine küçülmüştü ki, içerisine sığamayacağım kadar küçük bir yer olmuştu. Atan kalbimle çevreme göz gezdirdim. Çevremde her yer ve her şey soğuk, biri birinden farksız, silik bir renge girmişti.

Derken Çubar'm kulübesine bir serçe kondu; kulübeden hemen balkona, balkondan evin saçağına uçtu. İçimde bir hafiflik, bir gevşeme duydum. Üzüm bağının katılığı eriyor; otlar, yol, asmalar asıl renk ve biçimlerine giriyorlardı gene. Ama ev müsadere edilmişti ve saçağında bir tek serçe ötmüyordu. Bu akşam gelip Çubar'm kulübesi yanında duracaktım. Yukarı mahallede Molla İreceb akşam ezanını okurken evin saçağmdaki olukta serçeler cıvıldaşırlarsa eğer "Müsadere"nin anlamını Zöhre hanıma sorup anlamayacaktım.

5.

Evin müsadere edilmesine rağmen - bilmiyorum kimin eliyle - Sarı Çömez'in ektiği araziye bir bostan korkuluğu dikildi. Ama yaz boyunca bostana ne Zöh-

re hanım girdi, ne Sarı Çömez. Serçeler, saksağanlar, karatavuklar korkuluğa ve "müsadere"ye aldırmıyor; evimizi, Kazanski'nin evini ve mezarlığı kendilerine konut biliyorlardı. Bostan yabanileşti, Çubar'm kulübesi otlarla çevrildi; badem filizleri olağanüstü boy atmışlardı gene o yıl. Birkaç kez gidip kertenkeleyi aradım. Yoktu. Bozkayayı eğreltiler örtmüştü. Zöhre hanım sık sık şehre gidip geliyordu. Ben derslerime çalışıyordum; ve önemli denecek birşey olmuyordu.

Yok, oluyordu.

Günün birinde bir tabur yeşil üniformalı asker geçmişti yoldan; silâhlı. Köylüler kışlık yağ, un, tuzlu balık temin etmek için arabalarını şehre sürdüler bir gün, ama daha güneş batmadan "Dükkânlar tamtakır kızıl bakır", diye geri döndüler boş arabalariylc.

Daha neler oldu o yaz?

Günün birinde dört araba dolusu kum ve ufai ik çakıl taşı taşınıp boşaltıldı Pilibaşı verandasına. Barı Çömez'in üç yaşında oğlu sünnet oldu; ama sünıiri yarası onmadı da Sarı Çömez oğlunu talikasına i▷ şehir hastanesine götürdü.

Başka ?

Öğretmen Refik Topal efendi tevkif edildi; devim düşmanı diye. Öğretmen Refik Topal efendi tevı 11 edilince okulun altmışa yakın öğrencisi, bir bek• İMİ, bir de hanım öğretmeni kaldı.

Daha?

Sevgil görünmedi o yaz Kazanski'nin evinde.

Başka ?

Hiç.

Hiç mi?

Hiç.

Hiç mi hiç deyip durma, Halûk! Olup bitenlere bak! Aydamak'm sünneti onmadı; azbir şey mi bu? Pilibaşı verandasına dört araba kum ve çakıl taşı boşaltıldı; köylüler boş arabalariyle döndüler köye, bu kış ekmeğe mama diyeceğiz, dediler. Hadi, bu da neyse? Ya öğretmen Refik efendi? Altmışmdaydı Refik efendi; ve topal. Beş yıl daha yaşarsa olurdu altmış beş; başka bir beş yıl daha yaşarsa olurdu yetmiş. Aydamak'ın sünneti iyileşirdi belki, ama geçmezdi Refik efendinin topallığı; devrim düşmanı olsa bile sürüyemezdi bacağını, yetmişe girince.

Genç öğretmen hanım bir gün Zöhre hanımı ziyaret etti. Mansur'un odasında çaylarını içerlerken Hati Apa, Zöhre hanıma hiç olmazsa üç-beş hafta için okula gelip kendisine yardım etmesini diliyor, kış girmeden önce okula eğitim komiserliği tarafından iki genç öğretmen gönderileceğini temin ediyordu. Orah olmadı Zöhre hanım. Öğretmen Hati Apa'nm bütün ısrar ve yalvarışlarına rağmen taş gibi katı ve duygusuz kaldı. Birkaç gün sonra tekrar uğrayıp Zöhre hanıma aynı ricalarda bulunduğu zaman Zöhre hanım:

— Beni de devrim düşmanlığiyle suçlayıp içeriye almalarını mı istiyorsun, cancağızım, dedi gene; öğretmenin yüzüne bakarak.

Fakat "devrim düşmanlığı" korkusundan çok evimizin müsadere edilişi acısı kaynıyordu kan damarlarında galiba ki, bakışlarını Hati Apa'nm yüzünden ayırmadan:

— Biz, Kırımlılar, Kırım'ın yirmi metre karelik toprağına hakkımız olmadıktan sonra okulun da sosyal devrimlerin de bir anlamı kalmaz. Gelsin sürsün, hepimizi ipe çeksinler! diye kesip attı.

Zöhre hanım değişiyordu.

6.

Yaz geçti. Güz havası Kasım'ın ilk haftasında başladı. Daha Eylül'ün sonlarında Sarı Çomez'in bostan kıyısına ektiği yıldızlar kocaman çiçeklerle yüklüydü. Üzüm bağının ancak bir miktar üzümü devşirildi; Pilibaşı yanındaki kesimine el sürülmedi. Bu kesimde bağ binlerce serçe, karatavuk, bödene barındırdı. Yaz çıktı, bağı kimse gelip budamadı.

Refik Topal efendi olayı unutulmamıştı henüz, Pilibaşı verandası yanında açık bir kamyon durdu bir sabah. Kamyon kızıl tuğlayla yüklüydü; tuğlaların üstünde ise işçi kılığında dört kişi.

Dört kişi kamyondan atladılar. İkisi kamyondaki tuğlaları verandaya taşırlarken öteki ikisi kürekleriyle Pilibaşı verandasında harç karıyorlardı. Sonra dördü birden önce Pilibaşı'nm batı verandasına açılan kapı ve pencere çerçevelerini söktüler; sonra akşam saatlerine dek, koca delikleri kızıl tuğlayla

www.cizgiliforum.com
enginel

ördüler. Müsö MacMorton'suz Pilibaşı sağır ve dilsiz bii yerdi; bu ona yetmiyormuş gibi, o gün gözbebekleri oyuldu, dili kesildi, açık ağzı ve boş göz çukurları kızıl tuğlalarla tıkandı. O gün Pilibaşıyla ilgimin büsbütün kesildiğini sandım. Ama yanılıyordum.

Aradan uzun bir süre geçti. Soğuk ama güneşli bir gündü o gün. Pilibaşı'nm ötesine geçince içim hopladı. Doğu verandasının demir korkuluğu, taş basamaklar, verandaya açılan kapı ve pencereler eskiden olduğu gibi, yerli yerindeydi. Hattâ Pilibaşı'nda canlı kimselerin bulunduğu hissi uyandı içimde; ve fazla tereddüt etmeden gidip verandaya çıktım.

Taş basamaklar rutubetli ve incecik yosun havıyla örtülüydü. Korkuluğu pas tutmuştu. Pencereler uzaktan göründüğü kadar ışıltılı değildi; camlar tozlu, çerçevelerin boyası kuruyup dökülmüş, zeminden küflüydü ve rutubetli bir koku yükseliyordu. Fakat, yukarda da işaret ettiğim gibi, bu verandada önemli denecek bir değişiklik göze çarpmıyordu. Verandaya açılan kapı, öteki verandaya açılan kapıya kıyasla, yüksek ama dardı. Kapı yarı açıktı. Ötede badem filizleri; filizlerin az uzağındaki Çubar'ın kulübesi üstünde bir karatavuk ötüyordu. Sarı Çömez'in yazın başlarında bostanın kıyısında ektiği yıldız çiçeklerinin kuru saplan da görünüyordu; ve başı boş bir ak keçi bostanda kuru saplan yiyordu.

Kapının maden topuzunu tutup çektim. Gıcırtıyla açıldı. Kendimi kapılan odalara açılan dar bir koridorda buldum. Soldaki ilk odaya girdim. Oda penceresizdi. Fakat ikinci bir odaya açılan kapıdan za-

yıf bir ışık sızıyordu. Küçük odayı gözden geçirdim. Parke zemin hemen hemen topuğa dek samanla ör-' tülüydü. Duvarlar yalındı; yalnız karşıki duvarda, pervazı kaim bir toz tabakasiyla örtülü, kocaman bir şömine vardı.

İkinci odaya geçtim. Bu oda genişti. Parke zeminde saman da yoktu; ama açık-mavi renkte duvarlarına göz gezdirirken ayaklarım dibinde irili ufaklı cdun kömürü parçaları eziliyordu. Başımı kaldırdım. Güneş, Pilibaşı üzerine gelip durmuş olacaktı ki, damaltındaki yuvarlak pencereden dökülen berrak bir ışıkla aydınlanmıştı oda. İkinci bir odaya geçiyordum ki, duvarda ağaç kömürüyle çizilmiş koca bir erkeklik âleti ilişti gözüme; ve altında iri harflerle: "Bütün dünya, proleterleri birlesiniz!" kelimeleri. Beni birinin gözetlediği hissi uyandı içimde. Telâşla bakışlarımı odada gezdirdim. Kimse yoktu. Ama beni biri gözetliyor. Müsö MacMorton mu? Müsö MacMorton Pilibaşı'ndan ayrıldığı gün "gene buluşuruz" demişti bana. Pilibaşı'ndaysa saklanıp kalleşçe tavan arasından bakmazdı bana. Karşıma çıkar. Eüni uzatır, Elimi tutar. Gür kaşları altında saklı deniz mavisi gözleriyle gülerdi. Yok, Müsö MacMorton olamazdı; başka biri. Ama kim? Hey!., Sen kimsin tavan arasında? Çıt çıkmıyor. Odada yalnızım ben. Bakışlarım gene duvardaki kaba resme ve yazılara takılıyor. Biri gözetliyor beni! Hey! kimsin sen? Cevap ver bana! Ben suçsuzum! Devrim düşmanı değilim ben! Ben Müsö MacMorton'u bulmak için gelmedim buraya! Endam aynalarında çıplak kadınları görmek için gel-

m edim buraya! Cennet bahçelerinde şeffaf lâleler toplamak için gelmedim buraya! Yeşil palmiyelerin gölgesinde oğlanlarla oynamak için gelmedim buraya! Ben küçük bir insanım. Ellerim küçük, bacaklarım küçük, gözlerim küçük, dudaklarım küçük, canım küçük; görmüyor musun beni? Göğsümü açtı da canımı bin bir parçaya bölüp bütün gözlemlerini benim canım üstüne yaptı sanki Spinoza. İlkbaharda ısısız bir dere kıyısında bir salkım akasyayım ben. İkindiyin eski kuyunun çevresinde viyaklaşan bir kurbağayım ben. Yaz ortasında bozkaya üstünde güneşlenen bir kertenkeleyim ben. Bir badem filiziyim ben. Yamaçta salkım söğüdüm ben. Yok yok, Aydamak'ı tanımıyorum ben. Ben değildim Sevgil'in püskülünü çeken. Ben değildim eski evde verandanın güneşli kesiminde "beştaş" oynarken Halide'nin kareli veya benekli donuna bakan. Hoş, susuyorum. Hoş, teslim oluyorum. Hoş, sünnetli yerime bakmayacağım bundan böyle. Hoş, Sevgil'i aramayacağım. Defolup gideceğim ben!

Sallandım. Sırtımı duvara dayadım. Oda bir kararıp aydınlanıyor, gözlerim önünden badem filizleriyle, örülü çemberler geçiyordu.

Kapıyı kolluyorum. Bir değil, dört kapı var. Dördü de açık. Hangi kapıdan çıkmalıyım. En iyisi ortancası, derdi Gülsen Kadın. Ama orta kapı yok burada. Sağ ve sol. Dönüyorum.. Sol ve sağ.. Kapıların kapanmasını, odaya' zifiri bir karanlık çökmesini istiyorum. Ama odada aydınlık. Burası Pilibaşı değil mi? Pilibaşı elbet. Şu. Şu değilse öteki. Öteki değilse

bu. Ya da şu kapıyı geçince kendimi endam aynalarıyla tavanı melek ve evliyalarla, yeşil palmiyelerin gölgesinde gürbüz oğlanlar ve güzel kızlarla, donuk havuzların kıyısında yetişmiş şeffaf lâlelerle süslü salonda bulacağım.

İçimdeki korkumun zayıfladığını hissediyorum. Yürü, Halûk! diyorum kendi kendime. Kapının ötesindeyim. İki adım daha atıyorum. Karanlık bir dehlizdeyim galiba. Başımı kaldırıyorum. Alçak, badanasız bir tavan. Dehlizden çıkıyordum ki, ayağım sert bir şeye çarptı. Aldım. Duvarları mavi odadan sızan ışığa kaldırarak baktım: Kapkara; ağaçtan yontulmuş çarmıha gerili İsa heykelciği.

Korkularımı unutuyorum. Gömleğimin eteğiyle heykelciğin tozunu siliyorum. Çarmıha gerili İsa daha bir kara ve parlak görünüyor.

Kapıları biribirine açılan odalardan nasıl çıktığımı hatırlamıyorum; kendimi tekrar verandada buldum. Hava soğumuştu. Ayı Dağı üzerine ağır ve hareketsiz, kurşun renginde bulutlar birikmişti. Havada kar kokusu vardı. Çarmıha gerili İsa'yı sımsıkı karnım üstüne bastırmış, evimize bakıyordum. Ömrümde ilk defa bir şey bulmuştum. Ama görünürde kimseler yoktu; ne bir keçi, ne bir karatavuk. Verandanın taş basamağına oturdum; dizimde çarmıha gerili İsa. Ayı Dağı üzerindeki bulutlar daha da kararıyor; ama güneş ışıl ışıl. Yazık; ben boyasaydım, yalnız çarmıhı karaya boyardım; İsa'yı ak, yaralarını kızıl, ellerini pembe, saçlarını sarı, yüzünüyse çilli ak. Ama dizim üstünde tuttuğum çarmıha gerili

İsa kara değil ki! Oysa dehlizde karaydı. Bakıyorum: Kahverenginde.

Başımı kaldırıp gene evimizi gözetliyorum. Balkon, Çubar'm kulübesi, aşağıda badem filizleri, filizlerin çevresinde topraktan çıkık kuru saplar, taşlar, yol - her yer ve her şey kül rengine bürünüp biribirlerine bağlanmışlar. Güneş bulutların arkasında. Dizim üstünde tuttuğum çarmıha gerili İsa kesin olarak ayırdedemediğim bir renge girdi. Doğudan hafif ama buz gibi soğuk bir yel esiyor. Ayı Dağiyle yayla arasındaki geçidin Güney ve Kuzey yanlarındaki tepelerini göremiyorum. Uzak ve boğuk bir uğultu giriyor kulaklarıma. Derinliklerine gitgide küçülen üzüm kütükleri ötesindeki şosede kocaman kamyonlar ilişiyor gözüme; kamyonlarda yeşil üniformalılar, yeşil üniformalıların ellerinde tüfekler. Hava kararıyor. Üniformalılar tüfeklerini ateşe hazır tutuyorlar. Haşa; üzüm bağında tavşanların oyuklarından çıkacaklarını mı sandınız bu havada yeşil üniformalılar? Gözüme bir koğuk ilişsin; kaçıp saklanınm ben de:

Birden boğuk bir ses haykırdı.

, - Hey!

Ayağa fırlıyorum.

Farkında olmadan çarmıha gerili İsa'yı ceketimin altına saklıyorum. Önümde yeşil üniformalı iki • adam. Birisinin elinde tabanca. Yüzü sert. Gözleri bir balığın gözleri gibi soğuk; bana bakıyor. Ötekinin, sırtı dönük olduğu için, yüzünü göremiyorum.

Tabancalı adam soruyor:

•— Ne işin var senin burada?

Boğuluyorum.

Sırtı dönük adam eliyle tabancalı adamı bir yana iteliyor.

—- Kes, haydi! Çocukla konuşmak zamanı değil şimdi.

Adam gülüyor:

— Ablasının hatırını...

— Bitir bitir.

Ve benden yana iki adım atıp korkunç bir sesle bağırıyor:

— Marş!

Beni kovuyor galiba. Eli havada. Eline bakıyorum. Elinin kısa, tombul parmağı Ayı Dağı yönünü işaret ediyor. *

— Marş!

Basamaklardan atlıyorum.

7.

İlerimde tarla, patika, dere. Tarla düz, patika sarp, dere derin. Patikada ak keçiler meler ilkbaharda; tarlada Sarı Çömez gübre eler; deredeyse salkım söğüt suların akışını dinler. Bahar; sonra yaz gelip geçti söğüt ve kuşlar için bir rüya gibi, Sarı Çömez için huzursuz bir dilber gibi; ve güz geldi - kuru saplarda kalmış birkaç sarı yaprakla - keçilere: Bunlar benden caba, diye geçti, yerini bırakıp kışa. Şimdi

pal ika, tarla, dere kara günlerini yaşıyor. Ne bir kuş * uçuyor ortahkta, ne bir keçi meliyor.

Ama ben koşuyorum.

Hava bozbulanık. Arada arkama bakıyorum. Pilibaşı görünmüyor. Akşam olmuştur gayri. Zöhre hanım bekliyordur şimdi beni Mansur'un odasında. Ceketimin altından çarmıha gerili isa'yı çıkarıp bakıyorum: Çarmıha gerili Isa kahverenginde. Belki açık kara, ama kara değil.

Isa heykelciğini tarlaya bırakıyordum ki, Sarı Çömez geldi aklıma. Sabahın kulağına takılır da uğuru kesilirdi Sarı Çömez'in; Gülsen bütün bir yıl boyunca kısır kalırdı; ya da Aydamak tarlada bulur da bir kayaya çalıp paramparça ederdi.

Heykelciği koltuğum altına kıstırıp Pilibaşı yönüne yürüdüm.

Tarladan çıkmadan hava tipiye çevirdi. Çıt çıkmıyordu. Havayı dolduran kar lapaları öylesine esrarlı ki!...

Çok yağdı kar ve yağıyordu hâlâ. Amamm ellerim donuk ve apaktı benim. Ayaklarım donuk ve apaktı benim. Demir çivilerle bedenimi çarmıha çivileseler bile kanım akmayacaktı benim, izlerim kalmayacaktı ak karlar üstüne. Kimse görmeyecekti gözlerim içinde sönen son ışığı. Unutulacaktı çilli Tatar kızları.. Unutulacaktı badem ağacına asıh bebekler. Son çocuğunu doğurmadan taş kesilecekti Gülsen.

Uzaktan bir ses geliyor kulağıma:

— Halûûûûk!

Ama dinlemeye gücüm yok. Kararıyor karlar

gözlerimde. Al, yeşil, mavi halkalar uçuyor havada.

— Halûûûk!

Tomak amcam, Kazanski, San Çömez başım ucuna dikilmiş, hepsi bir ağızdan Halûk! Halûk! diye bağı rışıyorlar. Burun deliklerimde yalazh bıyık kokusu. Eıri kulaklarımı sımsıkı kavramış, kafamı silkiyor:

— Kalk, ulan!

Güçbelâ dizüstü dikiliyorum.

— Nerdesin haberin var mı

Adam soru soruyor.

— Konuş, ben kimim?

— Kazanski...

— Kafana bir Kazanski yapıştınrsam yalnız beni değil, dünyanın dört bucağım birden görürsün ha! Bana bak! Kimim ben? Yok, bakma,! Ha... Dur, şöyle.

Burnumda deri kokusu; dudaklanmda gocuk tüyleri.

— Kalk, şimdi!

Kalkıyorum. Başımı örten gocuğun karartısında elimde tuttuğum çarmıha gerili İsa heykelciğini görüyorum.

— Görüyor musun? diye soruyor adam.

— Görüyorum.

— Ne görüyorsun?

— İsa heykelciğini ceketimin altına saklıyorum.

— Söylesene, Halûk! Nedir gördüğün?

— Kar.

— İyi. .1

Adam, başımı örten gocuğun ucunu az kaldırıp yüzüme bakıyor.

— Aferin.

Sonra önümde dizüstü çöküyor.

— Tanıdın mı beni?

—- Tanıdım.

— Kimim ben?

— Nuri amca.

— Maşallah. Nereye gidiyordun?

— Pilibaşı'na.

— Pilibaşı'na mı?

— He.

— Halûk! Pilibaşı nerde, sen nerdesin? Burası Sepetçilerin tarlası. Dereye yaklaşmışsın, yahu! Derenin ötesi deniz kıyısı.. Üşüdün mü?

— Yok.

— Titriyorsun ama. Üşümüşsün.

— Biraz.

Gocuğu koltuk altlarıma sıkıştırıyor Karanfil Nuri.

— Biraz ha! Yeryüzüne kar yağdığı gün insanoğlu evinde oturur; pencere camından dışarıya bakıp karın havada uçuşunu seyreder. Sense dere tepe, tarla kıraç demeden kol vuruyorsun karlar içinde. Haline bak hele!.. Sırtıma mı alayım seni, yoksa kendi gücünle mi yürüyeceksin?

— Kendim.

— îyi. Bekle biraz... Hava bulutlanıyor gene; ama kar yağmayacak. Hem çok yağmadı. Tipi vardı. Diplere fazla kar yığılmış; yukarlar sığ. Şu tarladan

www.cizgiliforum.com
enginel

çıkalım önce. Gidelim mi?

— Gidelim.

•Karanfil Nuri gocuğu üstümden çekti, yavaş yavaş.

— Nasıl? Bakabiliyor musun?

— Evet.

-îyi.

Güneş pamuk beyazı kaim bir bulutun arkasına saklandı. Yukarlara yükseldikçe kar sığlaşıyordu. Bazı yerlerde kayalar görünüyor, Pilibaşı ile Sarı Çomez'in tarlası arasındaki kısır arazideki karın yüzüne çıkık kara çotuklar, başlarına kardan kalpaklar geçirmiş cüce insanlar gibi duruyorlardı.

8.

Evin önünde durunca Karanfil Nuri şoseye doğru yürüdü, ben koridora girdim. Mansur'un odasına açılan kapı önüne gelince koltuğumun altına sıkıştırdığım Isa heykelciğini hatırladım. Heykelciği öylesine sıkıştırmışım ki, elime alınca çıkıntılarının etlerime battığı yerlerde sızılar hissettim. Az işkilli, kapıyı açıp odaya girdim.

Zöhre hanım masanın yanında duruyordu. Sırtı dönük olduğu için yüzünü göremiyordum, ama duruşu hoş bir şey adamıyordu. Başını çevirip yüzüme I'aktığı zaman içimde duyduğum endişe bütün odayı lapladı. Gözleri içinde çirkin bir sertlik vardı. Ba- ı • olarını yüzümden elimde tuttuğum heykelciğe in-

dirdiği zaman bu sertlik ışıltılara gömüldü.

— Elinde ne tutuyorsun? diye sordu Zöhre hanım, soğuk bir sesle.

Heykelciği Zöhre hanımın yüzüne doğru kaldırdım.

Bakışları tehlikeliydi şimdi. Çarmıha gerili İsa heykelciğini tutan elim yanıma sarktı. Tehlike dalış da büyüdü Zöhre hammın gözlerinde. Gözlerimi Zöhre hanımın gözleri içinden bakan tehlikeden saklamak istiyordum belki; sac sobaya, masaya, sonra karyolaya baktım. Oda bomboştu. Mansur'un ruhu çoktan terketmişti bu odayı. Odada bir ben vardım, bir de Zöhre hanım.. Bakışlarımız buluştuğu anda Zöhre hanımın dış belki kendisi için yabancı, bir gücün elinde bulunduğunun farkına vardım. Şimdi gözleri alabildiğine açık, elimde tuttuğum heykelciğe bakıyordu.

Heykelciği gene yüzüne doğru kaldırdım.

Zöhre hanıma İsa heykelciğini Pilibaşı'nda bulduğumu, heykelcikten başka verandada üniformalı ve tabancalı iki kişiyle karşılaştığımı anlatmak istiyorum; ama Zöhre hanım, elinin bütün beş parmağı göğsünde, garip bir çırpıntıyla bal sarısı bluzunu çekiştiriyor. Sonra yüzü kıpkırmızı kesildi. Bakışları heykelcikte:

— Sen., sen onu., diye kekeledi.

Ve gözleri birden karardı; ağzı açılıp kapandı ve göğsü ortasından kopan korkunç bir haykırışla ikimizi sanki yıldırım çarptı.

Zemin tahtaları üstüne nasıl düştüğümü hatır-

lamıyorum; kendimi toparlayıp dizüstü durdum. Burnumdan sızan kanlar dudaklarım arasına doluyordu. Tedirgin ve ürkek, bakışlarımı zeminde gezdirdim. Oda boştu. Başımı çevirip kapıya bakıyordum ki, karyolanın ucuna ilişmiş bir halde oturan Zöhre hanımı gördüm. Tavrı değişiyordu. Yüzü ve bakışları soğuktu şimdi. Uzaklaşıyordu benden. Uzaklaşa uzaklaşa sislerin arasında kayboluyor; sonra yeniden meydana çıkıyordu. Bir vardı, bir yoktu Zöhre hanım. Yok olduğunda Mansur'un ruhu sızıyordu odaya. Kollarıma sarılıyordu Mansur'un ruhu, beni ayağa kaldırmak istiyordu. Ama güçsüzdü Mansur'un ruhu. Endişeyle Zöhre hanımı kolluyordum gene. Yoktu Zöhre hanım. Hiçbir zaman olmamıştı. Ben yaratmıştım Zöhre hanımı zihnimde. Bal sarısı blûzlu; açık mavi etekli; kara saçlı, ak yüzlü, geniş alınlı Zöhre hanımı ben bulup çıkarmıştım gönlümün aydınlığından. Ben yaratmıştım iri, kahverenginde gözleri içinde merhamet dolu bakışları; ben katmıştım sesine yumuşak ve tatlı ezgiyi; ben çizmiştim ak yanakları üstüne uzun ve kara kirpikleri arasından sızan gözyaşı çizgilerini. Ama benim yarattığım Zöhıe hanım gerçek değildi. Gerçek Zöhre hanım dökme demir; gerçek Zöhre hanım üniformalı.

Ayağı dibinde yatan heykelciğe zorlu bir tekme «Hadi Zöhre hanım. Heykelcik kapıya çarptı, kapıdan gürültüyle masa dibine yuvarlandı; ama kırılmadı. Dizlerim ve ellerim üstüne sürüklenerek heylciciği kaldırdım. Şimdi Zöhre hânımın gözleri ışıltılıydı ve elimde tuttuğum heykelciğe bakıyordu, Son-

ra elini kaldırdı:

— Defol!

Eli kapıyı işaret ediyordu.

— Defol!

Benimle konuşan Zöhre hanım değildi ki! Tabancalı, kara çizmeli, üniformalı adamdı.

— Defol! Nerde bulduysan oraya götür! Seni zındık!.. Marş!

Ayağa kalkıyorum. Başım dönüyor. Ama yıkılmamalıyım. Allah'ım, takatten kesme beni!.. Kapı açık. Sendeleyerek koridora çıkıyorum.

Gözlerimde Zöhre hanımın karartısı, ayaklarımı güçlükle sürüyerek Pilibaşı'na gidiyorum. Bitkinim. Savaşmadan önce yenilgiye uğradım. Dört yanımda tapmağımızı koruyan yeşil üniformalılar bakıyor bana. Bizim tapmağımız zalimler tapmağı. Bebeklerimi boyamayacağım bundan böyle. Zemberekli maymunumu oynatmayacağım ipin ucunda. Kurbağayı çıkarmayacağım yılanın karnından. Ölü böceklerimi pamuğa sarıp gömmeyeceğim toprağa. Ben zalimler tapınağı içerisindeyim. Karlar üstünde donakalmış bir sinek gözüme ilişse kaldıramam; sineği üfleyemem; kulağımın içine koyup ısıtamam - zalimler tapmağı içerisindeyim; bekçiler gözetliyor beni.

Pilibaşı verandası yanında durduğum zaman kendime geldim.

Basamaklar karsızdı. Başımı öne eğip ayaklarım dibindeki karlara baktım. Karlar üstünde ayak izleri beliriyordu. İzlere bakarken üstüme çökmüş melankolinin dağıldığını hisseder gibi oluyordum. Görünür-

de kimseler yoktu. Pilibaşı'na uğramış, sonra da belirsiz bir yere çekip gitmiş insanların ayak izlerine gıpta ediyordum. Çarmıha gerili İsa heykelciğini Pilibaşı'na bırakıp ben de belirsiz bir yere çekip gitsem. Ama nereye ?

Farkında olmadan binanın çevresinde bir devir yaptım. Sonra gene basamakları çıkıp veranda kapısı önünde durdum. Kapıya tutkalla yapıştırılmış müsadere kâğıdını görünce kendi evimizin kapısı önünde durduğumu sandım; ama yok, burası Pilibaşı'ydı. Ve Pilibaşı son soluğunu vermişti.

Başımı kaldırıp kendi evimize baktım. Karlar altından çıkan badem filizleri gözüme iliştiği anda bütün vücudumu hoş bir sıcaklık kapladı.

Basamakları inip badem filizlerine doğru yürüdüm.

9.

Kış devam ediyor. Ama Mansur'un odası güneş ışığıyla dolu. Zöhre hanım kar kristalleriyle süslü pencere örtülerinin alt yarımlarına açık mavi kordelâlar bağlayıp örtüleri iki yana kaldırmış; yattığım yerden Pilibaşı kulesini, verandanın küçük bir kesimini ve üzüm bağının Pilibaşı tarafındaki kıyısını görüyorum. Karyoladan kalkıp pencereden, Pilibaşmdan başka, eskiden badem ağacının olduğu yere, Çubar'm kulübesine, mezarlık meşelerinin tepelerine takasım geliyor. Hele kulübe! Eski yerinde mi hâlâ

acaba? Ama Zöhre hanım parmağiyle üstüne yattığım karyolayı işaret ediyor. Korkunç değil Zöhre hanımın parmağı. Gözleri içinde hoş, cana yakın bir gülümseme var. Karyolayı işaret eden parmağı da gülüyor âdeta.

— Ne zaman kalkacağım Zöhre abla?

— Dr. Z. gelip seni muayene ettikten sonra.

— Ne zaman gelecek Dr. Z.

— İki gün sonra.

— Hemen kalkacak mıyım iki gün sonra?

— Bilmiyorum.

— Niçin bilmiyorsun Zöhre abla?

— Dr. Z. gelsin hele.

Aradan iki gün geçiyor.

Dr. Z. gelmedi. Zöhre hanım sık sık odadan çıkıyor, odaya her dönüşünde rahatsızlığının çoğaldığını görüyorum yüzünde. Oda kararıyor. Ama pencere örtüleri hâlâ kurdelelerle iki yana açılı. Üzüm bağının kıyısını göremiyorum artık. Ama bağ ordadır muhakkak. Pilibaşı da ordadır. Müsadere edildi ama Pilibaşı. Müsadere ne? Zöhre hanım biür müsaderenin ne olduğunu. Hiç açıklamadı bana müsadere nin anlamını. Yok, açıkladı. Ama ben bilmiyorum hâlâ müsaderenin ne olduğunu. Müsadere - mühürlü kilit. Her şey müsadere edilirse... Her şey müsadere edilir mi hiç? Edilmez. Gülüyorum. Zöhre hanım müsadere edilirse kilidi neresine asarlar? Ha-ha-ha! Dudaklarına takarlar mühürlü kilidi; alnına ise tutkalla yapıştırılmış müsadere kararı...

Zöhre hanım iskemleye oturmuş, kapıya bakı-

yor. Pencereye baksa örtülerin kurdelelerle iki yana açılı olduğunu görür. Ama kapıya bakıyor. Ve düşünüyor. Müsadere edilmiş evleri düşünüyordur. Belki Müsö MacMorton'u. Ya da Gülşen'i. Yok. Kestiremiyorum ne düşündüğünü. Kendisi de bilmiyordur ne düşündüğünü. Derken ayağa kalkıyor. Koridora çıkmak istiyor galiba. Hayır. Dönüyor. Masaya yaklaşarak iskemleye oturuyor. Elleri masada. Sessiz, kımıldamaksızm kendi ellerine bakıyor. Bakışları anlamlarla yüklü. Sonra ayağa kalkıp koridora çıkıyor. Uzun bir süre Zöhre hanımı bekliyorum. Dönmüyor, Uyuyorum. •'• \"\ jfJJ

10.

Gözlerimi açtığım zaman lâmbanın zayıf ışığında başbaşa vermiş, alçak seslerle konuşan iki kadın gördüm.

— Durum tehlikeli elbet.

— Tehlikeli ablacığım, tehlikeli.

— Kimse inkâr edemez bunu. Tehlikeyi atlatmak için baş vurulacak çareyi de göremiyor kimse. Böyle bir çarenin mevcut olduğuna şüpheleniyor insan, doğrusu.

— Partili adamlarımız ne diyorlar?

— Moskova'nın nezdinde bizim partililerle partisizlerimiz arasında bir fark yok. Veli îbrahimov halis bir komünistti. Öldürdüler.

— Halk şaşkına dönmüş, ablacığım. Ne yapacağını bilmiyor.

— Hiç sanmıyorum. Ne yapacağını bilir.

— Ne yapacakmış?

— Bahar gelir gelmez fidesini tarlaya taşıyacak; tütününü ekecek; arkasından bağ ve bahçe işleri geliyor...

— Halkımız normal bir hayat yaşıyor gibi konuşuyorsunuz.

— Anormal bir zaman içinde normal bir hayat yaşamak bizim halk için yabancı sayılmaz.

— İki hafta önce Aluşta civarındaki köylerden doksan aile sürülmüş.

— Biliyorum.

— Sürülmek bizim için ölmek demektir.

— Hasta ve sakat olanlarımız ölür elbet. Sağlamlarımız yaşar ve doğururlar. Ama seni anlamıyorum ben, doğrusu. İki yıl öncesi sen başkaydın, Zöhre. Başka laflar ediyordun. Görüyordun halkımızın karşılaştığı ve ilerde karşılaşacağı tehlikeleri. İnsanlarımızın, kendi varlıklarında ahlâk sağlamlığiyle ahlâk çöküntüsü arasındaki farkı ayırt edemedikçe bu tehlikelere karşı koyamayacağını biliyordun. Bildiğin ve anladığın içindi ki, Seyd-Ali Tomak'ın ipin ucuna asılı cansız bedeni badem ağacı dalından indirildiğinde gözlerinden bir tek damla gözyaşı akıtmamıştm. Şimdi ise sürüleceğiz öleceğiz, yok olacağız diye sızlanıp duruyorsun. Ölmeğe lâyıksak öleceğiz elbet. Kurtuluş nereden gelecek? Hiçbir yerden hiçtir kimseden! Kime dayanacağız, gücü nerden alaca-

ğız tehlikelere karşı koyabilmek için? Çocuklarımıza ne verdik? Atalarımız bize ne bıraktılar? Hayatta saklı güçlerin, yeni çağımızda yaşayabilmek için hayat sırlarını nerde ve nasıl bulacağız? Faust'umuz mu var? Goethe'miz, Spinoza'mız, Shakespeare'miz mi var? Biz Yahudi değiliz; yeryüzünün diğer milletlerine ışık olmak için seçilmedik Tanrı tarafından. Yıllar yılı Kırım toprakları üstünde yürüdük. Evet, yürüdük; tuttuk, kazdık, ektik, devşirdik, yattık ve uyuduk. Ama düşünmedik. Çünkü sadece hak dinini kabul ettik ve inandık. İnancımız öylesine güçlü idi ki, içimizde en küçük şüphe ve heyecan için bir yerci k bırakmadık. Bütün duygularımızı iman taşlariyle bastırdık; sevgi, zevk, telâş, zekâ, şuur, hattâ hattâ cinsiyet duygularımızı bile beton duvarlarla çevirdik içimizde. Sen kendinin başka olduğunu sanıyordun. Ama değilsin! Küçük Halûk'u çarmıha gerili Isa heykelciğini bu eve getirdiği için kış kiyamet gününde kapı dışarı ettiğini senin ağzından duyduğum zaman ses çıkarmadım ama yüreğim kan ağladı, işin en acı tarafı senin bu davranışının sadece Halûk'a ve Hazreti isa'ya karşı değil, Allah'a ve dini bütün insanlara karşı olduğunu kendinin de bilmeyişindir.

Dr. Z. susuyor. Odaya tedirgin bir sessizlik çöküyor. Gözümün ucuyla Zöhre hanıma bakıyorum. Zöhre hanım, başı göğsüne düşük, masanın kenarını tuttuğu ellerine bakıyor. Lâmbanın ışığı kısık, zayıf. Ama lâmbanın ışığı Zöhre hanımın burnunu olağanüstü bir ışıltıyla parlatmış. Burnu olduğundan çok daha büyük görünüyor. Halide'nin burnu kadar bü-

www.cizgiliforum.com
enginel

yük Zöhre hanımın burnu. Kaval burun! Kaval burun! Kaval burunlu Zöhre hanım!.. Kaval burunlu Zöhre hanım! diye tekrarlıyorum içimden. Komşusunun oğlu Halide'ye kaval burunlu demiş de Halide patlatmış tokatı oğlanın ağzına; iki dişini kırmış. Ama ses etmez Zöhre hanım. Şimdi yatağım içinde doğrulup "Kaval burunlu!" diye bağırsam bile ses çıkarmaz Zöhre hanım. Başı hâlâ göğsüne düşük, ellerine bakıyor. Sürüleceğimiz gün burnu daha da uzayacak Zöhre hanımın. Bin bir türlü güçlükle ayağa kalkacak. Sürgün trenlerinde burnu daha uzayıp solacak; ne gün ışığı, ne de lâmba ışığı parlatacak Zöhre hanımın burnunu. Sonra ölecek Zöhre hanım; burnu öyle sarı sarı. Bizler, sürgün treninde, bütün gün boyunca onun soğuk bedenine, soluk ve renksiz burnuna bakacağız. Sonra geceleyin ıssız bir istasyon köşesinde duracak trenimiz; açılacak demir vagonlarımızın demir kapılan ve sarıp Zöhre hanımın soğuk bedenini Kırım'da dokuduğumuz bir yorgana, demir yolun kıyısına bırakacağız; sonra, vagonlarda ölümüz ve dirimiz, gene uçacak trenimiz uzağa uzağa uzağa; ve kimsemiz söylemeyecek sürgün trenlerinde,

"Bu dünyada üç nesneden korkarım:
Bir ayrılık
Bir yoksulluk
Bir ölüm",

sarkışım.

Zöhre hanım susuyor, doktor susuyor. Ama odaya çökmüş olan sessizlik öncesi kadar tedirgin değil artık. Zöhre hanımın burnunu parlatan lâmba ışığı titriyor pencere örtüleri üstünde - gecenin bu saatinde ikisinin soluk yüzlerine konmuş umutsuz adakları dağıtmak istermişçesine.

Zöhre hanım, başı hâlâ göğsüne düşük, masada tuttuğu ellerine bakarken yavaş bir sesle:

— Bağışla kusurumu, ablacığım, diyor.

Dr. Z. Cevap veriyor:

— Bağışlanacak bir şey yok ortada. Kusurlu olan bir sen değilsin; hepimiz...

Sonra o da yavaş bir sesle ilâve ediyor:

— Kimbilir.. Kurbanlık diye seçti belki Tanrı bizi.

Ve başını kaldırıp bakışlarını kerevete doğrultuyor:

• — Halûk nice?

— îyi, diyor Zöhre hanım.

— Yemeği ?

— Yemeği de iyi.

— Ateşini ölçtün mü?

— Ölçtüm. Normal.

— Ben hemen geri dönmek istiyorum. Muayene etmek istedim, dönmeden önce.

— Uyandırayım.

İkisi ağır ağır kerevete yaklaşıyorlar. Gözlerimi yumuyorum. Alnımda Zöhre hanımın eli.

— Halûk, kardeşim., uyan biraz.

Gözlerimi açıyorum.

yük Zöhre hanımın burnu. Kaval burun! Kaval burun! Kaval burunlu Zöhre hanım!.. Kaval burunlu Zöhre hanım! diye tekrarlıyorum içimden. Komşusunun oğlu Haüde'ye kaval burunlu demiş de Halide patlatmış tokatı oğlanın ağzına; iki dişini kırmış. Ama ses etmez Zöhre hanini. Şimdi yatağım içinde doğrulup "Kaval burunlu!" diye bağırsam bile ses çıkarmaz Zöhre hanım. Başı hâlâ göğsüne düşük, ellerine bakıyor. Sürüleceğimiz gün burnu daha da uzayacak Zöhre hanımın. Bin bir türlü güçlükle ayağa kalkacak. Sürgün trenlerinde burnu daha uzayıp solacak; ne gün ışığı, ne de lâmba ışığı parlatacak Zöhre hanımın burnunu. Sonra ölecek Zöhre hanım; burnu öyle sarı sarı. Bizler, sürgün treninde, bütün gün boyunca onun soğuk bedenine, soluk ve renksiz burnuna bakacağız. Sonra geceleyin ıssız bir istasyon köşesinde duracak trenimiz; açılacak demir vagonlarımızın demir kapılan ve sarıp Zöhre hanımın soğuk bedenini Kmm'da dokuduğumuz bir yorgana, demir yolun kıyısına bırakacağız; sonra, vagonlarda ölümüz ve dirimiz, gene uçacak trenimiz uzağa uzağa uzağa; ve kimsemiz söylemeyecek sürgün trenlerinde, ,

"Bu dünyada üç nesneden korkarım:
Bir ayrılık
Bir yoksulluk
Bir ölüm",

şarkısını.

Zöhre hanım susuyor, doktor susuyor. Ama odaya çökmüş olan sessizlik öncesi kadar tedirgin değil artık. Zöhre hanımın burnunu parlatan lâmba ışığı titriyor pencere örtüleri üstünde - gecenin bu saatinde ikisinin soluk yüzlerine konmuş umutsuz adakları dağıtmak istermişçesine.

Zöhre hanım, başı hâlâ göğsüne düşük, masada tuttuğu ellerine bakarken yavaş bir sesle:

— Bağışla kusurumu, ablacığım, diyor.

Dr. Z. Cevap veriyor:

— Bağışlanacak bir şey yok ortada. Kusurlu olan bir sen değilsin; hepimiz...

Sonra o da yavaş bir sesle ilâve ediyor:

— Kimbilir.. Kurbanlık diye seçti belki Tanrı bizi.

Ve başım kaldırıp bakışlarını kerevete doğrultuyor:

— Halûk nice?

— iyi, diyor Zöhre hanım.

— Yemeği?

— Yemeği de iyi.

— Ateşini ölçtün mü?

— Ölçtüm. Normal.

— Ben hemen geri dönmek istiyorum. Muayene etmek istedim, dönmeden önce.

— Uyandırayım.

ikisi ağır ağır kerevete yaklaşıyorlar. Gözlerimi yumuyorum. Alnımda Zöhre hanımın eli.

— Halûk, kardeşim., uyan biraz.

Gözlerimi açıyorum.

Zöhre hanımın gözleri üzgün bir gülümseme içinde. Bakışlarımı Zöhre hanımın yüzünden doktorun yüzüne götürüyorum.

— Doktor ablan sana bakmak istiyor, Halûk. Otur şöyle...

Doktor ablamın başında, Kazanski'nin avlusundaki badanah fırını andıran yarım küre şeklinde bir şapka var. Yüzü az kızıl. Benim anlamadığım bir anlamda süzüyor beni. Dikkatimi daha çok şapkası altından çıkan kırçıl saçları çekiyor. Sonra dudakları. Doktorun dudakları renksiz, kuru. Başkaydı Dr. Z. önceki yıllarda. Hatırlıyorum: Odaya girdiğinde içime bir aydınlık çökerdi. Odalara, bütün eve, sükûn ve barış çökerdi. Konuşurken, yumuşak ellerini vücudumda gezdirirken benim ömrümün tükenmez olduğunu hissederdim. Ama şimdi başka. Irmak kıyısındaki kocaman ceviz ağacının yatık dalı üstünde serçe kuşu avlayan bir kedi gibi bakıyor bana. Hoş; nasıl bakarsa baksın. Üstüne Mansur'un yattığı karyolada yatıyorum. Üstümde Mansur'un üstünü örten yorgan - akıbetim olsa olsa Mansur'un sonu gibi bir akıbet olur.

ALTINCI BÖLÜM

1.

Bahar geldi.

Ömrümün kaçıncı baharıydı bu bahar? Ömrümün on üçüncü baharı; müsadere edilmiş evimizin sekizinci, badem filizlerinin üçüncü; mezarlığmsa... Kim bilirdi mezarlığın kaçıncı baharıydı bu bahar! Gelir ve geçerdi baharlar; uzaklaşırlardı el, göz, gönül, ruhlardan; soğur, pörsür, donar katılaşır; az unutulur, az masallaşırlardı. Ama o yılın baharını unutmayacağım.

Daha Hıdırellez gelmeden bir gelinin tazeliği ve güzelliğiyle süslenmişti yeryüzü. Yamaçlar yeşermiş, ağaçlar çiçek açmış; dallarda ve saçak oluklarında serçeler sevişiyor; unutmuş Pilibaşı müsadere edilmişliğini - serçe cıvıltılarını dinhyor; unutmuş üzüm bağı geçen yıl budanmadığmı - güneş ışıklarında yıkanryor; hatırlamıyor Zöhre hanım kaç yıl öncesi değmişti kalçasına erkek eli - elleri pencere pervazında, üzüm bağına bakarken gün ışığı düşüyor göğsünde ipek geceliğinin açık yakası arasından ak memesi üstüne.

Evden çıktığım ilk gün dosdoğru badem filizlerine yöneldim. Fakat filizlerin az uzağında durakla-

yıp bağımı Pilibaşı'na kaldırdım. Pihbaşı'na baktığım sırada neler düşündüğümü hatırlamıyorum; bakışlarımı tekrar badem filizlerine yönelttiğim zaman içimden garip bir titreme geçti. Filizler olağanüstü boy atmışlardı. Filizler arasında birinin gizlendiği hissi uyandı içimde. Kim? Bilmiyorum kim ama kertenkeleden başka bir yaratık. Gitsem? Yalnız kertenkeleye raslarsam kıvanç duyarım. Kaldırırdım kertenkeleyi, göğsümde gömleğimin düğmelerini çözer de: "Sen Halûk ol, ben kertenkele olayım; sen benim ruhuma bürünüp bizim tapmağımıza gir, ben senin kılığına bürünüp bozkaya üstüne yatayım ve yatarken bozkaya üstüne badem filizlerine bakarak eski badem ağacının dalma asılı bebekleri hatırlayayım", diyerek kertenkeleyi çıplak göğsümün üstüne yatırır, elimle yeşil sırtını okşardım. Kertenkeleden başka, kertenkeleye benzemeyen bir yaratıkla karşılaşsaydım ne derdim? Dilim tutulur, hiçbir şey demez, hiçbir şey diyemezdim.

Gözlerim alabildiğine açık, badem filizlerine bakıyorum. Yel esmiyor. Güneş ışıl ışıl ve sıcak. Ama filizler bütün tazeliği ve yeşillikleriyle donup katılaşmışlar; öyle ki, göze görünmeyen yaratık - ya da ben - filizlere el değdirecek olursak filizlerin kırılıp şıngır şungur yere dökülecekleri hissi uyandı içimde ve bu hisle içimden gene garip bir titreme geçti ve dönerek eve yöneldim.

Zöhre hanımı kendi odasında buldum. Gardrobun endam aynası karşısında durmuş, bal sarısı bluzunu düğmelemekle meşguldü.

Kapı arasında durdum.

— Halûk! dedi Zöhre hanım, başını eevirmeksizin.

— Evet.

— Yalnız mısın?

Bilmiyor sanki yalnız olduğumu!

— Yalnızım tabii.

— Sarı Çömez'i bekliyorum da., içeriye girsene.

Bal sarısı bluzunu düğmeledi, göğsü üstüne düşen devrik yakasını düzeltti, iki eliyle önce saçlarını hafifçe avuçladı, sonra ellerini arkada, dar belli kara saten etekliği altından beliren dolgun kalçaları üstüne yerleştirdi; bacağındaki ak ipek çorabını düzeltmek için eteğini böğrüne kaldırmıştı ki, kendisini gözetlediğimi endam aynasında gördü ve eteğini hemen dizine indirerek benden yana döndü.

— İçeriye girsene Halûk! dedi Zöhre hanım - odanın hemen hemen orta yerinde duran çin asıllı alçak kürsünün gerisindeki kadife yastıklı iki kasır koltuktan birine oturarak.

Oldukça geniş ve çift camlı penceresi Batıya açıldığı için gün ikindiden önce güneş ışığı sızmıyordu bu odaya ve özellikle ilkbahar günlerinde odanın havası serin, eşyalar ise donuk görünüyorlardı. Fakat Zöhre hanımın tavrında donukluk belirtisinden eser yoktu. Az sinirliydi belki. Hattâ koltukta oturuşundan ve yüzüme bakışından, belirsiz bir sebeple ilişkilerimizin mayhoş bir hal aldığı düşünülebilirdi. Saçları iyice düzene konmuş, giyimi, hele bal sarısı

bluzu ve birbiri üstüne atılı bacaklarında ipek çorapları, göz aücıydı.

Eliyle hasır koltuğu işaret etti:

— Rica ederim, otur, Halûk! dedi, bakışları hâlâ yüzümde.

Zöhre hanım son zamanlarda bana karşı nezaketli davranıyor, yetişkin bir kişiyle konuştuğunun belirtisi olan nazik ve kibar bir dil kullanıyordu. Fakat nezaketi ve konuşmasındaki kibarlık yüzündeki sinirliliği yalnız bir dereceye kadar örtebiliyordu o gün. Gülen yözlerinde kıvançla kederin, güvenle güvensizliğin karıştığı bir bakış vardı.

Koltuğa oturdum. Beni gözünün ucuyla süzdü. Yalta yolculuğundan söz açacağını tahmin ettim; yanılmamışım.

— Sarı Çömez görünmüyor mu ortalıkta?

-— Hayır, görmedim, dedim yavaş bir sesle.

Önce kol saatine baktı, sonra bileğini kulağına kaldırdı.

'•— Fazla bekletmez, umarım. Öğleden önce talikasıyla evin yanında bekleyeceğim demişti. Saat on ikiye yaklaşıyor.

— Yalta'ya mı gideceksiniz, diye sordum.

— Evet, dedi Zöhre hanım.

Ve gözlerini hemen sakladı. Bense ona bakıyordum. Şimdi az ürkek ve çekingen haliyle kendisine pek benzemiyordu. Kiraz kızıl boyalı dudaklarında hafif bir titreme vardı.

Orta okul sınavlarına hazırlıklarım sona yaklaşıyordu; Zöhre hanımın yolculuğunun bu sınavlarla il-

www.cizgiliforum.com
enginel

gili olduğunu düşündüm. Fakat bakışlarını yeniden yüzüme çevirdiği anda bu düşüncem siliniverdi kafamın içinden. Sınavlardan uzak, hattâ benim şahsımla hiçbir türlü ilgisi olmayan bir şey izah ediyordu bakışları; ama Zöhre hanımın ağzını aramaktan kendimi alamadım:

— Ortaokul sınavlarına giriş işi için mi gidiyorsunuz Yalta'ya? diye sordum.

Zöhre hanım ses etmedi. Sorumu duymamış görünüyordu.

— Zöhre abla..

Bakışları hâlâ yüzümde, tavrını bozmaksızın konuştu:

— Hayır. Hayır, Halûk...

Yüzüme ahmakça bir tebessüm takıldığını hissettim ve Zöhre hanımın benimle ilgisi olmayan bir işle Yalta'ya gittiğini bildiğim halde, işin içine kendi şahsımı karıştırdığım için kendime kızdım. Zöhre hanım sıkıldığımı anlamış olacaktı ki, hemen ayağa kalktı, elini omuzuma koydu:

— Hayır, Halûk. Başka bir işle. Okul konusu üzerine iki ay öncesi Dr. Z. ile konuşmuştuk. Bu hususta Dr. Z'nin düşüncesini sana açıklamam gerekiyordu. Yapmamışım.

Şimdi yüzüme bakan gözleri kendi içine çökmüş olan bir sıkıntıyı aksettiriyordu. Okul meselesini kendisine hatırlattığıma pişmandım. Zaten okulun yatılı olduğunu biliyor, sınav zamanı yaklaştıkça dar ve monoton ama ne kadar da ruhuma yakın çevrem-

elen koparılıp benim için yabancı yerlere götürüleceğimi korkuyla düşünüyordum.

— Dr. Z. şimdilik senin burada kalmanı tercih ediyor.. Durum bir iki ay içinde değişir. Hepimizin, bütün insanlarımızı ilgilendiren durumdan bahsediyorum. •

Sustu. Gözlerini yere indirdi. Hayli uzun baktı. Bakarken yavaş, biraz da kederli bir sesle devam etti:

— Geçen kış haber aldık babandan.. Halûk şimdilik yanınızda kalsın; elime geçecek ilk fırsatta oğlumu kendi yanıma alacağım, diye yazıyordu mektubunda. Kış boyunca babandan haber bekledik; gelmedi. Fakat ben umutsuz değilim. Günün birinde kendisinin çıkıp gelmesi de muhtemel. Beklemeliyiz sabırla.

Konuştukça coşuyor, sesi güçleniyordu.

— Biliyorsun, kış içinde hastalandın. Dr. Z. ince ruhludur, diyor senin için; ama bedence sağlammışsm.. Bir yıl daha geçsin aradan. Bekleyelim; bakalım ne olacak. Durum değişir. "Değişmesi lâzım.

Sonra gene susuyor. Bakışları yüzümde, sözle değil, bakışıyla soruyor: "Yalta'ya ne işle gidiyorsun diye sormayacak mısın Halûk?"

Lâf olsun diye soruyorum:

— Ne işle gidiyorsunuz Yalta'ya?

Zöhre hanımın gerçekten uzun ve kara kirpikleri var; gözlerini yumuyor; açtığı zaman uzun ve kara kirpikleri arasındaki kahverengi gözleri daha güçlü bir ışıltıyla parlıyorlar.

— Eşref beyden mektup aldım bu sabah. Hatırlıyorsun değil mi, Eşref beyi?

Ve bakışlarını mavi kıravatlı genç adamın fotoğrafına yöneltiyor.

— Ben...

Boğulmuş gibi susuyor. Ayağa kalkıyor; eli göğsünde bal sarısı bluzunun devrik yakasını çekiştiriyor ve bakışları hâlâ fotoğrafta:

— Ben evlenmek istiyorum, Halûk! diyor.

Odanın sessizliği içinde ikimiz donakalıyoruz.

Fakat uzun sürmedi bu. Günlerce taşıdığı yükü yere vurmuşçasına Zöhre hanımın elleri yanlarına sarktı; tavrı değişti. Yüzüme baktığı anda içinde bir şeylerin kırıldığını hisseder gibi oldum. Ama ne? Bal sarısı bluzu öncesinden farksızdı. Ama bu bluzun içinde aniden bir şey pörsümüştü, bir şeyler dökülmüştü.

Zöhre hanım garip, çocuksu bir gülümsemeyle gülmeğe çalıştı. Başardı da. İki elini kaldırdı. Bana doğru yürümüştü ki, birden atıldım, kollarımı beline doladım, başım onun göğsünde hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladım.

Zöhre hanım da sessizce ağlıyordu ve ağlarken durmadan sıcak dudaklariyle alnımı, yanaklarımı, kulaklarımı, gözlerimi, boynumu öpüyordu. Sonra başımı avuçladı, yaşlı gözlerle yüzüme baktı ve elimden tutarak yarı ürkek, yarı eğlenceli bir tavırla beni hasır koltuğa çekti. Koltuklara oturmuştuk ki, koridorda sesler duyuldu; Zöhre hanım hemen ayağa kalktı:

— Çömez gelmiş, dedi.

Ben de kalktım.

— Halûk, dedi Zöhre hanım - kapıya kaçamak bir göz atarak - benimle beraberce Yalta'ya gitmek istiyor musun?

Evet dememe vakit kalmadan kapı vuruldu. Ve boğuk bir ses haykırdı.

— Zöhre hanım!

Zöhre hanım kapıyı açtı.

Koridorda soylu bir Tatar kıyafetiyle - ayağında temiz çizme, başında kır kalpağı - Sarı Çömez duruyordu.

— Hazır mısınız? diye sordu Çömez.

— Evet, dedi Zöhre hanım - başını çevirip bana bir göz attı.

— Gidelim.

— Gidelim. Halûk da bizimle birlikte gelecek.

Sarı Çömez'in omuzu üzerinden Gülşen'in sesi sızdı odaya:

— Yok yok!

Ve Sarı Çömez'i eliyle bir yana iteleyerek odaya girdi Gülsen. [1]

v Gülsen yüklüydü gene o sırada, ama yüzü hırçındı, ince ayakları üstünde sağlam bir duruşu vardı; kabarık karnı üstünde peşkire sarih bir sahan tutuyordu.

— Halûk için Yalta'ya gitmenin sırası mı şimdi? Kendisine Karaim böreği getirdim.

Gözlerini yüzüme dikti.

— Sen evde otur, yavrum. Ablan için yapılması

gereken ciddî bir iş çıktı Yalta'da. Otur, ağız tadiyle yemeğini ye. İstiyorsan bizim eve gel.

— Halûk'un evde yalnız başına kalmasını istemiyorum doğrusu, dedi Zöhre hanım, bakışlarını Sarı Çömez'in yüzüne götürerek. Fakat sesinde kararsızlığı hissediliyordu. Gülsen kadın yanıma sokuldu.

— Ben burada oyalanırım, ikiniz şehirden dönünceye dek.

— Olur mu? Çocuklar var.. Böylesine bir zahmet için...

Sarı Çömez Zöhre hanımın lâfını kesti:

— Kalsın burada. Harçlığı benden. Biz gidelim. Akşama geri dönmek istiyorsanız, acele etmemiz lâzım.

Zöhre hanım memnundu. Gülsen Kadın'ı öptü; Sarı Çömez'se bir ağa tavriyle elinde tuttuğu kamçısını kaldırdı, kamçısının sapını kır kalpağına değdirdi; gülen gözleriyle beni süzdü.

— Hem sün...

Sözünün sonunu getirmeden akpak dişleriyle gülerek lâfını yeni bir ifadeyle tamamladı:

— Cilâsin gibi bir adam yahu! Kadın himayesi mi gerek ona!

Koridora çıktık. Zöhre hanım mutluydu. Ortalık kararmadan geri döneceklerini ve evden çok uzaklaşmamamı bir kez daha öğütleyip Çömez'le yan yana koridor kapısına doğru yürüdüler. Ben ve Gülsen Kadın Mansur'un odasına girdik.

Güneş tam üzüm bağı üzerine gelmiş, ışıklariyle odayı aydınlatmıştı. Oda sıcaktı. Pencere örtüsü üstünde iki sinek - biri aşağıya öteki yukarıya doğru - hareket ediyor; arada duraklayıp yön değiştiriyorlardı.

Gülsen Kadın sahanı masa üstüne yerleştirdi, kapağı kaldırdı, eğilerek yemeği kokladı, başını kaldırıp derin bir soluk aldı ve benimle ilgisiz, masanın gerisindeki iskemlelerden birisini odanın orta yerine çekti, odadaki eşyaları soğuk bir bakışla gözden geçirdi - sessizce iskemleye oturdu. Gülsen Kadm'ın çevikliğine rağmen hayatı pencere örtüsü üstünde hareket eden iki sinek temsil ediyordu odada. Gülşen'den ses sada çıkmadığı için masa başına geçip sahandaki Karaim böreklerini yemeğe cesaret edemiyordum.

Koynundan bir kutu çıkardı Gülsen, kutudan sıçan kuyruğunca ince bir sigara aldı, yaktı. Sigarasının dumanını düzenli bir ritimle dudakları arasından havaya savururken bakışlarımız buluştu. Gülsen Kadın kaş göz işaretiyle sahanı işaret etti. Bir börek aldım. Böreği - Gülşen'in dikkatini üzerime çekmek için idi belki - büyük bir iştahla yemeğe başladım. Kadın aynı tempo ile sigarasını içiyor, benimle ilgilenmiyordu. Neden sonra iskemlede oturuşu, hele çorabının sarı lâstik bandiyle bağlı olduğu yerde entarisi altından çıkan bacağının çıplak kısmı dikkatimi çekti. Gülsen de bunun farkına varmış olacaktı ki,

eliyle eteğini düzelterek bakışlarını pencereye çevirdi. Örtüler üstündeki iki sineği görüyordu belki; dudakları yarı açıktı ve alt dudağına tutunarak çenesine sarkmış sigarasından yükselen ince.duman şakağına düşen saçları arasına giriyordu.

Gülşen'in karnı olağanüstü kabarıktı. Karaim böreğini yerken, odanın orta yerinde iskemlede Gülsen Kadın değil de Sevgil otursun istiyordum. Sevgil saklamazdı benden bacağının çıplak kısmını. Sevgil iskemlede oturup sessizce sigara içmezdi. Ben, masanın gerisinde oturup Karaim böreği yemezdim sessizce. Karşılıklı dururduk; karşılıklı bakışırdık...

— Halûk!..

Halûk kelimesi bir anlam taşır. Kulağıma beklemediğim bir anda "Halûk" kelimesi girdiği gün beni olağanüstü bir şey beklediğini, günün sonunda olağanüstü bir olayla karşılaşacağımı hisseder gibi oluyorum.

Başımı kaldırıp Gülsen Kadm'a baktım. İskemlede oturuyordu: Tombul, hareketsiz, içi saman dolu bir bebek gibi. Halûk kelimesi anlamsız; katı; taş gibi kazılı gevşek toprağa düştü; ne bir serçe uçtu, ne bir meşe yaprağı havada yalpa vurdu. Ama bakışlarımı Gülsen kadının şiş karnından ayıracak olursam günün birinde - belki ortalık karardığı bir sırada - Kazanski'nin sofasında Sevgil'i beklerken, belirsiz bir yerden koca bir İblis gelip mezarlık duvarına tırmanacak, korkunç ağzını açacak, bir zamanlar yu-

tup yutup karnına doldurduğu tüm günahlı canları gözlerim önüne kusacaktı.

Karaim Böreği elimden sahana düştü. Ama Gülsen Kadın hâlâ sessiz; cansız bir bebek gibi oturuyor iskemlede. Ayağa kalkıyordum ki, gözleri canlanıverdi. Bakışlarını yüzüme doğrulttuğu zaman irkildim birden. Fakat Gülsen yavaş hattâ yatıştırıcı bir sesle konuştu.

— Yemeyecek misin, Halûk?

Ses çıkarmadım.

— Peki. Acıkınca gelir, yersin. Şimdi çık, dışarda oyalan biraz; ben de eşyaların tozunu alayım..

Çıktım.

3.

Güneş gökyüzünde. Arılar bal peteğinde. Eski kuyunun çevresindeki duru sularda su sineği. Benekli kelebek benekli çiçek arar havada kanat çarpıp; çıkmış bozkaya üstüne, güneşlenir kertenkele; ve güneş ışıkları altında salkım söğüt mutlu - yorgun;, vız gelir müsadere kararı serçelere - dertleşirler saçak oluğunda cıvıl cıvıl.

Üzüm bağının şose yamacına bitişik kesiminde bir adam üzüm kütükleri üzerine sarkık çalıları kesiyordu. Adama yöneldim. Uzaktan gördü beni; aldırmadı. Küçük baltasiyle boyuna çalıları kesiyor; yamaçtan üzüm kütükleri dibine yuvarlanan çalı çırpıları kaldırıp gene yamaca atıyordu. Üç beş adım

uzağında durunca doğrulup yüzüme baktı. Yüzünün rengi esmer uçuk. Kaşları kır. Kara saçları da kır lekeli. Sanki kuşlar çımkırmış saçlarına. Tavşan kulaklı. Dişlek. Ve az ürkek.

Gözlerini yüzümden yola götürüyor, çevresini kolluyor. Adam, korkma! Yeşil üniformaülar geçen kış geçmişlerdi yoldan; dönmezler gayrı bu bahar gününde. Dönseler de korkma. Sen bir tavşan değilsin, vurmazlar seni üzüm bağında.

Şimdi adam yüzüme bakıyordu.

— Sen, Topkayacı'nın oğlu değil misin? diye sordu.

— Evet, dedim.

Elinde tuttuğu kısa saplı küçük baltasını yere bıraktı.

— Koskoca adam olmuşsun a Halûk! Seni yabancı sandım da korktum. Babandan hiç haber gelmiyor mu?

— Mektup yazdı geçen kış. Günün birinde dönerim diyor mektubunda.

— Döner elbet, dedi adam, yere oturdu.

Sessizce cebinden tütün kutusunu çıkarıp bir sigara sardı. Sigarasını sararken önünde dikili dizleri arasındaki toprağa bakıyordu. Sigarasını yakarken de bakışlarını topraktan ayırmadı.

— Döner elbet, dedi gene.

Ama sesinde hüzün ve güvensizliği beliriyordu.

— Bu bağ da Topkayacılarmdı. Zöhre hanım emanet etti bize, iki yıl öncesi. Hemen hemen parasız... sizin olsun dedi. Değer mi bilmem. Hükümet

www.cizgiliforum.com
enginel

alacakmış.. Öyle diyorlar. Fakirinkini de, zenginin-kini de.. Dedikleri hiç de yahşi değil.

Şimdi başı gene öne düşük, toprağa bakarken gözlerinin nemlendiğini gördüm. Bakmak istemiyorum adama. Dudaklarında hafif bir titreme var. Bakarsam yüzüne gözleri dolacak. Kirpikleri ucundan kurtulan yaşları tıraşına takılıp sabah güneşinin ışıklarında kırağılar gibi ışıyacak. Bakmak istemiyorum adama.!

"Akışta civarında köylerden seksen aile sürüldü" diyecekti, bakarsam yüzüne.

"Körbegil'li Ahmet Çavuş'un karısı delirdi de üç aylık yavrusunu dereye attı", diyecekti, yüzüne bakarsam,

"Kıyıda biriken halk bir ağızdan:

Men bir saray yaptırdım tepesi daldan
Aytır da ağlarım.
Kimimiz "maldan ayrıldı, kimimiz candan
Aytır da ağlarım,

diye türkü söyledi", diyecekti, yüzüne bakarsam.

Ah, erken aşk; erken bunalım; erken ölüm! Oysa badem filizleri henüz yapraklanmış; kirazlar -henüz çiçek açmış; müsadere edilmiş Pilibaşı'nm ve müsadere edilmiş evimizin saçak oluklarında serçeler henüz başlamışlar cıvıldaşmaya, Dinlemek istemiyorum adamı!

Dönüyorum. Adamın dikkatini üzerime çekmeksizin Pilibaşı'na yöneliyorum.

Pilibaşı sessiz. Müsadere edilmişliğine alışmış gayrı. Boyun eğmiş. Çevresiyle ilgisini tamamen kesmiş. Beni de tanımıyor Pilibaşı. Üzüm bağında dönüp dolaşıp eve dönüyorum.

Çıt çıkmıyor odalardan. Oysa Mansur'un odasının kapısı ardına kadar açık. Gülsen Kadın sahanda kalmış börekleri yedi de, kurbağa yutmuş bir yılan gibi, uyuyordu şimdi masanın dibinde.

Usulca odaya sızıyorum. Gülsen yok. Masada sahan. Sahanda iki buçuk Karaim böreği. Koridora çıkıyorum. Öteki odaların kapılarını açıp Gülşen'i arıyorum. Hiçbir yerde bulamıyorum Gülşen'i. Yalnızlık benim için değilmiş meğer. Ansızın Gülsen Kadın bir yerlerden çıkıp ters bir tavırla yüzüme baksın istiyorum. Ama odalar boş ve sessiz. Hele Zöhre hanımın odasındaki sessizlik anlamlarla yüklü. Endam aynalı gardrop, kadife yastıklı koltuklar, karpuz camı mavi lâmba, raftaki kitaplar - her şey değişik bir anlam taşıyor. Rafa yaklaşıyorum. Rasgele bir kitap alıyorum elime: Çehov - Piyesler. Kitabı orta yerden ikiye açıyorum. Sayfalar: 242-243.

Astrov. Marina. Voinitski. Sonia. Maria Vasilyevna; tümü odada, tümü bir arada. Bu oda sandığım kadar sessiz ve terkedilmiş değilmiş meğer.

Ama.

"Sonia; (İçeriye girerek) Gittiler! (Gözlerinin yaşını siler) Tanrı korusun onları. Tanrı hayırlı yolculuk versin onlara! (Amcasına hitaben) Hoş; haydi, Vania amca bir işle uğraşalım!

Voinitski: Çalış çalış..

Sonia: Aradan uzun bir zaman geçti, beraberce şu masanın başına oturah..."

Sessizlik, sessizlik! Ah, boğucu sessizlik! Kahredici, çıldırtıcı sessizlik! Kimisi kitap okur - okur veya görünür; kimisi esner; kimisi, parmakları dudaklarında, tırnak uçlarını kemirir; kimisi hüzünlü gözleriyle hesap defterinin sayfalarını çevirir; kimisi ise sinek avlar.. Ah! Bu ne can sıkıntısı!

Savaş yok mu, savaş!

Yok!

Ya devrim ?

Yok!

Japonlar, Çin'ler ne yapıyorlar?

Hiç. Sessizler.

Ya Türkler?

Türkler hâlâ hasta.

Çatlayacak insanoğlu bu can sıkıntısından!

"Astrov : Bu oda ne kadar sessiz! Ne kadar sıcak ve rahat!....

(Atların koşum takımlarından çıkan sesler duyulur). Atlarım geliyor!... Benim için sizlere sağlıcakla kaim demekten başka yapılacak iş kalmadı artık burada, benim dostlarım! Sizlere — ve masama — sağlıcakla kalın deyip yola çıkmalıyım!.."

Kulaklarıma ansızın atların nal. sesleri, araba gürültüleri giriyor. Odadan çıkıyorum. Yarı karanlık koridoru koşar adımla geçerek şoseye yükselen dar toprak yolun ucunda durdum. Yalta yönünden gelen arabalar geçiyordu yoldan. îki araba geçti. Az claha bekledim. Üç araba geçti. Durmadılar. Zöhre

hanım yoktu görünürde. Bir araba daha geçti.

Dönüp oturma odasına giriyorum.

Zöhre hanım akşamın hayli ilerlemiş saatlerinde döndü. Heyecanlıydı. İki eliyle yüzümü avuçlayıp alnımdan öptü, sonra kendini Mansur'un odasında kerevetin üstüne sırtüstü bırakıverdi ve iki elini başı altına sokuşturarak, bir süre sessizce tavana baktı. Tavanda lâmbanın ışığıyla aydınlanmış çevreyi değil de kendi yıldızının aydın halesini görüyordu sanki.

— Ah, Halûk! dedi, bakışlarını tavandan ayırmaksızm - ne kadar mutluyum, bilsen!

Mutluydu.

— Yeniden dünyaya gelmiş gibiyim.

Doğrulup kerevete oturdu.

— Eşref beyin evinde çay içtik önce. Sonra parkta biraz deniz kıyısında gezdik Eşref beyle. Son iki saatimizi ise Dr. Z. ile bir arada geçirdik.

Konuşuyor, susuyor; oturduğu yerden beni süzüyor, yüzümde Eşref beyi görmek istiyor. Görüyor belki. Sonra heyecanı yavaş yavaş zayıflıyor.

Akşam yeme|ini geç bir zamanda, hemen hemen sessizce yedik. Yatmadan önce Hıdrellez günü, köy kızlarının mezarlığa gelip mezarlığın güneşli duvarı dibinde çiçek ekeceklerini söyledi.

4.

Gökyüzü yüksek ve mavi. Zöhre hanım erken-

den pencereleri açtı. Üzüm bağı üzerinden esen hafif doğu yeli pencere örtüsüyle oynuyor âşıkane. Ben çay içiyorum. Zöhre hanım yastık yüzlerini değiştiriyor, değiştiriyor ve burnu altından bir şarkı mırıldanıyor :

Bugün Fatma süslendi
Ferişteler seslendi...

Büılak kabartıyorum. Zöhre hanım şarkının gerisini bilmiyor belki - aynı mısraları tekrarlıyor :

Bugün Fatma süslendi
Ferişteler seslendi...

Niçin bugün?
Çünkü bugün Hıdrellez.

Bugün Fatma süslendi
Ferişteler...

— Zöhre abla!
— Ne istiyorsun, Halûk?
— Ferişte ne?
— Melek.
— Melekler konuşur mu?
— Konuşurlar.

Gülüyorum. Odaya ve içime garip bir sessizlik çöküyor birden. Ama oda ve içim boş değil. Pencere örtüsü üstünde melek eli, kertenkele gözü ve keçi sü-

dü; minarede meyzin sessiz, donuk; avucum içinde Kazanski'nin alın teri ve Karanfil Nuri'nin sigara dumanıyla yalazlanmış bıyığı. Bütün gerçekler Zöhre hanımın dudakları arasından dökülen mısralarda :

Bugün Fatma süslendi
Ferişteler seslendi...

Zöhre hanım yüzüme baktı.

— Konuşurlar tabii, dedi.

Fazla soru sormak istemiyorum.

... Senin dinlemene bağlı, diyor Zöhre hanım, dinlemesini bilirsen eğer, yalnız insanları değil, meleklerin konuşmasını da duyarsın.

Mansur'un odası deminki sessizliğe bürünüyor gene. Hafif doğu yeli pencere örtüsüyle yarenlik ediyor.

— Sen çayını içtin mi, Halûk?

— İçtim.

— Evde yapacağın bir iş yok mu?

— Yok.

— Mezarlığa kadar gitsen... Kadınlar mezarlığa geleceklerini söylüyorlardı. Kimseler gelmiş mi acaba?

Çıktım.

—- Gülşen'e raslarsan kendisiyle görüşmek istediğimi söyle! diye seslendi arkamdan Zöhre hanım.

Ayı Dağı üzerine hayli yükselmişti güneş. Görünürde kimseler yoktu. Havaya taze ot, taze yaprak.

ılık toprak kokusu sinmişti. Müsadere edilmiş evimize yaklaşırken birisini — belki Sarı Çömez'i — göreceğimi sandım.. Avlu boştu. Ama bostanda, iki yıl öncesi Çömez'in diktiği — başına geçirdiği kavanoz eksik — korkuluk aynı yerde duruyordu. Bostanı otlar ve çeşitli boyda bitkiler kuşatmıştı. Kazanski'nin evi yandaki kesiminde geçen yıl toprakta kalmış patatesler olağanüstü boy atmış, çiçek açmışlardı. Güneş sıcaktı.

Kalas yığını yanında durdum. O yılın baharı da eğrelti otları olağanüstü "uzamıştı. Yol dibindeki Kazanski'nin evi biraz daha alçalmış gibiydi. Mezarlıktan insan sesleri, konuşmalar çıkıyordu. Kazanski'nin evinin sessizliği, çevresinden kopukluğu içime işliyordu. Kalaslar üstünde kalmış, çocukluk yıllarım iz bırakmadan silinip gitmişti. Bir an mezarlığa yaklaşmaksızm geri dönmek istedim. Ama dönmedim. Kazanski'nin evinin avlusunda durmalıydım. Avluda dururken sofa basamakları üstünde Sevgil belirirdi belki. Ne serçe cıvıltıları, ne Hıdrellez; hattâ bostanın orta yerinde duran korkuluk canlanıp takla atsa bile onarmazdı içimde kırılan şeyi; Sevgil onarırdı.

Yoldan çıkıp avluya girdim. Sofa boştu. Gözlerimi çevremde gezdiriyorum. Görünürde kimseler yok; Ama bilinmez; belirsiz bir yerden cin gibi çıkıverir çilli Sevgil.

Sofa basamaklarına yaklaşıyorum. Sofaya açılan iki kapı arasında duvara, tutkalla yapıştırılmış müsadere kâğıdı. îrkiliyorum birden. Başımı çevirip yarım küre şeklinde badanalı fırına yöneltiyorum

gözlerimi. Kimse yok. Müsadere kâğıdı çekiyor gene dikkatimi. "Müsadere edilmiş", diye mırıldanıyorum kendi kendime. Oysa oda kapıları açık. Sofada minesi dökülmüş bir çanak...

Yoldan biri seslendi :

— Halûk!

Döndüm. Karanfil Nuri duruyordu mezarlık duvarı dibinde.

— Durma orda öyle! Yeşil üniformalıların gözüne ilişirsen...

Lâfını tamamlamadan sustu. Sonra :

— Müsadere edildi bu ev de! Sevgili bulamazsın orda! dedi.

Ve mezarlık duvarı dibince şoseye doğru yürüdü.

"Müsadere edildi", dedim içimden. Ve avludan çıkıp mezarlık kapışma doğru yürüdüm.

5.

Eski mezarların taşları yosun ve otlardan arınmış, demir parmaklıklı mezarların parmaklıkları yeniden boyanmış; güneş ışıklarında parüyorlardı. Birkaç genç, birkaç kız işlerini tamamlayıp yola çıkmış, kol kola ve şarkı söyleye söyleye mezarkktan uzaklaşıyorlardı. Mezarlığın oldukça yüksek güney yamacı dibindeki künkten akan soğuk suda adamlar topraklı ellerini yıkıyor, kadınlar, mezarlar arasına gerili örtülerden son ekmek kırıntılarını kaldırıp me-

zar toprakları üstüne atıyor, evlerine dönmeye hazırlık görüyorlardı,

Zöhre hanımın "Gülşeni görmek istiyorum", sözlerini hatırladım; ve birden yola koştum.

Çömez'in talikası yolun kıyısında; atın koşumları çözük, hayvanın kafası torbada, yem yiyordu. Ama Sarı Çömez yoktu görünürde. Tekrar mezarlığa girip Çömez'i aramaya koyuldum. Karanfil Nuri geçti yanımdan; arkasından seslendim :

— Gülsen yengem nerde?

Durdu :

— Evine dönmemîşse mezarlıkta bir yerdedir.

— Dönmedi. Çömez ağamın talikası yolda.

Karanfil Nuri dönüp bakışlarını mezarlıkta gezdirdi. Birden gözleri bir noktaya takıldı. Baktı baktı. Sonra güldü; ve, gözleri içinde tath bir gülümseme, başını baktığı yere attı.

— Orda, dedi.

Mezarlığın Güney kesimindeki boş arazinin otları üstüne boylu boyunca sırtüstü uzanmış, kabarık karniyle taze bir mezarı andıran, Gülsen Kadın yatıyordu. Karanfil Nuri, yüzü hâlâ tath bir tebessüm içinde, mezarlık kapısına doğru, bense Gülşen'e doğru yürümüştüm ki, yoldan bir ses geldi kulağıma.

— Hamsiiiii!.. Taze hamsiiiii! Buyuruuun! Taze hamsini!..

Durdum. Mezarlığın kuzey duvarı üstünde bir köpek ince ince havladı. Döndüm. Duvar üstünde duran göbelez mezarlıktakileri hamsiye davet ediyordu sanki. Gene Gülşen'e doğru yürüdüm. Yoldan hâlâ

www.cizgiliforum.com
enginel

balık satıcısının ve göbelezin ince sesleri yayılıyordu etrafa.

Derken açık arazide Sarı Çömez belirdi. Çömez Grülşen'e yaklaşarak bir şeyler söyledi. Sonra yan yara mezarlık kapısına doğru yürüdüler. Yanımdan geçerlerken ikisine katıldım.

Zöhre hanım, üzeri gölgelikle örtülü ve tek at koşulu hamsi arabası yanında duruyordu. Göbelez, havlamaktan yorulmuş olacaktı ki, arabanın altında yatıyordu. Zöhre hanım balıkçıyla konuşuyor, ben göbeleze bakıyorum :

"GÖbelez! Benim de bir köpeğim vardı, adı Çuha r."

"Zağar mıydı?"

"Yarı zağar, yarı melez."

"Tavşan tutar mıydı, tavşan?"

"Yok."

"Sansar kovalar mıydı, sansar?"

"Yok."

"Bıldırcın ürkütür müydü?"

"Yok."

"Kirpi?"

"Yok."

"Köstebek falan?"

"Yok."

"Tilki?"

"Yok."

"Kedileri kovalar mıydı, kedileri?"

"Yok."

"Ne yapıyordu?"

"Hiç. Kulübesi vardı. Kulübesine zincirliydi. Uyurdu çoğun."

"Yaa. Öyle desene."

"Uyumadığında kuşların cıvıltısını dinlerdi."

"Ne oldu?"

"Vurdular. Geberdi."

"Gömdün mü?"

"Hayır. Bacağına bir ip bağlayıp çeke çeke belirsiz bir yere götürdüler."

"Kötü insanlar. Kayboldu demek. Kalmadı mı hiçbir şeyi?"

"Kaldı."

"Nesi kaldı?"

"Kulübesi."

"iyi. Kulübesine bak; temiz tut. Bilinmez. Günün birinde..."

"Yapamam."

"Neden yapamazsın?"

"Kulübesi müsadere edildi."

— Halûk!

Gaaak!

Bir karga öttü mezarlık meşelerinin tepesinde. Zöhre hanım, gözleri alabildiğine açık, yüzüme bakıyor. Gülsen Kadın bir kilo hamsi satın aldı balıkçıdan; Sarı Çömez'in elinde tuttuğu, içi yeşil yaprakla döşeli sepete balıkçı hamsileri boşaltıyor terazi gözünden.

Gaaak!

Karga kanat çarptı;

Gaaak!

Bakkçmın dudakları arasındaki sigarasının gevşek külü hamsiler üstüne düştü •— ve uçtu karga.

— Ne oluyor sana, Halûk! dedi Zöhre hanım yavaş ama acılı bir sesle.

Ve yaklaşıp elinin beş parmağını saçlarım arasına gömdü. Sonra avucunun içiyle alnımdaki terleri sildi.

— iyisin ya? diye sordu.

Sakıngan bîr hali vardı şimdi Zöhre hanımın.

— iyiyim, Zöhre abla..

— Gülşen'le az konuşayım da hemen eve gideriz.

Balık satıcısı arabasına tırmandı, yanıbaşmda göbelez. Ben yatışmıştım; ama köpeğe bakıyordum hâlâ. Köpek bakmıyordu bana. Araba hareket etti. Dönemecin berisine geçerken batmak üzere akşam güneşinin ışığı sızdı gölgeliğin altına; araba yaldızlı eşya ve sırmalı gümüşlerle doluydu sanki — ama parlamasiyle dönemecin ötesinde gözden kaybolması bir oldu.

— Hamsiiii!

Balık satıcısının sesi yamaçtaki çahlar arasında eridi.

Yola meşelerin gölgesi düşmüştü. Karga ötmedi fazla. Mezarlık boş. Yalnız serçe cıvıltıları çıkıyor mezarlıktan. Ama sessizliği bozmuyordu serçeler.

San Çomez'in ve Gülşen'in talikaya binip döne-

meçin berisinde ne zaman kaybolduklarını hatırlamıyorum. Başımı yola çevirdiğimde Zöhre hanımı yambaşımda buldum. Kör bir bakışla mezarlığa bakıyordu.

— Gittiler mi? diye sordum.

Duymadı. Belki duymamazlıktan geldi. Elleri yanlarına sarkık; cansız âdeta. Bakışlarımı yüzüme kaldırdım. Görmüyordu beni. Ne tuhaf bir hanım şu benim Zöhre ablam! Eşref beyle evlenirse kabarır karnı günün birinde. Elini tıpkı Gülsen kadın gibi tutar kabarık karnı üstüne; içi hamsi dolu sepeti tıpkı Gülsen Kadın gibi geçirir koluna. Balıkçıdan bir kilo hamsi almış olsaydı... Yazık. Almadı.

Hamsi yerine taze patates yedik o akşam. Önce bol suda kaynattı ceviz büyüklüğünde patatesleri Zöhre hanım; sonra kabuklarını soyup az yağda hafif kavurdu ve üzerlerine maydanoz doğradı.

İkimiz yerken Zöhre hanım kulağıma eğilip fısıldadı :

•— Halûk! Ben bir hırsızım, dedi.

Hırsız tavrı yoktu Zöhre hanımda. Ama sordum :

* — Neden?

— Sizin müsadere edilmiş evinizin yanından geçiyordum...

— Bizim bostandan mı getirdiniz bu patatesleri?

•— Evet. Maydanozu da ordan kopardım. Kimse görmedi.

Zöhre hanım güldü; ayağa kalkıp odadan çıktı.

Ben tabakta kalmış son iki patatesi yedim.

Güneş battı. Üzüm bağı karardı. Mansur'un odasında lâmba yandı. Ve geçti gün öyle.

Yok; basbayağı bir gün değildi o gün. Hıdrellez'li, hamsili, göbelezli, taze patatesli ve maydanozlu bir gündü o gün. Ama geçti. Kapat sayfayı, Halûk; yat ve uyu. Yarın... Yarın gene yola çıkarsın. Öbürsü gün de, sonraki günler de yola çıkarsın. Bostanın kıyısındaki yıldız çiçekleri boy atar; güne bakanlar yükselir yükselir yükselir; toprakta saklı patatesler büyür büyür büyür; maydanozlar yeşerir yeşerir yeşerir; kabak sürgünleri uzar uzar uzar; fasulyalar yücelir yücelir yücelir; sarmaş dolaş kuşatırlar bostanı dört yandan — unutulmaz bizim bostanlarımız; Babilin bahçeleri gibi silinmez hiç hâtıralardan aradan bin yıl geçse de.

6.

Ve geçiyordu günler. Yazın ortalarına doğru yeşil üniformalılar geçti yoldan; ama tütün zamanıydı — benden başka gören az oldu; görenler de aldırmadılar. Fakat önümüzdeki yaz ayları içinde köyün büyük olay ve değişikliğe sahne olacağını tahmin ediyordu herkes.

Bahar sessizce, âdeta gizli gizli geldi. Nisan ayı bulutlu geçti. Nisanın ortalarına doğru tomurcuklar iyice çatlamıştı ama mezarlık meşeleri arasından Ayı Dağını, deniz kıyısını ve tütün tarlalarını görmek

mümkündü daha. Hıdrellez'den iki hafta önce gökyüzü bulutlardan temizlendi; güneş Ayı Dağı gerisinden çıktığı andan akşam saatlerine dek sıcak ışık^-larıyla yeryüzünü ısıtıyordu. Bir hafta içinde yamaçlar ve kırlar yeşerdi, üzüm bağları semirdiler, yüzyıllık meşeler bile yapraklarla örtüldü. Fakat insan namına kimse görünmüyordu yolda. Güzel baharın kendilerini aldattığını, güzelliği içinde bir tehlike gizlendiğini yüreklerinde hissediyorlardı. Sonra Hıdrellez geldi ve mezarlık geleneksel sessizliğinden kurtulup canlı bir gününü yaşadı.

Mayıs ayı içinde yağmur hiç yağmadı. Zöhre hanımla birlikte müsadere edilmiş evimizin avlusundaki musluktan kovalarla su taşıyıp mezarlığın duvar diplerine yeni ekilmiş çiçekleri suladık. Yüreklerde şüphe uyandıran sessizlik inatla devam ediyordu. Bu sessizliğin arkasında ne gizlendiğini biliyordu herkes : Sürgün. Arada sırada mezarlığa kadınlar iniyor, hısım akrabalarının mezarları üstüne çiçek veya birkaç tane kiraz bırakıp, başları önlerine düşük, sessizce evlerine dönüyorlardı.

Bu durum haziranın başlarına dek devam etti. Sonra değişiverdi. Tütün kırma ve kurutma zamanı yaklaşıyordu.

Tütün zamanı başarılı geçti. Ardından çabucak üzüm devşirme zamanı geldi. Çavuşlar ustaca kocaman sepetler içine dolduruluyor, arabalara yüklenip pazar günleri daha güneş doğmadan Yalta pazarına sevkediliyor; misketler Soğuksu şarap depolarına normal bir fiyatla satılıyor; en iyi cins salkımları ise

kış aylarında kendi ihtiyaçları için tavan arasına asıyorlardı.

Yalta Ortaokuluna sekiz köy çocuğu kaydedildi o yaz ve köyün İlkokulu yeni ders yılma başladı. Okula yeni bir öğretmen geldi Akmescit'ten. Genç. Badem gözlü, Nogay. Adı Hasan Cumbatov. Öğretmen Hati Apa sık sık Zöhre hanımı ziyaret ediyor; genç öğretmen Hasan Cumbatov'un sözü edildiği sırada kıs kıs gülüyorlar. Yalnız öğretmen Hati Apa değil, başkaları da öğretmen Hasan Cumbatov'u komik buluyorlar. Çünkü çocuklara hitabederken, "yürü" demez, "cürü" der; "yağmur yağdı" demez, "cavun cavdı" der. Sınıfta: "Tavuklar cumurta cumurtlar", ya da "caş söğütün dalı cumuşak bolur", dediği zaman çocuklar da başlarını kolları arasına saklayıp kıs kıs gülerler.

Bir süre sonra Hasan Cumbatov köyde öğretmen Cumcum Hasan adiyle biliniyordu.

Haziranın başlarında Halide'nin Yalta'da bulunduğunu öğrendim.

Bir akşam üzeri Zöhre hanım Yalta'dan döndü; ve eve girer girmez Halide'den bahsetmeye başladı :

— Halûk! Halide'yi tanımayacaksın!... Vallahi de tanımayacaksın! Öylesine değişti ki...

Ertesi gün bütün gün Halide'yi bekledim. Otomobil gözüme iliştiği anda yüreğim güm güm çarpıyordu göğsümün içinde. Hemen şoseye koşuyordum. Otomobil süratle geçip gidince içime hüzün çöküyordu.

Öğretmen Cumcum Hasan uğruyordu arada bir

eve. Zöhre hanım ve öğretmen Mansur'un odasında çay içiyor, kitaplar ve okul ile ilgili meseleler üzerine konuşuyorlardı. Bir akşam üzeri eve döndüğümde ikisini oturma odasında buldum. Karşılıklı duruyorlardı. Öğretmen Cumcum Hasan'm eli Zöhre hanımın cmuzunda. Odaya girdiğim anda Zöhre hanımın yüzü kıpkırmızı kesildi. Birden dönerek pencere dibine gitti. Öğretmen, başı öne düşük, kendi ayaklarının uçlarına bakıyordu. Kapıyı vurmadan içeriye girmekle kusur işlediğimin farkına vardım ve usulca odadan çıktım. Koridorda durmuş, sessizliği dinüyordum. Sonra Mansur'un odasına geçtim. Masada çay bardakları; boş. Çaydanlık da boş ve soğuk; odalarda hüküm süren sessizliği paylaşıyorlardı. Kerevetin ucuna iliştim. Dakikalar mı, saatler mi geçti, bilmiyordum. Neden sonra Zöhre hanım girdi odaya; lambayı yaktı sessizce. Akşam yemeğini yalnız başıma yedim. Yatmadan önce ürkek bir saksağan gibi koridora çıktım. Çıt çıkmıyordu. Kapıyı çaldım. Zöhre hanım seslendi içeriden :

— Halûk! Sen misin?

— Benim Zöhre abla.

- Yavaşça kapıyı açtım. Zöhre hanım şezlongta, ayaklarını altına toplamış, kitap okuyordu. Odaya girdiğimi bildiği halde istifini bozmadı. Bir süre sonra gözünün ucuyla süzdü beni. Ama gene ses çıkarmadı. Kalbim kırık, Mansur'un odasına döndüm.

Kırgınlığımız iki gün sürdü.

7.

Bir aksam şosede Cumcum Hasan'a rasladım. Öğretmen, Zöhre hanımın evde bulunup bulunmadığını sordu. Evde olduğunu açıkladım ve öğretmen eve yöneldi. Fakat yanımdan bir on adım kadar uzaklaşınca duraklayıp benî yanma çağırdı.

— Halûk! Bana bir iyilik yapar mısın? diye sordu.

Ve cevabımı beklemeden iç cebinden bir zarf çıkardı.

— Şu mektubu Zöhre hanıma ver, lütfen.

Öğretmenin mektubunu alıp eve yollandım.

Zöhre hanım Mansur'un odasındaydı. Mektubu uzattım.

— Kimden? diye sordu.

— Öğretmen Cumcum Hasan'dan, dedim yavaş, az çekingen bir sesle.

Zöhre hanım sorumlu bakışlariyle yüzüme baktı; sonra mektubu elimden alıp odadan çıktı. On, onbeş dakika sonra değişik bir tavırla döndü Mansur'un odasına.

Hava sıcaktı o gün. Bağın üzümleri bir hafta öncesi devşirilmişti ama iki kadın, kollarında sepetleri, Çable yapıyorlardı (1). Zöhre hanım pencereyi açtı, uzunca bir süre iki kadına baktı. Sonra çay demledi. Çaylarımızı sessizce içerken gözlerini yüzüme

(1) Çable yapmak: Üzüm bağlarında üzümler devşirildikten sonra gözden kaçan salkımları aramak.

www.cizgiliforum.com
enginel

dikti; ve uzun bir süre bakışları yüzümde dondu. Fakat sessizce biribirimize baktıkça ikimizin de içinde bir şeylerin kımıldandığını, yüzümde donakalmış bakışlarını ellerim içine alıp kendi ruhumun sıcaklığına bürüyerek tekrar Zöhre hanıma teslim edebileceğimi hissediyordum. Zöhre hanımın yüzü de cazip bir gülümsemeyle aydınlandı birden. Bakışları şimdi sıcaktı. Ayağa kalkarak gene iki kadına baktı. Ama kadınları değil, başka bir şeyi görmek istiyordu üzüm bağında. Dönüp masanın yanında durduğu zaman benimle alay etmek isteyen bir ifade belirdi yüzünde.

— Bir kere daha söylemeni isterim, Halûk; mektubu kim verdi sana?

— Öğretmen Cumcum Hasan, dedim.

Zöhre hanımın kaşları çatıldı. Ama tavrı hâlâ sevimliydi.

... Öğretmenin ismi Cumcum Hasan değil; Hasan Cumbatov'dur. Öğretmen Hasan Cumbatov verdi mektubu sana, dedi ve gülümseyişini ciddi bir tavır altında saklayarak odadan çıktı.

O günden sonra öğretmen Cumbatov'un sözü edilmedi evde. Ama öğretmen Cumbatov unutulmuş değildi. Unutulmazdı Cumbatov. Kısa boyluydu. Kara saçlı. Badem gözlüydü. Altın dişleri vardı. Ağzı içinde kaç tane altın dişi vardı bilmiyorum ama, güldüğünde ağzının içi altın dolu gibi geliyordu bana.

Gene bir akşam üzeri müsadere edilmiş evimiz yanında dururken öğretmen Cumbatov ilişti gözüme. Hemen duvarın gerisine geçip öğretmeni gözetledim.

Mezarlığın demir parmaklıklı kapısı dibinde duruyordu. Birini bekliyordu galiba. Uzun bir süre durdu. Mezarlıktan kimseler çıkmadı. Cumbatov arada bir yola çıkıyor, yol ortasında ileri geri gidip geliyor, çevresine bakmıyor, sanki beynini kurcalayan düşüncelerini saklamak için bir yer arıyordu. Neden sonra mezarlığa girdi.

Bir süre pusuya yattım. Arada başımı kaldırıp duvar üzerinden mezarlık kapısına bakıyor; öğretmenin görünmesini bekliyordum. Derken boy gösterdi kapıda; elinde, çiçek demeti. Az tedirgindi. Dönüp tekrar mezarlığa baktı. Çıt çıkmıyordu. Yalnız iki kelebek uçuyordu yan yana bizim bostan üzerinde. İki kelebek ve mezarlık kapısı arasında hareketsizce duran öğretmenle bakımsız bostan ve çevresi melânkolik bir sessizliğe bürünüyordu. Fakat faniydi bu sessizlik. Bu sessizlik içinde insani bir duygu gizleniyordu — kelebekler Sarı Çömez'i, öğretmen Cumbatov ise kendi yakınını, belki Tanrı'yı, kutsuyordu.

Sonra bizim eve doğru yürüdü. Arkasında gizlendiğim duvarın yanından geçerken yavaşladı; sonra durdu, bir çağrım ötedeki eve baktı baktı, ve başı öne düşük, dönerek mezarlık yönüne gitti. Gene mezarlığa gireceğini sandım. Ama girmedi. Uzaklaşırken elinde tuttuğu çiçek demetini yolun yamacına bıraktı ve adımlarını açarak dönemecin berisinde gözden kayboldu. Duvarın gerisinden çıkıp çiçekleri bıraktığı yere yürüdüm. Mezarlık çiçekleriydi. Eğiüp kaldırırken içimden : "Zavallı öğretmen Cumcum Ha-

san", diye düşündüm, ve ardından hemen Zöhre hanımın dediklerini hatırladım : "Öğretmen Ctımcum Hasan değil, öğretmen Cumbatov Hasan!"

Hoş. Benim bilgim cim karnında bir noktaydı. Ama çiçeklerde Cumcum veya Cumbatov'un ruhu soluyordu. Elimde çiçek demeti, eve yöneldim.

8.

Koridor karanlık ve soğuktu.. Çıt çıkmıyordu odalardan. Zöhre hanım uyuyordun Belki ölmüştür. Kapıyı çalmadan içeriye sızmak esiyor aklıma. Kaimpeye sırtüstü uzanmıştır şimdi Zöhre hanım. Uyuyorsa — ya da ölüyse — çiçekleri usullacık göğsü üstüne bırakıp odadan çıkarım. Kimse bilmez çiçekleri Zöhre hanımın göğsü üstüne bıraktığımı. Gün geçer, hafta geçer, yıl geçer; çiçekler kök salar Zöhre hanımın göğsü üstünde; masallaşır Zöhre hanım; ve bin yıl süren bir uykudan sonra uyanır Zöhre hanım ve odaya Cumcum Hasan girdiğinde burun deliklerinden, gözleri ve kulakları içinden çıkan al, sarı, akj mavi, pembe mezarlık çiçekleriyle süslü bir Zöhre hanımla karşılaşır.

— Halûk!

İçimden garip bir ürperti geçti.

— Sen misin, Halûk?

— Ben'im, Zöhre abla.

— Girsene içeriye! Neden kapı dibinde duruyorsun öyle.

Kapıyı açtım.

Zöhre hanım aynanın kargısına oturmuş, elinde cımbızı, kaşlarını yolmakla meşguldü. Bana bakmadan konuştu :

— Koridorda ayak seslerini duyalı beş dakikayı geçti. Neden bir fare gibi kapı dibinde bekliyorsun?

Odaya girdim. Zöhre hanım cımbızını kaşından ayırmadan süzdü beni.

— A, çiçek!

Hemen ayağa kalktı, yanıma geldi.

— Mezarlık çiçeklerinden! Ne güzel yetişmişler! Sen mi?...

"Hıdrellez günü hariç — mezarcılardan ve Molla İreceb'ten başka kim girer mezarlığa? Ben. Ben cansızlara tutkunum, Zöhre abla — Plâtonik anlamda. İstemeni eski kuyunun billur suları bulansın; istemem badem filizlerini rüzgâr kırsın; istemem sen uyurken saçak oluklarında serçeler oynaşsın. Öğretmen Cumcum Hasan değil, ben kopardım bu çiçekleri mezarlıktan senin için."

Tatlı yalan!

— Sen mi? diye sordu Zöhre hanım.

— Ben, dedim, kesin bir sesle.

— Benim için mi?

— Evet.

Zöhre haninim yüzü mutlu bir gülümsemeyle aydınlandı. Çiçekleri elimden alırken eğilip alnımdan öptü.

— Teşekkür ederim, Halûk! Az solmuşlar; sap-

lamı uçlarını kesip soğuk suya koyalım, çabucak dirilirler.

Çiçeklerle odadan çıktı.

Yel esmedi o gün hiç. Masmavi gökyüzünde bulut görünmedi hiç. Üzüm bağı etrafa çökmüş melânkolik sessizlik içinde uyudu bütün gün boyunca. Ya çiçekler? Çiçekler tatlı yalan çiçekleriydi ve bardakta dirildiklerini kendi gözlerimle görünce öğretmen Cumbatov adına değil, Zöhre hanıma kendi adımdan sunuşuma kendim de inanmıştım.

9.

Kasımın yaklaşmasına rağmen günler günlük güneşlik geçiyordu. Üzüm bağının şose yandaki küçük bir kısmı budanmıştı yalnız. Müsadere edilmiş evimizin avlusundaki musluk tamamen kurumuştu. Bostan daha da yabanileşmişti; hıyar sürgünlerini kabak sürgünlerinden ayırdetmenin imkânı yoktu — ama korkuluk olduğu yerde duruyordu.

Bir akşam üstü bir bölük asker durdu yolda — yüze yakın. Ben, Gülsen, ve Zöhre hanım Mansur'un odasında oturuyorduk. Zöhre hanım çay demlemişti. Fakat çaylarımızı içmeye vakit kalmadan Sarı Çömez girdi içeriye dolu dizgin. Yüzü apaktı Çömez'in, İki eliyle Güîşen'in omuzlarını tuttu :

— Kalk; eve gideceğiz, dedi,

Zöhre hanım şaşkın, Çömez'e baktı.

— Hayır ola Çömez...

Çömez Zöhre hanımın lâfını kesti :

—- Yüz kadar asker var yolda... Telâşlanmağa bir sebep yok belki ortada, ama Gülşen'in yanımda bulunmasını tercih ederim.

Gülsen ve Sarı Çömez odadan çıktılar ve şosede bulunan askerlerin yanından geçmemek için, üzüm bağına girerek Pilibaşı ötesinde gözden kayboldular. Zöhre hanımla birlikte bir süre pencere dibinde durup dışarıya baktık. Akşam güneşinin alaca ışıkları henüz çekilmemişti üzüm bağından. Hafif doğu yeli esiyordu. Asker yoktu görünürde, ama asker yoldaydı — havaya yükselmiş incecik toz tabakası üzüm bağına çöküp yerleşiyordu yavaş yavaş. Sessiz ve kıpırdamaksızın bakıyordu Zöhre hanım üzüm bağına ve orda benim göremediğim bir şeyi görüyordu.

Derken bakışlarını yüzüme çevirdi :

— Gidip yola bakalım, Halûk! dedi.

— Yola mı? diye sordum, az şaşkın.

— Evet.

— Asker var yolda...

— Olsun. Savaş yok ki. Askerler de "önüne çıkanı kırıp kesmezler. Hem bizler askerlere yabancı değiliz; bu yurdun insanlarıyız biz. O askerler bizim de askerlerimiz.

Zöhre hanım gülmeye çalıştı. Biraz başardı bile. Çıktık.

Yolda asker falan yoktu. Fakat müsadere edilmiş evimizin yanında durunca, yamaçta ve mezarlık duvarı dibinde askerler ilişti gözümüze. Zöhre hanım duraklayıp koluma girdi. Yüzünde olağanüstü bir

anlam vardı. Ama ses çıkarmadı. Bir süre,yolda durup askerlere baktık. Sonra eve döndük.

Ertesi günün sabahı Zöhre hanım odaya girdiğinde ben henüz kalkmamıştım yataktan. Pencere örtülerini açtı. Oda güneş ışığıyla doldu.

Çabucak içti çayını Zöhre hanım, bardakları masadan kaldırmadan paltosunu sırtına attı :

— Ben mezarlığa kadar gidiyorum. Bakalım asker orda mı hâlâ, dedi.

Odadan çıkıyordu ki içimden garip bir ürperti geçti. Dışarda yaprakları sararmış ışıltılı üzüm bağı meydan okuyordu bana. Mansur'un odası sağır ve soğuktu. Mansur'un ruhu ne zamandır bu odayı terketmişti de haberim olmamıştı. Şimdi de Zöhre hanım. O da terkediyordu bu odayı.

Atan kalbimle odadan fırladım.

Zöhre hanım, arkasından çıkacağımı biliyordu sanki; koridordan çıkarken kapıyı açık bıraktı. Koşarak yetiştim. Müsadere edilmiş evimizin yanından geçince mezarlık duvarı göründü. Ama asker yoktu görünürde. Mezarlık kapısı ardına dek açıktı. Mezarlığa girdik. Zöhre hanım duvar dibindeki çiçekler üstünde yatan delik deşik iki ayak sargısını kaldırıp duvarın ötesine attı. Sonra.bir çivi buldu, dizlerine çökerek çiçek diplerinde toprağı eşeledi. Eşelerken yüzüme baktı ve güldü. Ama konuşmadı.

Çok kalmadık mezarlıkta.

Koridora girerken Zöhre hanımın mezarlıktayken yüzündeki gülümsemesini hatırladım birden. Gerçek miydi gülümsemesi? Değildi. Yüzünde bir.

.maske vardı. Zöhre hanımın yüzünü aradım; ama göremedim. O, odaya girdi; ben koridorda kaldım. Odaya girmeyi göze alamıyordum. Zöhre hanım gerçek yüzünü saklıyordu benden.

Koridordan çıkıp üzüm bağına girdim.

Akşam olmuştu. Güneş batmak üzereydi. Günü üzüm bağında geçirdim. Kuşlar uçuyordu sürü sürü mezarlık yönüne. Ben de çıkmalıydım üzüm bağından". Ama nereye? Eve elbet. Gün sona erdi. Üzüm bağında fazla ne işim vardı? Üzüm bağı açık. Döner dolaşır kişioğlu, üzümünü yer, ve çeker gider. Ev dört duvar; saçak ve dam; pencere ve cam; kapı ve kilit; içerisinde Gülşen'ler yavru doğurur; kıtlıkta içerisinde babasız çocuklar ağlar; Zöhre hanım sürgünden dem vurursa kişioğlunun yüreğini dağlar.

Bir çağrım ötedeki badem filizlerine baktım. Badem filizleri badem filizi değildi artık. Dal dal, budak budak. Bahar geldi, geçti; yaz geldi, geçti; uğramadım oraya.

îçime bir eziklik çöktü badem dallarına bakarken. Kasımın sonu yaklaşıyor. Yarın gökyüzü kararır, doğu yeli eser soğuk. Toprak donar. Eski kuyunun çevresindeki sular buz kesilir. Sonra kar yağar yeryüzüne lapa lapa. Karlara gömülür üzüm bağı ve yöresi. Biz, evlerimizde uyuruz. Ama evlerimiz tapınak içerisinde. Bilinmez. Yeşil üniformalılar tekme ve dipçikle kapılarımızı açarlar; gece demez, kış demez; bizi kamyonlara doldurup şehrin bir ucunda bekleyen demirden sürgün trenlerimize götürürler. Kalır badem ağaçlarımız karlar altına. Kasımlar ge-

çer, yeni Hıdrellez'ler gelir. Bademler çiçek açar. Yeni filizler fışkırır gövdeden. Ama kimse bakmaz, kimse anımsamaz badem ağaçlarını. Ben "unutmayacağım ama sizi badem ağaçları! Ben usumda badem filizleriyle örülü bir çevre çizeceğim. Usumda çizdiğim bu çevre içinde kulakk ve kulaksız Alim Aydamaklarımız; çilli Sevgillerimiz ve koca burunlu Handelerimiz; üzüm bağlarımız ve mezarlıklarımız; ak keçilerimiz ve karatavuklarımız; Ayı Dağımız ve Soğuksu'yumuz; badem, dallarına asılı bebeklerimiz ve bağlarda kanlanan tavşanlarımız; suyumuz, havamız, ışığımız; etimiz ve canımız; akımız, karamız, yaramız... her şeyimiz ve her şeyimizin ortasında ben — ben, sürgünü bin yıl süren bir Yahudi sabrıyla usumda çizdiğim bu çevre içinde durarak içimden :

Men bir saray yaptırdım tepesi daldan
Aytır da ağlarım.
Kimimiz maldan ayrıldı, kimimiz candan
Aytır da ağlarım,

eli ye gözyaşlarımı içime içime akıtıp sessizce ağlayacağım.

Güneş battı. Üzüm bağı kararmak üzereydi. Eve doğru yürümüştüm ki. Mansur'un odasının penceresi silik lâmba ışığıyla aydınlandı.

10.

Kasım ayı güneşli geçti o yıl. Ve rüzgârsız. Yağ-

www.cizgiliforum.com
enginel

mur hemen hiç yağmadı. Ağaçlarda yapraklar güneşli güzün keyfini sürüyorlardı sakin havada. Kuşlar uçuyordu sürü sürü üzüm bağında. Fazla kuş vardı o yıl. Hem yalnız üzüm bağında değil; mezarlıkta, kazılı tarlalarda, müsadere edilmiş Pilibaşı'nda ve müsadere edilmiş evimizin bostanında, Kazanski'nin sofasında, derelerde, her yerde. Güneye uçmayı unutmuşlardı. Uçmak istemiyorlardı belki. Dönüşlerinde aynı insanları, aynı saçakları, aynı mezarlıkları bulmayacaklarını biliyorlardı belki. Akşamları havaya yükseliyorlardı. Ama öyle yüksek; gagalarıyla pamuk akı bulutların arkasında saklı ebem kuşağından küçük küçük parçalar koparıp Pilibaşı'mn ve evimizin saçaklarına asmak istiyorlardı sanki.

Zöhre hanım vaktini Mansur'un odasında geçiriyordu. Kitap okuyordu çoğun. Kitabını okurken kenardan Zöhre hanımı gözetliyordum. Göğüsleri önceki göğüslerine benzemiyordu; saçları önceki saçlarına benzemiyordu; elleri önceki ellerine benzemiyordu. Bezginliği sonsuzdu. Başka bir dünyada yaşıyordu sanki. Oysa dışarda güz güneşi ve kuşlar; yoldan ne bir kamyon geçiyordu, ne bir üniformalı.

Bir sabah talikasiyle Sarı Çömez durdu yolda. Zöhre hanım, sırtında paltosu, omuzlarında yün şalı, Çömez'i bekliyordu. Çömez arabasından inmeden evden çıktı Zöhre hanım ve az sonra Çömez atı Yalta yönüne sürdü. Zöhre hanımın ne maksatla Yalta'ya gittiğini bilmiyordum. Önceleri açıklardı. Bu sefer açıklamadı.

Akşamın geç saatlerinde döndü. Tavnnda önem-

li denecek bir değişiklik göze çarpmıyordu. Yalnız yanakları az kızarmışlardı — soğuktan belki.

Karanlık erkenden çöktü yeryüzüne. Dışarda soğuk vardı. Akşam yemeğini sessizce yedik. Yemekten sonra gene kitap okumağa koyuldu Zöhre banım. Hava rüzgâra çevirdi. Pencere örtüsüne bakıyorum. Zöhre hanım başım kitaptan kaldırdı; önce pencere örtüsüne, sonra yüzüme baktı :

— Rüzgâr, dedi yavaş bir sesle.

Ve ayağa kalktı, pencereye yaklaştı, pencere örtüsünü aralayıp üzüm bağına baktı.

— Hava hayli soğudu. Güneşli güz sona eriyor galiba, dedi.

Ve gülümsedi. Gülümseyişi garip bir anlamla yüklüydü.'

— Teyzenle görüştüm Yalta'da, dedi — odadan çıkmadan önce — Halideyi bekliyorlar.

— Halideyi mi?

— Evet.

— • Neden? Okullar tatil değil ki.

Zöhre hanım omuz sîlkti.

— Bilmiyorum neden.

Ama biliyordu.

... Aileleri yanında bulunmak istiyorlardır, herhalde.

"Eşref bey dönmedi mi?" diye sormak geçti içimden.

Kendisi söyledi.

— • Eşref bey dönmedi. Dönemezdi; üniversite'nin son sınıfında.

Yağmurlu rüzgâr olanca gücüyle pencere camlarım kamçılıyor şimdi. Uğultu ve ıslıklar arasından Çubar'm kopuk havlamalarını duyar gibi oluyorum. Rüzgâr, Filibaşı'nın çinko damından bir parçasını koparıp üzüm bağına uçurdu galiba; ıslık, uğultu, havlamalarla birlikte acayip bir tınlama geliyor kulaklarıma. Bütün bu sesler Zöhre hanım için başka, benim için başka anlamlar taşıyorlar. Zöhre hanım hâlâ,odada, pencere örtüsüne bakıyor. Çıksa. Ama çıkmıyor. îyi ama ben öyle boşu.boşuna oturamam bu masa başında. Düşlerim eskir; düşlerimin rengi 'silinir; düşlerimi yosunlar örter. Sonra beynim paslanır ve ömrümde yüz Hıdrellez yaşasam, bile paslı beynimle düşlerimi yosunlardan temizleyemem. Sen çık bu odadan Zöhre hanım! Düşlerimi ve dışarda uğuldayan rüzgârı bana bırak. Annem beni karh ve rüzgârlı bir günde doğurdu. Sen bilmiyorsundur, amapr. Z. bilir. Sen çık bu odadan Zöhre hanım. Ben rüzgârlarla haşır neşirim.

Çıkmıyor Zöhre hanım. Hafifçe kımıldayan pencere örtülerine bakıyor bakıyor bakıyor; sonra elinde kitabı, sessizce iskemleye oturuyor. Zöhre hanıma bakıyorum : "Aİlahım, he kadar yorulmuşsun , sen, Zöhre hanım. Mansur mu tutuyor senin canını hâlâ elleri içinde mezarlıktaki mezarının demir parmaklıkları arasında? Peki, peki. Özür dilerim. Ben seni kovmuyorum bu odadan. Otur. Sabah saatlerine dek otur, istiyorsan. Yüreğindeki yara çok derin mi? Titanına hiç, Zöhre hanım. Göğsünü aç, yüreğim göster bana. Şifa duası okurum; kendi dilimde. Duymaz

kimse. İstiyorsan al beni yüreğinin yarası üstüne koy. Ben senin yüreğin için derman olmazsam kim olur? Peki, peki. Otur. Otur, konuşalım... Eşref bey dönmedi ha. Üniversitesi'nde son yık ha? Dönemezdi demek. Eh; ne yapalım. Ya öğretmen Cumcum Hasan'a ne oldu? Hatırlamıyor musun? Mezarlık duvarı dibinde senin için Hıdrellez çiçekleri koparmıştı ya. Sen hatırlamazsın elbet. Ama ben hatırlıyorum. Belleğim kuvvetli benim; unutmam. Şimdi, istiyorsan, kalk, kendi odana gir. Ben de defterdeki yazılarıma bakayım. Soğuk mu senin odan?.. Yatakta yorgan altına sokulur, karanlıkta sıcacık düşler kurarsın. Düş ne demek mi? Ah, Zöhre hanım!.. Düş ne demek ha? Öğretmen Cumbatov — düş. Hıdrellez— düş. Çarmıha gerili Isa — düş. Mezarlık — düş. Mansur — düş. Melekler — düş. Gülsen — düş. Millî kurtuluş — düş. Pilibaşı — düş. Uygarhk — düş. İnsani anayasa — düş. Sosyalizm — düş... Bilmiyor musun Zöhre hanım? Neden sormadın şimdiye dek. Her şey düş! Haberin yok mu senin? Gerçeği köleler yitirdi!"

Kulağıma yavaş bir ses giriyor :

— Halûk.

Başımı kaldırıyorum.

Zöhre hamm bakıyor bana.

— Uyudun mu, Halûk?

— Yok, uyumadım Zöhre abla.

Dışarda yağmur ve rüzgâr.

— Geç oldu, diyor Zöhre hamm.

Ve ayağa kalkıyor. Ben de ayağa kalkıyorum. Gözlerimi uğuşturuyorum. Pantolonum buruşuk.

Gömleğim ütüsüz. Bağrım açık. Saçlarım darmadağın. Rengim soluk. Zemin tahtaları üstünde kendi gölgeme bakıyorum. Ben melez köpekleri severim. Melez köpekler sahibine sadık olur...

"Kesin bir karara var, Halûk! Melez misin, göbelez misin? Yarın bir gün sorarlar sana ve kimse beklemez cevabını uzun uzun."

— İyi geceler, Halûk.

— İyi geceler, Zöhre abla.

11.

Sabahın erken saatlerinde dindi rüzgâr. Ben de sabahın erken saatlerinde uyandım. Odanın havası Zöhre hanımın sandığı kadar soğuk değildi. Ama karanlıktı oda. Pencere örtüsü arasından gün ışığı sızıyordu, silik. Yataktan kalkıp pencere örtüsünü açıyorum. Bulanık bir gökyüzü. Bağın üzüm kütükleri yapraksız. Dün, bağın budanmamış üzüm kütükleri yapraklıydı - bugün yapraksız. Dün, üzüm bağı üzerinde masmavi bir gökyüzü vardı — bugün bozbulanık. Dün, müsadere edilmiş Pilibaşı'nm çinko damı ışıl ısıldı — bugün mat. Bir kişi duruyor Pilibaşı duvarı dibinde. Bir kişi duruyor üzüm bağı ortasında. Bir kişi duruyor badem ağacının yapraksız dah dibinde; başka bir kişi ise şosede. Tümü dört kişi. Yüzleri soluk, gözleri hüzünlü. Soluk olur elbet yüzleri, hüzünlü olur elbet gözleri — eşikte kış. İkindiyin doğu yeli eser; geceleyin toprak donar; sabahleyin kar ya-

ğar. İki hafta öncesi yukarı mahallede fırıncı Muharremin, fırını "kapattırıldı; geçen hafta müsadere edildi.

Her şey :

Yavrular, bakire kızlar, filizler, kuzular, domuzlar, kertenkeleler, buğdaylar, karıncalar, arılar sâf ve mükemmel imiş. bir zamanlar. Günün birinde gene sâf ve mükemmel olacak diyorlar ya, sen istediğin kadar Marx'm ve Engels'in sözünü et; bizim yeni alfabeyi sökemiyorsan Hazreti İsa'nın ve Hazreti Muhammed'.in sözünü et istediğin kadar — güze güz, kışa kış, yağmura yağmur, kara kar, çocuğa çocuk, tuza tuz, ekmeğe ekmek denir gene. Kar bastırır yarın veya öbürsü gün; ekmekler tükenir, çocuk ağlar evde. Atı arabaya koş, şehire yollan — Marx'ın ve Engels'in soğumuş külleri duymaz soğuğu.

Çiseleyen yağmurda dört kişi duruyor. Üzüm bağı, gökyüzü ve dört kişi aynı boyadan boyanmış — bozbulanık.

Zöhre hanım girdi odaya. Sırtında ak çiçeklerle süslü yosun yeşili geceliği. Akşamki. Zöhre hanıma hiç benzemiyor. Eşref beyi gördü düşünde; belli. Gün ısırken uyandı, yatakta Eşref beyle başbaşa, yeni düşler kurdu. Dudakları uçlarında hafif bir. gülümseme.

— Neden böyle erken kalktın yataktan, Halûk?

Pencereye iki adım atıyor, ellerini bana doğru uzatıyor.

— Soğuk. Ellerimi tutup bak hele, ne soğuk!

Ellerini tutuyorum. Yalan. Elleri soğuk değil. Sıcak bile.

— Sobayı yakayım; ısınsın şu oda biraz.

Pencere dibinde birbirimizin yanında duruyoruz. Zöhre hanımın — bence sıcak, onca soğuk — elleri pencere pervazında, üzüm bağına bakıyor.

— Gittiler mi?.diye soruyorum.

— Kim? diye soruyor, Zöhre hanım.

—• Dört kişi.

— Göremiyorum.

Benim gördüklerimi hiç görmez Zöhre hanım. Dört kişi! Sadece dört kişi! Bir zamanlarda bizim buralarda çok insan varmış. Şimdi sadece dört kişi. Onlar da nadir görünürler ortalıkta.

•— Görünürde kimseler yok, diyor Zöhre hanım.

Ben susuyorum.

— Kaç gün oldu insan yüzü göreli; unuttum Halûk.

"İnsan dediğin yerden bitmez, Zöhre hanım! Doğur, insan yüzü görmek istiyorsan."

Zöhre hanım gülümsüyor üzgün üzgün.

— Bugün Gülsen'e uğrayacağım. Çocuklarıyla oyalanırım biraz.

Zöhre hanım sobayı yaktı. Sonra çay demledi. Geçen gün Yalta'dan getirdiği çöreklerden iki çörek çıkardı kutudan, çörekleri ortadan böldü, tereyağı sürdü. Çay içtik", çörek yedik. Zöhre hanım tekrar Gülşen'den ve çocuklarından söz açtı. Dört çocuk doğurmuş Gülsen — dördü de oğlan. Ve her biri en azından bir Alim :

Alim,
Alimcan,
Alimgir,
Alimseyit.

Fazla çocuk doğurmayacakmış Gülsen Kadın. Kış çıkınca Sarı Çömez dört oğlunu Yalta'ya fotoğrafhaneye götürüp resimlerini çektirecekmiş bir ara- ve çerçeveli fotoğrafı duvara asacakmış. Mutlu Çömez!

Kış gününde pencere camından dışarıya bakar San Çömez; gözlerine insan namına kimseler ilişmeyince duvara asılı çerçeveli fotoğrafa bakar.

Öğle geçti; çiseleyen yağmur kesilmek bilmiyordu. Zöhre hanım fazla beklemedi. Paltosunu sırtına geçirdi, başında kara şalı, benzi soluk, dördüncü çocuğunu doğurmuş bir köylü kadınının yorgunluğuyla evden çıktı.

Akşamın hayli ilerlemiş saatinde döndü. Odaya girer girmez şalını başından sıyırdı.

— Yağıyor, dedi.

Güz yağmuru yüzünü iyice yıkamış, yüzüyle birlikte son birkaç gündür içinde taşıdığı acıyı da temizlemiş gibiydi. Bir elinde şalı, öbür elinde büyükçe bîr sepet; gözleri gülüyordu. Beni mi daha iyi görmek istiyor, yüzündeki gülümseyişi mi bana göstermek istiyordu, bilmiyorum; uzunca bir süre sessizce yüzüme baktı. Sepeti masa üstüne koyarken de bakışlarını yüzümden ayırmadı.

— Gülşen'in çocuklarıyla iyi bir gün geçirdik, dedi, çenesine düşen bir tutam saçını eliyle kurula-

yarak; sonra ıslak avuçları içine baktı.

— Yağıyor mu? diye sordum.

— Evet, dedi Zöhre hanım — ıslanmamak için biraz koştum; mezarlığı geçince çisinti yağmura çevirdi.

Bakışlarını yüzümden masadaki sepete götürdü.

— Dört varil patlıcan, domates ve hıyar turşusu yaptı Gülsen. Sarı Çömez bir hayli sebze kaldırmış bostandan bu yaz. Son lahanaları birkaç gün önce kesmiş. Bak hele, ne güzel!

Zöhre hanımın tasasız görünüşünden memnundum. Yemekten sonra gene Gülşen'in çocuklarından söz açtı. Aydamak ilk okulu önümüzdeki yaz içinde tamamlayacaktı. Öteki çocuklar da gürbüz yetişiyorlardı. Gülsen mutluydu. Sarı Çömez mutluydu. Hep bizi hatırlıyorlardı. Beni, annemi seviyorlardı. Babamın selâmeti için dua ediyorlardı.

Konuştukça eski çevikliğinin, gözlerine eskide ateşle yanan bakışlarının döndüğünü görüyordum.

— Çömez'in yeni evi çok güzel oldu, dedi Zöhre hanım.

Çömez'in yeni ev kurduğunu bilmiyordum.

— Eski evinin hemen yanıbaşında. Duvarları yılın başında örüldü. Damını geçenlerde bitirdi. Badanasını bahara bıraktı. Önümüzdeki Hıdrellez'de yeni evceğizimizde oturacağız inşallah diyorlar. Eski evi de ahır yerine kullanacaklar. Karanfil Nuri yardım ediyor Çömez'e. Bir de kuyu kazdılar avlu kenarında; çıkrıklı. Gülşen'in içi içine sığmıyor kıvan-

www.cizgiliforum.com
enginel

cmdan. Karanfil Nuri ise başka bir âlem. Sevgil evinden gideli...

Ürperdim. Birden ayağa fırladım. Zöhre hanım, ağzı açık, şaşkın şaşkın, yüzüme baktı. Oda birden kararmış gibiydi, Yanıma sokularak kolumu tuttu. Bir şey kekeledi. Duymadım.

— Halûk! Halûk!...

— Evet.

Beraberce karyolaya yaklaştık. Ben karyolanın ucuna iliştim, Zöhre hanım ayakta kaldı. Gene Sevgil üzerine bir şeyler söyledi. Anlamadım. Dışarda yağmur yağıyordu şırıl şırıl.

— İki ay önce anladı Sevgil amcasının kendisini aradığını... Kazanski'nin ölümünü duyunca Kazan'dan kalkıp Kırım'a geldi. Ama Karanfil Nuri'nin evine uğramadı amcası. Para ve mektup gönderdi Sevgil'e; seni Akmescit'de bekleyeceğim" diye. Tam bir ay bocaladı Sevgil. Sonunda amcasının yanına gitmeye karar verdi. îki gün önce Karanfil Nuri ile vedalaştı. Evden çıkarken bize uğrayacağını söylemiş; uğramadı.

Sustu Zöhre hanım. Odanın orta yerine çekildi. Bir süre beni süzdü. Sonra pencere örtülerini çekip camı örttü. Lâmba daha keskin bir ışıltıyla aydınlattı odayı. Ama ben hiçbir şey görmüyorum bu odada. Ve üşüyorum. Zöhre hanım yok. Mansur'un ruhu da yok bu odada. Hiçbir zaman girmedi Mansur'un ruhu bu odaya. Mansur'un odası tam takır. Duvarları beton, tavanı beton, zemini beton. Ruhlar girmez beton odalara. Biz beton odalarda doğan, beton oda-

larda yaşayan, beton odalarda ölen, beton sandukalara yatırılıp beton mezarlara gömülen insanlarız. Çocukken babam beni duvarları beton odadan alıp yola götürdü — gözlerini aç, ileriye bak, dedi; baktım : Yolda yeşil üniformalıları gördüm. Çocukken annem beni duvarları beton odadan alıp yeşil yamaca götürdü — gözlerini aç, ileriye bak — dedi; baktım : Badem ağacına asılı bebekleri gördüm. Çocukken Zöhre hanım beni duvarları beton odadan alıp güneşli üzüm bağına götürdü — gözlerini aç, ileriye bak — dedi; baktım : Üzüm bağında beslenen tavşanları gördüm. Çocukken Sarı Çömez beni duvarları beton odadan alıp kazılı tarlaya götürdü — gözlerini aç, ileriye bak — dedi; baktım : İlerimde sürgün trenleri gördüm. Neyse! Gördümse gördüm! Ama •—•

yüzü çilli meleğim
kara ipek eteğin...

diye şiir yazdım defterime — ruhların kaynaşmadığı odalarda oturamam. Ben en az Mansur kadar cılızım — yumruklarımı sıkıp dişlerimi gıcırda tamam; ben bir Aydamak değilim — çirkin suratlara tüküremem. Veladiye'nin dalağı, Sevgil'in ciğeri, Halide'nin yüreği varlığımın besin kaynağı; beynim Halide, gözlerim Veladiye, sevgim Sevgil — onlarsız salkım söğüdüm ben.

Ayağa kalkıyorum. Beton duvarlar sağır ve donuk. Lâmba ışığı, ne de Mansur'un ruhu ısıtmaz bu duvarları. Sevgil bekliyor beni mezarlık duvarı dibinde. Çık, Halûk!

Çıkıyorum.

YEDİNCİ BÖLÜM

1.

Sevgil'in Karanfil Nuri'nin evini terk ettiğine inanamıyorum bir türlü. Sık sık mezarlığa gidiyor, saatlerce mezarlık duvarı dibinde durarak, Sevgil'i bekliyorum. Sevgil görünmüyor ortalıkta. Tekrar Zöhre hammla konuşmak, Sevgil'in amcasıyla birlikte Kazan'a gitmediğine Zöhre hanımı inandırmak istiyorum. Fakat Zöhre hanım benimle konuşacak durumda değildi. Günlerini kendi odasında geçiriyordu. Bazı günler yataktan hiç kalkmıyordu. Yüzü süzülüp incelmiş, gözleri şiş ve kırmızıydı. Gülsen Kadın uğruyordu sık sık eve. Biraz yayla çayı demleyip Zöhre hanımın odasına giriyor, ikisi çaylarını yudumlarken, âdeta fışıltılı seslerle konuşuyor; sonra karşılıklı oturarak ağlıyorlardı. Yaltadan durmadan yeni yeni haberler geliyor, ve her gelen yeni haberle Zöhre hanımın sinirleri biraz daha bozuluyordu.

Bir gün öğle yemeği için eve dönmüştüm. Zöhre hanım odanın orta yerinde dizlerine çökmüş, başı avuçları arasında, boğula boğula ağlıyordu. Gülsen Kadın onun üzerine eğilmiş bir halde Zöhre hanımı yatıştırmaya çalışıyordu. Odada tanımadığım başka bir adam daha vardı. Adamın, giyimi ve kuşamından şehirli olduğu anlaşılıyordu. Pencere dibinde durmuş,

sırtı iki kadına dönük, elleri arkasında bağlı, camdan dışarıya bakıyordu. Ben odaya girince Gülsen başını eğip Zöhre hanımın kulağına bir şeyler söyledi. Zöhre hanımın hıçkırıkk ağlaması hemen zayıfladı. Sonra yavaş yavaş kesildi. Yalnız çenesi acı bir krampla sıkıhyor, ağzından garip bir inilti çıkıyordu.

Neden sonra başını kaldırıp yaşlı gözleriyle yüzüme baktı. Bakışlarım bakışlariyle karşılaştığı anda kendisini tutamadı; gene acı acı ağlamaya başladı. Ağlayıp iyice boşandıktan sonra Gülşen'in yardımıyla ayağa kalktı; yanıma geldi, eliyle belimi doladı; durmadan yanaklarımı, alnımı öpüyor, gözyaşlariyle ıslak yanaklarını şakaklarıma sürtüştürüyordu.

Derken şehirli kılığında adam ikimizden yana döndü. Yüzü kül gibiydi; ama duruşu ve bakışları sağlam; ikimize yaklaşarak elini Zöhre hanımın omuzuna koydu, yavaş ama tok bir sesle :

— Rica ederim; kendinizi tutmaya çalışın Halûk'un yanında, dedi.

Adımı bilen kimseydi. İşkilli, biraz da merakla, bakışlarımı adamın yüzünden 2öhre hanımın omuzu üstünde tuttuğu eline götürdüm. Adamın elinde dört parmağı vardı. Oldukça yüksek boylu ve sağlam yapılı olmasına rağmen adamın eli ak, hafif, nazik ve çok küçük göründü bana. Oysa elinin sadece serçe parmağı eksikti.

Elini Zöhre hanımın omuzundan çekti, deminki yerine giderek boş bir bakışla gene de dışarıyı seyre daldı.

Zöhre hanım ağlamıyordu artık; Ağustos sıca-

ğmda solup bükülmüş bir çiçek gibi, başı göğsüne düşük, yanık ve acılı gözleriyle zeminde bir noktaya bakıyordu. Ben daha çok adamı merak ediyordum. Adamın konuşmasını, getirdiği haberi bütün ayrmtılariyle adamın ağzından işitmeyi arzuluyordum. Fakat duruşundan konuşmak niyetinde olmadığını anlıyordum. Gülsen Kadın koluma girdi, beni Zöhre hanımdan ayırdı ve beraberce Mansur'un odasına geçtik. Gülşen'in benimle konuşmak için Mansur'un odasına girdiğini sanmıştım; ama yanılmışım. Masa üstünde duran çaydanlığı ve çay bardaklarını tepsiye yerleştirirken yaşlı gözlerini ve burnunu önlüğüyle sildi, tepsiyi masadan kaldırıp sessizce odadan çıktı.

Evin odalarına garip bir sessizlik çökmüştü. Kulak kabarttım. Koridordan çıt çıkmıyordu. Pencereye yaklaşarak üzüm bağına baktım. Gün güneşsiz; ama hava açıktı. Sessizlik inatla devam ediyordu. Düşünemiyordum. Bütün varlığımla sessizliğin tutsağıydım. Bakışlarımı daha da ötelere yönelttim. Çıplak badem dallarına, Pilibaşma; sonra müsadere edilmiş evimize, Çubar'm kulübesine; mezarlıktaki meşelerin tepelerine baktım. Gördüklerimin beni ilgilendirmediğini anladığım anda içimden müthiş bir ürperti geçti. Birden döndüm. Şaşırmış gibiydim. Çevremden büsbütün kopup sonsuz bir boşluğun içinde tek başıma kaldığımı hissediyordum. Sarsıntıyla karyolaya ve Mansur'un kemanına baktım. Ellerim ve ayaklarım garip bir titreme içinde karyolaya yaklaştım. Fakat başımı ellerim arasına alıp kerevete oturacak olursam çevremden daha da ko-

pacağımı düşünerek kendimi koridora attım.

Oturma odasının kapısı açıktı. Sırtımı duvara dayadım. Sırtım ateşe değmiş gibi oldu. Kulaklarım içinde ağır bir uğultu; ama aynı zamanda odada konuşan adamın dediklerini ayırdetmeye çalışıyorum. "On kişi," diyor adam. Susuyor. "On kişi," diye tekrarlıyor. Susuyor gene. Az sustuktan sonra isim sayıyor :

On kişil
Kim bu on kişi?
Gurbetov.
Beybek.
Bolcuyev. (Belki Balciyev)
Sulucanaov. (Belki Solucanov)
Altayski.
Beket...

Adam bir ara susuyor. Yukardaki Beket, sonra Altayski isimleri üzerine bir açıklama. Sonra gene isim sayıyor. Dinlemiyorum. Fazla isim duymak istemiyorum. Zöhre hanımın neyine bu isimler? Niçin ağlıyor? Yabancı adamın ne işi var bu evde? Defolup gitsin!

Derken Sarı Çömez girdi koridora; onun ardından öğretmen Hati Apa. İlgilenmediler benimle. İlgilenmelerini istemiyorum da! Eve giren her kişiyle eski yaşamımın daha da bozulacağını, alışkanlıklarınım altüst olacağını; SevgiPlerin, Halide'lerin, mezarlık ve Hıdrellezlerin benden uzaklaşa uzaklaşa geri dönmeyesiye ruhum ve gözlerimden kaybolacaklarını hissediyordum.

Akşam oldu. Mansur'un odasında pencere camı aydınlanması lâmba ışığıyla. Bu akşam, ömrümüzün öteki akşamlarına benzemeyecek. Oturma odasında duvar saati çaldı; altı kez çaldı — aldıran olmadı. Bu boğucu, bu bunaltıcı sessizlik sürüp giderse, bilinmez; delirir duvar saati; yüz kez çalar, bin kez çalar; sonra çatlar; kudurur; paramparça olur ve susar — yitirir zaman önemini.

Oturma odasına giriyorum. Şehirli adam yok odada. Çömez ve Gülsen — sırtları biribirlerine dönük; fazla çocuk doğurmayacak Gülsen. Öğretmen Hati Apa ve Zöhre hanım — odaya öğretmen Cumbatov Hasan girip taklak atsa bile gülmez ikisinin yüzü.

Sarı Çömez dönüyor. Yavaş yavaş Zöhre hanıma yaklaşıyor.. Yavaş bir sesle soruyor :

— Ne' zarnan getirdi adam haberi?

Zöhre hanım ses etmiyor. Neden sonra, bakışları hâlâ zemin tahtalarında, başını kaldırmaksızm konuşuyor :

— Öğle yemeğini hazırlıyordum... Bir şeyden haberimiz yoktu. Ne benim, ne de Dr. Z'nin... On kişiymişler. İki aydan beri N.K.V.D binasında öteki hapislerle bir aradaymışlar. Sabahleyin olmuş olanlar... Geçen .hafta ayırmışlar ötekilerden. Bugün., şafak sökerken binanın bodrumunda dizmişler kurşuna... Dr. Z. duyar duymaz araştırmalar yaptı... Gerçek.

On kişi.

Zöhre hanım başını kaldırıp yüzüme bakıyor.

Gözleri kırmızı. Bakışları acı. Boğazına gene bir şeyler tıkanıyor. Gene sarsıla sarsıla ağlayacağını sanıyorum. Ağlamıyor. Yumruklarını ve çenesini sıkıyor yüzüme bakarken. Ama yok; benim duygularımı incitmek istemiyor Zöhre hanım — biz kan kardeşiyiz. O, sadece dişleriyle ısırıp kan damarımı açmak, kendi kanım benim kan damarlarıma aktarmak istiyor. Sonra yavaş yavaş ayağa kalkıyor, yorgun adımlarla yaklaşarak kolunu belime doluyor ve ikimiz Mansur'un odasına giriyoruz.

. 2.

Lâmbayı yakmadı o akşam Zöhre hanım; örtüleri çekmedi. Ben karyola üstüne büzüldüm, sırtımda giysilerim — istasyon peykesinde treni bekleyen bir yolcu gibi uyudum. Rüyamda Sevgil'i gördüm. Sevgil'în sırtında kar akı bir fanila. Mezarlık duvarı dibinde beni bekliyordu. Evden çıktım, Sevgîl'e baka baka mezarlık yönüne yürüdüm. Üzüm bağı içerisinden geçerken akşamın alaca karanlığında tüm tavşanlar oyuklarından çıktı, oyukları önünde kıçüstü oturup tavşansı gözleriyle beni refakat ettiler.

Ben tavşanlara hayranım : Benim kulaklarım tavşan kulağı; benim gözlerim tavşan gözü; benim dilim tavşan dili — dilim beyinciğime bağlı. Tavşanlar konuşmaz. Tavşan soyu benden medet bekler. Yürü yürü yürü! Dua et Allaha, dilin çözülsün. Mezarlık duvarı dibinde Sevgil seni bekler akşamın ala-

ca karanlığında.

Üzüm bağından çıkıyorum. Arkamda tüm tavşanlar, gözlerini gökyüzüne kaldırmış, dua ediyorlar. Karşıda evimiz. İşte, şuracıkta. Bu ev bizim evimiz mi? Sizin sizin... Ama müsadere... Müsadere ne demek? Sen Arapça'yı üzüm bağında öğrenmedin; mezarlıkta, mezarların yosunlu taşlarında okudun. İyice bak; duvarlara tutkalla yapıştırılmış kâğıtlarda "müsadere" değil, "müsamere" yazılı. Kapılar açık, pencereler açık; içeride Musa peygamberin, İsa peygamberin, Muhammed peygamberin dilinde müsalemet duaları okunur. Kulübesini bebeklere bağışladı Çubar. Avluda bebek beşikleri, bebek tuvaletleri, bebek salıncakları, bebek tabutları, bebek teneşirleri; -sarı saçlı, kara saçlı, al yanaklı, açar-kapar gözlü bebekler. Gözün aydın. Ömrün mutlu olsun. Yürü. Mezarlık duvarı dibinde Sevgil seni bekler. Sevgil'in elini tut, beraberce bebeklerine dön.

Gidiyorum.

Hava kararıyor. Kar yağacak; belli. Ama mezarlık duvarı dibinde Sevgil. Sırtında fanilâsı apak. Yürü yürü! Kar yağmadan Sevgil'e yetiş.

[1] Hava daha da kararıyor. Yağdı yağacak, Kar yağarsa... Yağmaz, yürü! Kar yağarsa... Sevgiiiil!

Yağıyor kar. Sık. Mezarlığa yağıyor kar; mezarlık duvarına yağıyor kar; lapa lapa. Sevgil'in — ak fanilâsı müstesna — saçlarıma yağıyor kar, kirpiklerine yağıyor kar, çilli ellerine ve yüzüne yağıyor kar. Ama ben koşuyorum. Derken tipiye çeviriyor hava, Sevgil yok. Bağırmak istiyorum — sesim çık-

www.cizgiliforum.com
enginel

mıyor ağzımdan. Tavşanım ben! Gözlerim tavşan gözü, kulaklarım tavşan kulağı, dilim tavşan dili • — çözülmez. Bekliyorum. Kar diniyor. Sevgil'i görmek özlemiyle başımı kaldırıp çevreme bakıyorum.. Sevgil yok. Dört yanımı bin üniformalı kuşatmış. Of; bu kış kıyamet gününde benim neyime dadandınız üniformalılar? Peki, tavşanım ben. Peki, meyzinim ben. Peki, devrim düşmanıyım ben. Ama şimdi "değil. Şimdi gidiniz yeşil üniformalılar. Baharda karlar eriyince; toprak ısınınca, geri dönünüz. Beni badem ağacının gölgesinde bulacaksınız. Gökyüzünde güneş ışıl ısılken çevreme bir ayna tutup ölümlerin en sâf, en iyisini seyrediniz:

Gözlerim açılıyor. Burası Mansur'un odası — üniformalısız, karsız, rüzgârsız. Uyuyor tavşanlar üzüm bağında. Sen de uyu, Halûk. Ya Zöhre hanım? Uyu. Sabahleyin uya'nır, Zöhre hanıma bakarsın. Sonra? Evden çıkıp şose boyunca geçen yeşil üniformalılara bakarsın. Sonra? Mezarlığa gider Cumcum Hasan'ın çiçek koparışını seyredersin. Sonra? Badem ağacına gider, dala asılı bebeklere bakarsın. Sen kendi küçük dünyan içinde kol gezip gerçekleri beyinciğin içine biriktirmek işinde birincisin, Halûk. Şimdi uyu.

Uyuyorum.

Oturma odasından adamın sesi geliyor kulağıma :

On kişi!

Sus! Ben uyuyorum!

On kişi!
Sus, uyuyorum!
On kişi!
Yalan!
On kişi!
Tam on kişi mi?
Tam on kişi! Şafak sökerken kurşuna dizildiler!
Şom ağızk!
On kişi! Kanları N.K.V.D bodrumu duvarlarında!
Tam on kişi mi?
Tam on kişi!
Tanıtla!

Karanlıkta iki el. İki ak el karankkta gözlerim önünde. İki ak elin gerisinde şehirli kılığında adam; ışıltılı gözlerini yüzümden ellerine götürüyor. Sonra ehnin parmaklarında isim sayıyor.

Gurbetov, bir.
Beybek, iki.
Sulucanov, (belki Solucanov) üç.
Altayski, dört.
Menen, beş.
Beket, altı.
Nişanov, yedi.
Bolciyev (belki Balciyev), sekiz.
Tolkunov, dokuz.

Susuyor adam. Ama iki eli hâlâ gözlerimin önün" de.

Dokuz, diyorum.
Ön, diyor adam.
Onuncu kim?

Onuncu kim?
Ses etmiyor adam.
Tam değil, diyorum.
Tam, diyor adam.
On kişi dedin, dokuz isim saydın.
Ama on!
Onuncu kim? diye soruyorum
Görmüyor musun? diyor adam.
Ne?

İki elimde dokuz parmağım var benim; fazla isim sayamam. Senin on parmağın var - onuncunun ismini bilmek istiyorsan, kendin say.

Gene susuyor adam. Gözlerim önünde dokuz parmak. Sonra birden çekiyor ellerini; arkasında saklamasıyla gözden kaybolması bir oluyor.

On kişi. Dokuzu belli. Onuncu kim?

Senin on parmağın var, Halûk; iyice düşünürsen aklın erer belki.

Dokuzu belli. Onuncu kim?

Tavşan değil; kertenkele değil; yılan değil; kurbağa değil; ne ak keçi, ne karatavuk. Olsa olsa bir insan. Hoş; insan. Ama kim? Çömez belki. Müsö MacMorton belki. Belki kucağında müzik dolabı taşıyan ihtiyar adam. Kör dilenci belki. Hazreti İsa belki. Gülşen'in son doğurduğu oğlu belki. Kazanski

belki. Lenin belki. Öğretmen Cumeum Hasan belki... Başka kim var bu dünyada? Dokuzu belli, onuncu kim? Ben belki... Ben! Ben! Ben! N.K.V.D bodrumundayım ben! Kanım, etim, beyinciğim bodrumun beton duvarlarında!..

— Zöhre ablaaaaaaa! Zöhre ablaaaaaaa!

—"Halûk! Haluuuuuuk! Ne oldu sana?' Haluuuuk!.. Gel, kuzum... Gel, ciğerim... Gel, iki gözüm. Korkma korkma... Korkulacak ne var sanki. Bir şey yok. Gel, Halûkçuk. Korkulacak bir şey yok...

Başım Zöhre hanımın göğsünde. Bir eliyle başımı kendi göğsüne bastırmış, öteki eliyle saçlarımı okşuyor. Ve okşarken boyuna "bir şey yok" diyor; "bir şey yok" diyor. "Uyu uyu... Bir şey yok... Uyu", diyor.

İnanıyorum. Bir şey yok. Gözlerim kapanıyor. Açmak istiyorum ama. Madem bir şey yok...

— Uyu, Halûk, uyu...

Gözlerimi açmak istiyorum. Zöhre hanımın bana onuncu kişinin ismini söylemesini istiyorum. Dokuzu belli. Onuncu kim?

— Uyu, korkma... Uyu...

Yağmur yağıyor üzüm bağına. Kulaklarımda garip bir uğultu. Deniz mi kabardı? Met vakti mi? Üzüm bağını deniz suları mı bastı? Uğultu sonsuz. Bütün ev muntazam ve devamlı bir ritimle sallanıyor. Hoş bir sallantı bu. Rahat. Bütün vücuduma dağılıyor; bütün benliğimi sarıyor. Kâh uzaklaşan, kâh yaklaşan bir dalga üstünde kuş tüyü kadar hafif bir

ses : Ay ay, ayya ay... Ay ay, ayva ay... Uğultu uzaklaşıyor... Ay ay, ayya ay... cansız bebekler, gebermiş kurbağalar, renksiz kertenkeleler sulara batıyor. Sular derin. Öylesine derin ki! Çıkmazlar bir daha suyun yüzüne. Ay ay, ayya ay... Ay ay, ayya ay... Kıyıda Sevgil bekliyor beni. Bekler Sevgil. Gün geçer, ay geçer, yıl geçer. Ay ay, ayya ay... Aradan yüz yıl geçer... Bekler gene; ayrılmaz kıyıdan Sevgil.

Hiçbir şey uzaklaştırarnıyor Sevgil'i kafamın içinden. Sık sık mezarlığa gidiyorum. Yağmurlu rüzgâr uğulduyor meşeler arasında. Mezarlar yaslı. Sırtımı duvara yaslayıp saatlerce Kazânski'nin, küçük baeasıyla batık bir dubayı andıran, evine bakıyorum. Sevgil yok. Sırtımın etleri sızlıyor. Dönüp duvar taşlarını tutuyorum. Sevgil Kazânski'nin evinde olduğu günlerde duvar taşları böylesine ıslak ve katı olmazlardı. Şimdi ıslak ve katı. Mezarlık da ıslak ve katı. Hoş bir yer sayılmaz mezarlık ölüler için. Ölüler üzüm bağlarına gömülmek; ya da badem ağaçlarının gölgesinde. Üzüm bağında kelebekler uçar; bademlere arılar, serçeler konar; mezarlıkta ise karga. Tıraşı uzamış az mı ölü gömdük — girmez melekler bizim mezarlıklara.

Bir gün mezarlık duvarı dibinde dururken Karanfil Nuri'ye rasladım. Şehirden dönüyordu. Yanımdan geçti arabasıyla; ses etmedi. Düşünceliydi. Ellinde atın yuları, hayvanın sağrısına bakıyordu. Görmedi beni. Belki görmezlikten geldi. Ama dönemecin ötesine geçmeden önce başını çevirip bana baktı; sonra atını durdurdu, arabasından atlayıp yanıma gel-

di. Konuşacağını sandım. Hoşa gidecek belki de komik bir şey söyleyeceğini sandım. Konuşmadı. Ne diyebilirdi? Hele hoş, hele hoşa gidecek veya komik ne diyebilirdi?

Ne mi?

Evler müsadere edilmeyecek bundan böyle, diyebilirdi; Eşref beyle Zöhre hanım evlendiler bu sabah, diyebilirdi; ya da dilsiz ve sağır kızımı pazara çıkardım — fiyatı beş petak, diyebilirdi.. Deseydi kıvanç dolardı yüreğimin içine; o ise yüzüme dik dik bakıp : "Sen deli mi oldun? Akşam sabah mezarlık duvarı dibinde duruyor, Kazânski'nin evine bakıyorsun!" diye bağırırdı.

Susuyordu Karanfil Nuri. Hayli yaşlanmıştı. Bıyıkları öncesinden daha yalazlı ve sarkık. Elini, öncesi gibi, sık sık kaldırmıyordu bıyığına. Uzun bir süre yüzüme baktı; sonra konuştu :

— Sevgil Kazan'a taşındı, dedi.

Başımı salladım.

— Biliyorsun demek.

Gene başımı salladım.

— Burada çok vakit geçiriyorsun da., haberin yok sandım. Neyse. Söylemiş demek Zöhre hanım sana. İyi.

Sustu. Bakmıyordu artık yüzüme. Başı öne düşük, bir süre öylece durdu. Sonra başını kaldırıp arabasına baktı.

— İyi, dedi gene.

Son sözünü söylediğini sandım. Ama yanıldım gene. Bakışlarını tekrar yüzüme çevirdi. Yüzümde

bir şey arar gibiydi. Aradığını yüzümde bulamayınca bakışlarını mezarlığa yöneltti ve bana bakmaksızın konuştu :

— Hacı İbrahim efendinin mezarı için ailesi yontma taş ısmarlamıştı birkaç yıl öncesi; gelmedi. Mezarının toprağı hayli kaymış.. Öteki mezarlardan farksız.

Gene sustu. Ama bakışları hâlâ mezarlıkta bir yerdeydi. Az sustuktan sonra kendi kendine konuşur gibi, mırıltılı bir sesle :

— Kazanski de mezarhğa gömülmeliydi. Mezarlığa gömülmüş olsaydı... Sözünü tamamlamadan dönerek arabasına doğru yürüdü.

İçimde bir yerde Karanfil Nuri'nin dudakları arasından çıkmış mırıltılı kelimelerin yankısını duydum : "Kazanski de mezarlığa gömülmeliydi... Mezarlığa gömülmüş olsaydı..."

Karanfil Nuri'nin ardından baktım. Kazanski'ye benziyordu arkadan.

4.

Şubat ayı içinde kar az yağdı. Zöhre hanım baharı bekliyor. Ahırda, eski eşyalar arasında küçük büyük ve çoğu kırık bir yığın saksı buldu. İşe yarayanları ayırıp saksılığa dizdi. Sarı Çömez baharda sizin evin kapı ve pencerelerini de boyarız, diye söz vermiş. Kadınlar San Çömez için çalımlıdır, derler

öteden beri. Çömez tarlaya gübre taşır; Çömez yeni ev kurar; Çömez Gülşen'in karmna Aydamak tohumu eker; ve Çömez, Zöhre hanıma baharda kapı ve pencere çerçevesi boyar.

Ama Sarı Çömez uzun bir süre uğramadı eve. Zöhre hanım Çömez'i beklemiyor. Kış ortası henüz. Üzüm bağı donuk. Üzüm kütükleri çirkin. Zöhre hanım Mansur'un odasında. Bomboş gözlerini üzüm bağına dikiyor. Üzüm bağının önümüzdeki baharda yeşereceğine, bu yıl da üzüm bağında üzüm yetişeceğine kuşkulu bir bakışla bakıyor.

Bir sabah teyzemden bir mektup geldi. Teyzem mektubunda birkaç kelimeyle uzun bir yolculuğa çıkacağını bildiriyordu. Teyzemin, kızı Halide'nin yanına gideceğini tahmin ediyorum. Halideyi son olarak üç yıl önce görmüştüm. Annemin ve Mansur'un mezarlarına kucak dolusu lâle götürmüştük. Kızıl lâleleri iyi hatırlıyorum; Halide'yi de hayal meyal. Geçen kış Zöhre hanım Halide hakkında, çok değişti, çok ciddileşti, tanımayacaksın gördüğünde, dedikten sonra Halide'nin yalnız hafızamdan değil, yüreğimden de uzaklaştığını hissediyordum. Gerçi o sıralarda Halide'yi •— benim bildiğimden başka bir Halide olsa bile — görmeyi arzulamıştım. Ama Halide görünmedi. Ve zaman geçtikçe kızıl lâleler hafızamda dipdiri kalmalarına rağmen, Halide'nin kendisi benim için, mezarlıkta unutulmuş bîr mezar gibi — zihnimi kurcalamıyordu.

Teyzemin mektubunu aldığımız günün sabahı Sarı Çömez soluğunu yitirmiş bir halde girdi Man-

sur'un odasına, Zöhre hanım, bir tehlike kokusu almışçasına, birden ayağa atılarak Sarı Çömez'in kargısında durdu.

-— Hayır ola Çömez; bir şey mi oldu?

— Evet, dedi Çömez, kopuk kopuk soluyarak.

— Gülgen mi?...

— Hayır, Bizim küçük. Nesi var bilmiyoruz. Dün biraz halsizdi; bugün ategten gömlek içinde.

Zöhre hanım paltosunu sırtına atar atmaz evden çıktılar. İki saat sonra Zöhre hanım Mansur'un odasının kapısını açtı; kapı arasından :

— Ben Yalta'ya gidiyorum, Halûk. Akşama dönerim,- dedi.

Arkasından çıktım. Çömez bekliyordu yolda. Hava az kararmıştı. Ama soğuk değildi. Hafif güney yeli uzak bir yerden ıslak bir bahar kokusu getiriyordu. Talika hareket etti. Zöhre hanım elini kaldırdı, ak mendilini havada salladı. Ve ikisi talikada gözden kaybolurlarken, Zöhre hanımın elindeki ak mendil, sanki bin-bir parçaya ufalanıp havaya saçıldı. Seyrek ama lapa lapa kar yağmaya başlamıştı.

Bir süre eşikte durdum, havada uçuşan karlara baktım. Karlar Sevgil'i hatırlattılar bana. Eve girip Mansur'un odasına kapanmaya razı olmuyor gönlüm. Üzüm bağına girdim. Yavaş yavaş ilerlerken başımı arkaya sarkıtıp, önceki yıllarda olduğu gibi, kirpiklerimle kar tanelerini tutmaya çalışıyordum. Evimize vardığımda kar öylesine sıklagmıgtı ki, kirpiklerime ve burnuma düşüp eriyen karları görebiliyordum. Çubar'm kulübesi hâlâ olduğu yerde. Kulübeye bağlı

www.cizgiliforum.com
enginel

zincir de. Yaklaşarak zinciri kaldırmak esti aklıma. İçimde bir ses : "Halûk dur!" diyor. Durup kendi içimi dinliyorum. "Dur", diyor gene içimde ses. Duruyorum. Tomak amcam canlanıyor hafızamda. Tomak amcam ölü; sesi hükümsüz. Ama ses : "Dur, zinciri kaldırma", diyor gene. "Neden?" diye soruyorum. "Kaldırma", diyor ses. Ve devam ediyor : "Kulübeye bakma. Müsadere edilmiş evinize yaklaşma. •Sevgil'i arama. Mezarhğa gitme. Mansur'u düşünme!"

"Neden?"

"Sen zinciri kulübenin içerisine atmak için değil, kendini düne bağlamak için kaldırmak istiyorsun. Kaldırma. Mansur'un odasına dön; Zöhre hanımı bekle."

Mansur'un odasına dönüyorum.

5.

Zöhre hanım akşamın geç saatlerinde döndü. Yüzü asıktı. Odanın orta yerinde durarak uzun bir süre kör bir bakışla saç sobaya baktı. Sonra yavaş yavaş Sarı Çömez'le Yalta'ya gidip geldiğini, şimdi Mansur'un odasında bulunduğunu ve paltosunu sırtından çıkarmadığını hatırladı. Odada beni de görmüş olacaktı ki, paltosunu askıya asarken yüzüme kaşları altından baktı. Bakışından konuşmak istemediğini anladım. Çömez'in hasta çocuğunun durumunu soracaktım ; kendisi konuşmağa başladı :

— Dr. Z. bizimle birlikte gelip küçük Alimcan'ı muayene etti, dedi.

— Çok hasta mı? diye sordum.

— Pnömoni, dedi ezik bir sesle.

Ertesi günün sabahı erken çıktı evden. Ve gene akşamın hayli ilerlemiş saatlerinde döndü. Ama küçük Alimcan'ın sağlık durumu üzerine ne ben bir şey sordum, ne de Zöhre hanım bahsetti. Üçüncü günün sabahı uyandığımda Zöhre hanım girmedi Mansur'un odasına. Bekledim. Gelmedi. Gene uyuyakaldım. Gözlerimi açtığım zaman oda güneş ışığıyla doluydu. Pencere dibinde Zöhre hanım; üzüm bağında bir şeyler görüyor gibi bakıyordu. Ama ne? Tavşanları görüyordu belki. Ya da yeşil üniformahları. Yoksa bahar mı gelmişti üzüm bağına? Badem ağaçları çiçek mi açmıştı?

Neden sonra başını benden yana çeviriyor. Bakışları boş; anlamsız. Beni görmüyor gibi. Uzun bir süre öylece kımıldamaksızm duruyor. Sonra yavaş bir sesle, bana değil de Mansur'un kemanına konuşur gibi, konuşuyor.

— Alimcan öldü.

İki gün sonra Zöhre hanım ve ben mezarlığın demir parmaklıklı kapısında cenaze törenini bekliyoruz. Gökyüzü bozbulanık. Meşeler ıslak. Bazı eski kabirlerin diplerinde eski kar lekeleri. Ama Kazanski'nhı sofasında serçeler baharı muştuluyor. Geçen yıl Hıdrellez'in ilk gününde, genç kızlar duvar diplerine çiçek ekerlerken, Gülsen Kadın'm sırtüstü yatıp güneş-

leHdiği yerde, yeni kazılmış bir mezar; tazecik toprağıyla küçük Alimcan'ı bekliyor.

6.

Nisan ayının sonlarına doğru "sürgün" kelimesi daha çok tekrarlanmaya başladı ağızlarda. Fakat Zöhre hanım pek kulak vermiyordu bu söylentilere. Mayıs ayı geldi. Yeşil üniformalı görünmedi yolda. Zöhre hanım pencereleri açıyor. Üzüm bağına açılan pencerenin örtüsü dışarıya fırlayıp havada kanat çarpıyor; baharı kutluyor âdeta. Saçak oluklarında serçe cıvıltıları. Yamaçlar yeşil. Badem ağaçları çiçekli. Bağın budanmamış kesiminde gelincik çiçekleri.

Bir sabah Sarı Çömez geldi eve; Zöhre hanımla oturma odasında kapanarak uzun bir süre konuştular. Sonra çıktı Sarı Çömez. Ama beş dakika geçmeden geri dönerek Zöhre hanımı dışarıya çağırdı. Ben ve Zöhre hanım Sarı Çömez'i takibettik.

Çömez koridor kapısını araladı, sırtını duvara dayadı. Kapıya yaklaştık. Yalta yönüne asker safları geçiyordu şose boyunca. Uzun bir süre baktı Zöhre hanım askerlere kapı arasından. Safların sonu görünmüyordu. Bakışlarım Sarı Çömez'in yüzüne götürdü. Görmek istediğini Sarı Çömez'in yüzünde de göremeyince kararlı, hattâ cesur bir davranışla kapıyı ardına kadar açarak eşikte durdu. Şoseden havaya yükselen toz toprak bulutları incele incele üzüm bağına çöküyordu. Kuşlar, kuş soyu kardeşlerine önemli bîr

haber ulaştırmak istermişçesine üzüm bağından kalkıp, sürü sürü mezarlık yönüne uçuyorlardı.

San Çömez için kadınlar öteden beri çalımlı derler —. değilmiş meğer. Sırtını duvara sımsıkı dayamış, ürkek gözleriyle Zöhre hanımın omuzlarına bakıyor. Ama Zöhre hanım başkj,. Zöhre hanım Çömez'e benzemiyor. Bütün kutsal kitaplar üstüne yemin ederim — Zöhre hanım ölmeyecek hiç. Ölüm gelip kendisini yakaladığı gün Zöhre hanım güç halle doğrulacak, ak elleriyle ölümü tutup kendi boğazından ayıracak ve ölüme, ayrılık tasalarından uzak, mutlu şarkılar söyleyerek onu yatıştırmaya çalışacak. Ve ihtiyarlanmayacak Zöhre hanım. Zöhre hanım yeşil ve taptaze kalacak. Zöhre hanım öz yeşilini bin yıl önce üzüm bağının ve bademlerin fidanlarından emdi. Zöhre hanım üzüm ve bademlerin özüyle hayalleşti. Zöhre hanım için ölüm sadece huzur, sadece kış uykusudur. Şimdi ise bahar zamanı. Zöhre hanım gözlerini uğuşturarak bakamaz üzüm bağına. Zöhre hanımın kendisi bir üzüm bağı. San Çömez yeşil üniformalı askerlerin kara çizmeli ayaklan altından yükselip üzüm bağına çöken tozları Zöhre hanıma göstermesinde ne fayda var bu bahar gününde? Hiç! Kapıyı aralama, Çömez! Kapıyı ardına dek aç! Bu kapı, içerisinde Zöhre hanımın ve Halûk'un oturduğu bir evin kapısı değil sadece; cennet kapısıdır. Bu yol sadece bir yol değildir; cennet yoludur. Bu üzüm bağı sadece bir üzüm bağı değil, kıyılannda perilerin nöbet tuttukları bir cennet bağıdır.

Zöhre hanım eşikten atladı. Çömez, şaşkın ve ür-

kek bakışlarını yüzüme dikti; ama ses çıkarmadı. Zöhre hanım az uzaklaşınca duraklayıp bana baktı. Yüzü ve gözleri hoş bir gülümseme içindeydi. Gene yürüdü. Arkasından koşuyordum ki, Çömez omuzumu tuttu.

Yol boyunca hâlâ asker dizileri geçiyordu. Bağın Kuzey yamacı görünmüyordu toz topraktan. Yalnız bağın üzerinde tülbent perdeler gibi asılı tozların arasında avize billurlarım andıran güneş ışıkları titreşiyordu. Çömez'in eli hâlâ omuzumda, İkimiz tozlar arasında ışıldayan ışık kırıntılarına bakarken Zöhre hanım boy gösterdi bağın kıyısında. Sırtı koridor kapısına dönük; başı dik; şose boyunca geçen asker dizilerine bakıyordu.

Neden sonra dönüyor. Kara saçları arasında bir akdiken çiçeği, gözleri ışıltılı; gelip koridor " kapısı önünde duruyor. Elinde de bir ak diken tutuyor. Arada başını çevirip üzüm bağına bakıyor; ama öyle rahat, öyle sakin bir bakışla; sanki uzun ve endişeli bir devrin yorgunluğunu gideriyor üstünden. Anlıyorum : Zöhre hanım ağlamayacak; Zöhre hanım yas tutmayacak bundan böyle. Gözleri yumuk doğan ve ömürlerini gözleri yumulu yaşayan yaratıkların tümü öldü. Yeni doğanlar — ister çardaklı evlerde, ister sürgün trenlerinde doğsunlar — suyun akışını, karın ve yağmurun yağışını, kuşun uçuşunu, daim kıpırdanışını görecekler; renkleri ayırdedecekler. Zöhre hanım mutlu. Zöhre hanımın kendisi bir bahar. Ve kendi baharından kopardığı akdikeni Sarı Çömez'e sunuyor.

— İki tane kopardım; bağın yamacında yetişmişler. Toz konmadı henüz üzerlerine. Güzel değil mi Çömez? diyor.

Çömez çiçeğe bakıyor. Ama gözleri öylesine açık, öylesine şaşkın! İlk mi görüyor akdikeni? Yaşını sorsan, "Kırçıl sakalıma bak da yaşımı bil," der, Çömez. Az mı akdiken gördü tarla kıyısında? Ama bu akdiken başka. Bu akdikene toz konmadı. Bu akdikeni Zöhre hanım üzüm bağının yamacında ve üstelik bugün kopardı. İki tane. Birisini saçlarına taktı, ötekini Çömez'e sundu. Ama Çömez sessiz. Akdikene bakarken : "Bu kadar mı? Kırk yaşımdayım... Ata mirası toprağıma bunca alın teri döktüm. Taşını dikenini tırnaklarımla temizledim. Şimdi bir tek akdiken.." diye düşündüğünü yüzünden okur gibi oluyordum.

— Çömez! diye seslendi Zöhre hanım.

Çömez irkildi. Sarsıntıyla başını kaldırdı; önce şosede askerlere, sonra Zöhre hanımın elindeki akdikene baktı.

— Nasıl? diye sordu Zöhre hanım.

— Nasıl ne ?

— Akdiken.

— Eh, akdiken akdiken gibi. Nasıh mı olur akdikenin? diye kekeledi Çömez.

Zöhre hanım, Çömez'in ömründe gelip geçmiş baharları gereğince değerlendirmediğini, bu baharın sıradan bir bahar olmadığına inanmak istemediğini anlamış olacaktı ki, acı, biraz da, tuhaf bir bakışla

baktı ve akdikeni Çömez'in eline sıkıştırarak koridora girdi.

Mansur'un odasına doğru uzaklaşırken durakla-yıp Çömez'e seslendi :

— Gülşen'e ver şu akdikeni! O da benim gibi saçlarına taksın! Olur mu?

Sarı Çömez dönüp bakmadı Zöhre hanıma; sesini de duymazlıktan geldi. Ama şose boyunca geçen askerlere bakarken çiçeği cebine sokuşturdu; farkında olmadan belki. Neden sonra sessizce eşikten atlayıp ağır adımlarla şoseye doğru yürüdü; fakat şoseye az kala durdu ve sola dönerek üzüm bağına girdi.

7.

Zöhre hanımı Mansur'un odasında buldum; saçlarında akdiken, üzüm bağına bakıyordu. Odaya girişimi duymadı. Duyunca da garip bir irkintiyle pencereden çekildi. Aklından olmuş bir insan gibi; bomboş bakışları yüzümdeydi. Uzun bir süre baktı öyle; sonra sessizce odadan çıktı.

Zöhre hanımın tavrmdaki bu değişikliğin sebebini anlamama vakit kalmadan Karanfil Nuri'yle tanımadığım başka iki kişi girdi eve. Yeni gelenler öğle üstü şose boyunca Yalta yönüne ilerleyen askerlerden bir kısmı Gurzuf'a indiklerini, bir kısmının ise Tübya kırları eteklerinde çadır dikip kamp kurduklarını açıkladılar. Karanfil Nuri'nin getirdiği bu ha-

berin Zöhre hanımın asabını daha da bozacağını sandım; ama yanılmışım. Tersine; Karanfil Nuri ve arkadaşları evden çıkınca Zöhre hanımın gözleri gene temiz bir parıltıyla canlandı. Gene bağın Kuzey yamacındaki akdikenlerden ve iki haftadan beri devam eden sıcak havadan sonra bağın Pilibaşı tarafındaki budanmamış kesiminde üzüm kütükleri arasından fışkırmış gelinciklerin avuç içi büyüklüğünde çiçek açtıklarını ve biraz çiçek toplamak için Pilibaşı yönlerine gitmek istediğini açıkladı.

Evden beraberce çıktık.

Üzüm bağı akşam güneşinin ışıkları altında taze ve kokulu baharın tadını yudumlar gibiydi. Pilibaşı ve evimizin saçak oluklarından çıkan serçe cıvıltıları etrafa yayılıyor; eski kuyunun üzerinde kırlangıçlar uçuyorlardı. Zöhre hanım üzüm kütükleri arasından yürürken arada bir duraksayıp yeşil yapraklar altında saklı ve henüz biçimleşmeye başlamış salkımları eliyle okşuyordu. Bazan; üzümlere konuşur gibi, dudakları arasından bir fısıltı çıkıyordu. Dua ediyordu belki.

Bağın ortalarında ayrıldık biribirimizden. Zöhre hanım Pilibaşı'na, ben ise badem ağacına yöneldim. Az uzaklaşınca dönüp arkama baktım. Zöhre hanım yoktu görünürde. Bakışlarımı çevremde gezdirdim. Yoktu Zöhre hanım. İçimden bir ürperti geçti. Şimdi korkuyordum. Zöhre hanım yok oluvermişti. Ama nasıl? Demincek yanımdaydı. Bağırsam?...

Bağıramıyorum. Ötemdeki badem dalları altındaki eğreltiler arasında ikinci bir Tomak amcam ve

ikinci bir Kazanski beni gözetliyorlar sanki. Bağırsam gülerler halime. Bağırsam küserler. "Bu bizim Halûk korkak ve pısırık", derler. "Bu bizim Halûk, Alim Aydamak pozları takınıp yiğitlik taslar; ama ashnda kof", derler. Ve şeytanı arayıp bulur da : "Bizim canlarımız elden düşme; bizim canlarımızın lâfı mı olur. Ama orda badem dallarına bakan bir Halûk var — saf ruhlu. Ne kefene sarıldı, ne tabutlar üstünde yattı; ne de yeşil üniformalılar tarafından sorguya çekildi. Bizi bırak şeytan; git, Halûk'un icabına bak", diye salıverirler şeytanı üstüme. Ve gelir şeytan. Önce kulağımı keser, sonra bıçağiyle göğsümü yarıp canımı alır da...

İçimden gene de müthiş bir ürperti geçti. Pilibaşı'ndan yana döndüm. Zöhre hanım yoktu görünürde. Bağırmak istiyor, bağıramıyorum. Sadece "Zöhre abla, Zöhre abla" diye tekrarlıyorum içimden.

Birden koşmaya başladım. Ama Zöhre hanımı arayıp bulmak için değil. Koşarken Pilibaşı verandasında ansızın Müsö MacMorton'un boy göstereceğini; Müsö MacMorton verandanın basamaklarını ineceğini ve kollarını açarak bana doğru yürüyeceğini sanıyordum. Yoktu hiç kimse. Ne Müsö MacMorton, ne Zöhre hanım; ne de bir yeşil üniformalı. Üzüm bağında bir ben; bir de kuşlar. Durdum. Gene çevreme göz gezdirdim. Akşam olmuştu. Güneş son zayıf ışıklarını bağın yüzünden çekmek üzereydi.

Ben şaşkın, olduğum yerde durup çevreme bakınırken bir ses geliyor kulağıma. Başımı kaldırıyorum. Zöhre hanım Mansur'un odasında pencereyi aç-

www.cizgiliforum.com
enginel

mış, elinde tuttuğu ak mendili sallarken bağırıyor :

— Halûk! Halûk!

Eve doğru koşuyorum. Zöhre hanım görüyor beni; ama çekilmiyor pencereden. Az yavaşlıyorum. Bağrışı ve mendili sallayışı düşündürüyor beni. Bir kişi mi öldü? Hayır. Zöhre hanımın sesinde ölümlere özgü bir eda yok.

Eve az kala Zöhre hanım gövdesini pencere pervazına eğerek bağırıyor :

— Çabuk ol, Halûk! Halide bekliyor seni!

Ve hemen pencereden çekiliyor. Birden duruyorum. Zöhre hanımın sesi hâlâ kulaklarım içinde : "Çabuk... Halide bekliyor..."

Şosede üstü açık bir kamyon. Kamyonda eşyalar : Zemberekli kerevet, gardrop, koltuk, bisiklet, leğen. Bunca bayramın ve aşkın tanığı oldu eşyalar. Zaman umutları yitirir. Zaman yeni umutlar doğurur. Başka bir evde, başka bayramların ve başka aşkların tanığı olur eşyalar.

Zöhre hanım beni koridor kapısında karşıladı. Heyecanhydı. Elimden tuttuğu gibi beni koridora çekti.

— Çabuk, Halûk! Bir saatten beri seni bekliyoruz. Teyzen ve Halide...

Zöhre hanımın soluğu yitik. Bir şeyler daha söyleyecekti ; başaramadı. Koridora girdik. Oturma odasının kapısı ardına kadar açıktı. İçeriye girince Halide'den başka bir şey göreceğimi düşündüm. Kamyondaki gardrop ve koltuklar esti aklıma. Yataklara serili atlas yorganların üstünde Hıdrellez güneşinin

ılık ışıklarıyla başım döner oldu. Bilmem neden, korkuyorum. Duraklayıp Zöhre banımın elini arıyorum koridorda. Beni loş koridordan alıp üzüm bağına götürsün istiyorum. Ama Zöhre hanım benimle ilgilenmiyor artık.

Derken kapıda teyzem belirdi. Ve beni görür görmez iki kolunu iki yana atarak bağırdı :

— Halûk: Halûkcuğum!...

Göz açıp kapamama vakit kalmadan kendimi teyzemin kolları arasında buldum. Durmadan gözlerimi, şakaklarımı öpüyor; aynı zamanda kopuk kopuk cümleler ve türlü anlamlar taşıyan kelimelerle bir şeyler söylüyor. Kapıda başka bir kadın ve erkek. Halide değil ama o kadın. Onları tanımıyorum. Onlar da beni tanımıyorlar. Teyzemin kolu üzerinden ikisine şüpheli bir bakışla bakıyorum; onlar da, hayvanat bahçesinde — • zararsız da olsa — kafeste kapalı bir yaratığı seyreder gibi, tuhaf, daha çok eğlenceli bir bakışla bakıyorlar bana. Teyzem ikisine sesleniyor, ikisi teyzeme. Bir takım kelime, bir. takım ses. Ne söylediklerinin farkında değilim; anlamaya çalışmıyorum bile. Afallamış gibiyim. Mansur'un edasını özlüyorum. Mansur'un odası bir zamanlarda mezarlık gibiydi — sessiz, sakin. Güneş ışığıyla aydınlanırdı Mansur'un odası; kelebek uçardı Mansur'un odasında; kar yağardı Mansur'un odasına; Sevgil'i beklerdim Mansur'un odasında; düşümde Sevgi Fin çillerini yerdim, Mansur'un odasında.

Teyzem yatıştı. Yabancı erkek ve kadın oturma odasına girdiler. Teyzem ikisini takibetti; oturma

odasının kapısı kapatıldı. İçeride fısıltılı bir konuşma sürüp gidiyordu. Zöhre hanım nerde? Koltuğuna perçinlenmiş; dokuz parmağında kurşuna dizilmiş on kişinin adını sayan adamı mı dinliyor gene? Kapıyı aralayıp konuşanlara bakmak geliyor akhma. Kapıya yaklaşıyorum. Ama açmıyorum kapıyı. Az mı kovaladı beni hüzün ve gözyaşı benim küçük dünyam içinde? Gerisin geri çekiliyorum. Mansur'un odası sessiz, sakin. Benim yerim Mansur'un odası.

Gerçekten sessiz, sakin Mansur'un odası bu akşam. Ama bu akşam sessizlik başka. Esrarh. Az korkunç. Masada gelincik çiçekleri. Ve bir kadın; başını kaim ve kara kaplı deftere eğmiş, sayfalara yazdığım yazıları okuyor. Sırtı dönük; yüzünü göremiyorum. Ama kadın görüyor beni. Mansur'un odasında görüyor beni; üzüm bağında görüyor beni; badem ağacının gölgesinde, mezarlıkta, her yerde görüyor beni. Görür. Ben, bana özgü küçük dünyamın ortasında dünyamın her köşesini aydınlatan sönmez bir ışık yaktım; bakan görür — kaçmaz hiçbir şey gözlerimizden. Sürgün emri bile kesin ve belirli :

1. Sürgünlere ayna, iskemle, yastık, lâmba, yorgan gibi eşyalar götürmek yasak — taşıt aracımız yetersiz.
2. Sürgünlere işlemeli havlu, işlemek entari, işlemeli mendil, döğme düğüm, döğme sahan, nakışlı bez, bakır bilezik gibi süslü eşyalar götürmek yasak — eski ve zararlı kültüre bağlılık tehlikesi mevcut.
3. Sürgünlere yanlarında kafes kuşu, it, tav-

şan, güvercin, kedi, keçi, koyun götürmek yasak — kuduz tehlikesi mevcut.

4. Sürgünlere yanlarında keman, tambura, klarnet, kaval, zurna, davul gibi çalgı âletleri götürmek yasak — ikinci maddede işaret edilen tehlike mevcut.

Kadın başını defterden kaldırdı. Biliyordu kendisini gözetlediğimi. Ama, nedense, yüzünü çevirmedi. Üzüm bağına, bakıyordu, iyice bakınca defterde okuduklarını üzüm bağında görebileceğini sanıyordu belki. Gözleri yaşlı mıydı acaba? Yaşlıysa, gözlerini yüzüme çevirdiği anda bütün varlığımın korkunç bir tehlikeye düşebileceği gibi bir fikir geldi aklıma ve titredim. Yaşh gözlerini görecek olursam, Mansur'un odasından fırlayıp uzak, ama mezarlıktan çok daha uzak, bir yere kaçıp saklanacağımı düşündüm.

Tekrar deftere eğildi kadın. Şimdi onun ağlamadığını, defterdeki yazıları ilginç, biraz eğlenceli, hattâ tuhaf bulduğunu görüyordum.

Uzunca boylu, sarışındı. Gevşek taranmış saçları omuzlarına düşüyordu. Ak renk dar bluzu ve belden sıkma kara etekliği içinde kıvrak bir vücudu vardı. Sayfaları dikkatle çeviren elinin parmakları hayal içinde geçmiş bir ömrün pörsük ve değersiz günlerini ayıklar gibiydi; bazı sayfaları ise sapları dikenli gülleri birbirinden ayırırmışçasına açıyordu. Sonra doğrularak gene üzüm bağına bakıyordu. Oysa odada durduğumun ve bakışlarımla bütün hareketlerini izlediğimin farkındaydı.

Neden sonra benden yana döndü. Ve o anda geçmiş ömrümle gelecek ömrüm arasında derin ve aşılmaz bir uçurum belirdi. Gerisin geri çekilerek sırtımı kapıya dayadım.

Sırtım kapıya perçinlenmiş; ne zamana kadar durduğumu hatırlamıyorum; genç kadının yüzüme bakan gözleri o güne değin yaşadığım bütün acı tuhaf günlerimi unutturan ışıltılı bir gülümseme içine gömüldü.

Tanıdım.

Kurtuldu Mansur'un odası Mansur'un esrarlı ruhuna bürünmüş havasından. Üzüm bağının sahibi tavşanlar. Müsadere edilmiş evlerin gerçek sahipleri serçeler. Mezarlığın sahibi ölüler. Bostanın sahibi korkuluk. Kulübenin sahibi rahmetli Çubar.

Karşımda Halide, Çözüldü gözlerim: •

İnsanın ömrü on beş yıldan uzun sürer. Kış akşamlarında mezarlığa yağan karlar gerçekten ak oiur. Ak keçiye hiç kimse kara demez. Üzüm bağı yirmi dönüm. Kimse kimseye borçlu değil. Biz kimiz? Siz kimsiniz? Ben gönüllüyüm. Siz de gönüUü olunuz. Bizim kalelerimiz boş. Taş dizelerini ot bürüdü. Pas tuttu, kapı menteşelerini. Ne olur Allahım, müsadere edilmesin fırınlar bundan böyle. Yalvarırım, bizi rahmetle anınız - üzüm yedi bağlarımızdan Aleksander Sergeyeviç Puşkin, Anton Pavloviç Çehov, yoldaş Gorki. Benim bir Zöhre ablam var, dudaklarını bıçak açmaz. Mansur'un odası ömrümün en önemli noktası.

3.

Halide, geçmişi ve geleceği unutturan tatlı bir gülümsemeyle bakıyor yüzüme. Sonra yaklaşarak elini kaldırıyor. Parmaklarının uçları şakaklarımda, "Halûk," diyor. Ve susuyor. "Halûk," diyor gene. Ve susuyor. Konuşsa. Niçin konuşmuyor? istemem bana kendini takdim etmesini. Ben tanırım Halide'yi. Öyleydi eskiden de. Gülen mavi gözleri vardı. Kıvırcık sarı saçları lüle lüle omuzlarına düşerdi. Saçlarından acayip bir koku çarpardı yüzüme. Ellerini omuzlarım üstüne yerleştirip, dudaklarını yanağıma değdirdiği zaman başım döner gibi olurdu. Konuşurdu Halide. Neden bahsettiğini bilmezdim. Az kaim, ama ezgiliydi sesi. Hele "r" harfi derinden çıkarken boğazı içinde yuvarlak bir şekil alırdı ve dudakları arasından öyle yuvarlak yuvarlak dökülürdü.

Susuyordu şimdi.

Konuşuyordu belki.

"Gelemedim. Elimde değildi. Oysa kaç kez gelmek istedim. Kaç kez gelip eski evin sofasında seninle "beş taş" oynamak istedim. Ama gelemedim. Bağışla."

Yalan! Bu kelimeler "r" siz. Bu kelimeler boş. Bu kelimeler ezgisiz. Bu kelimeler soğuk ve renksiz. Bu kelimeler eski evin odalarında, omuzlarında atkıları, sedirlerde Kur'an okuyan kadınlarla birlikte öldü.

Sen yaşıyorsan, senin canın bedeninden ayrılıp o kadınlarla birlikte mezarlığa gömülmemişse bana başka şeyler söyle. Üzüm bağında asmalar her zamanki gibi yeşil. Mezarlık meşeleri her zamanki gibi yeşil. Bademler her zamanki gibi yeşil. Gel, gidelim! de.

Susuyor Halide. Ama gözlerinin içi sabah güneşinde badem ağaçlarının yaprakları üstünde ışıldayan kırağılar gibi. Yanakları al. Dudakları sanki yüzünden kopuk; havada burkulup burkulup benim dudaklarımı, benim şakaklarımı, benim ensemi, benim gözlerimi arıyor. Kirpikleri üzüm bağında kanat çarpan kelebekler gibi. Omuzları geriüp daralıyor, gerilip darahyor; bütün benliği, sanki önümde serpilip kulaklarım içinde uğuldayan bir çağlayamn sularına karışıyor.

Koridorda ayak sesleri. Sonra teyzemin sesi. Halide kapıyı açtı. Mansur'un odasına önce teyzem, sonra Zöhre hanım girdi.

Teyzem:

— Gidiyoruz, Halide, dedi. Kardeşin Halûk'la vedalaş.

Halide sordu:

— Kalamaz mıyız az daha anne?

Teyzem:

— Yok, dedi. Geç oldu. Geceyi Aluşta'da geçirip sabahın erken saatinde gene yola çıkacağız.

Halide susuyor. Bakışlarım annesinin yüzünden Zöhre hammın yüzüne götürüyor. Bir an Mansur'un

odasına Mansur'un ruhu giriyor sanki. Sessizlik içinde odayı gözden geçirirken Halide'nin bakışları vazodaki gelincik çiçeklerine takılıyor.

Derken Zöhre hanım teyzemin kulağına eğilip bir şeyler söylüyor. Teyzem tuhaf bir gülümsemeyle gülüyor. Sonra başını sallıyor:

— İyi, diyor yavaş bir sesle.

Ve dönerek kapıya doğru gidiyor. Fakat odadan çıkmadan önce duraklayıp Zöhre hanıma sesleniyor:

— Mezarlık kapısı yanında bekleriz onları.

Teyzem odadan çıktı. Zöhre hanım çiçekleri vazodan elleri arasına alarak Halide'ye uzattı:

— Bu çiçekleri Halûk'la birlikte Mansur'un mezarına götürün, Halide.

Halide, çiçekleri Zöhre hanımın elleri arasından aldığı gibi koridora atıldı. Arkasından çıktım. Koridorda elimi tuttu. Kapıya doğru koşarken Zöhre hanım seslendi arkamızdan:

— Acele edin ama! İkinizi mezarlık kapısı yanında bekleyeceğiz!

9.

Güneş dağların ardında batmak üzereydi. Roman Koş'un doruğu batı göğünün kızıllığı altında daha bir muhteşem görünüyordu. Müsadere edilmiş evimize yaklaşınca Halide, duralayıp yüzüme baktı. Konuşmamı bekliyordu. Bir şeyler söylememi istiyordu. Uzunca bir süre benden ses, soluk çıkmayınca bir

tuhaf gülümsedi; ve yoldan çıkarak koridor kapısının eşiğine bir tek gehncik çiçeği bıraktı; hemen geri döndü ve mezarlık yönüne koşar adımla yürüdük.

Yürürken arada! bir başımı çevirip evimize bakıyordum. Canlı bir varlık gibiydi evimiz akşamın alaca karanlığı içinde; duruşunda gurura benzer bir şey vardı. Kalaslar yanından geçerken Halide'nin tekrar duracağını, Kazanski'nin evine özgü bir şeyler söyleyeceğini sandım; ama Halide durmadı.

Mezarhk karanlıklaşmıştı. Birisi Kazanski'nin avlusundaki badanalı fırının tepesinde, öbürü mezarlık duvarı üstünde; iki karatavuk ötüyordu sinirli bir ötüşle. Mezarlık kapısı açıktı. Halide önde ilerliyordu. Kapıya yaklaştığımızda Halide'nin mezarlığa girip karanlıklar içinde gözden kaybolacağını sandım ve korktum. Adımlarımı sıklaştırdrm. Halide mezar hk kapısı arasında durdu.

Mezarhk bizi bekliyor. Her zaman bekler mezarhk insanları. Ama bu akşam mezarlık yalnız beni ve Halide'yi bekliyor. Sessizlik tam. Esner, tok ve uykulu karga. Görünü eksiksiz. Eksiksiz görünü ölümü andırır. Ama Halide canb.

Mezarlığa giriyoruz. Yamndan geçtiğimiz her mezar üstüne bir gelincik bırakıyor Halide, durup çiçeğe bakıyor; sonra bana mı, mezarında gömülü yatan ölüye mi — bilmiyorum — bir şeyler fısıldayıp yürümesine devam ediyordu. Güçlükle geçiyorduk mezarlar arasından. Sessizlik tıkıyordu yolumuzu. Ecel, hayat içinden kendisine gerekli olan bütün can-

www.cizgiliforum.com
enginel

lan aldı; ölü bedenler mezarlığa gömüldü ve mezarhk sımsıkı bir sessizlikle çevrildi.

Fakat Halide elinde tuttuğu son gelinciği mezar toprağı üstüne bırakıp, "Bu mezar senin annenin mezan," dediği anda sessizliğin dağıldığım, mezarhk kapısının ardına kadar açık olduğunu, kolkola yürüyerek istediğimiz zaman mezarlıktan çıkabileceğimizi hissettim içimde.

Halide, gene elimi tuttu.

Elim Halide'nin elinde bir gelincik çiçeği — göğsüne kaldırdı. Pörsüyecek tüm gelincikler mezar topraklan üstünde; sonra buruşup kuruyacak, toprağa kanşacak. Ama Halide'nin gelinciği başka —• kaybetmeyecek Halide'nin gelinciği hüviyetini benim için.

Ay, Ayı Dağı üzerine çıkmış, gümüşünü denizin sakin sulanna sermişti. Mezarhk duvan dibindeydik; başım Halide'nin göğsünde. Halide, bir eliyle omuz başımı sımsıkı tutmuş, öbür eliyle saçlanmı okşuyordu sevgiyle.

Uzaklardan bir ses geldi kulağıma. Sesi Halide de duydu; başım isteksizce sesin çıktığı yere çevirdi. Teyzemin sesiydi. Halide'nin omuz başımı sıkan eh gevşedi; üzgün üzgün baktı yüzüme.

— Bizi bekliyorlar, dedi yavaşça.

Ve kolunu belime doladı. Mezarlık kapısına yaklaşırken eüni belimden ayırdı, kulağıma eğilerek:

— Halûk, ben seni hiç unutmayacağım, diye fısıldadı.

Sesi, depremden sonra söğütleri hışırdatan ılık bir yel gibi esti kulağıma. Durdum. Farkında olmadan ellerim arasından kayıp benden uzaklaşmıştı. Halide.

"Halûk, ben seni hiç unutmayacağım," diye Halide'nin sözlerini tekrarladım kendi kendime. Sıradan ve yalın bir cümle gibi geldi bana. Fakat şosede üstü eşya dolu kocaman kamyonun motor hırıltısı ile yalınlığını kaybediyor; bir değil, birçok anlamlarla yüklü bir cümle oluyordu. İçimde, Halide'nin içtenliğine bir çeşit şüphe uyandı ansızın. Titriyordum. Garip bir sarsıntı ile Halide'yi aradım. Kamyonun farları mezarlık duvarını aydınlatmıştı. Ama yalmz duvarını. Mezarhk görünmüyor. Mezarlık yok. Kaybolan mezarlıkla dünyam birden boşalmış; aşk, kıvanç, hüzün, öfke, özlem eski anlamlarım yitirmişler; kapana düşmüş yabanî bir hayvan gibiyim; nereye baş vuracağımı, nereye kaçıp saklanacağımı bilmiyorum Kamyonun şoför yerinden genç bir kadının sesi çıkıyor :

— Halûk! Ben seni hiç unutmayacağım!

Anlamıyorum. Kim bu? Niçin? Kimdir beni unutmayacak olan? Ben her şeyi unuttum. Üzüm bağında beslenen tavşanlar, badem dalına asıh bebekler, mezarlık duvarına yağan kar, çilli Sevgil, Müsö MacMorton, kulaklı ve kulaksız Aydamak'lar silindi hafızamdan. Kim ve niçin unutmayacak beni? Ben belleği güçlü Halûk değilim ki! Ben üzüm bağında beslenen bir tavşan bile değilim. Ben, kamyon farları ile aydınlanmış mezarlık duvarının dış kesiminde bir taşım.

Katı. Sağır. Kör. Çekip gider kamyon — duymam. Şafak sökerken duvar üstünde kara tavuk öter — işitmem. Mezarlığa cenaze alayı girer; mezarlar başında talkın duaları okunur — kayıtsız kalırım. Bir melez köpek duvar dibinden geçerken bacağım kaldırıp üstümü ıslatır — aldırmam.

Aynı ses:

— Halûk! Ben seni hiç unutmayacağım! diyor.

Beni mi? Ben kimim?

Biri alnımı öpüyor. Biri ıslak yanağını şakağıma dokunduruyor.

— Uslu ol, Halûk! Zöhre ablanı kendi anneciğini sevdiğin gibi sev.

— Halûk! Ben seni hiç unutmayacağım!

— Teyzeciğim, dikkatli olun yollarda!

— Korkma, Zöhre! Göç etmemize izin verdiler. Belgemiz var!..

— Yolunuz açık olsun!

-— Sağlıcakla kalın!

— Halûk! Ben seni hiç unutmayacağım! Hiç unutmayacağım! Hiç unutmayacağım!.. U-nut-mayacağnım!..

• Ses üstüne ses. Duvar taşları üstüne ışık. Kırılıyor üst ses; alt ses boğuk. Çekiliyor ışık; ışık altında taşlar soğuk ve mat. Vardı, yok oldu.

Zöhre hanım mezarlık kapısının demir parmaklıklarını iki eliyle kavramış, sessizce karanlığın içine bakıyordu. Gözleri yumuktu belki. Ama duruşundan bir şey gördüğünü anlıyordum.

Neden sonra döndü. Koluma girdi. Konuşmadı. Birbirimizin yanında yürüdük. Soluk ay ışığında bizden önce üstünde kimse yürümemiş gibi görünüyordu yol; sınırsız bir boşluğa doğru uzanıyordu sanki. Fakat yürüdükçe üzüm bağı ortasındaki eve gittiğimizi, bu geceyi de Mansur'un odasında geçireceğimizi anlıyordum. Deprem geçmişti. Depremden sonra artık yer sarsılmaz derler ya, kişioğlu gene de deprem korkusu ile yaşar.

10.

Zöhre hanım teyzemin ve Halide'nin sözünü etmedi o akşam. Ağlamadı da. Tam tersine; gönlü rahat görünüyordu. Çaylarımızı içerken yağmur yağmaya başladı. Rüzgâr laçka olmuş pencereyi tıkırdatıyordu. Zöhre hanım dışardaki herhangi bir unsurun ikimizi de rahatsız etmesini istemiyordu galiba, ki, çerçeve aralarına kâğıtlar tıktı; örtüleri çekip camları örttü.

Zöhre hamm erkenden yattı o akşam. Yağmurlu rüzgâr boğuk boğuk uluyordu dışarda. Arada bir laçka olmuş camları tıkırdatamadığı için pencere dibinde sızlar gibiydi. Bilmem kaçıncı kez Halide'nin akşam üzeri masa üstünde açık bıraktığı sayfayı okuyorum:

"Mucizelerin meydana gelmesinde bir sebep vardır.

Binlerce Aydamaklar arasında mutlaka kulaksız

bir Aydamak bulunur.

Binlerce badem, ağacı var; birisi orta badem ağacı.

Bütün üniformalılar korkunç; en korkuncu yeşil üniformalı.

Haüde'nin benekli veya karen don giymesi şart mı?

Zöhre hanım, "Yemeğini yedin mi?" diye sordu. Bu soru onun son sorusu belki.

Aç ölmek mi iyi, tok ölmek mi?

Özgür yaşamak mı iyi, köle olarak yaşamak mı?

Ruslar bize Tatar derler; biz Ruslara Rus, deriz..."

Rüzgâr, daha bir garip yakmıyor pencere camları arkasında. Pencereyi açayım diye yalvarıyor sanki. Açarsam kasırgaya çevirir; çevrintili bir dans yapar üzüm bağının ortasında kıvançla; sonra müsadere edilmiş evlere saldırır; mezarlığa girer; mezarlıkta Haüde'nin mezarlar üstüne bıraktığı tüm gelincikleri kaldırıp uçurta uçurta Mansur'un odasına getirir. Sonra diner rüzgâr. Üzüm bağı içerisindeki ev ve yöresi sessizliğe bürünür. Ve ben, bir zamanlarda üstüne Mansur'un yattığı kerevette yatarım, göğsümde gelincikler, saçlarımda gelincikler, yumuk gözlerim üstünde gelincikler. Zöhre hanım girer odaya; şaşmaz. Geçen kış yağan kar son kardı. Bizim buralara kar yerine gelincik çiçekleri yağacak bundan böyle,

Gecenin hayli ilerlemiş saatlerinde Mansur'un odasına Zöhre hanım girdi gene. Yüzü ve bakışlarında, önceleri rastlamadığım — bu yüzden biraz şüpheli — bir tatlılık vardı. Topuklarına düşen ipek geceliği içinde vücudu öncesinden çok daha inceydi; göğsünde geceliğinin yakasını tutan eh ak; saçları düzenli, ama mat; yüzü tath, ama soluk, mumların ışığında uzun ve esrarlı ibadetini tamamlayıp tapınağından çıkmış gibiydi.

— Sen uyumadın mı daha, Halûk? diye sordu, yavaş bir sesle.

Uyuyup uyumadığımı bilmek için girmemişti Mansur'un odasına; teyzemden ve Halide'den bahsetmek istiyordu; bunun farkmdaydım. Lâkırdıya başlamamı bekliyordu sanırım. Ama nasıl başlayacaktım? Ne diyebilirdim? Halide'nin: "Halûk, ben seni hiç unutmayacağım," sözlerini tekrarlayanı azdım. Önemi yoktu. Motor hırıltısı ve uğurlamalar arasında bir nezaket deyimiydi bu. Oysa Halide'nin içtenliğinden kuşkulanmıyordum. Göç izni verilmişti kendilerine. Unutmazdı. Kendilerine yaşama hakkı tanıyan belgeleri vardı. Uzun yıllar yaşayacaklardı. Beklemeyecekti Halide beni. Ben de onu. Ama unutmayacaktık birbirimizi.

Zöhre hanım hiçbir şey anlamadan, bana da hiç bir şey söylemeden çıktı odadan. Fakat Halide, beni ilgilendirmiyor değildi. Geceleyin rüzgâr dindi. Karyolada yatıyor, gözlerim alabildiğine açık, karanlıklar içinde uçuşan gelincik çiçeklerine bakıyordum.

Sonra gözlerimi yumuyordum. Kirpiklerim arkasında Halide uyuyordu.

11.

Sabahleyin hava açıldı. Yeni doğan güneşin ışıkları altında ıslak üzüm yaprakları elmaslar gibi parlıyor; saçak oluklarında serçeler şen cıvıltıları ile güneşli ve sıcak bir gün müjdeliyorlardı.

Pilibaşı'mn çinko damı da ışıl ısıldı. Müsadere edilmişliğini unutmuştu. Duvarlarında, verandasında bir tazelik, bir canlılık vardı âdeta. Tablosuz, kuyruklu piyanosuz, avizesiz salonlarında ve bomboş odalarında o güne dek Müsö MacMorton'un tanık olmadığı yeni ve büyük bir kıvanç tıkabasa Müsö MacMorton'u beküyordu sanki. Öyle ki Mansur'un oda-, smdan Pilibaşı'na bakarken Pihbaşı'nda bazı kimselerin bulunduğu hissi uyandı içimde. Evden çıkıp Pilibaşı'na yakından bakmayı arzuladım. Ve çıktım.

Pilibaşı'na yönelmek üzere üzüm bağına giriyordum ki, yukarıda bağın yamacında Zöhre hanım ilişti gözüme. Zöhre hanım, öğretmen Hasan Cumbatov'la konuşuyordu. Heyecanım daha da kabardı içimde. Gördüğüm her şeyin Tanrı tarafından benim mutluluğum için yaratıldığını sanıyordum. Öğretmen Cumbatov bile benim mutluluğum için getirilmişti köy okuluna.

Derken ikisi yamaca oturdular. Zöhre hamm eli ile eteğini çekip dizini örttü. Zöhre hanımın görünü-

günde bir gey eksikti; birden akdiken esti akkma ve bakışlarımı yamacın ötelerine götürüp çalılar arasında gezdirdim. Gözüme bir akdiken iüşecek olursa koşarak koparacak, akdikeni götürüp Zöhre hanımın saçları arasına takacaktım.

Çiçek falan ilişmedi gözlerime. Serçeler müsadere edilmiş evimizin saçak oluğundan Pilibaşı'na, başka serçeler ise Pilibaşı saçağından evimize doğru uçuyor; sanki önemli bir haber taşıyorlardı hasta, sakat, kuluçka, serçelere...

Nihayet bakışlarımı yamaçtan ayırmadan üzüm bağına girdim. Zöhre hamm beni gördü; öğretmen Hasan Cumbatov da beni gördü. Zöhre hanım elini salladı. Beni, üzüm bağım, güneşi, saçak oluklarında cıvıldaşan serçeleri selâmlar gibi; öğretmen Cumbatov ise birden yerinden fırladı. Fakat, şimdi ben üzüm bağında ve Pilibaşı yönüne ilerlerken, duraklayıp arkama baktığımda öğretmen Cumbatov'u gene yamaçta ve Zöhre hanımın yamnda oturur bir durumda gördüm.

Uzaktan göründüğü kadar güzel ve sıhhatli değildi Pilibaşı. Tersine ölüm ihtilâçları başlamıştı. Her yerinde inziva içinde geçirdiği yılların izleri beliriyordu. Duvarlarında badanasının gevşeyip döküldüğü yerlerde kocaman ve onulmaz yara izleri kalmıştı. Çevresini otlar kaplamıştı. Verandasının taşları arasından da ot öbekleri fışkırmıştı. Pilibaşı bomboştu. Antropomorfizm gücüyle yaradılıp süslenmiş cennet bahçelerinden, mavi meleklerden, mübarek ruhlardan göğün yorgunluğunu omuzlarında taşıyan

evliyalardan iz kalmamıştı Pilibaşı'nda. Zaman, Pilibaşı salonlarından çıkmayasıea boğulmuştu. Taş basamakları çıkıp verandada durduğum zaman içim burkuldu. Hasır koltuk aynı yerde, devrilmiş yatıyordu. Ama ölüydü. Kaderinden kopuk ve ölüydü. Bir zamanlarda bu verandada bu koltuğa oturup batı göğünün eflâtun kızıllığım seyreden Müsö MacMorton'u bile hatırlatmıyordu bana hasır koltuk.

Verandadan indim.

Bir süre nerede bulunduğumu bilmiyor gibiydim. Amaçsız ve düşünmeksizin Pilibaşı çevresinde yürüdüm. Başımı kaldırıp duvarlarına bakıyor, arada gözlerimi müsadere kâğıtları üstünde gezdiriyordum. Müsaderenin de önemi kalmamıştı Pilibaşı için. Bir zamanlar iri, semiz ve kalın harflerle! yazılı "müsadere"ler şimdi siük, okunmaz hale gelmişti. Pilibaşımn taşı, tuğlası, badanası, parkesi, camı ve çinkosu değil, ruhuydu müsadere edilmiş olan.

Doğu verandası önünde durdum. Verandaya bakarken gevşek düşünceler hücum ediyordu kafama:

"Karanfil Nuri'nin eli tutulursa, atlan kim nallar?"

"Tüm Tatar kızlan dilsiz, sağır ve kör doğarlarsa mezarlığa çiçeği kim eker, Hıdrellez günü?"

"Herkes felekzede..."

"Müslüman demiri Hristiyan demirine kardaş."

"Müslüman taşı Hristiyan taşına soydaş."

"Müslüman çiçeği Hristiyan çiçeğinden farksız."

www.cizgiliforum.com
enginel

"Yeşil üniformalılar feragat sahibi; şosede cinler top oynar."

Yorgunum. Güçlükle durabiliyorum ayakta. Dönüp üzüm bağının kuzey yamacına bakıyorum. Zöhre hanım ve öğretmen Cumbatov'u göremiyorum. "Eve girdiler belki," diye düşünüyorum. Böyle düşünürken ayaklarım güçlenir gibi oluyor. "Eve girmişlerse..." diyorum kendi kendime. Ve gülüyorum. Zihnimin bulantıh düşüncelerden temizlendiğini hissederek Pilibaşı verandasının yosunlu taş basamakları üstüne oturuyorum.

"Öğretmen Cumbatov, Zöhre hanımın elini tutuyordur şimdi oturma odasında..."

Ve Sevgil'i düşünüyorum:

"Çilli Sevgil'in elini mezarlık duvarı dibinde tuttum ben. Mezarlığa kar yağıyordu çilli Sevgil'in elini tuttuğum gün. Her yer apaktı. Her yer ıssızdı. Serçeler ötmüyordu saçaklarda. Arılar uçmuyordu bal peteğine. Toprak karıncasızdı. Kelebekler uçmuyordu bostanda. Mezarlık çiçeksizdi.. Yalnız ben ve Sevgil..."

Birden motor hırıltısı geldi kulağıma. Başımı kaldırdım. Şosede asker kamyonları. Bir, iki, üç... Bir ara kesiliyor hırıltılar. Sonra gene. Bir, iki, üç... Üçlü üçlü geçiyorlar.

Kamyonlar uzaklaştı, uzaklaştı; gürültüleri işitilmez oldu.

Üzüm bağı üzerindeki toz bulutu inceldi, inceldi; üzümlere çöktü.

Sonra üstüme çöktü; daha sonra dudaklarıma çöktü; gözlerime çöktü; beyinciğime çöktü.

Kamyonlar, kamyonlar; yeşil üniformalıları taşıyan kamyonlar.

Hacı îbram efendiyi kim hatırlar?

Yaz akşamları — kurbağa sesleri işitilmez oldu.

Kış geceleri — Hacıyolu görünmez oldu.

Kamyonlar, kamyonlar; yeşil üniformalıları taşıyan kamyonlar.

Yeryüzüne işçi sınıfı hâkim oldu.

Z. I. S. fabrikasında işçiler kamyonlara demir çember vidalar.

Kamyonlar, kamyonlar...

Çıt yok. Kuş uçmuyor üzüm bağında. Yel esmiyor. Üzüm bağı donuk. Tavşanlar çok yıUar öncesi tükendi. Salkımlar çiğ ve soluk. Asmalar güneşte bıkkın. Ağaçlar gölgesiz. Gün yitirdi geceyi; cinler bir hayli gebermiş can kustu Pilibaşı verandası dibine. Gökyüzü duru; aydınlık. Gök kuşağı kime gerek?

, Kamyonlar, kamyonlar; yeşil üniformalı taşıyan kamyonlar...

Künk kuru. Kanal kuru. İhtiyar yılanı karıncalar tartaklıyor. Kuşlar çok yıllar önce yedi kirazları; kuru dallarda çekirdekler kaldı. Vefasız üzüm bağı! Asma bıyığı gümüş tel. Asma yaprağı yeşim. Talika tekerleklerinde lâstik çember. Atlar yorga yürüdü.

Toz kalkmadı yoldan. Salkım söğütler gölgesiz. Badem ağacının gövdesinde ur. Tozlu yollarda arılar ölü. Saçak oluklarında serçeler gebeş. Hey, fırsat kollayan ecel! Ne bir hasta, ne bir halsiz; ne bir genç, ne bir ihtiyar; ne bir çalımlı, ne bir enekli. Kalmadı hiç kimse! Bir zamanda hora tepen ggnçler mezarlığa gömüldü. Mezarlık çökük. Yontma taşları yosun tuttu gene. Hey, meşenin tepesinde sessiz karga! Benim yurduma ne oldu? Bir ben mi kaldım burada?

Başımı kaldırıyorum. Çıt yok. Ama ben yaşıyorum. Kamyon falan yok görünürde. Ben rüya görüyordum. Gitmeüyim buradan. Kalkıp gitmeliyim! Burada uzun bir süre daha otururbut gene gözlerim kapanacak. Zöhre hanım merak ediyordur şimdi. Şoseye bakıyorum. Kamyon falan yok. Ya gene çıkıverirlerse? Kamyonlardan yeşil üniformalılar atlayıp tüfeklerinin namlularını göğsüme doğrultup, "Sen kimsin?" diye sorsalar. "Hoş, tavşamm, derim; hoş, meyzinim, derim; hoş, devrim düşmanıyım, derim. Ama şimdi değil. Şimdi gidiniz, yeşil üniformalılar; derim. Baharda sizi badem ağacının gölgesinde bekleyeceğim, derim."

Ama şimdi bahar.

Başım dönüyor gene. Güç belâ ayağa kalkıyorum. Bir çağrım ötede badem ağacı. Zar zor durabiliyorum ayakta. Ama gitmeliyim badem ağacına; şimdi bahar. Ve şosede yeşil üniformalılar! Tüfekler hazır.

Ateş etmeyin, üniformalılar! Burası badem ağacı değil; burası bir mezarlık. Badem ağacının gölgesinde ben; ben ışın - mavi mezar kitabesiyim. Geray soyundan Cilasin gibi yiğitlerin izleri badem ağacının bin yedi yüz seksen üç kilometre uzağında silindi. Bu mezar ortak bir 'mezar. Milletin her ferdi gönül rızası ile hayır vergisi verip dikti bu kitabeyi. Yeni alfabeyi ilkokulun yedi yaşında ilk sınıf öğrencisi de kolayca okur :

Üzüm bağında beslenmiş tavşanlar uyur burada.
Badem ağacının dalına asılı bebekler uyur burada.
Kulaklı Aydamaklar ve tüm kulaklı Aydamaklar arasında, bir de tek kulaklı Aydamak uyur burada.
Çocuk doğuramayan çilli kızlar uyur burada.
Dokuzu belli — tartışılmaz — kimliği belirsiz onuncu kişi uyur burada.
Yenilenmesini özlemiş eski dostluklar; eski mabetler, eski umutlar uyur burada.
Yosun tutmaz, rüzgâr aşındırmaz ortak mezarımızın kitabesini.

— Halûuuuuuuuk!..

Biliyorum. Görüyorum. Ben kör değilim; badem ağacının gölgesindeyim. Arkamda bozkaya. Çevremde eğreltiler. Vücudum sırılsıklam. Yere diz çöküyorum. Ellerim toprakta; başımı yaş bademin gövdesine

dayıyorum. Buram buram bahar kokuyor toprak. Ölmeyeceğim, ölmeyeceğim, ölmeyeceğim! Bu bahar gününde ölmeyeceğim!

Beynimin yatıştığım hissediyorum.

— Halûuuuuuuuk!..

Halûk çığlığı ile kulaklarıma bir hırıltı giriyor gene. Hırıltı ağır ve boğuk. Yerlerin dibinden çıkıyor sanki.

— Halûuuuuk!.. Halûuuuuuuk!..

Çığlık uzaklaşıyor, uzaklaşıyor; hırıltı badem ağacına yaklaşıyor, yaklaştıkça soluğumu tıkıyor. Başımı gene badem ağacının gövdesine dayıyorum. Sırtımda gömleğim yapış yapış. Terli ensem karıncalanıyor. Kertenkele! Başımı kollarım arasına gömüyorum. Hırıltı daha yakın, daha kesin... Motor hırıltısı bu. Kamyonlar. Birtakım sesler, konuşmalar. Başımı kaldırıyorum. Sesler, konuşmalar Pilibaşı yönünden çıkıyor. Eğreltiler üzerinden Pilibaşı'na bakıyorum. Üç kamyon. Her kamyonun önünde üniformalı ve silâhlı askerler. Pilibaşı verandası da askerle dolu. Kimi verandaya çıkıyor, kimi verandadan iniyor. Soluk soluğayım. Pilibaşı ve yöresi garip bir sessizlik içinde. Ama yeşil üniformalılar öncesinden daha belirgin. Bakışlarımı üniformalılardan üzüm bağına götürüyorum. Üzüm bağı da sessiz, donuk. Ama iki kelebek altlı üstlü kanat çarpıyor havada. Gözlerime bağın kuzey yamacı üstünde duran silâhlı üniformalılar ilişince gene korkuya kapılıyorum. Oysa ortalık süt liman. Tavşanlar oyuklarında... Serçeler susuk. Görünürde ne bir ak keçi, ne bir karatavuk.

12.

Bilmediğim bir şeyler dönüyor üzüm bağmda. Kararsız ve şaşkın, bakışlarımı üniformalıdan üniformalıya götürüyorum. Bazılarının tüfekleri ateşe hazır. Üzüm bağında iki kelebek uçuyor hâlâ altlı üstlü. Kelebekleri mi vuracaklar üniformalılar?

Gözlerimi yumuyorum. Sonra açıyorum, iki kelebek meydan okuyor üzüm bağında yeşil üniformalılara. Umursamıyorlar ölümü. Küçümsüyorlar üniformalıları. Gerçek ve tam yeşil silâhlı kişilerin sırtlarına giydikleri üniformalar değil; gerçek ve tam yeşil üzüm yaprağı, badem filizi; bir de mezarlıkta eski kabirlerin yontma taşlarını örten yosundur gerçek ve tam yeşil.

Derken uzaklardan ağlamaklı bir ses geliyor. Ses gerilip gerilip inceliyor. Bir ara kesiliyor. Sonra bir gürültü. Gene üzüm bağına bakıyorum. Soydaşlarım, dostlarım, sevdiklerim hepten terkettiler beni. Yeşil üniformalılar gelir de beni badem ağacının dibinde bulurlarsa, ne diyeceğim? YeşiFim, diyemem; karayım, diyemem; kızıl'ım, diyemem; Halûk'um da diyemem. Halûk kelimesi anlamsız. Ben bir Halûk'um dersem gülerler halime. Ben Halûk değilim, ben bir göbelezim, dersem; üzüm bağına gir de bizim için bir tavşan yakala, derler... Mezarlık duvarının taş dizesinde bir taş'ım, desem; üstüme işerler. Yamaçta yapayalnız yetişmiş salkım söğüdüm desem, dahmı kırarlar. Tavşan'ım desem, ateş açarlar. Bebek'im

desem, beni badem dalma asarlar. Ah, Tanrım! Ben kimim?

Uzakta tüfek patladı. Boğuk bir gürültü boşluğu sarstı. Sonra doğu yek esti. Badem ağacının yaprakları hışır hışır. Ama kertenkele çıkmadı bozkaya üstüne; kelebekler görünmedi üzüm bağında. Gürültü koftu. Pilibaşı ve yöresi gene donuk bir sessizliğe gömüldü.

Gene diz üstü çöküyorum. Başım öne düşük, bir süre düşüncesiz, dizlerim dibindeki otlara bakıyorum. Bakarken Zöhre hanımın yüzü beliriyor gözlerimin önünde. Baktıkça yüzü daha belirgin. Elimle yüzünü okşayasım geliyor. Okşamak ve sevmek. Tanrı vergisi bir meziyet. Zöhre hammı hiç okşamadım ben; lâyıkiyle hiç sevmedim. Bunca yıl geçti aradan üzüm bağı ortasındaki eve taşmak. Kaç kez beni, elleri arasına alıp başımı kendi göğsüne bastırdı; kaç kez saçlarımı okşadı. Şimdi bile parmaklarım saçlarımda hissediyorum. Beni okşarken kendi güzelliğini ve özlemlerini belli belirsiz bir tavır altında sakladı. Gitmiyor gözlerimin önünden. Hattâ elimi uzatsam parmaklarımı omuzlarına düşen kara saçlarına değdirebileceğimi, üstünde üzüm yapraklarının yeşil akisleri titreşen memelerini okşayataleceğimi hisseder gibi oluyorum.

Gene sesler geliyor kulağıma. Zöhre hanım siliniyor gözlerimden. Aramıyordur benî. Arasa da bulamaz beni eğreltilerin kuytuluğunda. Üniformalılar donuk. Çıt çıkmıyor. Her yer sağır. Sessizlik içime işliyor. Bizim üzüm bağlarımız böylesine sağır ve üniformalı mı kalacak sonsuzluğa dek?

Birden bir hışırtı. Kulak kabartıyorum. Otlar arasından çıkıyor hışırtı. Başımı kaldırıp çevreme göz gezdiriyorum. Kertenkele falan yok görünürde, ama hışırtı kesilmiyor; tersine, daha da güçleniyor. Eğreltiler arasından birinin yanıma sokulduğunu düşünüyorum. Yere yüzüstü yatıp eğreltiler arasına bakıyorum. Patikada, bir çift çizmek bacak ilişiyor gözüme. Yüreğim ağzıma geliyor. Kara çizmeli bacaklar kayboluyor bir ara gözlerimden; ama hışırtı kesilmek bilmiyor. Korku ile başımı kaldırıyorum. Patikada bir yeşil üniformalı ağır adımlarla Pilibaşı yönüne ilerliyor. Onun ardından Karanfil Nuri'nin katısı ve az arkada Karanfil Nuri. Karanfil Nuri'nin bir elinde küçük bir bohça; öbür eli yanıbaşında ilerleyen ince ve uzun boylu bir kızın omuzunda. Ayaklarını sürüye sürüye yeşil üniformalıyı takip ediyorlar.

Birden sağır ve dilsiz Veladiye geliyor aklıma. Ve her şey değişiyor gözlerimde. Pilibaşı'nm saçak oluğunda oynaşan serçelerin cıvıltılarını duyar gibi oluyorum. Bağın üzümleri üzerinde altlı üstlü iki kelebek kanat çarpıyor gene. Karatavuk ötüyor bir yerlerde. Babasına sıkı sıkı sokulmuş bir halde yürüyen Veladiye, başını kaldırıyor; işitme ve konuşma yeteneğine kavuşmuşcasına, üzüm bağına ve saçak oluğuna bakıyor; gülüyor âdeta, Gerçekten gülüyor. Gülüyor! Gülüyor! Gülüyor! Yaylım yaylım bir kahkaha. Kopuk bir çığlık. Ardından gene kahkaha!

Eski Grek gemilerinin bu kıyılara demirlediği zamanlardan bu yana kimse solumadı bu toprakta.

Badem ağaçları çiçek açtı boşlukta. Bağlarda üzüm yetişti kendiüğinden. Cennette yer kıtkğı yüzünden arta kalan cennetlikleri Allah bu toprağa gömdü. Ama bugün başka. Bugün badem ağacının yaprakları donuk. Serçeler şaşkın. Tavşanlar şaşkın. Üzüm bağında ansızın yeşil üniformalılar türedi. Aydamaklar iniyor yokuşu; önde Gülsen. Sırtında, gebeyken taşıdığı şiş kanunca bir bohça. Eteğinde üç Ay damak. Yüzünde Hıdrellez'in ilk günü mezarlığa gömdüğü küçük Aydamak'm hüznü. Her şeyin bir sonu var. Yeni ev ve çıkrıkk kuyu. Karaim böreği fınnda kaldı. İkindiyin yüz tavşan kan dökmeden can verdi. Güneş inmeyecek Roman Koş Dağının ardına. Tüm kapılar açık kaldı; kapamp açılacak, kapamp açılacak rüzgârda — paslanmaz menteşeler. Hoş, hepimiz tavşanız; biz imza atmadık Küçük Kaynarca Antlaşmasına — yiğitçe ölmeğe yükümlü değiliz.

Yürü, oğlum, yürü!
Nereye, anne?
Yürü, oğlum, yürü!

Yavaş yavaş, ama yola güçlü güçlü basarak ilerliyor Gülsen. Kendisinden az arkada gelen üç oğlundan habersiz; dönüp bakmıyor onlara; üniformahlan, Pilibaşı verandası yanındaki kamyonlan görmüyor; işitme ve konuşma yeteneğini yitirdi sanki. Yeşü üniformalılar gidip geliyorlar üzüm bağında bîr aşağı; bir yukan. Güneş gökyüzünde. Üniformalılar arasında başka kimseler çarpıyor göze; kadın, kız, erkek. Kim bunlar? Bilmiyorum. Ama Pilibaşı'nın

www.cizgiliforum.com
enginel

doğu verandasında kümelenenleri iyice görebiliyorum: Karanfil Nuri; Gülsen ve çocukları; Karanfil Nuri sağır ve dilsiz Veladiye'sinin üzüm bağına bakmasını dilemiyor belki; uzun ve kaim gövdesiyle kızının önüne dikilmiş; eliyle Veladiye'nin saçlarını Okşuyor. Küçük Alim'ler, Gülşen'in eteğinde; Gülşen'in başı dik; mağrur bir bakışla bakıyor belirsiz bir yere. Tüfekü üniformalılar arasında başka kişiler iniyor üzüm bağına. Kalabalık kabarıyor. Veranda doluyor. Ben tedirgin ve ürkek, hiçbir şey anlamadan verandaya bakıyorum. Kimse konuşmuyor. Niçin? Bu sessizlik neden? Konuşma ve işitme yeteneğini mi yitirdi insanlar? Hıdrellez'de cevizlerin gölgesinde kızlar şarkı söylemeyecekler mi? Seyyar satıcının sesi çıkmayacak mı? Minarede meyzin akşam ezanım okumayacak mı? Zöhre hanım, pencereden Halûk! diye seslenmeyecek mi?

Beni şaşkınlığa uğratan sessizliği acı bir haykırma yırttı.

Pilibaşı verandasındaki kalabalık canlandı. Verandadan sürekü bir mırıldama geliyor şimdi. Başımı sesin çıktığı yere çeviriyorum. Yukarıda, badem ağacının yanından geçip, yokuş yukarı yükselen patikanın ucunda iki üniformalı. İki üniformalının arasında yalınayak başıkabak adamı gördüğüm anda içimden geçen ürpertiyle yere kapanıyorum. Yüreğim yırtıhrcasma çarpıyor; şakağım altında ezik otlardan nahoş bir koku çıkıp soluğumu tıkıyor. Verandadan gelen mırıldanma sürekü bir uğultuya dönüyor; uğultuyu yeni bir haykırma bastırıyor. Bu sefer daha

çılgın. Başımı kaldırıyorum. Korkuyorum, ama aynı zamanda adamı görmek istiyorum. Sırtında, pantolonundan çıkan kanlı gömleği didik didik. Dağınık sarı saçları arasından sızan kanlar yüzünde incecik incecik çizgiler çizmiş. Adam cansız âdeta. Bileklerini adamın koltuk altlarına geçirmiş iki üniformalı yaralıyı büyük bir güçlükle sürükleyebiliyorlar patikada. Arada bir duruyorlar. Durdukları zaman yarak, yere sarkık kanlı kafasını kaldırıp arkasına, bakmağa çalışıyor. Bakamıyor. Görmek istediğini göremediğinden belki; öncesinden daha çılgın bir sesle bağırıyor:

— Gülşeeeeen!..

Başımı kollarımın arasına gömüyorum.

Hay, Tannm! Tarlaya fide eken, gebe karısının saçlarına akdiken takan, çıkrıklı kuyu yapan, camide namaz kılan insanlar böyle mi ölür?

— Gülşeeeeen!..

insanoğlunun öfkesi ne güçlü! Susuyor herkes. Çıt yok. Serçeler susuk. Karatavuk susuk. Badem ağacı donuk. Bu dünyada herkes haddini bilmeli. İki üniformah bileklerindeki gücün sınırlı olduğunu hesaba katmamışlar. Bu yük takatlerini aşıyor. Her hareket bir nedene bağlıdır. Mezarlıkta, mezar kazılıyorsa bir kişi öldü demektir. Bîr yerde köpekler havlıyorsa, huzursuzluk var, demektir. Z. I. S, (1) fabrikasında işçiler kamyon montajı yapıyorlarsa, kamyonlar bir yerden başka bir yere et, un, koyun, tuğla, kereste, simit, domuz yağı taşımak için gerekli demektir.

Boylu boyunca külçe gibi kapanmış yatıyor pati-

kada Sarı Çömez. Gülsen iniyor verandadan. Yavaş yavaş yaklaşarak Çömez'in başı ucunda duruyor. Üniformaklar gerisin geri çekiliyorlar. Duraklayıp bir süre Gülşen'i süzüyorlar. Sonra bakışlarım Gülşen'den verandaya, verandadan üniformak arkadaşlarına götürüyorlar; ve dönerek sessizce üzüm bağına giriyorlar.

Gülsen, Sarı Çömez'in başı ucuna çömelmiş, iki eliyle kanlan kuruyup katılaşmış Çömez'in saçlannı okşuyor. Sonra usulca kaldınp dizi üstüne yerleştiriyor Çömez'in başını; eğilip kulağına fısıldıyor, alnını öpüyor. Çömez'e göre değil ölüm. Çalımlı derlerdi kadınlar öteden beri Çömez için; kadmı dört çocuk doğurdu; birisi mezarlıkta, üçü sürgün yolunda.

Kalk, Çömez Ağa! Aydamak oğullann unutmazlar sem! Çocuk özleyen dul kadınlar unutmazlar seni! Kalk, Çömez ağa! ölme burada. Teneşire yatınp kimse yıkamaz seni. "Mezarcılar devrim düşmanı — kazılmaz mezann; molla ireceb özürlüdür — okunmaz cenaze duası.

San Çömez yerlere tutunarak diz üstü durdu; kank başım elleri arasına aldı. Verandada konu komşu, eş dost; yalnız değildi. Molla İreceb-oradaydı, Karanfil Nuri oradaydı, oğullan, öğretmen Cumbatov, Hati Apa oradaydı...

Çömez şimdi ayakta. Başı Gülşen'in omuzuna düşük; ikisi sendeleyerek verandaya yaklaşıyorlar. Verandada bir kaynaşmadır başlıyor. Ama sessizük sürüp gidiyor inadına. Üzüm bağından çıkıp acele kamyonlara doğru yürüyen yeşil üniformalılann

homurtulu sesleri duyuluyor sadece. Ansızın sert bir kumanda. Kamyonların kenar tahtaları gürültüyle açılıyor. Erkekler çocuklara, kadın ve kızlara kamyonlara binmelerine yardım ediyorlar. Güneş her günkünden daha sıcak; üzüm bağı her günkünden daha ışıltılı. Gözlerim kamaşıyor. Üzüm bağı sonsuz bir karanlığa teslim olmadan önce ışıltısı ile her yeri ve herkesi körletmek istiyor sanki. Sessizlik bozuluyor. Sesler, bağrışmalar yayılıyor etrafa. Kimin kime seslendiğini ayırdedemiyorum. Kamyonlara tırmanmadan önce genç kızlar koşuyorlar; bağdan bir sıkım toprak; bir asma yaprağı koparıp tekrar kamyonlara dönüyorlar, insan seslerine motor hırıltısı katılıyor şimdi.

— Elveda! diye bağırıyor bir adam.

Kadınlar, başlan elleri arasında, sarsıla sarsıla ağlıyorlar.

— Elveda, toprak! diye bağınyor adam gene.

Ve gözler yaşlı. Göğüsler dolu. Yürekler buruk.

Kamyonlar hareket ettikleri anda tüm göğüslerden ayrılık şarkısı kopuyor salkım salkım:

Yel eskende sallanır.
Ağaç dalları.
Bizim için haram oldu
Kırım yollan...

Kamyonlar, Pilibaşı'ndan ayrılıyorlar.

Men bir saray yaptırdım tepesi daldan
Aytır da ağlarım.

Kimimiz candan ayrıldı, kimimiz maldan
Aytır da ağlarım...

Üzüm bağında tavşanlar; badem ağaçlarına asık bebekler; müsadere edilmiş evler ve bakımsız bostanlar onları uğurluyorlar.

Bardak dolu su mudur?
Sihir yolu bu mudur?
Ah, Allahm zalimi
Yapacağın bu mudur?

Evlerin avlularında ak keçiler şaşkın. Son dualar okundu. Cenaze alayı uzaklaştı, uzaklaştı; açılmadı mezarlığın demir parmaklıklı kapısı.

Aytır da ağlarım.

Ne çok dostu varmış meğer şu ölü Tatarın! Haziran güneşi ile nakışlı üzüm bağında tavşanlar oyuklarından çıkıp, âmin! dediler. Saçak oluklarında şaşkın serçeler, âmin! dediler. Ak keçiler ve karatavuklar âmin! dediler. İnekler, kuzular, itler, kediler hep bir ağızdan âmin! dediler. Ve büründü her yer sessizliğe. Çok yıl önce kesilmişti badem ağacı; ama eski badem ağacının toprakta kalmış kökünden yeni filizler fışkırdı. Yeni bir mucize olana dek sessizliği Sarı Çömez'in bostana diktiği korkuluk koruyacak. Tüm kargalar yeminli; ben uyurken badem ağacının yöresinde sessizliği hiçbir karga bozmayacak.

S O N

CENGİZ DAĞCI'NIN ROMANLARI

KORKUNÇ YILLAR

Kırım'da geçen bir çocukluktan sonra Sovyet teğmeni olarak savağa katılmış, Almanlara esir düşerek kamplarda türlü korkunç sahnelere tanık olmuş, Almanların kurdukları bir tümende Ruslara karşı savaşmış, bozgundan sonra yurduna, dönmek imkânını kaybetmiş bir Kırımlı gencin acı ve acıklı hikâyesi. Hiçbir kitap son savaşın içyüzünü böylesine gözler önüne sermemiştir.

10 lira

YURDUNU KAYBEDEN ADAM

Korkunç Yıllar'm devamı olan hu romanda yurdundan olmuş ve yurt hasretiyle yanan bir gencin, son dünya savaşının yol açtığı o- korkunç trajedilerden birinin hikâyesini tüyleriniz ürpererek okuyacaksınız. 10 lira.

ONLAR DA İNSANDI

Kırım Tatarlarının Sovyet idaresinde uğradıkları zulümleri bir köy çerçevesi içinde canlandıran, toplu bir dramın içinde küçük küçük insanların dramlarını da büyük bir başarı ile veren çok etkileyici bir roman, 4 lira.

ÖLÜM VE KORKU GÜNLERİ

Son dünya savağının Polonya'da geçen bir bölümü. Alman ordularına karşı Varşova'nın ünlü ayaklanması ve bu ayaklanmanın kan ve dehşet içinde bastırılması sırasında geçen bir aşk serüveninin hazin hikâyesi. 2 lira.

DÖNÜŞ

Cengiz Dağcı'nm memleketi Kırım'da geçen bir olayın romanı. His ve aşkın çeşitli serüvenler içinde oynaşması. Güçlü bir anlatış içinde geçen meraklı olaylar. Okunacak bir kitap. 2 lira.

www.cizgiliforum.com
enginel